

Dichtkundige bespiegelingen op LVII gepaste in koper gebragte zinnebeelden

<https://hdl.handle.net/1874/37445>

Praz, 1964, p. 375

Landwehr, 1970, 234.

E370

64 HOUBRAKEN, A. Dichtkundige bespiegelingen op LVII gepaste...
zinnebeelden; verrykt met eenige nagelaate gedichten van Gezine Brit.
Amst., 1782. (XX), 272, (8) pp. 19th century half calf. With frontispiece
and 57 emblematic engravings.

200.—

¶ Praz 375; Landwehr 234.

I 1972/295

Gee

DICHTKUNDIGE BESPIEGELINGEN

OP LVII GEPASTE IN KOPER GEBRAGTE

ZINNEBEELDEN;

D O O R

A. H O U B R A K E N .

VERRYKT MET EENIGE

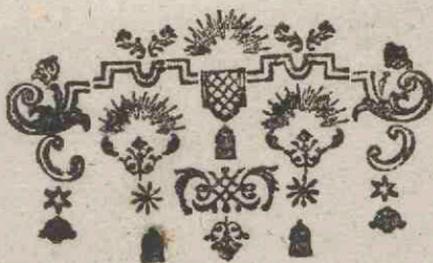
N A G E L A A T E

G E D I C H T E N ,

VAN MEJUFFROUW

G E Z I N E B R I T .

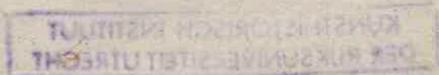
T W E E D E D R U K .

T e A M S T E R D A M ,

By L. GROENEWOUD, in de Korfiessteeg.

M D C C L X X I I .

OP DE

TITELPAGI

HOUBRAKENS
ZINNEBEELDEN.

OP DE
TITELPLAAT.

Regtschaapen Leerzugt, door eenedel Vuur gedreeven,
Toont zich niet duister in 't gelaat van deeze Vrouw,
Die met den vinger wyft de plichten van het leeven,
En stadig arbeit, om 't voortreffelyk gebouw
Van nutte kennis in een klaaren dag te zetten,
Daar 't licht met kragt uit het befpiegkend herte ftraalt.
Verdichte logenen en vuile lafterfmetten,
Heeft zy de snoode gryns van 't aangezicht gehaald.
Men ziet haar jeugdig hoofd verfierd met vlugge wicken,
Om af te maalen, hoe haar Weetluft nooit voldaan,
Een fchat van Leffen haalt uit Latium en Grieken,
Met kunst befchreeven in haar deugdgewyde blaên.
Dus zoekt dees Beeitenis vermaakelyk te fichten,
Met lieff'lyk fnaarensfel en puik van fchilderkunft;
Zo kan ze 't nageslacht door haaren dienft verplichten,
En winnen overal der volken liefde en gunft.

GEZINE BRIT.

HOUTBRAKENS ZINNEBEELEN

ZIEK 1182 ZIEK 1183
P. d. ERVEN van P. HOUTTUYN

BESCHEIDEN

LEEZEER.

Behalven dat de Ledigheid in
 zig zelve verfoelyk is, zoo
 geeft zy aan 't nabedenken een
 smartelyk Berouw over den
 verquisten tyd, die eens voorby gelooopen,
 niet te herroepen is.

Hierom behoorde ieder, inzonderheid de
 Jeugd, de spreuk van Theophrastus, *van al-
 les dat verquist wordt is de Tyd het kostelykste,*
 altyd als een brandend strandbaken in 't oog
 te houden, om zich voor de klippen der
 ydele tydverquisting te hoeden.

De Weetlust dreef my al van der jeugd af

AAN DEN BESCHEIDEN

aan, (zonder aangezweept te worden) tot het leezen van fraaye historien, spreuken, verstandige redenvoeringen, en geestige zinspelingen over veelerhande gevallen, en ik bediende my van dezelve, als 't pas gaf: maar als ik naderhand, door meerder bezigheid bezet, bevond, dat dezelve my dikwerf, wanneer ik ze wilde te pas brengen, uit het geheugen ontschooten waren, nam ik voor, al wat my naderhand in 't leezen opmerkelyk voorkam, als ook myne bedenkingen over het zelve, met letteren op 't papier vast te ketenen; 't geen my des te gemakkelyker viel, toen ik voorneemens wierd, uit een meenigvuldig getal van boeken een kleen boekje t'zamen te stellen, op het voorbeeld van de nyvre byen, die uit veele bloemen een weinig honig verzamelen: waar uit ik dit werkje in zyn ruw beslag zette.

Als dan de lange winteravonduuren gekomen waren, en my niet lustte Boeken over-

hoop

hoop te haalen, of de gelegenheid dien omflag niet toeliet, overzag ik myne aantekeningen, schikte hier wat toe, daar wat af, vergrootte 't eene met een Historisch verhaal, 't ander met een Fabel of Zinspreuk, naar dat de aart van 't een of ander zinnebeeld zulks vereifchte, en meer of min stof verfchafte: of zette my ('t geen weinig omflag vereifcht) tot het ordonneeren en tekenen der Tafereelen tot dit Pennewerk: en 't zou licht in Schrift en Tekening voor my alleen gebleven hebben, zoo ik het niet aan den braaven Dichter JACOB ZEEUS, mynen Boezemvriend, had laaten zien, die in myn opstel behagen nam, en my tot merkelyken luifter van dit werkje eigenwillig aanbod, een tienregelig Vaarsje onder ieder Prenttafereel t'ontwerpen, waar van 'er dit een is:

De Spin, in Rozeblaan verfcholen,
In Hiacinten en Violen,

AAN DEN BESCHEIDEN

Zwelt van vergif, terwyl zy weidt
Op daauw, die zich als zilver spreidt
Langs perken, die, bezet met bloemen,
De zorg van Bloemaart hoog doen roemen.
Zoo trekt de Nyd vervloekte stof
Uit 's naaftens welverdienden lof.
De Deugd staat pal voor Monsterdieren.
De Laster blixemt op Laurieren.

Hy spoorde my te gelyk aan, om het zelve te doen drukken, en het aan de Leeslustige Waereld op te draagen. Gelyk ik dan van dien tyd af de Tekeningen vervaardigde, om die zelf, of door anderen, in plaat te brengen. Maar van die aanbieding quam niet; want gemelde ZEEUS, door andere bezigheden, en gezelschappen by te wonen, van de Dichtkunst afgetrokken, quam ook te sterven, na dat het Plaatwerk meer dan vier jaaren voltooid was.

Na het verloopen van een geruimen tyd, en het navraagen van veelen, die verlangen naar het werk hadden (want het reeds ruchtbaar geworden was) kreeg ik

ik aanleiding tot de vernuftige Dichtereffe
 GEZINE BRIT, huisvrouw van JACOB VAN
 GAVEREN, berucht door 't maaken van ver-
 scheiden Puikdichten. Deeze werd door my
 en haaren Broeder ernstig verzocht, om 't geen
 waar meergemelde ZEEUS nalaatig in geblee-
 ven was, op te neemen, 't geen zy, om dat
 die stof haaren aart vleide, my toefont, en
 ook in korten tyd voltooide: waar door zy
 my veel genoeg gaf, aangezien ik myn ver-
 lies door overmaat vergoed zag.

Het menigvuldig getal der Zinnebeelden,
 van lang voorleeden tyden af tot heden, door
 braave vernuften aan de waereld, door hunne
 Pen en Printverbeeldingen toegedeeld, kon-
 den my geen dienst toebrengen, maar in te-
 gendeel ondiens; aangezien ik voordagtig
 toelegmaakte (wyl ik wat nieuws wilde voort-
 brengen) om dezelve te ontgaan. Ja 't zou my
 beter geweest hebben, dat ik geen van alle
 ooit gelezen of gezien had, om dat ik dikwils
 den

AANDEN BESCHEIDEN

den loop van myn fchryf- en tekenpen heb moeten ftuiten, wanneer ik bemerkte dat die met anderen een zelven weg liep: dog hoe opzettelyk ik zulks heb trachten te vermyden, nochtans bevond ik, by den uitflag, dat fommige printverbeeldingen nog al een zweem naar andere hadden: doch echter zoo, dat niet een der zelve in 't geheel of ten deele gevolgd is.

Heb ik dan de voorwerpen myner befpiegelingen niet zoo afzonderlyk kunnen bedenken, of anderen hebben diergelyke ook uit hun vernuft voortgebragt: of heb ik eenige van deze myne Zinfpelingen op andere tyden elders te pas gebragt, ik zal my dekken met het zelve fchild waar mee *de la Serre* tot zyn verfchooning zich vedeedigt in zyne Voorreden van *den Spiegel die niet vleit*; zeggende: *Men zal't miffchien vreemd dunken, dat ik dikwils van een zelve ftoffe, in myne werken handel enz. maar indien men de gewigtigheid van 't onderwerp, en 't voordeel, dat*

men

men daar uit kan trekken opweegt, zal men nimmer moede worden van zoo zuivere waarheden onder verscheiden aangezichten te zien. De bespiegelingen van den geest omtrent dezelve stoffen zyn gelyk de voortbrenging van de natuur in verscheiden slag van Tulpen, die ieder jaar van verwe en sierfel veranderen: en hoewel zy altyd Tulpen zyn, zoo maakt de Natuur hen zoo verscheiden van hun eerste gelykenis, dat men hen niet anders dan met den naam kan kennen. De Geest doet desgelyks met een zelve onderwerp. De verschillende gedachten, die 'er de versieringen en optooizelen af zyn, maaken dat door hun verscheidenheid zoo verscheiden van zig zelf, dat men 't niet meer als 't zelve kent.

Wil een bedilzuchtige zich hier mee niet voldaan houden, maar 't werk beknibbelen, ik ben wel gerust, dat deze stof de bescheidenen tot beschermers vinden zal.

Maar waar bemoei ik my mee? oud zeer is niet licht te genezen; en de oude
Hol.

AAN DEN BESCHEIDEN

Hollandsche zinspreuk: *de beste stierhuiden staan aan land*, toont dat dit quaad niet van huiden, of van gisteren is ingeslopen.

Om dan den goedwilligen Leezer met geen verdrietige Voorreden op te houden, zal ik hem lieft met weinig woorden bericht, raakende de behandeling van dit werkje, geeven: namentlyk, dat ik in de redenvoeringen, spreuken en zinspeelingen, die ik doorgaans, tot bevesting of bewys van 't gene ik gezegt heb, aantrek, my bediend heb, zoo wel van de nieuwe als oudtydsche geleerden; zoo, om dat al te groote hoogachting voor de ouden een blyk van kleenachting is voor de jongeren, als omdat de bevinding ons doet zien, dat laater Eeuwen mee haare wyze luiden en geslepen vernuften hebben. Uit dien winkel van oude en nieuwtydsche keurstoffen heb ik deze staalen ontleend, waar mee ik myn kleene kraam heb opgesierd. Valt dit boekje wat kleen, met zoo veel meer

smaak

smaak wordt het ten einde gelezen. En schoon de menschen, in opzicht van hun smaak en verkiezing verschillen, nochtans vlei ik my zelven hier in; namelyk, dat deze keurstoffe elk behaagen moet: want de ervaring heeft ons ook geleerd dat dusdanige boekjes altyd welkom zyn geweest, en hunne beminnaars gevonden hebben; ja dat beknopte werkjes gretig gelezen worden, daar groote boeken, waar in de verhandelde stoffen door een langdraadigen styl van schryven gerekt zyn, dikwils blyven muffen.

Gelyk de menschen ook doorgaans op verandering gezet zyn, en verscheiden boekjes van diergelyken aart alleen hunne toepassingen uit de Heilige Schrift en Schriftuurtexten hebben, zoo heb ik voordachtelyk myne toepassingen, uit den rykdom der oude en nieuwe geleerdheid, en de berugteste Schryveren ontleend, naar vereisch der zaaken in-

AAN DEN BESCHEIDEN

geschikt, en op den tegenwoordigen tyd en zeden toegepast.

Maar daarenboven, 't gene den knoop van myn goede verwagting toehaalt, is dit, dat nadrukkelyke vertoonfelen, en krachtige redenvoeringen, elk in het byzonder, hunne werkingen hebben op het gemoed des menschen: in welk opzicht ook de Heer **D.** van Hoogstraten in zynen berymden *Fedrus* heeft aangemerkt, dat de schipbreukelingen oudtyds plegen, met een Tafereel, waar op hun ongeval stond afgeschilderd, langs de huizen te gaan bedelen; teneindede menschen, en door die vertooning, en door hunne klagten, te meer over hun ongeluk bewoogen mochten worden.

Dewyl dan vast gaat dat Denkbeelden van zaaken, door de oogen ontvangen, zoo vatbaar op de herfenen zyn, als die door middel en behulp van 'tgehoorzyningedrukt, zoo
gaat

gaat de uitwerking nog zekerer dan die beide gepaard gaan. Van welk begrip wy ons hebben bediend, in dit tegenwoordige werkje: waar in de pryffelyke en verachtelyke Gemoedsdriften in der menschen verschillenden, aart en bedryven door Beeldte-nissen zyn afgeschilderd, en door rede-neeringen of misprezen, of om nutbaar-heid, tot navolging en toeëigening aange-prezen; gelyk ook de Oeffening tot meer-der weetenschappen, die verkregen kunnen worden, door 't leezen van geleerde Boe-ken, zelf in buitenuuren, en onder het waarneemen van elks Beroep.

Niemand weet, wat de kostelyke Tyd, die thans meest in ydelheid verquift wordt, wanneer die wel besteed en aangeleid is, voor een schat aanbrengt, dan die 'er de proef van heeft.

't Was te wenschen, dat veele Menschen het misbruik van die heerlyke Werktuigen,

AAN DEN BESCHEIDEN

die de Almagtige in hun gelegd heeft, op dat zy buiten andere fchepzelen, als het Edelste, dat zyn hand gewrocht heeft, zouden uitmunten, ter herte ging: en dat die kostelyke rede, die door Oeffening gepolyft en fchooner wordt, dierbaar van hun gefchat wierd; op dat zy dit alles hunne kinderen mochten aanpryzen. Was dit zoo, men zou zulk verval onder de Jeugd niet befpeuren.

De Godheid heeft den menfch de Reden, en 't Verftand

En Oordeel ingeplant:

Niet om het fchand'lyk en veracht'lyk te bezinnen,

Maar 't waardigft te beminnen.

Ai keer, en laat, ô Jeugd, verblind door Onverftand

U leiden mer de hand,

Van 't averegtze fpoor, vol distelen en doren,

Daar ge eind'lyk zoud verfmoren:

Op 't rechte Deugdenpad, daar veele u voorgegaan,

Als held're ftarren ftaan,

Om op uw aankomft, u van verre voor te lichten,

Door veilige berichten.

Hier

L E E Z E R.

Hier is de leidftar, hier de heirbaan tot de Deugd,
En d'Eerkroon voor de Jeugd.

Geloof my, nimmer zult ge u in uw levensdagen,
Van mynen Raad beklagen.

Nu is 'er niets meer noodig te zeggen,
dan dat ik den goedwilligen Lezer verzoek,
dit boekje met aandacht en opmerking, zon-
der Vooroordeel, te doorlezen, en naar
maate dat myn pen het oogwit getroffen
heeft, myn yver den verdienden Lof te ge-
ven; op dat dezelve niet worde gebluft, maar
opgehelderd, en aangefpoord tot een ver-
volg dier leerzaame ftof.

Op de Stichtelyke

ZINNEBEELDEN

Van den Heere

ARNOLD HOUBRAKEN.

Zoo maalt HOUBRAKEN naa zyn dood nog
Tafereelen,

Die teffens ons gezicht en onze zinnen streelen.

Dus schaft hy Voedfel aan 't aandachtige Gemoed,

Dat zich met Lekkerny van Hemelspyzen voed.

Zoo blyft zyn Kunst en Vlyt, zoo hoog in top verheven,

In al de harten der Nakomelingen leeven.

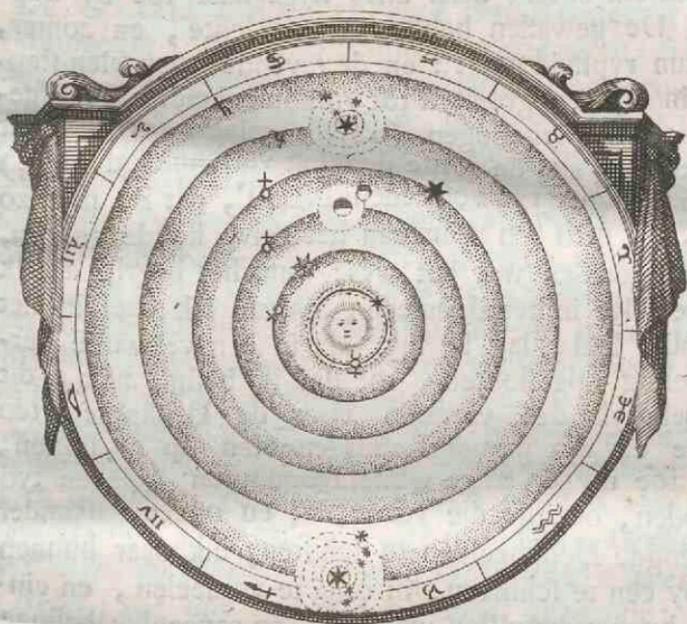
D. VAN HOOGSTRAATEN.

HOUBRAKENS ZINNEBEELDEN.

I.

HEMELKRINGEN.

't Gaat boven 's menschen verstand.

Zie, hoe dit klein Papiere veld
 Ons 't groot Heelal, uit 's afgronds duister
 Getoogen, klaar voor oogen stelt,
 In al zyn deelen ryk van luister.
 Terwyl aan 's bemels trans, by trans,
 Gellingerd van haar vloedgevaarre,
 Ontelb're starren gaan ten dans,
 En dryven op haar eigen zwaarte.
 Een werktuk vol van Majesteit,
 En nooit volprezen Godlykheid.

A

t Is

I. Z I N N E B E E L D.

't **I**s een zekere, en onbetwiftelyke waarheid, *dat alle dingen hun noodzakelyk eerste begin moeten hebben, en in dat opzigt aan hunne oorzaak verschuldigd zyn.*

Niet is 'er in de waereld, dat in den eersten zyne volkomenheid heeft; maar alles stygt daar toe by trappen. De gewassen hebben hunne lente, en zomer, die hun rypheid geeft: en de levende schepzelen stappen in hunnen groeityd tot volkomenheid. Zelfs deze onze Bespiegelingen (welker minder of meerder goedkeuring aan de eerste denking verschuldigd blyft,) waren eenigen tyd voorleden NIET, dat is, niet ZO IET, dat men een naam aan het zelve konde geeven, om te beduiden wat het was: want het begrip dat ik van hetzelve in het algemeen, en van elk deel in het byzonder had, lag by my, als in een verwarde vermengeling opgeslooten, tot dat ik besluit nam, dit Spiegelwerk des vernufts voor de Drukpers, ten dienste en nut myner Landsgenooten op te stellen; waar toe my de lange winteravonduuren gelegen tyd aanboden, om alle die verwarde, en onder malkander vermengde Denkbeelden te schiften, elk naar hunnen aart by een te schikken, in orde te verdeelen, en eindelijk hunnen vereiften welstand, en aaneenschakeling te geeven; zoo als het heden bevonden wordt.

Dusdaniger wyze begreepen de meesten en voornaamsten der oude Grieksche Geleerden, dat de waereld, en de onderscheiden Gewrochten, zoo op, als buiten de zelve, hun beginzel en voltooiing gekregen hebben; want doordien zy vastelyk van gevoelen waren, dat de waerelditoffe van eeuwigheid was, begreepen zy het worden der dingen, en den oorsprong der waereld te bestaan in het schikken en toebereiden van de stof, *door een vernuftige oorzaak, die de stoffe*
aus

du bereid heeft. En dit belyden alle de Gezindheden der Heidensche wyzen, gevraagd over den oorsprong der waereld, eendragtelyk (behalven alleen de bende der Twyffelaaren) als uit eenen mond.

De ongeschapen stoffe was naar hunne meening, zoo veel als 't ruwe blok, of steen, waar uit door arbeid, konst, en vernuftige bewerkinge een beeld wordt gemaakt.

De Godheid hielden zy voor den Konstenaar en Werkmeester, die door schiften, verplaatsen, schikken, by een-voegen der gelykgeaarde stofdeelen, en door van deze wat af te neemen, geene wat toe te voegen, alle de byzondere deelen of lichaamen, als zoo menigvuldige beelden, in vorm en aart verschillende gevormd, voorts elk zyn behoorlyke plaats en werkinge gegeven, en dus de waereld met al de Gewrochten op, en buiten de zelve, gemaakt en toebereid heeft. Een begrip dat wel zweemt naar Mozes waereld-beschryving, uitgezeid dat zy geen recht denkbeeld gehad hebben van het stoffelyk begin.

Ondertusschen gebruiktenze niet alle de zelve be-naamingen, om de oorzaak van dit werkend beginzel uit te drukken. Anaxagoras schryft het toe aan *een groot vernuft*. Plato aan *het woort of de Rede*. Orpheus, aan *d'oudste en door zig zelf volmaakte, en veel weetende liefde*; dat ook Socrates toestemt, zeggende: *De liefde is een groote en wonderbaare God*. Waar uit blykt, dat zy alleen de Godheid onder deeze en gene be-woordingen in 't oog hadden. En geen wonder dat de meesten der waereldwyzen onderling in begrip en uitdrukkingen verschilden: daar zy de waare Leidstar, namentlyk de leere der Openbaringe misten, welke ons onderwyft, hoe alles uit NIET, door een Goddelyk Alvermogen geworden is, waar van maar alleen eenigen der zelve een flauwe schemeringe zyn ontwaart geworden; 't geen te besluiten is uit eenige nogtans vermengde woordenspeelingen, eenige gelykenis heb-

bende naar die van Mozes, aan wiens gewyde pen wy die kundigheid verschuldigd blyven.

En op dat wy met het openen of verklaren van ons eerste Tafereel, niet te veel buiten ons bestek treden, willen wy den Lezer in opzigt van de schikking onzer Zinnebeelden toespreeken met de woorden van den grootsten der Nederduitsche Dichteren, J. van den Vondel, aan het hoofd zyner *Bespiegelingen van God en Godsdienst*. Daar laat hy zich dus hooren:

Wat is gewenschter dan in ons Bespiegelingen
 Het eeuwig schynend licht, den oorsprong aller dingen,
 t'Ontmoeten, en van vooren in 't aangezicht te zien;
 Om and'ren, of door tong of teekens, te bedienen
 Den glans, die ons verschynt; zoo menschentong of teken
 Dit wonderlyk gezicht en wonder uit kan spreken,
 Of in zyn volle kracht afbeelden voor het oog?

Wy smelten onze vordere aanmerkingen in de bespiegelingen des zelve Dichters, op pag. 92.

Is elke star zo groot als d'Aardkloot in haar ryzen,
 Of grooter, naar 't besluit van alle starrewyzen,
 En schynenze evenwel, hoe wyd zy staan van een,
 Dus kleen op ons gezigt; wie kan van hier beneên
 Met zyn gedachtenis het hemelsch rond bepaalen?
 Daar zoo veel duizenden van diamanten praalen
 Aan dien doorluchten ring, gepast als aan de hant
 Van Gods onmeetbaarheid, die Oost en West bespant?
 Heeft deze grootheid noch haar eind en zek're paalen,
 Wie kan de oneindigheid van God dan achterhaalen?
 En wat is dit Heelal, indien men God beschouw,
 In grootheid meerder dan een druppel morgendouw?

II.

WAERELDKLOOT.

Niet zonder oorzaak.

De waereldkloot, van lucht en wolken
 Beschaduw'd, dryvende op zyn as,
 Met boschen, bergen, waterkolken,
 En vruchtb're beemden, juist van pas
 Gevormd, geschikt in alle deelen,
 Die van verscheiden aart en rocht,
 Den stand der waereld samen streelen,
 Zo wys, zo wonderbaar verknocht,
 Beschaamd den Ongodist in 't schennen,
 Om haare schepping los te ontkennen.

II. Z I N N E B E E L D.

Het tweede voorwerp onzer bespiegelingen doet zien een schets van den ronden Aardkloot, dien wy bewoonen, wonderbaar door 't woord van JEHOVA uit den verwarden *Chaos* samen geronnen en gevormd, door een wyze van bewerken, die, schoon zy veel ramers heeft, tot noch toe niet is ontdekt, ook nooit zal ontdekt worden, naardien dit als het grootste wonderwerk van den Alvermogenden moet worden aangezien, welks toegangen, om het zelve na te spooren, wel altyd door het niet willen van het Oppervermogen, en onvermogen van het menschelyk begrip, blyven afgeschut.

Al wat wy van hetzelfde weten, is, dat wy volgens onze wyze van begrip bevatten; hoe de vermengde stoffen, die in den woesten mengelklomp van 't eerste grondbeginzel verward overhoop lagen, elk tot haaren aart zyn gevloeid: de zwaare stofdeelen tot een vast lichaam gepakt, en samen geronnen tot een grooten Aardbol, die in varentwintig uren om zynen spil wentelende den Nacht en Dag beperkt.

Deze Spiegel der zichtbaare waereld bevestigt aan ons dat zy NIET geweest is, eer zy WAS. Een ongodift mag voor de eeuwigheid der dingen pleiten zoo hy wil, om den Schepper in het Schepzel te bezwachtelen: hy mag de orde en wyze der waereldwording naar de beschryving van Mozes betwisten, beschimpen, en zeggen: dat de zelve niet naar de regels der Natuurweerkunde betoogd zyn, hy zal my nogtans deze grondwaarheid niet ontwingen, namentlyk: *dat 'er geen gewrogt buiten zyn oorzaak bestemd is.*

Onder de oudste Grieken zyn 'er veele geweest, welke geloofden, dat de waereld van eeuwigheid was. Weer anderen, der rechte waarheid onkundig, droomden van een reeks van aaneengeschakelde oorzaaken, waar uit de dingen veroorzaakt zyn: en van een wyze der menschwording niet ongelyk aan de wording der slakken uit poeiflym. Maar zy zyn alle door hunne verwaande wysheid misleid. Wy vermogen onze gissingen en losse ongegronde denkbeelden zoo verre den toom niet vieren. Onze koers moet met alle voorzichtigheid bepaald, en door geene verkeerde redeneeringen afgewend worden. Het menschelyk verstand heeft niets, waar door het buiten deze paalen verder kan indringen. Bestaat het roekeloos ter zyde uit te slaan, het kan niet geschieden als met het uiterste gevaar der waereld. Beide ziel en lichaam lyden hier door last. Wy moeten niets buiten Gods woord voor oogen houden. De Bybel alleen moet onze leidstar wezen. Waarom wy ook zeggen met den braaven Dichter *Johannes Brandt*:

Wy volgen 't spoor van Gods gezanten.

Wy gaan niet verder dan zy gaan.

Laat ons hier byvoegen het geen Lactantius, de welprekendste van alle de Christenschryveren ons in geschrift heeft nagelaaten, in het eerste hoofdstuk des tweeden boeks van den oorsprong der Dwaalingen.

„ Daar hy zich dus laat hooren: Zoud gy, indien
 „ gy opgebracht in een wel gebouwd en opgesierd
 „ huis, nooit eenig ander gebouw of timmeraadje ge-
 „ zien had, gedagt hebben dat dat huis van geen
 „ mensch gebouwd was, omdat gy niet wist, op wat
 „ wyze het bouwen in zyn werk gaat? zeker gy zoud
 „ het

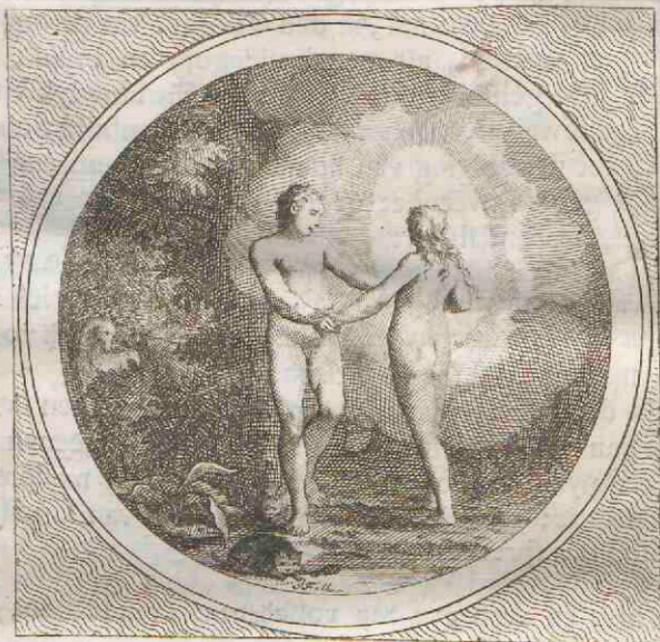
8 H O U B R A K E N S

„ het zelve vraagen over zulk een huis, het geen gy
„ nu vraagt over de waereld, met wat handen, met
„ wat werktuigen zoo groote werken waren opge-
„ maakt. Vooral indien gy beschouwde de overgroote
„ steenen, het ongemeen metselwerk, en groote Ko-
„ lommen, en al het beslag van dit gevaarte zoo
„ groot en verheven als het is, zoud gy niet denken,
„ dat deze dingen de maat der menschelyke kragten
„ te boven gingen; om dat gy niet wist, dat ze niet
„ zoo zeer door kragten, als door overleg en kunst
„ gemaakt waren? Indien nu een mensch, in wien
„ niets volmaakt is, echter meer door reden en over-
„ leg uitvoert, dan zyne kleene kragten toelaaten, wat
„ is 'er toch, waarom u ongelooflyk zou toeschynen,
„ dat de waereld gezegt wordt van Godt gemaakt te zyn,
„ in wien, om dat hy volmaakt is, noch zyne wysheid
„ eenige paalen kan hebben, noch zyne mogendheid
„ eenige maate?

III.

ADAM EN EVA.

Weelde bederft.

Hier ziet men 't eerste Paar in 's waerelds morgenstond,
 Zich voegen hand aan hand, op de aangenaamen grond
 Van 't Oosters Paradys, het mild gezegend Eden,
 Om in een zagte bron van aardse zaligheden,
 Naar zyn genoegen, zich te baden zonder toom,
 Als 't ooft slechts blyft gespaard van een verboden boom,
 Maar Adam en zyn Gâ, van dwaazen lust bezeten,
 Verliezen hun geluk met eenen appel te eeten;
 En leeren 't nageslacht, tot droefheid van 't Heelal,
 Hoe hoogmoed, naar de spreuk, gaat dikwils voor den val.

III. Z I N N E B E E L D.

Hier ziet gy, als in een spiegel, het eerste Paar menschen, nieuwlings door de hand van 's waerelds Bouwheer gevormd, in den Voorhof van de verschgeschapen waereld, als een bruidegom en bruid, ingeleid. De gelukkige voorregten by dit Huwlyk vindt men aangewezen, in het vry gebruik van alle Schepzelen, tot verzadiging van hunnen lust, nevens een onbepaald gebied over het gedierte, dat in der tyd het ganſche Aardrond stonde te beslaan.

Eva ziet haar hulp tegens over haar staan, die zy de hand van getrouwheid toereikt. Dus verthoont zich Adam mee, als wilde hy dat volmaakt en beminlyk voorwerp met wederliefde omhelzen.

't Is denkelyk, dat dit eerste paar menschen volmaakt van stal en schoonheid in Eden verscheenen is. De Agrippynsche Dichter geeft blyken, dat hy mede van dat begrip is; want hy, in zyn Toneelspel van Lucifer, Apollion dus spreekende invoert:

De man en vrou zyn bey volſchappen, even schoon,
 Van top tot teen. Met regt spant Adam wel de kroon,
 Door kloekheid van gedaante, en majesteit van wezen,
 Als een ter heerschappy des Aardryks uitgelezen;
 Maar al wat Eva heeft, vernoegt haar Bruigoms eisch;
 Der leden tederheid, een zagter vel, en vleisch,
 Een vriendelyker vers, aanmiunigheid der oogen,
 Een minnelyke mond, een uitspraak, wiens vermogen
 Bestaat in eed'ler klank, twee bronnen van yvoor,
 En wat men best verzwylge, eer dit een geest bekoor.

Ge-

ZINNEBEELDEN. II

Gelyk hy zich ook omtrent eenige byzondere deelen der Vrouwelyke schoonheid dus laat hooren.

Der handen scheutigheid, en 't tengere gebeent,
 Is met een mollig vleesch, en poezelheid vereend:
 De vingers voor wat dun, en voorts volmaakt van deelen,
 Zyn grypers om een hart op 't onvoorzienst te steelen.

Zeker onze Puikdichter doet blyken, dat hy met de Amsterdamsche Konstschilders in zynen tyd omgang gehad heeft, als hy het schoon in de byzondere deelen zoo keurlyk beschryft, dat myn pen vlot geworden, niet aflaaten kan zyne schilderagtige uitdrukkingen dus te roemen:

Wie schilderde ons dit Vrouwenbeeld,
 Door 't Hemelsche vernuft geteeld,
 Met al de schoon gevormde deelen?
 Zyn 't ook Apelles Konstpenceelen?
 Neen: 't is de Prins van 't Neerduits Dicht;
 Wiens pen voor geen Penceelkonst zwicht,
 Om alles naar zyn aart te maalen,
 Met vasten omtrek, kleur en zwier,
 Als stont het levend op 't papier
 Beknoptelyk voor 't oog te praalen;

De begeerte, een noodwendige eigenschap van des menschen leven (van welke men zeggen kan, *dat ze is 't beemd van de ziel, 't welk 't eerst aan- en 't laatst uitgetrokken wordt*; om dat de bevinding ons leert, dat, hoe kragtiger leven wy hebben, hoe de begeerte ook kragtiger in ons bevonden wordt; waarom de kranken, in welke de levensgeesten ten meerendeele gedooft en uitgebluft zyn, minst begeerende zyn) kon nu in dien ruimen beemd der luststrelende voorwerpen haar genoegen en keur zoeken van dingen, die
met

met een begeerlyke schoonheid van overal hun toelichten, en van zelf zich scheenen aan te bieden.

Uit deze alle had de Waereldschepper eenen boom voor zich uitgezonderd; op dat zy hunnen Maker hier door boven zich zelve als Bouwheer erkennen zouden, en zyn wet zig ten regel stellen. Dus wilde het Jehova: maar Eva eerst, daar na Adam, begaan zonde, niet willende, dat God wil, laten den teugel los, en hollen zoodanig ten bederve, dat de merktekens en gedachtenissen daar van in 't nakrooft wel altoos zullen levendig blyven.

Wy zien ten Ieerstuk hier uit: dat de Begeerte natuurlyk en onzondig is, en haar ruim snoer houd, zoo lang geen wet dezelve beperkt: maar waar Gods gebod paal zet, worden alle bedryven, die tegen dat richtsnoer aanloopen, voor misdryven opgevat, en zondig verklaard. Warom ook Adam en Eva, welke tot het gebruiken van alles (uitgezonderd iets, 't geen van den Wetgever voor zig was buiten gesteld) vryheid hadden: wanneer zy hun drift te veel toegaven, en meer begeerden, dan 't geen zy reeds hadden, zy ook daar by verlooren, 't geen zy bezaten, even als de Hond in de Fabel. Deze met een stuk vlees in den bek door 't water zwemmende, en gretig naar meer (wy volgen 't rym van Fedrus vertaaler) *hapt toe,*

Bedrogen door de waterbeeldenis,

waar door hy

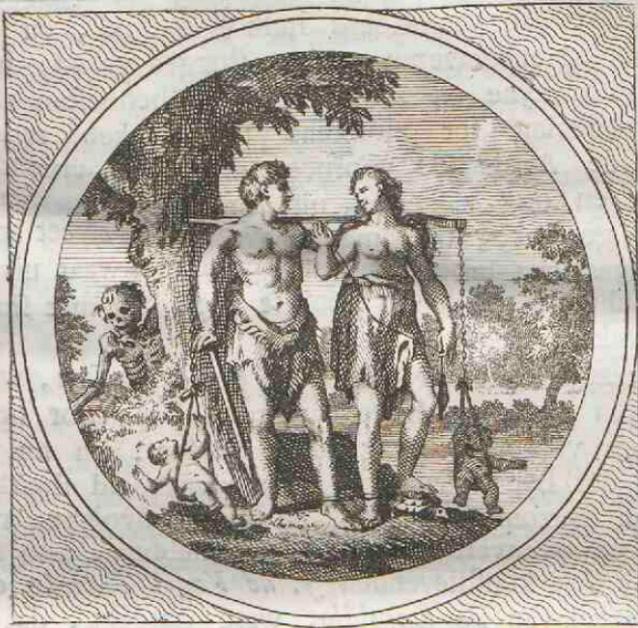
Verliest 't geen hy strak voerde door de stroomen,

En mist het geen hy meende te bekoomen.

IV.

ADAM EN EVA ONDER 'T JUK.

't Houdt de Waereld staande.

Dus heeft de konst, naar ons behaagen,
 De huwlykseendragt afgebeeld,
 Door 't juk dat de Echtgenooten draagen,
 Waar aan weerzyds een kintje speelt,
 Van hun geliefd met ziel en zinnen,
 Terwyl de Schop den man bericht,
 Om voor 't Gezin den kost te winnen.
 De Spinrok leerd de vrouw haar plicht.
 Zo kan uit wel geregeld trouwen
 De Staat en Kerk haar welstand bouwen.

Adam

IV. ZINNEBEELD.

Adam en Eva de gunst en goedheid van hunnen Schepper misbruikt hebbende, werdt ter straf het bewoonen van Edens lufthof ontzeid, en een bewooning aangewezen op een stuggen grond, waar uit Adam zyne en zyns huisgezins behoeften door bouwoeffening tot zweetens toe zoeken moest; want de Aarde die voorheen allerhande vruchten, smaak en oog vleijende, uit zig zelve voortbragt, werdt gevloekt; des moest hy in 't zweet zyns aanschyns zyn brood zoeken, en Eva (waar uit de menschbouw zyn begin stont te neemen) met sinarten kinderen baaren.

Het zoet en bitter, dat door een tak alssem, waar op byen waren, verbeeld wordt, kon voor hun, die den verboden honig gelikt hadden, en nu het steken der Byen gevoelden, ten zinnebeeld strekken in hun getrouwdens staat, en ik dienvolgens met zulk een printvertooning voldaan hebben, zoo my niet by den konstlievenden *J. de Vogel Tomasz.* een bootseerzel van *de Lambilot* ware ontdekt, dat zo fraai van opstal, als vernuftig bedacht, de keur merkelyk deed tot het laatste overhellen, 't geen wy wat verschikt, doch echter de zinspeling daar in bewaard hebben.

Adam en Eva gaan, (in het bovenstaande printtafereel, om hun naaktheid te dekken, met een geite- of schaapevacht bekleed, afgebeeld,) te samen onder een juk; om de noodwendige gelykdragtigheid in 't torfchen van de Huwlykslasten af te schetsen, 't geen nog nader door 't zamenkluisieren van hun beider beenen aangewezen wordt. In 't byzonder leunt Adam op een spaa, 't zinnebeeld
van

van werkzaamheid, en Eva heeft een Spingereedschap, dat de huislykheid afbeeldt: gelyk ook de Schildpad, die aan haare woning verknogt blyft. Haar voeten passen brooskens of zoolen; om dat de weg van 't Huwlyk (waar omtrent Eva hier ten zinnebeeld van de eerste huismoeder strekt) somwyl oneffen en met doornen van ongenuchten bezet is, daar de spreuk: *de getrouden treden niet altyd op roozen*, op ziet. Want in der daat het oude gevoelen der wyzen is, dat het huwelyk wel goet is, maar quaad het gene, daar uit de waereldsche zorgen bykomt. Het gene uit zich zelf niet quaad is, wordt dikwyls quaad uit de omstandigheden. Het is met de getrouwen, als met de wandelaaren, die wel een veiligen en schoonen weg betreden, maar door doornen en haagen, die aan den weg staan, en in hunne kleederen hechten, wederhouden worden.

My hebben altyd zeer behaagd de redeneeringen, die my voorquamen in zeker bruiloftsdicht, gestelt door den zinryken Dichter François van Hoogstraten, Vader van den Heere David van Hoogstraten, door zyne schriften in rym en onrym genoeg bekend. Het geen tot ons oogmerk dient, luit aldus:

De tyden

*Des huwelyks, de jeugd zoo aangenaam en schoon,
Gelyken zeker wel een scherpe doornekroon,
Doorvlochten hier en daar met klein getal van roozen,
Die met haar geur en kleur alleen by korte poozen,
De prikkelen van zulk een stekelig gewas
Verzachten mogen.*

Kort daer aen brengt hy dit voorbeeld by:

*Men bielt wel eer, als 't op een vieren ging en sluiten
Van huwelyken by de Atheners eene wys,
Die hier wel waardig is te melden, schoonze gryt
En afgesleten, nu niet meer wordt onderhouden.
Als twee gelieven door den Echten band getrouwen*

Geworden waren, werdt de Bruidegom, daar by
 Ten tempel uit quam, met de Bruid aan zyne zy,
 Het spoor geweest van een kleenen knaap, en jongen
 Met bei de slaapen in een puntig loof gedrongen,
 En met een korf vol brood aan zynen arm gelaen;
 Een plechtigheid, waer uit de Bruidgom kon verstaan,
 Dat hem het huwelyk niet noodigde om te rusten
 Op eene ledekant van roozen, en zyn lusten
 Slechts maar te boeten en te koelen, maar met een
 Tot diepe zorgen, en om last en zwaarigheên
 Te draagen, als een steun voor huisgezin en kinders.
 Van Adams tyden af bevond men zo veel binders
 In huwelyken, en die zoetigheid met leet
 Zoo onafscheidenlyk vermengeld. In het zweet
 Moest vader Adam zelf zyn brood en voedsel zoeken.
 Nog gaat de jonkheid toe, en jaagt uit alle boeken
 Met yver aan, als of in 't Huwelyksverbond
 Een enkele zaligheid en bemel open stond.
 Gelyk de Kamerling in 't hof der Persiaanen
 Des morgens was gewoon den Koning op te maanen
 Met dus te roepen: **VORST RYS OP OM T'OVERSLAAN**
EN OVERWEGEN, WAT U NOODIG ZY GEDAAN:
 Zoo roept de haan ook met zyn kraeijen alle morgen
 Den Echtgenooten toe, en vordert hen tot zorgen
 Voor huis en huisgezin, een kleen gebied en ryk.
 Wie dit betwyffelt, kan een wis en zeker blyk
 Uit bunliên haalen, die mi jaaren lang bedreven,
 Op zulk een water in die barning moesten leeven.

Eindelyk begluurt dit paar de Dood van achteren
 na, waar van wy breeder op 't volgende Tafereel
 spreken zullen.

V.

DE DOOD OP DEN TROON,

Wie kan ze ontvluchten?

Wanneer de zonde 's menschen kroon
 Helaas! te ontydig had bedorven,
 Heeft zich de dood, als op den Troon
 Gevestigd, en de magt verworven,
 Om, buiten keur van onderscheid,
 Al wien ze vind op 's waerelds drempel,
 Van Adams zaad, zyn sterff'lykheid,
 Op 't hoofd te drukken, haaren stempel,
 Maar 't Christen hert, Gods bondgenoot,
 Braveert de kaaken van de dood.

B

De

V. ZINNEBEELD.

De Dood (zeiden wy op het voorgaande Tafereel) begluurt Eva van agteren na, die voortaan haar, en 't geen uit haar gebooren zou worden, als de schaduw het beeld op de hielen stondt te volgen; waarom de Dood ook in de H. Bladeren voorkomt als een persoon, en wel zoo een, die heerschappy en bewind oeffent, meer dan enig waereldvorst: welke heerschappyoeffening met de tydtip van Adams overtreding haar begin genomen hebbende, haare achtervolging hebben zal, zoo lang 'er menschen op deze waereld zullen wezen. Dit is het, 't geen ons door 't Zinnebeeld aangeduid wordt: waar in men de Dood, als een septervoerend Vorst ziet zitten op eenen verheven troon, en verscheiden vrouwtjes, zoo wel blanke, als door de Oosterzon geroost, voor dezelve staan, sommige ook neergeknield, biedende haare nieuwgeboren zuigelingen den Troonvorst aan, die van hem met het zegel der sterfelykheid op hunne voorhoofden bestempeld wordende, het vaste merk des doods ontvangen.

Dat het dus gelegen is, hebben oulings de Heidenen, sommige zulks getroost, andere met tegenmorren, begrepen.

Wy leezen van Anaxagoras, dat, wanneer hem de tyding gebragt werdt, dat zyn zoon gestorven was, hy zig daar van niet heeft ontzet, maar gezegt: *ik wist wel dat ik hem sterfelyk geteeld had.* Maar Krates en Dion beklaagden 't zig, en morden tegen de Natuur; om dat de klippen van langer duur waren dan zy. Theofon, Epikurus, en anderen meer lasterden de

de Natuur met haar wel duizentmaal stiefmoeder te noemen; om dat zy de menschen aan de rampen en elenden, die onafscheidelyk volgen, onderworpen, en zoo veele werktuigen van straffen en plagen gemaakt heeft, als zy werken voortgebragt heeft. *Ik wil (zegt de La Serre) hun klachten niet tegenspreken om te eerder gedaan te hebben, enz. Men moet tot hooger bedenkingen opklimmen, dewyl de Natuur, die blinde Godheid, waar aan zy bunne klagten stierden, slegts een zwak werktuig van de aanbiddeyke Voorzienigheid is, die aan alle dingen beweging en paal stelt.*

De zelfde zon, die des avonds in 't Westen daalt, ryst des morgens in 't Oosten weder op. De starren, wanneer zy na het afloopen van haaren draaikring, ten einde gekomen zyn, knooopen aan het einde haar begin: *maar de Zon van ons leven (zegt gemelde La Serre in zyne Genuchten des doods) door een ander lot geleid, heeft nooit meer dan een eenigen opgang in baaren geheelen loop. De Vloeden en Springbronnen zullen altyd vlieten, en ons leven stroomt, zonder ophouden naar 't graf, en houdt teffens op van stroomen. De boomen, planten en bloemen, worden ieder jaar op nieuws herboren: de Lente strekt hun een wieg om hun jeugd te koesteren, daar onze levens zoo veel lykfakkels zyn, die ons alleen voorlichten op den weg naar 't duister graf. Ik gelyk een Boom (vervolgt de Schryver) waar van myne woorden de bladen, myne begeerten de bloemen, en myne werken de vruchten zyn. Ik heb egter niet meer dan een voorjaar, en hier in zyn wy ongelyk door een overmaat van geluk; dewyl wy door een gestadige beweging, en zonder adem te scheppen, door de Dood, in zegepraal, tot d'onsterfelykheid geleid worden.*

Dit iterflot gaat zoo vast, dat niemand van allen, die den stempel der sterffelykheid ontvangen heeft, ooit door de dood daar af verschoond is. Methusalem leefde negenhondert en negenentzestig jaaren, en stierf. De grootmagtige Alexander stierf in den

herft van zyn leven. Helena, 't wonder der ſchoonheid, Lucretia vermaard om haar kuisheid, Penelope berucht om haar wysheid, Themis om haare gerechtigheid van elk in haaren tyd geprezen, en Antigone, 't ſieraad van 't vrouwelyk geſlacht in Godvruchtigheid, hebben ieder op haar beurt, deze droevige ſchatting, die zy aan de Natuur ſchuldig waren, met in 't graf te daalen, betaald.

Deze heeft een lange, geene een korte rol te ſpeelen, op den Schouwburg van deze waereld: maar alle gaan zy (het Spel ten einde gelooopen) op hun tyd ſchuil agter de Tooneelgordyn, zonder dat men hen meer ziet.

Des eenen levensdraad ſtrekt zig wel wyder dan die van anderen uit, maar 't ſterflot ſtaat vaſt, en blyft een noodzakelyk, en onvermydelyk gevolg van de menſchelyke Natuur; want

Al wat geboren is, moet eens het leven derven.

Geen troon verſchoont den Vorſt van 't onvermydbaar ſterven.

Of wy kort of lang leeven (zegt Socrates) wy leeven om te ſterven. En vervolgens zegt hy: die heeft lang genoeg geleefd, die den tyd, die hem vergund was, wel beſteed heeft.

VI.

SPIEGEL.

Beschouw u van binnen.

Gy, die hier voor ons oog verscheenen,
 U zelve in een' Spiegel ziet,
 Wend uw gezigt vry elders heenen:
 Dit is de rechte Spiegel niet,
 Om uw gedaante aan u te ontdekken.
 Het Hemelsch woord, die zuiv're bron,
 Zal zonder vleyen al uw vlekken
 U klaar vertoonen, als een Zou.
 Die kennis moet voor alle dingen
 Zyn 't wit van uw bespiegelingen.

VI. ZINNEBEELD.

De eene mensch (zeide Solon) is een Spiegel van den anderen. Dus kunnen wy ook zeggen, dat alle Zinnebeelden, als Spiegels te agten zyn, die de deugden voorstellen, om den aanschouwer daar door aan te spooren, gelyk ook de gebreken, om een afschrik van de zelve te geeven. Vind zig dan iemand met gebreken besmet, of is hy geneigd tot Deugd, zoo bespiegelt hy aan 't een en 't ander zig zelve; en leert de ondeugd, die hy verborgen draagt, ziende hoe wanfaltig die in anderen is, versoeljen. Of wordt hy inwendige aanzettingen tot Deugd gewaar, de bespiegelingen van anderen, die het Deugdenpoor betreden, zullen hem met kragt aanspooren, om de zelve naar te volgen, en de Deugd om haare eigen schoonheid te beminnen.

Hoe, meent gy dat het schande is, (zegt Apulejus) geduurig in den Spiegel te zien? Heeft de wyze man Socrates zyne leerlingen niet geraaden, datze zig dikmaals zouden spiegelen? op dat, die onder hen behagen in zyn gelaat had, alle zorgen mochte aanwenden, om zyne schoonheid door geen quade zeden te bevelken; en die zig luttel schoon bevond, trachten mogte zyne wanschapenheid met het sieraad der Deugden te bekleeden? Dat ook Seneca met deze fraaije redenvoering te kennen geeft: De Spiegels zyn uitgevonden, op dat de mensch zig zelve zou kennen. Veele dingen zyn hier uit voortgevloeid: voor eerst de kennisse van zig zelf, en dan ook raad voor eenige dingen. Iemand die schoon is, leert hier uit alle schandelykheid, als een vloek, myden; die leelyk is, door deugden te voltrooijen, al wat aan de gestalte

stalte des lichaams mag ontbreken. Waarom ook Diogenes, als hy eenen schoonen Jongeling zag, die zig tot de oeffeninge der wysheid wilde begeeven, tot hem zeide: *Gy doet zeer wel, dat gy de Deugd, met de schoonheid van uw lichaam wilt paaren.*

Thales, d'oudste der berugte Grieksche wyzen, gevraagd, welk het zwaarste om te doen was in de wereld, gaf tot antwoord: *zig zelven te kennen.* Welke spreuk om haare waarde, en noodwendige betragtinge, naderhand door een gemeen Raadsbesluit, boven het poortaal van Apolloos Tempel te Delphos is geplaatst geworden.

Hier op ziet de geestige Fabel, die men by Fedrus vindt, waar van wy de vertaaling, zoo als die door den Heere David van Hoogstraten gesteld is, hier by voegen. Dus spreekt de Dichter:

Indien gy de vermaning wilt verstaan,

Die ik u geef, merk meenigmaal u aan.

Twee kinderen had een man door huwelykszegen

En huisgeluk by zyne vrouw gekreegen:

Een dochter, heel van aanzicht onbesneën,

En eenen zoon, volmaakt van top tot teen.

Dees kykende in den spiegel, onder 't spelen,

Op 's moeders stoel, geraakten aan 't krakkeelen.

De jongen stoft verwaand op zyn gelaat

En schoonheid. Zy dit hoorende, wordt quaat,

En kan den roem haars broeders niet verdragen,

Als deed hy 't om zyn zuster te mishagen.

Zoo vat zy 't op. Des loopt zy droef te moe

En vol van spyt naar haaren vader toe,

En vult wel bits, met klagt, op klagt zyn ooren,

Dat hy, daar hy een jongen was geboren,

Zich moeide met haar goed. De vader toen

Omhelstze beide, en geeft hun zoen op zoen,

Verdeelende zyn liefde: en silt het klagen,
 En zegt in 't eind: 'k wil dat gy alle dagen
 Den Spiegel zult gebruiken onbelet.
 Gy, op dat gy uw schoonheid niet besmet
 Door ondeugd: Gy, opdat gy moogt verdooven
 Uw leelykheid door zeden waard te looven.

Het geen wy uit Seneka en Apulejus, tot deze stof-
 fe dienende, hier boven hebben bygebracht, is reeds
 door den gemelden Heere aangeteekend, tot verlig-
 ting der aangehaalde Fabel.

Wy voegen 'er by, dat Sokrates zyne leerlingen van
 zelf riedt, dat ze zich meenigmaal Spiegelen zouden:
 opdat aldus de geen, die behagen in zyne schoonheid
 hadt, goede zorg mogt draagen, dat hy dezelve
 niet quame te onteeren, door quaade zeden: en opdat
 aen de andere zyde iemand, die geen genoegen in
 zyn gelaat hadt, zyn best mogt doen, om zyne leelyk-
 heid, met prysselyke deugden, te bedekken. Plutar-
 chus in zyne Huwlykslessen, bestemd't dit met deze
 woorden:

*De les van Sokrates is, dat de Jongelingen, zoo ze in
 den Spiegel zien, dat ze niet fraai en zyn, het gebrek der
 schoonheid moeten verbeteren, door goede zeden: en dat
 die zich schoon bevinden, goede zorg moeten draa-
 gen, dat ze hunne schoonheid, door geene boosheid van
 zeden, besmetten.*

VII.

TUINGEZICHT.

Deugzaam door dwang.

Het weeldrig boompjen, uit den band
 Des Hoveniers met kracht gesprongen,
 Verbeeldt ons, hoe een laage stand
 De boosheid der ondankb're tongen
 Beteugelt, die met geld en goed
 Voorzien, op regt, nog reeden passen,
 Maar trots en waanziek van gemoed,
 Elk schynen boven 't hoofd gewassen.
 O kleinheid, gy begrypt een schar
 Van deugd, alom te schaars gevat.

VII. Z I N N E B E E L D.

Men ziet in de Print hier voor, een vermakelyk tuingezicht, en daar in een gaandery, met levend groen van vruchtboomen bemuurd en overwelfd, van welks gebogen takken zig een, den band ontsprongen, om hoog heft. Voor aan de Baluster of leening, een Jongeling en een Filosoof, welke schynt (door het daar na toe te wyzen met den vinger) over dat voorwerp te spreken, en den Jongeling te onderwyzen. Dit is de verbeelding, en dus het doel van 't verbeelde: dat der menschen driften wel beteugeld, maar zelden geheel verwonnen kunnen worden, en dat zoo haast dezelve, den band van tucht ontweltigt, den breidel los vinden, straks proeven geeven van haaren weerbarstigen aart.

Menigvuldig zyn de voorbeelden, die zulks bevestigen.

Tiberius was gebuigzaam, toegeeflyk, en schikte zyne wyze van leven zoo, dat hy zig bemind maakte by allen, als hy nog onder Keizer Augustus stondt, en Germanicus en Drusus nog in leven waren. Heel anders toen hy Seiaan beminde, als toen hy hem vreesde.

Nero werdt in zyne Jeugd geprezen: maar zoo haast als hy de tucht van zyn leermeester Seneca ontwassen was, brak hy los tot alle ontucht, en gaf openbaare blyken van zynen wreeden en boozen aart.

Met waarheid heeft dan Seneca gezegt: *Zoo wel de gebreken des lichaams, als des gemoeds, kunnen wel door de reden verzacht, maar niet geheel verwonnen worden.*

't Gaat

't Gaat hier mede als met den Aap in de Fabel. Deze hoe vast gewend op allerhande Konsten te doen, en zynen meester daar in te gehoorzaamen, deed zyn' aart haast blyken, wanneer hem eenige nooten wierden toegeworpen, waar naar hy zoo gretig liep, dat hy zyn heele konstrol vergat te speelen. Of als met de kat van den Monnik, die gewend was, als hy by avond zyn Getyden las, de kaars in haare pooten te houden: zoo dat de Monnik roemde, dat hy dit huisdier daar zoodanig vast toe gewend hadde, dat het door geen voorwerpen daar van afge-lokt konde worden. Want op de eerste proef werd de Monnik bespot; dewyl zyn tegenwedder een levendige muis in zyn mouw had, aan een touwtje vast gebonden, dat hy 't elkens voor aan haalde, tot dat de kat de wemeling daar van in 't oog kreeg. Hy dit ziende, liet zig de muis ontslippen, waar door de kat in alleryl naar dezelve toefielde, en bewys deed, dat de Natuurdrift bovendreef, zoo haast de gelegenheid haar gunstig was.

Ons lust hier weder aan te hechten een Fabel uit den sierlyk vertaalden Fedrus, dewylze tot ons oogmerk dient. Zy betreft de Vos en Jupiter, den oppersten der Goden, en luidt aldus:

Hoe hoog Fortuin u zoekt in top te trekken,

Zy kan geenszins uw quaë natuur bedekken.

Wanneer de God, de Dondergod Jupyn,

De Vos weleer herschiep in menschenschyn,

En gy aldus vereerd met zyne minne,

Zat op den troon, als eene Koninginne,

Gebeurde het datze een' Schalbyter zag,

Uit zynen hoek gekropen voor den dag,

Zy datelyk naar dezen buit aan 't springen.

Dat ziet elk aan. Geen God kan zich bedwingen

Van

Van lachen: maar de Vader wordt befchaamd,
 Om zulk een werk, dat haar geenzins betaamd.
 Hy dryft haar van zich weg, verstoord van zinnen,
 En weigert haar naar dezen te beminnen,
 En dryft haar toe in 't end: Leef gy voortaan
 Op uw manier, gelyk gy zult verstaan.
 Gy hebt geen gunst verdiend, maar ongenade,
 Dewyl myn gunst aan u niet komt te stade.

De Heer Hoogstraten, in zyne uitlegginge van deze Fabel, brengt een exempel by, uit de schoone Fabelen van Camerarius.

Een Jongeling maakte veel werk van een Kat; zoo verre, dat hy door bidden van Venus verkreeg, datze haar in eene Maagd herschiep, en hy hier op met haar in huwelyk tradt. Venus vereerde de Bruiloft met haare tegenwoordigheid. De Godin willende een proef neemen, of ze ook met haare oude gedaante haare natuur hadde uitgetrokken, liet schielyk een muis springen. De bruid dit diertje ziende over den vloer loopen, zoo als ze kostelyk opgetooid in het midden der maagden zat, die de bruiloftstaatsie bywoonden, werdt hier op ontroerd, doch hielt zich echter in, en bleef zitten. Venus dit ziende, liet 'er nog een loopen. Toen was haar niet langer mogelyk zich te bedwingen. Zy sprong van daar ze zat op den vloer, en vergeetende watze geworden was, liep de muis achter aan.

Dit wil toonen hoe bezwaarlyk iemands oude natuur veranderd wordt. Het oude spreekwoord is waarachtig: Een Aap blyft altyd een Aap, al draagt hy eenen purperen rok.

VIII.

BASSENDE HOND.

Een Redenaar spant de kroon.

Nadien de konst ontydig spreeken
 Door 't bassen van den hond vertoond,
 En zwygen heeft by 't graf geleecken,
 Daar niet dan lout're stilheid woont,
 Zo mag men hier ter sneede vraagen,
 Op 't voetspoor van een destig man,
 Wie nu den lauwerier zal draagen,
 Die zwygen, of wel spreeken kan?
 Voor 't eerite zyn de Grieksche wyzen,
 Maar Christ'nen zullen 't laatste pryzen.

De

VIII. ZINNEBEELD.

De oude Grieken hadden tot een spreuk: Zeg iet dat beter is dan zwygen, of houd uw mond toe. Op zyn tyd te zwygen heet wys te zyn, en op zyn tyd te spreken wordt geroemd.

Als de gezanten van Lacedemonien aan den Tyran Lygdamo gezonden, dikwerf verzocht en aangehouden hadden, om hunnen last te openbaaren, en die Prins t'elkens liet zeggen, dat hy niet wel te pas was; vertrokken de gezanten toornig te rug, zeggende: datze niet om met hem te worstelen, maar om met hem te spreken gekomen waren. Dit werdt van *de Collibus* in zynen *Harpocrates* ofte *Zwygaart*, tegen gesproken, maar de spraakzaamheid van woorden geroemd.

Van een zelfde begrip vind ik ook Gratiaan daar by zegt: *Niet te spreken is niet loffelyk; maar wel, duidelyk en klaar te spreken; anders zouden de kinderen der ziele, (dit zyn gedachten, en uitdrukkingen) niet aan den dag kunnen komen. Maar het is met veele luiden, gelyk met eenige potten, die veel in hebben, en weinig uitgeeven. In tegendeel zeggen anderen nog veel meer dan zy weeten. In de voorgaande eeuw, zag men aan 't Hof, dat de Advocaat Generaal Joaen Batist de Mesnil, meer zeide dan hy wist, maar dat de Procureur Generaal Gillis Bourdin meer wist, dan hy zeide. Hy maakt wel geen besluit over deze luiden op, maar zegt elders: De Dwaasheid komt altyd in met een open mond, de zotten zyn stout: maar de Wysheid komt in met zeer veele voorboede: haare voorloopers zyn Opmerking en Onderscheiding, die de wacht voor haar houden, ten*
einde

einde zy voortgaat zonder iets te waagen. Men moet voortgaan met getelde schreden, waar men twyffelt of 'er diepten mochten zyn. Zulk spreken word boven het zwygen geroemd.

Hercules heeft grooter zegepraal behaald, door zyne bescheiden welsprekenheid, dan door zyn dapperheid. De blinkende keeten uit zyn mond voortkomende (gelyk hy dus op oude marmere gedenkstukken verbeeld staat) verbeelden de kracht der welsprekenheid, waar door hy de menschen van zyn tyd aan de reden bond, en die hem meerder toejuchens aangebragt hebben, dan de knodsragen van zyn gevreesde vuist.

Aanmerking over het zwygen en spreken.

In het bedryf van 's waerelds schaaren,
Zyn mond en lippen te bewaaren,
Voor al wat quaad, wat vrugtloos luid,
En zich te houden zonder spreken,
Wanneer het hert met toorn ontsteeken,
De tong ter wraak wordt opgeruid:

Valt ruim zo zwaar voor brosse lippen,
Die licht van 't spoor der deugden slippen,
In onmoet vaardig tot verwyr,
Als met beleid van kunst en zeden,
Een aangenaame en heufche reeden
Te voeren ter bekwamer tyd.

Op de eerste wyze stiel te weezen,
Wordt zelf een dwaas, voor wys geprezen,
Van 's wyzen mond, in de and're staat
Te zwygen, toont geen kleine kennis
En deugd, die de algemeene schennis
Van haat en laster tegengaat.

Zo nut, zo heilzaam is het zwygen,
 Als 't quaalyk spreekē felle krygen,
 Vol druk en jammer, heeft gebaarē,
 En door ontelb're snoode vonden,
 Meer zielen heeft verdoemd, verflonden,
 Dan ooit gesneuveld zyn door 't zwaard.

Nogtans men zwyge de gebreken.
 De gave en kunst van wel te spreekē,
 Is 't puiksieraad aan 's menschen kroon.
 Breng vry, om voor 't gezicht te praalen,
 Veel gouden ooft in zilv're schaalen,
 Een woord ter sneede is eens zo schoon.

Dit blykt ons klaar in Paulus preekē,
 Die steenen herten wist te breeken,
 Met zynen welbespraakten mond,
 Die wonderbaar in zyne reden,
 Zich droeg naar 's tyds gelegenheden,
 Tot glorie van het heilverbond.

Zo komt hy, die, door 's Hemels zegen,
 In zyne woorden aller wegen
 Zich voor te struikelen behoedt,
 Den hoogsten top van Godsvrucht nader,
 En wordt voor eenen man en Vader
 In Christus school gekend, gegroet.

Dus schynt my dit vertoog te ontvouwen,
 Hoe 't stille zwygen is te houwen
 Voor minder moeite en lager gunst,
 Terwyl om eenen schat van zaaken,
 Wanneer het past, bekend te maaken,
 Vereist wordt grooter geest en kunst.

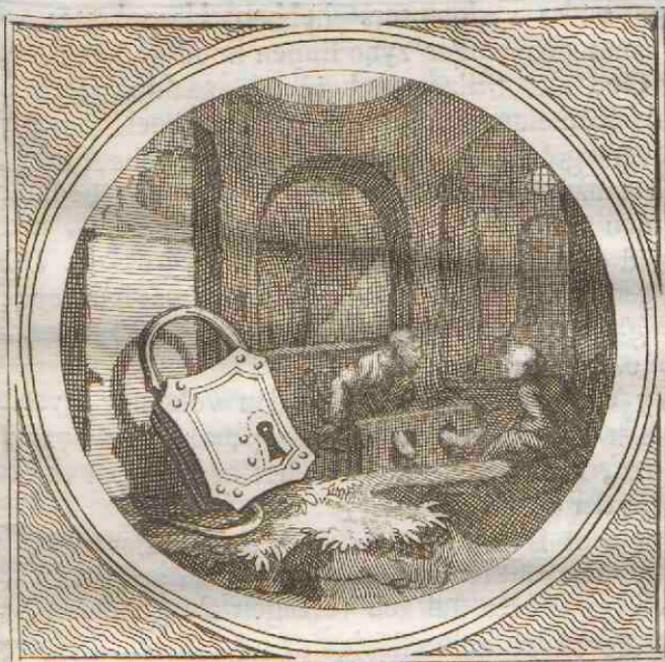
G. BRIT.

'T SLOT.

IX.

'T S L O T.

't Is Noodzakelyk.

Elk een waardeert het nut gebruik
 Van 't Slot, om de ontrouw te betoomen,
 Dus raakt geen dief in huis ter sluik,
 Nog kan zyn kerker ooit ontkomen.
 Maar 's Hemels zorg, om 's menschen tong,
 Meest al te los, te lang geschooten,
 Te hoeden voor een buitensprong,
 Heeft haar beklemd met dubble slooten.
 Met wysheid voor zyn mond een Slot
 Te hangen, is een gaaf van God.

IX. ZINNEBEELD.

De oude Egiptenaars hebben Harpokrates, die met den vinger zyne lippen houd gesloten, voor den God der Stilzwygenheid afgemaald: gelyk ook d'oude Romeinen, Angerona, welker beeld den mond was verzegeld of toegebonden, voorts geheel met een kleed omzwagteld; waar mede zy wilden beduiden, dat men alle geheimen moest bedekt houden, inzonderheid den mond als met een zegel toedrukken. *Want van geen ding dat by u verborgen is, (was hun zeggen) kunt gy zoo gerust zyn, als dat gy zelf de bewaarder daar van blyft.*

Wy dit loslyk spoor der ouden volgende, vertoonen een Beugelslot ten voorwerp, om het byzonder gebruik, en bewerkingen die het heeft, over te brengen tot der menschen bedryven.

Het Slot is een sluiting voor den onzinnigen, op dat hy niet uitbreeke en zig zelve en anderen schade aanbrengt. Het sluit en verzegelt de goederen, dat geen dieven de zelve steelen of wegrooven. Het verzegelt en bewaart de geheimpannen, de spil waar op het geheele welwezen van Staat, Koopmanschap, en het burgerlyk bedryf draait, enz. en strekt dus ten Zinnebeeld hoe een gesloten mond, de dieven, of roovers, en verklidders van onze voorneemens en toeleg binnensluit, op dat zy niet uitbreeken, en schade aanbrengen.

Wy zullen in het voorbeeld van Leëne zien, wat lof de stilzwygendheid by d'ouden verdient heeft. 't Lust ons voor af sommige Spreuken en Voorbeelden van geagte mannen op 't tapyt te brengen, die ten
baak

baak konnen strekken, zoo om zig zelve te hoeden voor 't sranden, als om de veiligste strek te houden by allerhande voorvallen.

Doorgaans vinden wy, de Filosoofische Schriften doorbladerende, met grooter lof van een zwygenden mond, als van een welbespraakte tong spreken. Waarom ook de Grieken tot een spreekwys hadden: *Zeg iet dat beter is dan zwygen, of hou uw mond toe.* En wat was de reden, dat de oude Wysgeren in 't algemeen het zwygen van zoo groote nuttigheid oordeelden te wezen? Ja dat Xenocrates op een gastmaal, daar de rest der genoode gasten veel snaps hadden, alleen stil zweeg; als dat hy door bevindinge geleerd had, *dat door yver veel woorden te spreken, dikwils voor den dag gebragt wordt, 't geen nutter gezweegen waar, en dat veele dingen lachende worden gezegt, die namaals schreijende beklaagd worden?* Dus als hem gevraagd wierd, waarom hy onder de genooden alleen zweeg, gaf hy tot antwoord: *My is nooit berouwd dat ik heb gezweegen: maar dikwils dat ik heb gesproken.* Waarom ook Pindarus, als hy Epaminondas wilde pryzen, zeide: *Dat hy niemand ooit gevonden had die meerder wist, en weiniger sprak.* Egter is de stilzwygenheid by de ouden zo niet geroemd, of zy hebben ook nog stoffe, tot lof van die deftig, en ter regter tyd wisten te spreken, overgehouden. Waarom ook Theophrastus van Erefus (een Zeeftadt op het Eiland Lesbos) als hy over zekere maalyd zekeren Jongeling zag stil zitten, tot hem zeide: *Indien gy stilzwygt, om dat gy onweetend zyt, zoo doet gy wyffelyk; maar indien gy verstand hebt, zoo doet gy dwaaslyk dat gy stille zwygt. Zig 'onthouden van spreken, is het zegel van bekwaamheid; want veel spreken verzwakt het verstand, en doet de gedachten in de lucht verdwynen; doch men moet op zyn beurt zomwyl een weinig zeggen, om niet altyd een bloote hoorder van een 's anders reden te wezen: en dan noch*

moet men spreken als de gemeenen, maar denken als de wyzen. Zulks wil het Beugelslot in de Print ook aanduiden, en te verstaan geeven, hoe men den mond moet gesloten houden, tot dat de noodwendigheid gebied den zelven te openen, door den sleutel van den eigen en regten bestierder; dat is, de Rede, waar aan de wyze Schepper het bestier van alle des menschen inwendige en uitwendige bedryven heeft overgegeeven. En dus wordt een voorzigtige tong, en bespraakte mond, door de reden geopend, van een goed gebruik gehouden, en te recht geprezen. Daar en tegen staat een woord, onbezonnen gesproken, bloot voor de berisping, en doet den Spreker van schaamte blozen.

Zeker Bisschop, als hy den Keizer Ferdinand Laryn hoorde spreken, zeide ongevergd, *o Keizer, dit is niet al te wel volgens de Grammatica, of Spraak-konst.* Waar op de Keizer hem met een lachenden mond antwoordde: *en deze uwe berisping is niet al te wel naar de Ethica, dat is wellevenskonst, uitgesproken.* De Bisschop heeft ligt de spreuk: *Voorbarigheid in 't spreken is zelden goed, inzonderheid aan de Hoven,* niet gekent, en Asinius Gallus daar niet op gedacht; want dan zoude hy (als Tiberius veinzende voor den Raad sprak: *Dat hy alleen te zwak om den last van 't gemeenebest te draagen, dat deel dat hem aanbevolen wierd, op zig zoude neemen,*) geenzins geantwoord hebben: *Ik vraag, o Cezar, wat deel van 't gemeenebest gy bestieren wilt.* Welk onvoorzigtig en onbedacht antwoord hem daar na de Dood aangebragt heeft.

X.

STUDENTEKAMER.

Een voor allen te achten.

Wie zich met yver vindt ontsteeken,
 Om een voortreffelyken schat
 Van letterkennis aan te kweeken,
 Die 't hart versterke op 's levens pad,
 Doorlees, geleerde, en wyze blaaren,
 Met aandagt en gestagen vlyt;
 Dus kan hy wysheids vrucht vergaaren,
 Die nooit verandert, door den tyd.
 Zo leerd men zich van 't aards ontwarren,
 Zo stygt men boven al de starren.

X. ZINNEBEELD.

Het tafereel, hier voor geplaatst, vertoont een man, die in zyn boekkamer zittende te schryven, t'elkens zyn oog op het uurglas slaat: strekkende dit ten Zinnebeeld van zulke menschen, welke hunnen tyd naauw in acht neemen, om dien wel en tot nut te besteeden. 't Lust ons, inzonderheid de jeugd, door voorbeelden en fraaije spreuken hier toe aan te sporen.

De Reden is de grootste Schuldeiffcher van den mensch, en hy zal nooit grooter rekening hebben te verantwoorden, dan tydverzuim; want terwyl de vluchtige tydftippen onherroepelyk te post voortgaan, zonder dat men dezelve in haar vlucht kan weerhouden, en wy in dien tyd nog deugd, of Geleertheid hebben opgeleid, zoo zal het laatste zandje ons het verwyt daar van doen.

Drie dingen (zegt de wyze Chilo) zyn'er in de waereld die bezwaarlyk om te doen zyn: Gebeime dingen te verzwynen, ongelyk te verdraagen, en den ledigen tyd wel te besteeden. Egter zyn'er beruchte voorbeelden van zulken, die van het eene en het andere loffelyke bewyzen gegeeven hebben. In opzigt van het laatste, dat hier ter snee dient, hoort men Scipio den Afrikaner van zich zelve getuigen: Ik ben nooit minder ledig, dan wanneer ik ledig ben. 't Is de vadzige traagheid, die de nutte bezigheden doet verschuiven, van den eenen morgen tot den anderen. In tegendeel pryft Gratiaan zulken, waar van men zeggen kan: Hy heeft veel gedaan, die niets heeft nagelaaten om 't morgen te doen. Edelmoedige zielen (zegt de geleerde Balth. Schuppius)

oordeelen, dat men met de uiterste pogingen moet vermijden het leeven in leedigheid door te brengen.

't Geen my meest verdriet (zegt Seneca) is, dat sommigen het grootste deel van hunnen leevenstyd in onnutte bezigheden verkwisten.

De spreuken der ouden komen alle te gelyk uit op het zeggen van Theophrastus van Erefus, dien wy zoo even genoemd hebben, *Van alles dat verkwist wordt, is de tyd het kostelykste*, waar uit dat vaarsje zyne herkomst heeft, 't geen wy hier onderstellen:

Laat het kostelykst van al
 U niet roekeloos ontslippen;
 Dat 's de Tyd, die snel gaat glippen,
 En nooit wederkeeren zal.
 Ach! hoe weinig is 't getal
 Dat zyn uren meet by slippen!

Eer wy dit Hoofdstuk eindigen, lust ons by toepassing hier by te voegen, het geen de geleerde Josef Hall, Bisschop van Exceter en Norwich, heeft uitgebragt in zyne Gedichten, die ons in rym zyn medegedeeld, door F. van Hoogstraten, Vader van Dr. David van Hoogstraten, die ons door zyne letterlekernyen zoo menigmaal onderhoudt. In die vaarzen wordt de traagheid en vadzigheid, dus ten toon gesteld:

Een mensch van leegen luijen aart,
 En kwistig met den schoonen tyd,
 Sleept doorgaans eenen langen staart
 Van togten meê; de wellust ryd
 Hem daaglyks door de luije leên,
 Een plaag aan ledigen gemeen.

Hy volgt met eenen dartlen moed
Zyn zondige begeerten na.

Maar daar hy wentelt in dat zoet,
Verrast de dood hem vroeg of spä,
En sleept hem naar de duisternis,
Waar uit geen wederkeeren is.

Daar onderwyl een arbeidzaam
En vierig Christen, die zyn werk
Behartigt, en zyn winkelkraam
Vol yvers wisselt in een Kerk,
Nooit door zyn werk verloren gaat,
Maar vast op zyne beenen staat:

En van geen kwaden togt getergd,
Den honing van gewiffen troost
Voor een' bedompten winter bergt.
Zyn deugd blinkt als de zon in 't Oost.
Hy past op waare lekkerny,
Gelyk een wyze honigby.

Welzalig hy, die niet alleen
Den voortgang van zyn arbeid ziet
Door 's Hemels gunst, maar die met een
't Geluk heeft, dat hy dien geniet;
Dog 'k zegge, daar ik my al stil
Bedenke, 't gaa zoo als het wil;

Dit houde ik zeker en gewis,
Indien niet d'arbeid dien wy doen,
Het goed, zoo als ons wenschen is,
Bereikt, hy zal nogtans verhoên
Het kwaad, dat ieder naar zyn magt
Te myden en te vlieden tracht.

D E H A A N.

Onweetende wekt hy.

De wakk're Haan, die 't morgenlicht
 Verkondigt met luitruchtig kraayen,
 Beschaamt de traagheid, die haar plicht
 Verzuimt, en zorgloos zich laat paayen
 Van 't zagte dons waar op ze leid,
 En 's levens oogwit zoekt te ontduiken.
 Dat eist, met ernst, met wakkerheid,
 Den kostelyken tyd gebruiken.
 Meest word de Jonkheid van den Haan,
 Gemoedigt op de letterbaan.

XI. ZINNEBEELD.

De Haan is een Zinnebeeld van wakkerheid, en yver; waarom hy ook nooit door den vadzigen slaap zig, in zynen gewoonen tyd van wakker worden vergift: 't geen hy al vroeg, eer de blozende Morgenstond

Treed prachtig op zyn gouden wagen,
Om 't oog der waereld te behagen,

met zyn gekraay te kennen geeft; waar door hy andere Haanen zoo veer zyne schorre keel gehoord wordt, tot een algemeen nakraayen, en den lantman tot zyn beroep wekt.

Even gelyk de morgenstond de planten, als met een nieuw leeven herschept, zoo maakt zy ook den geest der menschen in hunne lichaamen van vermoeidheid uitgerust, en de zintuigen door den slaap van alle vermoeyingen ontheft, wakker, vrolyk, lustig, en bekwaam tot hunne oeffeningen. Ja gelyk de Lente-morgenzon wel 't aangenaamste, en de meeste bewerking daar omtrent heeft; zoo is ook de lentezon van 's menschen leeven wel de bekwaamste tot de oeffeninge van allerhande weetenschappen; aan de uitwerkzelen te kennen, die, als het roode teken aan d'Oostermorgenkim, eenen schoonen dag voorstellen.

Voorbeelden van zulken, die in hunne lentejeugd teekenen van hun vernuft deden zien, en tot meerder Jaaren gekoomen, de waereld met den glans hunner geleerdheid hebben verlicht, zouden wy by menigten, (de Jeugd ten spoor) konnen aantoonen.

J. v. Vondel, gaf al vroeg zyn *vernieuwden Gulden Winkel*, de *Warande der Dieren*, en andere teekenen van zyn ryzende zon in 't licht, en rees naderhand tot zulk een hoogte op, dat hy de Prins der Nederduitsche Dichteren genoemd werd.

Van

Van Hugo de Groot getuigt Brandt, dat hy vroeg zoo ver in de Latynsche taal gevorderd was, dat hy met zyn twaalfde jaar, op de hooge ſchool te Leiden, gebracht wierd, daar hy in drie jaaren arbeids, alles daar hy zig toe gefchikt hadde, als Regtgeleerdheid, Godsgeleerdheid, Wiskonſt en Hemelloopkunde, afgedaan hebbende, nog naauylks vyftien jaren oud zynde, zig in 't gevolg van den Heer Johan van Oldenbarnevelt, in Gezantschap aan den Koning van Vrankryk, Henrik den Grooten, vertrekkende, begeeven heeft. Aldaar den tytel van Regtsgeleerden verkreegen hebbende, werd hy van den Koning niet alleen met een gouden Keeten, maar ook om zyn uitſtekende geleerdheid, in die jaaren, met 's Konings afbeeldzel beſchonken.

P. Rabus, en zyn Konſtgenoot de Heer D. van Hoogſtraten, die de Latynſche taalgeleerdheid hielpen opbouwen, inzonderheid de laatſtgemelde, die daar in voor een puikdichter, en te gelyk voor een groot verbeeteraar der Nederduitſche taal bekend is, hebben al vroeg een mengelwerkje van hun vernuft ter drukpers gegeeven; 't geen het keurig oog van den grooten J. Antonides zoo behaagde, dat hy het ook met dit volgende Lofdicht vereerde:

De teed're Jeugd ſlaat nu aan mannewerk de hand:
 En 't heeft zyn voeglykheid, en ſtaat op zyne beenen.
 Schenkt dan de Hemel nu dus vroeger het verſtand?
 Of is Parnas zoo ſteil niet als wy meenen?
 Geloof dat vry: maar houd van klimmen nimmer op.
 Al ſchynt de toegang ligt; de ſteilte is by den top.

Gerard Brandt, de Hiſtorieſchryver, werd mede in de lente van zyne jeugd door zyn vleiende Zanggodin het Dichtvuur in den boezem geſtoken. Dit is te zien in het pleit tegen de uitgave van den *Veinzenden Torquaat*: waar in hy dus zegt: *Zoo dit ongedrukt bleef, my zou geen ondienſt geſchieden. Dit zyn Gedichte Uitkomſten, aan malkanderen gevoegd in een ouderdom, dien myn*
eerſte

eerste Mecenas Barleus, kindsheid noemde, enz. Gemelde Heer Barleus beschonk dat Treurspel met dit volgende Vaars:

't Was eertyds mannenwerk; nu komt de teere jeugd,
En davert op 't Tooneel, en tart de gryze hairen
In Treurspel uitgetreurd, ja de onbesneeude jaaren
Verzetten tyd en kunst; de Wysheid gansch verheugd
En weet niet, of zy is geleerd en aangeboren.

En lager:

Dus veinst de jonge Brandt, en doet ons al verwond'ren
Dat jonkheid veinzen kan; hy bergt noch grooter licht,
En als Torquatus veinst, zoo veinst ook zyn gedicht.
't Is weêrlicht tot een proef. Daar na zoo zal hy dond'ren.

Hier mede zal ik afbreeken, en sluiten den Inhoud
van het Tafereel voorts in 't volgende Gedicht.

De wakk're Haan, die elk wekt tot zyn plicht,
Vervrolykt zig zoo haalt hy 't morgenlicht

In 't Oost' ziet booren

Door 't nachtzwerk, als een beste Diamant

Die zynen glans verspreidt aan allen kant,

En laat zich hooren.

Kom leer, en spoor, op 't voorbeeld van den Haan

U zelven, en ook and're om op te staan

In 't morgenkrieken:

Terwyl de Zon uws levens klimt om hoog,

Uw drift, gelyk de pylen uit een boog,

Op snelle wicken

Naar weetenschap, en waarheid kennis draaft,

Eer uw beroep, aan 't waereldlyk verlaaft,

U overrompelt,

En in den vloed van aardsehe bezigheid

Gelokt, door winst en blinkend Goud verleid,

Word neêr gedompeld.

Al wie met ernst, in 't bloeyen van zyn jeugd

En noeste vlyt, de weetenschap en deugd.

Komt na te jaagen:

Verrykt zich met den schat van zyn gewin

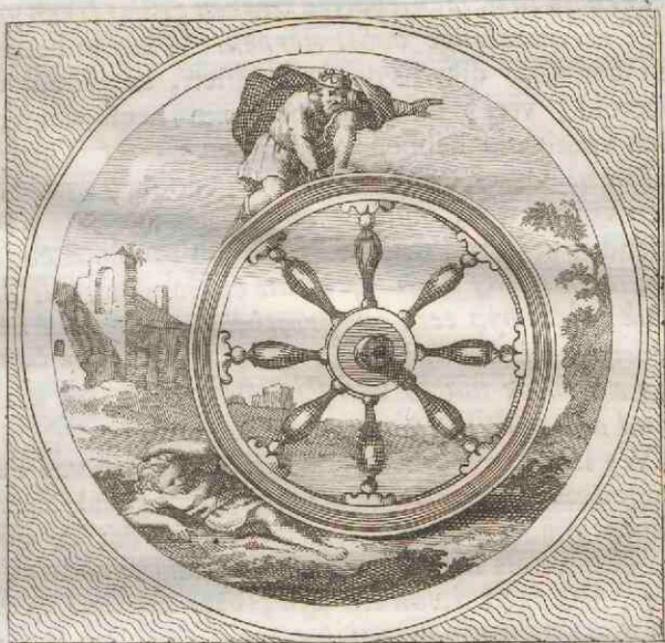
En leidt dien op, ten goeden voorraad, in

Zyn oude dagen.

XII.

H E T R A D T.

Gevaarlyke toestand.

Wat zyn tog 's waerelds hooge Staaten?

Hoe groot en heerlyk uitgekraait,

Waar op de dwaazen zich verlaaten?

Een Rat, 't geen stadig rolt en draait.

Daar iemand glansryk opgezeten,

Niet zelden, in een oogenblik,

Van 't waangeluk ligt afgesmeeten,

Vervuld met droefheid, schande en schrik.

Dat kunnen Cezars, Dionyzen,

En duizend Vorsten meer bewyzen.

XII. Z I N N E B E E L D.

Dit Zinnebeeld vertoont het los geval, of de gestadige omwentelingen der zaaken, en Staaten dezer waereld, waar van de ouden zeiden: *Daar is geen zekerheid in de menschelyke zaaken; alles is een geduurige veranderinge onderworpen.* Waarom het bezefsen dier zaak dikwils den magtigsten, en grootsten der waereld, vrees en bekommeringe heeft aangebragt. Een voorbeeld hebben wy aan den Keizer Titus Vespasianus. Dezen op een Gastmaal genoodigt zynde, daar men vrolyk was, ontslopte een zwaare zucht. Van zyn vrienden gevraagd naar de reden van zyn zuchten, zeide hy; *Ik kan my daar niet van onthouden, als ik gedenk, dat myn eere en grootheid hangt aan het believen van het wankelbaar geval; dat myne Staaten zyn als in de macht van scheidsmannen, en als verpand om geld.* Te weeten de Soldaaten.

Wy hebben voorhenen uit de Zedelessen van Seneca aangewezen, hoe de Goederen van 't geval maar geleende goederen zyn, waar uit volgt, dat de genen, die dezelve als hun eigen, en bestendige goederen aanzien, volslagen *dwaazen zyn; voor zoo veel zy maar als huurlingen van het los geval (om hun Rol op 's waerelds toneel te speelen) moeten aangezien worden.* By voorbeeld: de geen, die dus grootmoedig op 't Toneel tredt, met een hooge borst, en het hoofd in den nek, en vermeetelyk zegt:

Ik heerfch in Argos, en myn Heerschappy en land
 Strekt van den Hellefpont tot over zee. De strand
 Van gansch Jonië is myn grenspaal: Pepols sterfen
 Deed my dees groote macht, en Koningryken crven;

is een huurling, die het om een kleine winst doet, en niets eigens daar aan heeft.

Dit

Dit bedacht Zefostris, Koning van Egipten ter regter tyd, en op het punt als hy stond een onuitwisfelyk voorbeeld van grooten hoogmoed de volgende Eeuwen na te laten; want hebbende door zyn heldhaftigheid de nabywoonende Koningen verwonnen, fpande hy vier der zelve in gareelen om den zeegewagen te trekken, en hem als overwinnaar om te voeren. Maar als hy agt nam, dat een der zelve t'elkens agterwaarts naar den omzwaay der raderen omzag, zoo hield hy ftil, en vraagde waarom hy ftraag het oog daar op hadde, en kreeg tot antwoord: *Om dat ik zie, dat zig bet benedenfte der raderen boven, en het bovenfte zig weder naar beneden wend.* Waar door Zefostris, begrip krygende van den aart van 't Geval, zyn hoogmoedig voorneemen ftaakte, en de verwonnelingen in vryheid ftelde.

In opzicht van dit gemelde geval, zoude ik de Spreuk van Seneca, *Niemand is ooit by Geval wys geworden*, moeten tegenspreeken; ten ware men ftelde, dat een enkel geval d'algemeenheid van die Spreuk niet veranderde.

Nog een voorbeeld het voorige niet ongelyk konnen wy niet voorbyftappen, zonder daar van, om hunne gelyke toefpeling, te melden. Keizer Justiniaan in triomf op een pragtigen wagen omgevoerd wordende, werd ook Gelinerus, Koning der Wandalen, geketend aan zyn Zegenwagen met Vrouw en kinderen omgeleid. Wat gebeurt 'er? Gelinerus begint luidkeels te lachen, waar door veelen meenden, dat hy om die fmaadheid vervoerd werd buiten zyn zinnen. Maar dit bemerkende zeide hy: *Ik moet lachen om de veranderlykheid van 't Geval. eerst was ik een Koning, en nu een Gevangen.*

Wie op 't Geluk van 't los geval
Vertrouwen zet, in 's waerelds dal;
Steunt op een rietftok.

Men maal 't Geval steeds by een Rad,
 Dat buitelende, en slibberglad
 Is, in 't bewegen;
 Het bovenst wentelt van den top:
 En 't laagste palmt weêr boven op,
 Door wisselingen.
 Dien 't opwaart heft word aangebeên.
 Dien 't neerploft, met den voet getreên;
 In deze waereld.
 Dus zal hy, die op Staat, en Eer
 Zyn hoop vest, zig naar wysheyds leer,
 Bedroogen vinden;
 Want 's waerelds goed is enkel wind.
 Maar die de waare Deugd bemint,
 Gaat vast en zeker.

En wilt gy meer Voorbeelden van zulken, die de sla-
 gen van het geval met een verstandig oog beschouwd
 en geduldig verdraagen hebben, lees de nagebleven
 Schriften van Plutarchus. Deze zullen u leeren, dat
 men zig tegen het aanstaande kwaad zodanig moet be-
 reiden, dat men 't ondertusschen niet vrees, of 'tkwam.
 En waarlyk men moet zulk eenen gelukkig agten, die
 door de reden zoo veel kragt verkrygt, dat hy zonder
 vrees tot het geval kan zeggen:

Gy kunt myn vreugd, myn staat, myn goed
 Berooven: maar myn vast gemoed
 Niet deeren.

't Helpt veel om het gemoed te harden, en te troo-
 sten tegen alle ongeval en wederwaardigheden, dat
 men opmerkt, dat zulks algemeen is. Elk waant dat
 een ander gelukkiger is dan hy:

Nochtans heeft elk zyn kruis,
 Of in of buitens huis.

Want

Hy die zo uiterlyk gelukkig schynt te wezen,
 Vindt licht zyn kruis in huis, elendig steeds vol vreezen
 Van

Van onlust, knorren, en bedillen, want het wyf
Speelt huisvoogd, en bestiert het alles met gekyf
Tot kat en hond inkluis.

en zy zyn 'er schaars, van welke men zeggen kan:

o Zaalige Atreus zoon; bevryd van smart en druk:
Voorzien van geld en goed; een liev'ling van 't Geluk!

Twee dingen had ik noch aan te toonen (laat het u niet verdrieten, Lezer, dat ik hier langwylig ben, de zaak vereist het) naamelyk, hoe veelen het Geval met een standvastig gemoed hebben tegengegaan, afgewacht, en uitgetart: en hoe wy het zelve moeten aanzien, en als Christenen beschouwen.

Seneca pryzende de grootmoedigheid van Q. SEXTIUS, zegt, dat hy zelf het geval uittartte, zeggende, *o Geval! waarom laat gy af? tree aan, gy ziet my bereid. Myn gemoed is gesteld, als dat van die genen, die gelegenheid zoeken, om bunne dapperheid te beproeven, plat uit durven zeggen:*

'k Wensch dat een Boszwyn, woest, schuimbekkend, vervoerd
Door doller drift, dit vee quam schielyk aan te randen:
Of dat een roffe Leeuw des prooy, al lang beloerd,
Dorst onderneemen, met zyn fellen klauw en tanden,
Op roof en buit gespitt, verwoed te vallen aan.

Eindelyk, wat wy van de veranderlykheid van 't Geval als Christenen besluiten, leert ons J. de Bruin in zyn *Wetsteen der Vernuftten*, op p. 116. daar hy zegt: *Zoo de menschen volslagen, alle de verscheiden voorkomingen van zaaken konden voorweeten, men zou geen geval in de dingen bespeuren; overzulk is het geval in het gebrekkelyk begrip der zaaken, naar niet in de dingen zelfs; want daar omtrent heeft het een noodzakelyk gevolg.*

Het Geval is dan anders niet; als dat 'er door 't zamenloopen van verscheide oorzaaken, dingen gebeuren, tegen het begrip en verwachten der menschen. *Ignoratio rerum & causarum Fortunæ nomen invenit*, zegt Cicero: dat is: Neem d'onweetenheid der menschen weg, 't Geval zal overal uitgebannen wezen. Dit spoor volgende, hebben veele geachte mannen de zoogenaamde uitwerkingen van het geval ontkend: waarom ook Joh. Kalvyn zegt: *Natuur is Gods orde, en 't Geval Gods verborgen wil.*

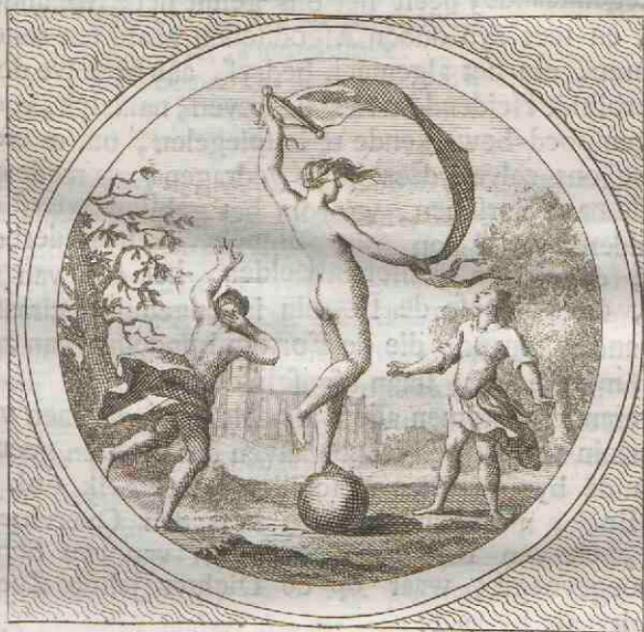
Daar het dan dus mee gelegen is, valt 'er niet anders te doen, dan, het zy in voorspoed, 't zy in tegenspoed, zyn lot geduldig te dragen, en met den staat, waar in men zig bevindt, vergenoegd te wezen.

Den grooten Apostel Paulus (schoon ons voorneemen niet is, voorbeelden uit de heilige Bladeren op onze voorwerpen toe te passen) konden wy niet voor by slappen, zonder aan hem hier by te gedenken. Deze zegt, tot een voorbeeld, hoe alle Christenen behoorden te wezen: *Ik heb geleerd, en wat? in 't geen ik ben, vergenoegd te zyn.* Philip. 4: vs. 11. Dus wordt ook van verscheiden Heidenen getuigd: *dat zy geleerd hebben in den loop des noodlots, boedanig die ook was, vernoegd te wezen.* Dionyzius de Jonge; als hy uit zyn ryk verstooten zynde, gevraagd wierdt: *wat nut hem de Filosofie gaf?* zeide hy tot antwoord: *Dat ik deze verandering met geduld opneemen kan.*

XIII.

DE FORTUIN.

't Bestaat slechts in den naam.

In 't Heidendom bestond men 't blind Geval
 Dat naar den streek der winden hier in 't midden,
 Een wimpel zwaait op eenen ronden bal,
 Als een Godin, om heil en hulp te bidden.
 Vergeefs; terwyl het albespieglend oog
 Des Hoogsten 't lot van alle menschen regelt,
 Die de een verdrukt, en de and'ren heft om hoog,
 Hun voorspoed zendt, of hunnen ramp verzegelt,
 Naar 't raadbesluit van zyn alwyznen wil.
 Men prys zyn naam, en zwyg ootmoedig stil.

XIII. Z I N N E B E E L D.

Voorheenen hebben wy breedweidig van het Geval, en deszelfs uitwerkingen gehandeld, als mede wat men volgens de Rede daar van heeft te besluiten. Dit niet tegenstaande, heeft het ons gelust hetzelfde andermaal, en met zyn ouden Afgodischen naam ten toneel te voeren, om het algemeen bedryf, aan hetzelfde door het verblinde Heidendom toegeschreven, namelyk, vooren tegenspoed bewerkende te bespiegelen, om te weeten hoe ons zelve daar in te gedragen; als mede om de rede na te vorschen, waarom het geblind wierd afgeschilderd, waar op ons Zinnebeeld inzonderheid doelt, daar twee menschenbeelden, het een van iemand, die vergeefs de Fortuin in ongeduld nadraaft, en 't ander iemand, die de Fortuin blindeling van zelf in den mond loopt, staan afgeschilderd.

Meerendeels komen alle d'afbeeldzels, die men van de Fortuin ziet, op een uit, behalven dat deze en geene, wat in de byvoegzelen verschillen, gelyk ik ook in myn Boek, met Zinnebeelden haar den Overvloeds hoorn, en een Roeispaan, of roer van een Schip heb toegevoegd; waar op de Dichter Jakob Zeeus zinspeelt, als hy zegt:

Het roer bekneld door haare vingeren,
 Gesteld op 't Rond,
 Getuigt hoe 's waerelds zaaken slingeren
 Te los van grond.

Voor af had hy haar, naar den ouden zwier, aldus afgeschilderd:

't Geval, dat in verwisselingen
 Nooit is getemd,
 En dat in staatsveranderingen
 Te dartel zwemt,
 En Ryken, Landen, Steden, Volken,
 Door zyne gonst,
 Verheft ten toppunt van de wolken,
 Of neder-bouft;

Gaf eertyds oorzaak van te dwaalen
 Aan 't Heidendom,
 Als d'eene schielyk quam te daalen,
 En d'ander klom;
 Wanneer het eene Godheid sigtte
 Te dom, en laf,
 Die (naar hun meening) 't al verrigtte,
 En nam, en gaf:
 Met vlegten los en ongebonden,
 Het lichaam bloot
 En d'oogen met een doek omwonden,
 Staande op een kloot.

De oogen met een doek omwonden, zegt onze Dichter, dat is geblind, om aan te toonen, dat de Fortuin in hare gunstbewyzen onverschillig is, zonder agt te geeven, wie het verdient of niet verdient, waarom het niet zelden gebeurt, dat zy den behoefstigen voorby snelt, en den rykaard nog met overvloediger schatten opropt, ja zig den vroomen ontrekt, en den goddeloozen toevloeit; den eersten in tegenspoed laat zugten, en den laatsten in voorspoed en weelde overvloeyen. Een steen des aanstoets, die zelf Zalems Harpenaar byna zoude hebben doen struikelen, zoo hy niet door verlichter oogen gezien hadde, dat de voorspoed der Goddeloozen van geen en duur was, en tot hun eindelyk bederf strekte.

Wat staat ons nu te doen en te leeren? het geluk te verachten? neen: als 't ongeluk ons tref, daar in getroost te wezen is Christelyk; maar het geluk te verwaarloozen schandelyk. Dus moet men, als de gelegenheid voordeel aan bied, dezelve niet van de hand wyzen, om niet voor dwaas geagt te worden. Die geen geld, op een eerlyke wyze, verkregen, wil verzamelen, wil moetwillens arm wezen: maar die het zelve dus verkregen hebbende, zyn nutbaar gebruik daar van neemt, en 't wel besteedt, verdient geprezen te worden. Want niet het geld, maar het misbruik van het zelve moet men verachten. Boven-

dien is het niet alleen geoorloofd, maar ook ieders plicht, als de gelegenheid voordeel aanbied. 't zelve in acht te neemen, agtervolgens den raad van Trogus, by Augustyn Niphus: *Dat men, zoo dra de Fortuin klopt, moet open doen; om datze maar zelden meer als eens in 's menschen leven komt, en eens weg gegaan, nooit weder komt.* Dit was het, daar de frydbaar Hannibal zig naderhand over beklagde, namentlyk: *Dat hem de Goden de magt benamen om Rome te winnen, toen by daar begeerte toe had; en dat hem de begeerte begaf, toen by de gelegenheid daar toe in handen kreeg.*

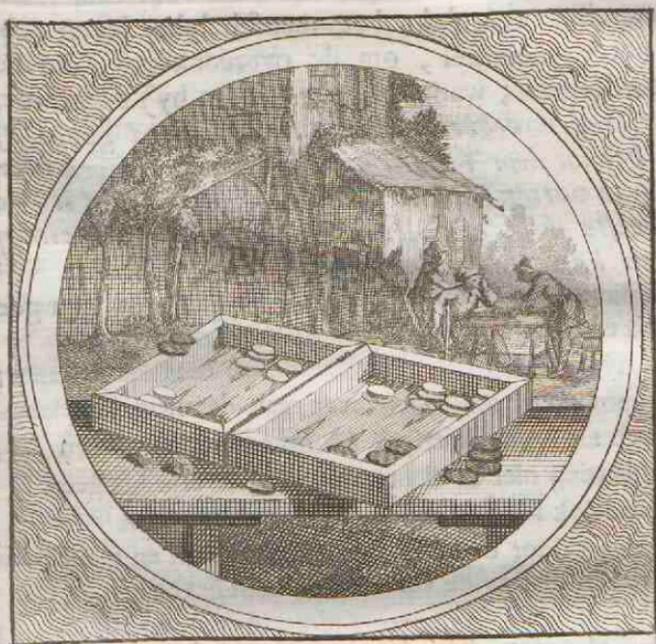
Hier op laat zig ook de Heer D. v. Hoogstraten, in zyne aanmerkingen op Fedrus Fabelen pag. 185. dus hooren: *Hier by komt ook dat geen vlyt, geen deugd, eenig vermogen heeft, zoo lang de gelegenheid, daar 't al van afhangt, ontbreekt: en derhalve wysheid en voorzichtigheid van nooden is, om de rechte gelegenheid te kennen, en zig daar van te bedienen.* Een schoone leerles, dog meest gekend, wanneer het te laat is, om zig daar van te konnen bedienen; wyl wy menschen de dingen meest van agteren beschouwen, of by den uitslag leeren kennen. Wat zal ik hier meer toe zeggen, als dit: *Dat niemand t' aller uuren even wys is; en dat de Voorzichtigen zig by wylen zoo lang bedenken, tot dat de Fortuin voor by gerend is.* Over welke wyze van doen zy dikwils by zig zelve verwonderd moeten staan, en besluiten met Luc. Rotgans, in zyn Zedelessen uit d'oude verdichtzelen, op pag. 21.

Wie 't lot door voorzorg in zyn loop wil wederstreeven,
Ploegt met zyn kouter, als Ulfes, 't dorre strandt,
Of telt de starren, die om hoog haar schynzel geeven,
Of tracht de zeegolf teeg te putten met zyn hand.
De stormwind, op zyn vlek geborsten uit zyn boeijen,
Breekt rotzen, door de hulp van vader Ocean;
De bergen schokken van hunn' wortels onder 't loeijen;
Maar 't Noodlot, 's hemels wil, blyft onbeweegbaar staan.

XIV.

HET VERKEERBORD.

Schaadelyk Huisraad.

Dit Zinnebeeld vertoont; 't geen elk behoort te weeten.
 't Verkeerbord, kroegenspel, dat dronkaarts meest hantee-
 Wanneer ze 's avonds laat, hun huisgezin ten spyt, (ren,
 Op koste van hun ziel verkwisten geld en tyd:
 Die alle schaamte, en eer gemaklyk overstappen, (pen,
 Om in dit houten boek, wyl men 't op straat hoort klap-
 Zich te oeffenen om sryt; een dwaaze en ydle vreugd,
 Daar men van alles spreekt, behalven van de deugd,
 En wat de Godsdienst eist, elkanderen te leeren.
 Hoe kan het Christenvolk zo schandelyk verkeerren!

XIV. ZINNEBEELD.

Plutarchus vergelykt het menschelyke leven, by het Verkeerspel, om de overeenkomst, die het daar mede heeft; want *het Geluk* (zegt hy) *hangt even als 't lot der dobbelsteenen van het blind geval af. Doch het lot door 't geval bestierd, met een goed voordeel op te vatten, en te schikken, zoo 't goed is, tot het meeste nut; of zo 't quaad is, daar 't weinigst schaden kan, is het doen der wyzen.*

Toepasselyk vinden wy dan dit zeggen, by den geestigen Terentius:

Het leven van de menschen

Is even als het verkeerspel. Zoo naar uw wenschen

U de teerling niet en dient, en gy dus werpt het geen

U schadelyk is, zoo moet gy het geen de steen

U weigert door de kunst zien te verbeteren en te rechten,

Om te zien, of gy de verwinning kunt bevechten.

Dit is, als men het overbrengt tot het menschelyk leven, het werk van een wys man. *Doch een zot, zegt dezelve Plutarchus, is als een zwak lichaam, dat noch koude nog hitte verdragen kan. Is zyn lot voorspoedig, by verspilt het; loopt het hem tegen, by is radeloos in tegenspoed.*

Gelyk de Byen uit wilden Tym goeden honig weten te zuigen, zoo weeten ook de verstandigen uit quade, en verdrietige ongevallen nog eenig nut voor zich en anderen te trekken.

Zeno de Citteiter verstaan hebbende, dat zyn Schip met de gansche ladinge, door een onweder in zee gezonken was, zeide, *o Geval, gy doet wel, dat gy*
my

*my tot het flegte kleed, en tot de oefeninge der wysheid
bereid hebt.*

Gelyk de konst van wel spelen hier in bestaat:
dat de een den anderen een voordeel weet af te
zien; 't geen dan gebeurd, als de een zyn toeleg,
door de wyze van spelen, doet bemerken, daar zyn
party zig dan tegen wapent, en dekt. In welk op-
zicht 't Verkeerbord

Ons hier ten leerzaam voorbeeld strekt,
Hoe wy ons ongeval, verwekt
Door 't wisselvallig lot, met oordeel,
En toezicht, moeten zien t'ontgaan,
En ons bedekken voor het slaan.

Zoo moet men ook de slagen van 't Geval trachten
te voorzien en t'ontwyken. Gebeurt het daar en
tegen, dat men op generhande wyzen dezelve kan ont-
gaan, moet men zig daar tegen wapenen met geduld,
en standvastigheid: doch de minsten zyn, door oefen-
ing van hun verstand, zoo verre tot volmaaktheid ge-
vorderd, dat men van hun zeggen kan:

Geen voorspoed kan hem 't hart verheffen:
Noch ooit verdrukt hem tegenspoed.
Waarom? Hy klimt naar hooger goed,
Daar hem geen aardsch belang kan treffen.

Die de Schriften der Heidenen naauwkeurig inziet,
zal daar in, hoewel zy alle verlichting, die zy hadden,
alleen de Natuur te danken hadden, dikwils spreu-
ken vinden, die eenen behoorlyken aandacht verdienen.
Horatius, een voornaam dichter onder hen, besteldt
ons deze volgende:

Een hart, dat zich heeft naar den eisch bereidt,
Is vol van vrees, wanneer 't Geval het vleidt,
En hoopt, wanneer 't gedrukt wordt door de slagen.
Dus leert het voor- en tegenspoed verdragen.

Een schoone spreuk zeker, welke wel overwogen zynde, ons te binnen brengt, hoe alle ondermaansche dingen, om het woord der Natuurkundigen te gebruiken, wonderlyke wisselingen en veranderingen onderworpen zyn: zoo dat het een vreemdeling in de wereld zyn moest, die hier aan zou bestaan te twyffelen. Maar deze Lierdichter, en zyne tydgenooten begrepen dit voor zoo verre wel, maar stegen niet op langs de trappen der Rede, tot de waare oorzaak dier uitwerkingen, als ze meenden, dat de Fortuin veel zeggens had in die gedurige wisselingen, die de menschelyke zaaken telkens een ander aanzicht geeven. Waar uit men gissen kan, dat hier moet gebragt worden, het geen de Redekunstenaars melden van de oorzaaken by toeval. Te weeten, de onkunde der oorzaaken heeft den naam van Fortuin of Geval verzonnen. Want als 'er iet buiten overleg of verwachting voorvalt, draagt dat gemeenlyk den naam van Fortuin. Waarom Juvenalis niet t'onrecht dit volgende, zoo als de Heer Bake het ons uit hem vertolkt heeft, te boek geslagen heeft:

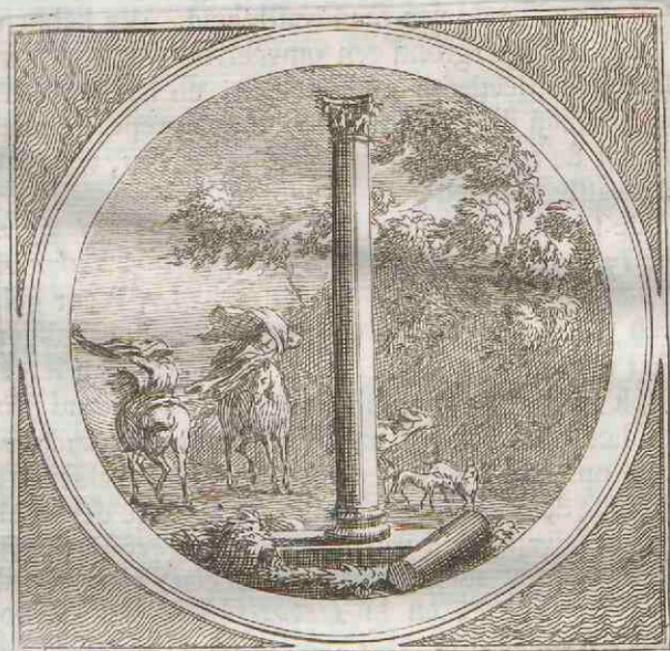
Een Godheid is 'er, die befiert al ons bestaan,
 Zoo wysheid ons geleid op deeze heldenbaan.
 Maar wy verheffen u, zoo blind als woeste volken,
 Fortuin, tot een Godin, en hooger dan de wolken.

Wy hechten uit al het voorgaande ons besluit dan hier op vast, dat een wys man, gedrukt door de zwaarte van tegenspoedt, hoopt op beter tyden, en eenparig van gemoed, zich troost met dit vooruitzicht: gelyk hy in den bloei zyner zaaken gedachtig is, dat na schoon weder donkere wolken kunnen opkomen.

XV.

DE PYLAAR.

Onverwinnelyk.

Of schoon een storm van tegenspoed,
 Van haat en laster, los gebroken,
 De zachte rust van 't vroom gemoed
 Aan alle kanten komt bestooken,
 't Is vruchteloos; de deugd staat pal,
 En kan door hoop op 't eeuwig leeven,
 Al 's waerelds drak en ongeval
 Met dapp'ren moed te boven streeven.
 Gelyk een marmere Pylaar
 Standvastig blyft in al 't gevaar.

XV. ZINNEBEELD.

De Pylaar is by d'ouden altyd genomen voor een Zinnebeeld van Standvastigheid. Wy hebben hier by op den agtergrond een onweersbui verbeeld, aan de vliegende kleederen der beelden, en het omverhaalen der boomen door den stormwind gezweept, te merken; om dat de tegenheden de waare proef zyn, waaraan een standvastig gemoed getoetst wordt.

De spreuk van Seneca is: *De wyze schikt zig naar den tyd.* En die van den Wysgeer Stilpo: *Ieder is zoo elendig als hy zig zelven acht te zyn.* (Want gelyk 't geen wy begeeren, in onze verbeeldinge waardiger geschat wordt, dan wanneer 't zelve verkreegen is; alzoo is ook de verbeelding van eenig gevreesd quaad grooter dan het quaad zelf;) zyn van byzonderen nadruk, en doen ons zien, hoe veele van d'oude Heidenen, tot schaamte der Christenen, door d'oeffeninge der wysheid, in de standvastigheid van hun gemoed gevorderd zyn geweest. De wysbegeerte (zegt Seneca) wordt verdeeld in *Weetenschap*, en in *Hebbelykheid* des Gemoeds: want die geleerd is, wat men doen en laten moet, is nog niet wys, zoo zyn *ziel niet, door 't gene hy geleerd heeft, als bescapen is.* En op een andere plaats: *Daar is onderscheid tusschen de Wysheid en de Wysbegeerte: want 't en kan niet zyn, dat het geene begeerd wordt, 't zelve kan zyn dat begeert.* Want gelyk 'er groot onderscheid is tusschen de *Gierigheid* en het *Geld*, vermits het eerste begeert, en 't ander begeerd worat; zoo verscheelt ook de *Wysheid*, en *Wysbegeerte*; want de *Wysheid* is d'uitwerking en 't loon van de *Wysbegeerte.* En wilt gy van deze uitwerkin-

kinge nader berigt wezen, hoor hem daar hy zegt: *Die zyne Hartstogten onder geboorzaamheid gebragt heeft, kan zeggen een groote verwinnin-ge behaald te hebben. Vraagt gy, wat hebt gy verwonnen? niet de Perzen, niet de Mediers, niet de strydbaare volken, aan geene zyde van Dacie: maar wat grooters. Ik heb de Gierigheid, d'Eer-zugt, de vreeze des Doods, de verwinnaars der volkeren, verwonnen.*

Men ziet dit zeggen, met de daad van hem bevestigd. Want als de wreedaard Nero hem de dood liet aanzeggen, zoo bereidde hy zig daar toe, met een standvastig gemoed, en zyne huisvrouw Paullina, ongevonnist, met hem; die hy daar om pryst, en aldus toespreekt: *Ik heb de aanlokzelen van 't leven aan u getoond, maar gy wilt liever den lof van de Dood. Ik wil zoodanig een voorbeeld niet benyden; dat de standvastigheid van deze zoo kloekmoedigen uitgang by ons beide gelyk zy, maar meer vermaardheid in uw einde.*

Men moet zig (zegt Plutarchus) tegen een aanstaande quaad zoodanig bereiden, dat men 't ondertusfchen niet vreeft, als het komt. Hier op komt te pas het beroemde voorbeeld van Anaxagoras. Deze, verstaande dat zyn eenigste Zoon, dien hy hadde, gestorven was, zeide: *Ik wist wel, dat ik hem sterffelyk geteeld had.* En ook dus tot alle ongelukkige Geval-
len: *Ik wist wel, dat ik ongeduurzamen en licht ver-wisselenden Rykdom bezat. Ik wist wel, dat de geene die my in zoodanigen staat gesteld hadde, my dien weder konde beneemen.* Dusdanige voorbereidzelen kunnen ons leeren, hoe, wanneer ons iet diergelyks overkomt, ons te gedragen, en niet uit zwakheid, en onbedrevenheid, in de kundigheid der waereldsche zaaken te klaagen: Ik verwagte wat anders: Ik dacht nooit, dat my zulks overkomen zoude, enz. nadien 'er geen
grond

grond is , waar op wy ons zulks kunnen verbeelden.

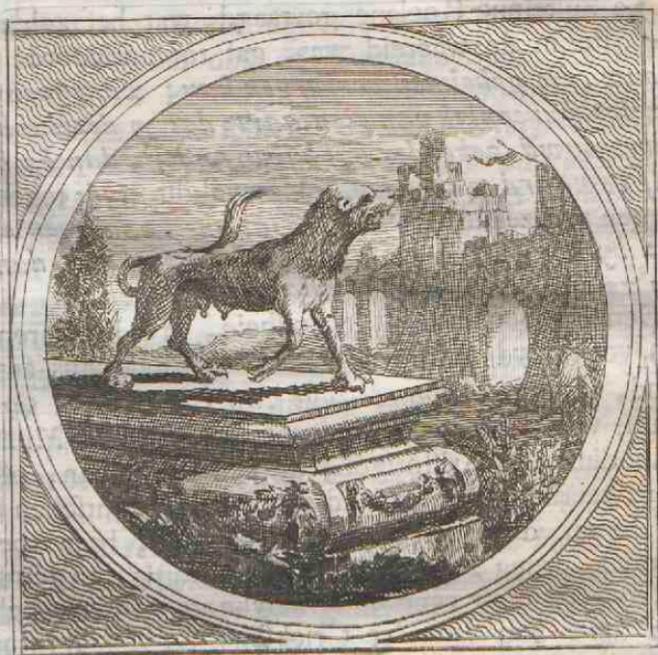
Leerzaam is de Redenvoering van Mamuth , in eenen zyner Brieven aan Nathan Ben Sadde , een Jood tot Weenen , waar in hy aldus schryft : „ Daar is
 „ niets aan my gebeurd , 't geene ik van te vooren niet
 „ voorzag : veel min heeft dit schielyk voorval myne
 „ gedaante kunnen veranderen. Besluit egter hier uit
 „ niet , dat ik ongevoelig over het verlies van myne
 „ vryheid was , maar myne banden waren verdraaglyker ,
 „ vermits my dezelve lange te vooren gemeenzaam , in
 „ myne gedachten waren voorgekomen. Toen my nu dit
 „ ongeval overkwam , en gebeurde my niet nieuws. Hier
 „ uit kunt gy leeren , hoe u zelve voor quade gevallen
 „ te wapenen. Daar is geen register , waar in wy de
 „ verborgen besluiten des Noodlots kunnen zien , als op
 „ de rolle van onze eige ondervindinge.

„ Zoo gy u over dit voorval ontstelt , zulks is een bewys ,
 „ dat gy maar een nieuwling in de waereld zyt , en de
 „ eerste beginzelen van de gewoone wysheid nog moet
 „ leeren , namentlyk : Dat 'er geen standvastigheid in de
 „ menschelyke Zaaken is.

XVI.

L E Ë N E.

Een uit duizend.

Leëne een maagd in 't eed-gespan betrokken,
 Dat zich te Atheen, ontdekt zag en gestoord,
 Verdroeg de boeije en pynbank onverschrokken,
 En melde van 't geheim geen eenig woord.
 Schoon om die zaak haar beide minnaars storven.
 Dus heeft de trouwe en dappere Griekin
 Een tombe zelfs door raadsbesluit verworven,
 Verheerlykt met een kop're Boschleeuwin.
 Die zonder tong, daar ze ieders oogen streelde,
 Standvastige stilzwygendheid verbeeldde.

De

XVI. Z I N N E B E E L D.

De Sultainne Roelane gevraagd, wat het zeldzaamste in de waereld was, gaf tot antwoord: *Een vrouw, die geheimen verbergen kan; want men vind dezelve gemeenlyk van dien aart, dat zy dezelve haar toebetrouwd, zekerder agt by een ander, dan by haar zelf bewaard te worden.* Hoewel dit strydt tegen het zeggen van zeker Wysgeer: *Dat men van geen ding, dat by ons verborgen is, geruster zyn kan, dan dat wy zelfs de bewaarders daar van blyven.*

Een voorbeeld by uittekendheid, in 't bewaaren van een vertrouwd geheim, geeft ons Plutarchus aan de hand, in zyne *verhandeling van het geklap*, op den naam van Leëna. Deze met haare beide Minnaars Armodius en Aristotigon, in een eedgespan, of zamenzweeringe ingewikkeld zynde, den gantschen toeleg tegen d'Atheensche dwingelanden, haar toevertrouwd, droeg zig daar in zoo standvastig, en getrouw, dat zy daar door eene onsterffelyke gedachtenis behouden zal, zoo lang 'er Grieksehe Gedenkschriften in wezen zullen zyn.

Haar beide Minnaaren mislukte de aanslag, en zy werden gegrepen en gedood. Leëna by den Raadverdacht gemaakt, werdt op de pynbank uitgerekt, ten einde men uit haar prangen zoude, wie al meer zig in dat Eedgespan verbonden hadden; maar zy was daar in zoo standvastig en getrouw, dat zy de pyn verduurde zonder iemand te melden, of van den toeleg iets te klappen: 't geen zoo zeldzaam geacht werdt, dat d'Atheners, tot een gedenkteeken van dezen daad, na haar dood, een van koper gegoten Leeuwin zonder

der tonge oprechtten by den ingang van den burg; willende door de onvertzaagtheid van dat beest, waar van zy den naam droeg, haar onverwinlyk hart, en door de tongeloosheid, haare volhardinge in 't zwygen afbeelden.

Men moet bekennen, dat dit waarlyk een zeldzaam voorbeeld van standvastigheid, trouw en tongbedwingen is. Waarom ook de Turksche Spion tot Parys, op diergelyke gevallen het oog hebbende, in een zyner brieven, aldus schreef: *In een sterfelyken moeten wy geen gesteldheid, die van alle opspraak bevryd is, verwagten, en veel minder in een geslagt, wiens natuurlyke zwakheid wy door de vingeren moeten zien. 't Is niet vreemds, dat men in een vrouw hoort of ziet, dat zy de gemeene zwakbeden der vrouwen niet onderworpen is, en zaaken verricht, die van de mannelyke deugd weinig verschillen.* Waarom ook de Wysgeer Chilo, op de vraage, welke dingen moeilykst waren, in de eerste plaats stelt, *Geheimen te verzwigen.* En de vermaarde Tracier Aristoteles beklagde zig over eene zaak, die hy in zyn leven begaan hadde, te weten: *dat by ooit eenig geheim aan een vrouw hadde toebehouwd.* En hoewel wy moeten bekennen, dat 'er vrouwen, zoo ten opzigt van geheimen te verzwigen, als andere loffelyke bedryven, zich zelve een Roem hebben nagelaten, en het zeggen van Plautus: *Dat 'er nooit een zwygende vrouw gevonden is,* onwaar bevonden is; nogtans vind men dezelve, als zy met eenig geheim zwanger gaan, gemeenlyk in bennaauwdheid, als of zy 't zelve zwygende, daar aan zouden barsten; even als Eliu, Jobs vriend, die van zig zelve spreekende zegt: *Ik ben der woorden vol, en de Geest myns buiks bennaauwd my: ik zal spreken op dat ik lucht kryge, ik zal mynen mond openen, enz.*

Hier mede scheiden wy af van de vrouwen, om nog een weinig plaats uit te winnen tot voorbeelden

van mannen, welke geroemd worden, over het verbergen van hun voorneemen en toeleg.

Pompejus, door den Koning Gentius agterhaald en gevangen, werdt belast den aanslag van den Roomschen Raad te openbaaren: maar hy zyn vinger in de vlam van een brandende kaars houdende, zonder zig de pyne te bekreunen, deed door die standvastigheid den Koning wanhoopen, dat 'er door pyn iets uit hem gehoord zou worden.

Q. Metellus Pius, in Spanjen oorlogende, hield zyn leger in gestadige beweging, op dat de vyanden geen besluit van zyn toeleg zouden maaken. Dan trok hy voor een stad, dan weder daar van af, enz. Zeker Hopman, hem vraagende wat hy voor hadde? kreeg tot antwoord, *vraag dat niet meer, want zoo ik bemerkte, dat myn bemd van myn voorneemen wist, ik zoude het terstond uittrekken, en laten verbranden.* Diergelyk antwoord gaf ook Spinola aan eenen zyner Hopluiden, die hem vraagde, waar de optogt naar toe zoude gaan? *Indien 'er (zeide hy) maar een haïr van myn hoofd was, dat van myn voorneemen wist, ik zoude het uittrekken en wegwerpen.*

Hier van verschilt niet veel het wys gedrag van Antigonus, Koning van Macedonie, die ten aanhooren van veelen gevraagd van zynen Zoon, wanneer men met het leger zou opbreeken, hem geestig toedreef: *Wel zult gy alleen het steeken der trompet niet hooren?* hier mede bestraffende de onbedrevenheid des jongelings, die zyn vader in tegenwoordigheid van veelen, die het aanhoorden zulk een vraag deed, daar de aanslagen der Vorsten in den Oorlog moeten verborgen gehouden worden. Maar als het de tyd is van opbreeken, laat de trompet zich hooren.

By dit verhandelen schiet my in den zin het overoude Raadzel, dat op de stilzwygenheid toegepast wordt: *'t Is voor één al te naauw, voor twee ruim*

genoeg, voor drie al te wyd. 't Welk aldus word uitgelegd. Hebt gy iet op uw hart, dat u benaauwt, zoo dat gy 't niet alleen kunt dragen, zoek daar toe eenen getrouwen vriend, dien gy het geheim openbaart, en gaat niet verder, want het is voor twee ruim genoeg. Maar zoo gy 't een derden openbaart, dan is 't al te ruim; want zelden een zaak, als zy tot den derden man komt, verborgen blyft; omdat een getrouw vriend zoo zeldzaam is als een zwarte zwaan. Niet onvoeglyk wordt die leerzaame spreuk, *uwe gedachten blyven de uwe, zoo lang gy die binnen houd; maar eens in de lucht tot woorden gemaakt, dan behooren zy aan een ander, en kunnen dan tot uw bederf gebruikt worden*, hier toegepast, gelyk ook deze: *Men moet voor bespieders van onze gedachten ons harte bedekken met wantrouwe. Wat zyne gedachten te ontdekken, is de poorte te openen tot de sterkte van zyn gemoed.* Wie zyn Kaartspel aan anderen vertoon, kan zich zelve, en zyne medestanderen schade doen. Men moet bedekt zyn, en zulken niet veel betrouwen die licht openbaaren; want die alles aan anderen vertrouwen, zulken moeten niet betrouwen. *Stilzwygenheid* (zegt Gratiaan) *is het Heiligdom van de Wysheid; de bewaarster des vredes, doende het gebrekelyk verkeer in een loffelyk geheim.*

De oude Lacedemoniers, een volk zeer gezet op de strenge oeffening der deugden, hadden voor gewoonte dat, alsze een gastmaal aanrechten, de oudste der genoodigde gasten aan ieder de deur wees, zeggende, dat geen reden door dezelve ging: waar mede hy te kennen gaf, dat men, zoo 'er onder de vreugde der tafel iet openhartigs mogt gezegt worden, dat niet aan den dag brengen moest. Deze gewoonte had Lycurgus, hun wyze Veldheer, ingevoerd.

Een ander voorbeeld verschaft ons Alexander de

Groote, die eerzuchtige vorst, dien een eenige wereld voor zyne overwinningen te klein viel. Zeker de gebreken, die hy over zig had, werden vergolden door zeldzaame gaven en deugden, waar onder uitftak de groote gaaf van ftilzwygendheid, de deugd, die het voorwerp is onzer verhandeling. Hy ontving eenen brief van zyne moeder, waar in zy hem eenige geheimen fchreef, met byvoeging van veele lafteringen tegen Antipater, die den Koning ongenegen was. Hy den brief opgebrokeu hebbende, begon 'er in te lezen. Hephettion, zyn groote gunfteling, die zeer gemeenzaam met hem omging, floeg 'er ook zyn oogen in, en las te gelyk met den Koning, die het hem niet verbood, dog na het lezen zynen zegeltring van zynen vinger trok, en dien op den mond van Hephettion drukte, willende daar mede te kennen geeven, dat hy te zwygen hadde. Een groot vertrouwen was dit van Alexander op den inborst zyns vriends, zoo wel als het een blyk was van ongemeene bezadigdheid en infchikking, niet willende, dat tot nadeel van Antipater, fchoon hy zyn vyand was, iet voortgepraat wierde. Deze deugd is by den wyzen Cleanthes altyd zeer geroemd. Nog een voorbeeld, eer ik van deze Stoffe fcheide. Demaratus werdt in zeker gezelfchap gevraagd, of hy zoo ftil zat zonder fpreken uit dwaasheid, of by gebrek van praat. Hy daar op wel te paffe: *Een zot zal immers niet zwygen kunnen.* Sommigen houden het voor wat fraais, dat ze nooit zwygen, daar het een vast bewys is van dwaasheid, gelyk in tegendeel het zwygen, als het geen tydt van fpreken is, een teken is van wysheid.

XVII.

DE TYD, ALVERWOESTER.

Ziet vry verder.

Zo zien we in deeze Schildery
 Hoe 's waerelds grootheid en vermoogen,
 Haar pracht en praal en heerschappy,
 Met al wat liefflyk schynt voor de oogen,
 Wordt door den vluggen tyd, als gras,
 Met zyne zeiffen afgesneeden,
 Vergaat, verdwynt tot stof en as,
 Niet meer gedacht in ceuwigheden.
 Wys is hy, die zyn levens end
 Met ernst in zyn gedachten prent.

XVII. ZINNEBEELD.

Gy ziet in het Konstaferaal hier achter, Keizerlyke Praalbeelden, Gedenknaalden, en andere teekens, opgerecht, om de waereldsche grootmoedigheid te vereeuwigen, door den verslindenden tyd, van hunne verheven standplaats in 't stof gebonsd.

Een die dooroeffend is in de bespiegeling van den aart der waereldsche zaaken, en die van zig zelf zegt: *Ik heb langen tyd bezig geweest met de waereld, en den aart en waarde der waereldsche dingen te leeren kennen. Maar zeker, na een lange oeffening, waar in myn levens-tyd my tot schoolmeester heeft gediend, heb ik wel duizendmaal gedwongen geweest, te belyden dat zy bestaan; maar met een altyd glibberig wezen, dat niets eigen heeft dan de zekerheid van zyn geduurige verandering,* is de *Là Serre*. Deze zal den inhoud van dit Tafereel door vaste bewyzen nader verklaren. Ik geef aan u, zegt hy, de vastigheden van hun glorie en grootheid aan te merken, die tog niet als inbeeldelyk zyn, en vervolgt:

Hoe dwaas waren de Romeinen met alle hunne wysheid, dat zy de grondvesten van hun duurzaamheid op steenen bouwden, waar van het stof, by recht van navolging en erffenis aan, de winden eigen was en toebehoorde! zy beeldden zig in, dat zy onsterffelyk waren, zedert dat zy hunne beeltenissen in 't Kapiitol zagen opgerecht.

't Mausoleum met zyne hooge pylaaren van marmor, en praalbeelden van Elpenbeen en Koper, is samen met *Arthemilia*, die door 't stichten van dit grootsch gevaarte, en door 't zwelgen van de lykhaars
mans

mans in haar ingewand haare droefheid betoonde, om zich daar door te vereeuwigen, vernietigd.

Arthemisia was in haar voorneemen bedrogen, en 't geen tot een Pronkgraf diende, is zelf door den tyd in d'afgronden der vergeetenheid begraven. Alles is voor onze oogen verdweenen, zoo dat de nakomelingen bezwaarlyk daar aan gelooven.

En wat is 'er van den pragtigen Schouwburg van Scaurus geworden? De zon heeft hem in 't voorbygaan gezien, maar zy haar loop weer beginnende, heeft zelf met het licht van haare stralen de plaats niet kunnen ontdekken, daar hy gestaan heeft.

Meer staalen van dien aart, zouden wy uit den winkel dier Oudheden kunnen voortbrengen.

Augustinus, op 't onderwerp der veranderingen aller dingen, van of tot Cezars graf spreekende, zegt:

„ Waar zyn alle de zeegewagens van uwen waard?
 „ waar zyn de Koningen, die in hun dienstbaarheid,
 „ door hun stilzwygen, den roem van hunnen verwin-
 „ naar verkondigden? waar zyn de ophooping van
 „ ryksflaven, deze bergen van kroonen, en dit oneindig
 „ getal van andere zuilen, en zegetekenen? Deze zege-
 „ wagens naar d'afgronden van Niets rollende, daar
 „ de Tyd, die 'er de voerman af was, hen heen geleidde,
 „ hebben 'er gezamentlyk de verwinnaats en verwonne-
 „ nen, de medegezellen en de volgers, de verwonderaars,
 „ en alle de geuigen begraven. De dag zelf, die alle de-
 „ ze pragt en heerlykheid toelichtte, heeft zig onder 't
 „ kleed van zyn nacht, en deze onder die van zyne dui-
 „ sternissen verborgen, invoegen dat de Historien zelf
 „ naauwlyks de gebeugenis van alle deze voorwerpen, die
 „ den geest met verwondering, en de zinnen met verbaast-
 „ heid vervulden, hebben kunnen bewaren. En zyne koude
 „ asch aanspreekende, riep hy uit, in verwonderinge, Zyn hier
 „ ó Cezar, de heerlykbeden van uw Paleis? deze spinneweb-
 „ ben zyn 'er die de Tapyten af? zyn deze wormen de Hove-

lingen? deze mefthoop, die met zynen flank my bindert, de Zetel van uw grootbeden?

Daar is in de waereld geen vermaarder fchool van wysheid, dan dat van de Kerkboven, en geen geleerder meefter in deze weetenfchap, dan de graven. En de Dichter Ennius zegt: *dat de Dooden de getrouwfte raadgevers zyn, die men zoude kunnen vinden.* De Prieftter Filogonus maakte zyn wooning in de Graffteden; om ten allen tyde aan de Godfpraak der dooden te kunnen raadvraagen over de veragtinge der waereld.

Wat zyn des waerelds grootheden? vraagt *de La Serre.* Zyn zy iet anders, als verdichtzelen, die geen beftendigheyd hebben, dan in d'ontroerde lucht van inbeelding, daar de droomen en maaleryen altyd bezig zyn met zetels voor haar op te regten? wat de Rykdommen? zyn zy ook anders als uitbarftende fpooken, die men, als Ixion, in plaats van een vast lichaam, omhelst? Een Staatzuchtige loopt den rook na; en deze rook verdwynt noch, op dat hy in zyn fterven niets overig zou hebben, dan een eenig merkteeken van begeerte, die hy gehad heeft om fchatten, en aanzien te vergaderen.

Wat de genugten? zyn zy zelf iets anders, als ydele verdichtzelen van een vals voorwerp, dat altyd wegvlugtende, den mensch niet vernoegt, dan in de inbeelding en nooit in dadelykheid? *Doe uw voordeel met myn fchade, en word wys door 't voorbeeld myner dwaasbeden.*

Oneigentlyk, en naar de woorden van 't fchool onzer Elenden te fpreeken, is de waereld niet dan een mefthoop; en alle deze valsche goederen, van welke de mensch zig een afgodendienaar maakt, zyn 'er de dampen af, die door de hitte onzer tochten in onzen geest gerezen, fomtyds, als de reden hun wolken doordringt, gelukkiglyk nederkomen in een zoete regen van traanen des berouws. De

De Historien getuigen van een oudvader, zyn wooning in Schytie hebbende, die, door een doodelyke ziekte tot het leste zynen dagen gebragt, zig eer hy stierf, driemaal tot lachen begaf. Gevraagd van de genen, die zyn kleen bedje van stroo omringden, naar de reden van zyn blydschap, antwoordde hy: *Ik heb d'eerstemaal gelachen; om dat gy de dood vreeft die zoo aangenaam is. De tweedemaal, om uw zotheid: dewyl gy nog niet tot sterven kunt besluiten, schoon gy altyd sterft. Eyndelyk ik lach van blydschap; om dat ik my zoo na aan 't einde myner elenden, en aan het begin myner gelukzaligheid zie gevordert te wezen.* Dit begreep ook Sokrates, hoewel anderen het Anaxagoras toeëigenen. Want als iemand hem zeide, dat die van Athenen hem ter dood verwezen hadden, zeide hy: *zy zyn daar toe ook verwezen door de natuur.* Te weten hy oordeelde, dat het geen bystere zwaarigheid was, als iemand ter dood veroordeeld wierde; dewyl hy toch evenwel niet lang leven kan, al dood hem niemant.

By dit lachen schiet my in, het geval van Testamenes, waar van de Schriften der oude Grieken gewagen. Dees van de hooge overigheid der Lacedemonieren ter dood veroordeeld, scheidde lachende uit de vierschaar. Gevraagd van die 'er by waren, of hy den spot dreef met de Wetten der Lacedemonieren, *geenszins*, zeide hy, *maar ik ben eer blyde, dat my opgelegd is deze boete te betaalen, omdat ik ze niemant opgelegd, nochte van niemant geleent hebbe.* De onschuldige man beschuldigde de wetten zyns vaderlands niet, naar welke hy sterven moest, die nooit iemand had doen sterven, en niemant zyn leven buiten zich zelve verschuldigd was. Ondertusschen noemde hy de straffe des doods eene geldboete, om de wreedheid der zaak door deze benaminge te verzachten. En zeker iemand wordt met regt gedwongen geld te geeven, als

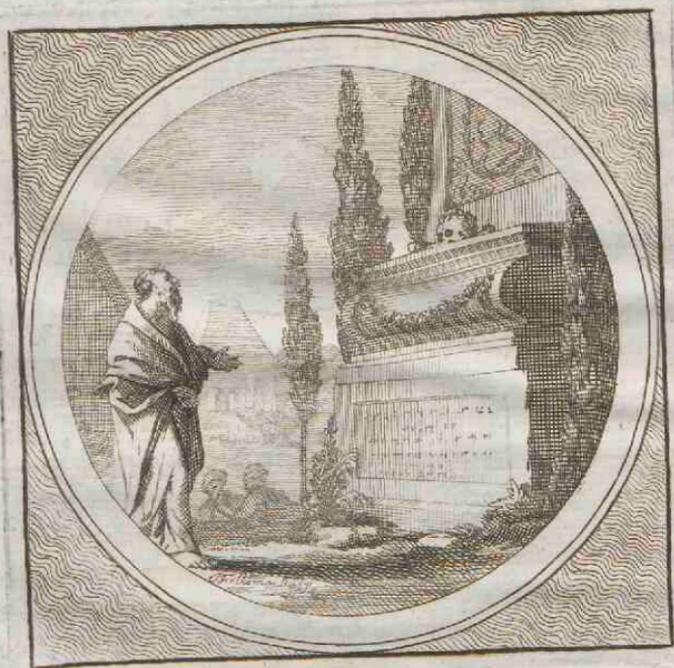
hy het van een ander geleend, of hem afgeperft heeft. Maar Testamenes speelde dus met het woord van dood, die hy verachte, als ware de dood lichter te lyden dan een geldboete: want de eerste, meende hy, kon ieder licht van zich zelve betaalen, en om de tweede schuld af te doen, werden veelen gedwongen, nieuw geld op te neemen, om oude schulden te betaalen.

Geestig is ook het geval van Diogenes, bekend onder den naam van Hondsch. Als hy zynen leermeester Antisthenes van ziekte te bedde liggende bezogt, vraagde hy hem, of hy geenen vriend van doen had: willende zeggen, dat men in zwaarigheid zynde, zich bedienen moet van de hulp zyner goede vrienden, om van hun troost en hulp te ontvangen.

Maar gelyk wy boven van 't lachen spraken in het genaken der dood, zoo doet ons deze Filosoof hier ook lachen. Want gehoord hebbende dat Antisthenes uit zucht tot het leven zeer ongeduldig was in zyne ziekte, quam hy by hem met een moordprijem. Antisthenes hem verneemende zeide: *och wie zal my van deze pyn verlossen?* Hy daar op: *Deze priem.* Maar de zieke zeide, ik meende, van de pyn, en niet van het leven.

HET GRAF, EN 'T DOODSHOOFD.

Elk ding spreekt op zyn wys.

Het Doodshoofd met een krans van lauwerieren
 Omvlochten, op dit grafaltaar gesticht,
 Dient, om 't gemoed met levendige zwieren,
 Zyn sterfelykheid te schild'ren voor 't gezigt:
 En leert ons zien, hoe 's menschen ed'le gaaven
 Van kennis, konst, en magt en majesteit,
 Al tevens zyn in 't end met hem begraven,
 Ten prooi gedoemd van de alvergeetenheid.
 Maar laas, wat baat de dienst van 's doods herouten?
 De mensch blyf, als hy is, in 't aardsch gezouten.

Het

XVIII. Z I N N E B E E L D.

Het dikwils gedenken aan de Dood, is by veele volken oudtyds van zulk een noodzakelykheid geagt geweest, dat zy niet alleen door spreuken zig de gedachtenisse vernieuwden, maar ook door zichtbaare en tastelyke teekenen de zelve dikwils vertegenwoordigden, bewust dat de laatste wyze wel de kragtigste indrukzelen op de hersenen maaken, en het geheugen een bestendiger aandoeninge ontfangt.

De Egyptenaars hadden de gewoonte, dat zy op de Gastmaalen vertoonden de beeltenis van eens menschen geraamte: en de zelve omdraagende, aan ieder der aanzittende gasten voor d'oogen stelden, daar by zeggende: *Ziet en beschouwt wel wat dit is. Weest vrolyk; maar weet dat gy dus worden zult.*

Isidorus verhaalt, dat oudtyds te Konstantinopelen de gewoonte was, dat, als de krooning der Keizeren geschiedde, en zy in hunne grootste pragt, en op den Rykstroon voor d'eerste maal zaten, een Metzelaar voor den nieuw gekozen Keizer quam, by zich hebbende drie of vierderhande soorten van steen, zeggende: *Goede Heer, Uw Hoogheid kieze hier uit, welke haar best bevalt, om eene Graefftee daar van te bouwen.* Diergelyk iet verhaalt ook Cl. Paradin in zyne *Princelyke Devyzen* 181. van de Roomze Pauzen, naamelyk dat het oulings de gewoonte was, wanneer een Paus was ingehuldigd, dat hy dan voorby de Kapel van Sant Gregorius, in welke de meeste Pauzen begraven liggen, door den Ceremoniemeester wierdt geleid; die in elke hand een rietstok droeg, den een aan den top omwoeld met hennip, of werk, en den anderen hebbende boven op een brandende kaars.

kaars. Hy het voorzeide hennep met de vlam der kaars ontfoken hebbende, keerde zig dan om, naar den nieuwen Paus, zeggende, *Pater Sancte: Sic transit gloria mundi*: Heylige Vader: aldus vergaat de roem der waereld.

Saladyn Zultan van Babilonie en Damascus, Koning van Egipten, stervende in de Stadt Afcalon, ten tyde van Philippus Augustus, Koning van Vrankryk, belafte, dat by zyne uitvaart, of Lykftatie, door zynen grootwapendrager zyn hemd op een lany gefteken, door alle de ftraaten van de Stadt zoude worden omgedragen; en door een Herout, voor uit gaande zoude worden uitgeroepen, *Hoc refat ex Victore Orientis*. De Koning van geheel Oosten is dood, en neemt van alle zyne fchatten niet anders mee.

Diogenes, gevraagd, of de dood quaad of goed was, antwoordde, *Geen van beide; dewyl men die niet en gevoelt. Want de menfch leeft zoo lang by gevoel heeft, maar als zyn gevoel ophoud is by dood, over zulks kan de dood nog goed nog quaad genoemd worden. Maar de weg naar de Dood (namelyk de ziekten) is quaad; en gevolgelyk ons geheele leven, want dat is niet anders als een weg naar de Dood.* En dewyl men de Dood heeft aangemerkt, als het einde van alle wederwaardigheid, fmarre, en elenden, zoo heeft men van oude tyden af Beelteniffen, die zulks beduiden wilden, inzonderheid by de Graven geplaatft. Hier uit nam Keizer Adriaan gelegenheid van aan Epictetus te vraagen, waarom men het hoofd der dooden met Laurier kroonde? die tot antwoord gaf: *Dat dit diende tot een teeken, dat een dood menfch was overgekomen alle moeite, arbeid, ftryden tegenspoed van dit leven.* En waarlyk zoo wy de wyze der ouden, in dit doen met een redenwikkend oog komen te befchouwen, zoo moeten wy bekennen, dat alle Beelteniffen van de Dood, fterfgedachteniffen, en elke Graf.

Grafftede, of opgerichte Tombe, als Veldtbazuinen zyn aan te merken, welke voor de levenden den af-tocht blazen naar de Dood: of als Spiegel, die onze gedaanten naar ons uiteinde vertegenwoordigen; strekkende ook (inzonderheyd de Graven der zulken die vroom, en deugdelyk geleest hebben) tot voorbeelden, en spooren, om ons levensgedrag zoo te schikken, dat wy na de dood onder 't getal der gelukzaligen geteld worden. 't Lust ons de getuigenisse van een afgestorven Heiden, tot schaamte veeler Christenen, ten voorbeeld te stellen.

De Gedenkschriften verhaalen, dat Keizer Aurelius, te Thebas, in Egipten, in een der Koninglyke Graffteden, een koper Tafereel vondt, waar op dit volgende ingefneden, te lezen was:

Ik weigerde nooit recht aan die bet van my verzogten, noch barmhartigheid aan zulken, die ze verdienden.

Ik strafte nooit vergramd zynde, nog beloofde geschenken met roeleg op een baatzugtig gewin.

Ik opende nooit myn harte; noch dekte myne tafel voor pluimstrykers; nog leende myn ooren den aanbrengheren van quaad.

Ik betrachtte altyd van de oprechten bemind, en van de boozen gevreesd te zyn. En om dat ik den armen gunstig was, is my van God weder gunst bewezen.

Zoo dit doen hedendaags in gebruik quam, ik geloove dat veelen liever aan eenen vergeeten hoek eenes Kerkhofs begraven zouden willen wezen, dan dat hun Grafzark, met hun levensbedryf, in goude letteren geschreven, naa hunnen dood zoude pronken.

DE DOOD EN TROOST.

Wat niet buigt breekt.

Bedroefde moeder, schrei niet meer,
 Wil uwer om u zelf erbarmen.
 Wie eens in 't stof ligt keert nooit weer,
 De Grafzerk weet van geen ontfermen.
 Hy is niet wys, niet wel bedagt,
 Die met zyn al te zwakke leeden
 Den sterken stroom te schutten tragt,
 Die schielyk afftort naar beneeden.
 Gelatenheid in rouw en snart
 Te toonen, past een deugdzaam hart.

Gelyk

XIX ZINNEBEELD.

Gelyk de Gedachtenis des Doods, in 's menschen leven haare nuttigheid heeft, en de Droefheid, (van Leenhof een zwakheid en gebrekkelykheid des gemoeds genoemd) in zeker opzicht geoorloofd is, zoo heeft zy nogtans haare zekere paal en maat, die haar bepaalt. 't Is niet wel mogelyk, dat een mensch, die drift zoo geheel uitschudden, en zig der Natuur zoo zeer ontwennen kan: dat hy geene aandoeningen over het verlies van zyne liefste vrienden gevoelen zoude. Maar uit de kundigheid van den aart dier dingen, en het noodwendig gevolg des Doods, dat de menschelyke lichaamen onderhevig zyn, wordt de droefheid by tyds gematigt, en zulks stantvastigheid des gemoeds genoemd. Daar en tegen, die zig ontroostelyk geheel aan die drift overgeeven, worden onbezonnen genoemd, dewyl zy zich quellen over zaaken, die niet te herdoen zyn, of met traanen weerroepen kunnen worden.

Wie keert ooit wederom door traanen en gebeden?

Opmerkelyk is het voorbeeld van Solon. Deze was heel bedroefd over de Dood van zyn zoon; en als iemand hem daar over berispte, zeggende, wat vordert gy met uw droefheid? antwoordde hy, *Even daarom ben ik bedroeft, om dat ik niet en vorder, noch myn kind met treuren weder kan bekomen.*

De verbeelding van de onmogelykheid, om eenen gestorvenen weder in het leven te kunnen doen komen, was het hulpmiddel waar mede de berugte Darius door smarte over het verlies van zyne huisvrouw, die hy
by

by uitnemendheid beminde, zoodanig door droefheid ter neder geslagen was, dat het Hofgezin vreesde, dat het tot schade van hem, en het Ryk mogt afloopen. Democriet dan stilde de voortkanking van die wonde door de hoop van een ydele verbeeldinge. Want hy zeide aan den Vorst, in zyn bedroefdheid wat bedaard, dat, zoo hy drie naamen van menschen wist op te geeven, die nooit droefheid gehad hadden, hy dezelve op het graf schryven zou, en dat dan zyne vrouw weder levendig zou worden. De Vorst dus een regtzinnig begrip van de zaak gekregen hebbende, zag dat de droefheid algemeen was, en over zulks ydel, dat hy zig zoo ontroostelyk had aangesteld, even als of hy de eenigste waare, dien zulk een lot te beurt viel.

Pertinax, als de Roomsche burgery overmatig bedroefd was over de dood van den Keizer Commodus, stilde dezelve met deze reden: *Wat zyt gy dus overmatig bedroefd? weet gy niet dat Commodus een mensch geboren is?* Dit is het, dat de konst in dit bovenstaande Tafereel heeft willen beduiden, waar in gy ziet afgebeeld een vrouwtje, zittende in rouwgewaad, naar de wyze der oude Grieken en Romeinen, by het Graf of Lykbus te treuren, en daar by een bedaarden wyzeling om hetzelfde te troosten.

Met goede reden hebben dan doorgaans d'oude wyzen gezegt: *Dat het dwaasheid is zig te ontruffen, en te bedroeven over zaaken, die niet te veranderen zyn.* Dezen voet hebben ook de braafste Dichters gehouden, in hunne Lyk- en Troostredenen. Waar van wy eenige staalen niet ondienstig hebben geagt aan te wyzen: Dus leest men ergens:

Al wat geboren is, moet eens het leven derven.

De Troon verschoont geen Vorst van 't onvermydbaar sterfen:

Heeft nu de Dood, die 't al ten grave jaagt,
Haar kamprol in het eind ook af doen loopen;
Waarom 't geen onvermydlyk is beklaagd?

Het noodlot staat te vast, de dood en heeft geen ooren.

Dus ook in de Gedachtenisse ter uitvaart van den
overleden Dordrechtſen Burgermeester, Hugo Repe-
laar, geſteld door den Heere S. Everwyn:

Geen ongeregeld, of miſtrooſtig Lykgebaar,
Zal een ontbonden ziel, ten Hemel opgenomen,
In 't bange huis van kley en leem doen wederkomen.

En de vernuſtige J. van Braam in zyne trooſtreden
aan de Weduwe des overleden:

Al wat ooit leven kreeg op aarde,
Hoe luſterryk, hoe groot van waarde,
Wordt vroeg of laat ten deel aan 't graf.

En kort daar aan:

Want konden immer heete traanen
Den weg tot trooſt aan 't menſchdom baanen,
Zoo was geen Diamantgeſteent',
Hoe ſchoon, by traanen te gelyken.

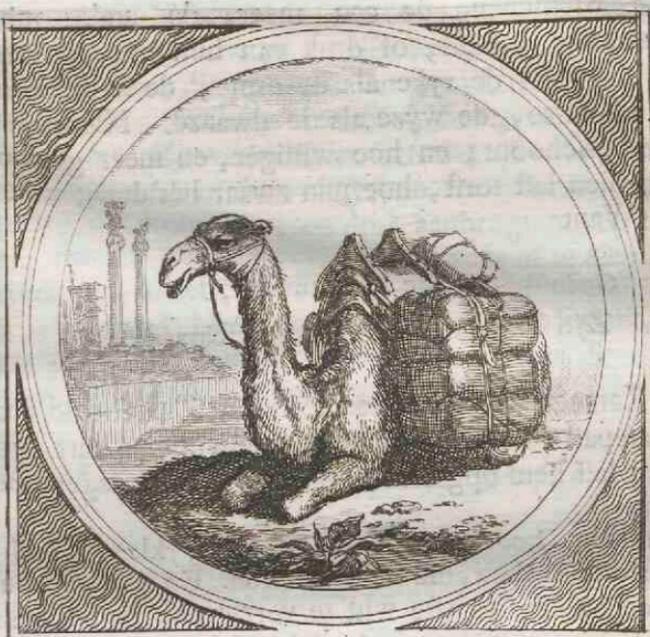
Hier over uit zich een ander Dichter in dezen zin:

Sta buiten rykdom, eer en ſtaat,
De dood zal uw geſnor verdryven.
Wat in de waereld leeft vergaat;
Maar deugd alleen zal eeuwig blyven.

XX.

DE KAMEEL.

Niet meer nog minder.

De mensch van eige min bedroogen
 Stelt vast, hy draagt het zwaarste kruis;
 Maar had hy 't kruis van elk gewoogen;
 Licht bragt hy weer zyn eigen t'huis.
 Een Kemel schikt zich om te draagen
 Den last op zynen rug geleid.
 Des menschen piigt is, zonder klaagen;
 Zyn lot, zyn wederwaardigheid,
 Van 's Hemels hand hem toegedreeven,
 Te omhelzen, en vernoegt te leeven.

XX. Z I N N E B E E L D.

Alle Menschen, de een meer, de ander min, moeten den last, of druk van hun noodlot draagen, zoo wel de ryke als de arme, de vroomen als de goddeloozen, de wyzen als de dwaazen. Niemand is hier af verschoont; en hoe williger, en meer getroost iemand dien last torst, hoe min zwaar het draagen hem valt. Want

Geduld, en stille lydzaamheid,

Zyn stutten die den kruisdruk schraagen.

De Kameel wordt tot een leerzaam Zinnebeeld daar op toegepast, die van eenen goedwilligen aart zynde, den last hem opgeleid, geduldig zonder tegenmorden torst.

Socrates, hoe deugdzaam en wys, klaagde echter over drie zaaken, die hem drukten. En wilt gy weten, hoe hy de zwaarste wist te verzetten, luister toe: Alcibiades vraagde hem, hoe hy dat onduydelyk gekyf van zyn vrouw Xantippe kon verdragen? dien hy dus antwoordde: *Ik heb my daar toe nu alzo gewend, dat ik my daar aan niet meer stoor, dan aan het geraatel van een braadspit.* Dit wordt maar onder gemeen huiskruis geteld. Dat van Gelimerus, Koning der Wandalen, klinkt een toon hooger. Deze moest, gevangen zynde, gekeetend den zegewagen van Keizer Justiniaan met vrouw en kinderen volgen: en hy droeg zig zoo geduldig, in dien smaad, dat de Keizer zig daar over verwonderde.

Men verhaalt van een vrouw, die zig verbeeldende, dat haar kruis en drukking zwaarder was, dan van andere

dere menschen, daar over klaagde aan een Filosoof, en raad vraagde, om daar van ontslagen te wezen. Dees gaf tot antwoord: dat niemand daar vry af was, en dat de beste raad was, geduldig die smart te draagen. Zy hield aan om anderen raad. De Filosoof, om van haar ontslagen te wezen, bedacht 'er een, te weeten: zy moest zoo veel linnen van een webbe afsnyden, als tot een hemd noodig was, en daar mee gaan by een vrouw, die zy dagt, dat geen kruis had, 't geen haar drukte, en haar verzoeken het zelve voor haar te naaijen. Zy verkieft 'er een die ryk was, en veel goed had. Maar deze wist zoo veele staalen van onlusten, die haar smart en druk aanbrogten, op te tellen, dat zy reden vond om van haar af te zien. En gaande van d'een tot d'ander, vond zy overal 't zelve. 't Hemd bleef ongenaaid, en de spreuk, *Elk kuis heeft zyn kruis*, bewaarheid. Maar de zinryke Gezina Brit geeft ons eene

Nadere Toepassing op ons Zinnebeeld.

Nooit zal 't genot van 's waerelds goed,
 Hoe hoog men 't in den top mag haalen,
 Den eisch van 't menschelyk gemoed
 In zyn begeerte en tocht bepaalen.

Maar vraagt men, in wat staat de mensch,
 't Zy 't weiffend lot hem mee of tegen
 Op aarde valt, zyn hoogsten wensch
 Na veel verlangen heeft verkreegen;
 't Is, als hy uit ootmoedigheid,
 Aan 't eeuwig godlyk welbehaagen,
 In alles waar zyn lust toe leid,
 Zich onverdeeld heeft opgedraagen.

Terwyl geen aardfche Weeld', zyn hert,
Verpand aan 't algenoeorzaam wezen,

In haare ftrikken ooit verwert,
En hy geen tegenspoed zal vreezen,

Nog in een middelbaaren staat
Zich ooit verheffen boven maaten.

't Zy hoe 't hem in de waereld gaat,
Hy houdt zich ftill in God gelaaten.

Dus leeft hy in geftaage ruft.

Zo kan hy beft het wit befchieten,

Dus zal hy hier zyn meeften luft,
Zyn hoogfte heil en wensch genieten.

Dit beveftigt ook de Heer D. van Hoogftraten,
onze oude vriend, in deze regelen:

Nu zult gy nut en voordeel zoeken

In dezen ryken overvloed,

Als gy met mannelyken moed

Gaat weiden in doorlugte boeken,

Om ult dezelve uw deugdzaam hart

Te wapenen, en trooft te geeven,

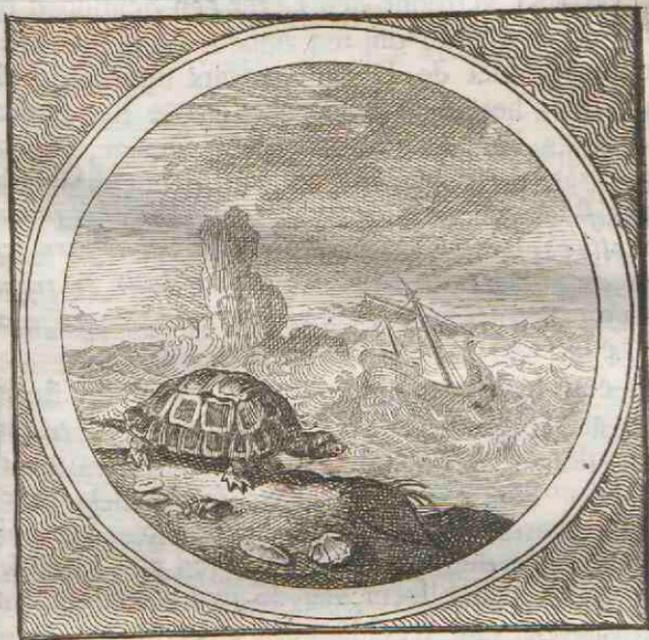
Om vol gelatenheid te leeven,

Al leeft men hier vol moeite en fmart.

XXI.

DE SCHILDPAD.

Die zich zelf bezit is gelukkig.

Gelyk de Schildpad overal
 Haar eige haartsteê, hof en wooning,
 Voert met zich om, door bosch en dal,
 En leeft en sterft in die vertooning;
 Zo weinig kan de zuiv're deugd,
 Haar gunstelingen ooit verlaaten.
 Zy onderhouwtze in rust en vreugd,
 Al tuimelen des waerelds staaten.
 Zy bergt ze van 't onstuimig strand,
 Om hoog in 't Hemels vaderland.

XXI, ZINNEBEELD.

Dit Tafereel vertoont den Lezer een Schildpad op het dorre strand, om ten zinnebeeld te strekken, hoe de Deugd met de Deugdminnaars opgroeit, als de schild met het dier; welk hoe langer hoe sterker wordt, zulks het een zwaar gewigt draagt, zonder dat het daar door hinder lyd, of gequetst wordt. *De lange slaap, (zegt Cicero) de wellusten, het spreeken, en alle vermakelykbeden der jeugd, verdryven den tyd, by de ouden van jaaren; maar daar en tegen groejen de gaven des Gemoeds, als wysheid, deugd, matigheid, enz.*

Jaagt een bulderende noordewind storm op storm op haar aan, of weerlicht met gespitste vuurvlammen, en donder en slagregen vermengd: of overstroomt haar het zeewater, haar schild dekt haar, en zy blyft geruust in den zelveu. Zoo worden ook de vroomen door de deugd gedekt, tegen alle verdrukkingen, tegen den blixem van de nyd, en de verbolgen wateren van tegenspoeden, en blyven in al die nooden standvastig, en buiten hinder; daar het agterwerk van het Tafereel (daar een zeerots verbeeld staat) op zinspeelt; om ons te leeren, hoe

De Deugd groeit tegen 't ongeval
 Der Tyden, en hun wisselingen.
 Laat ramp op ramp haar steeds omringen,
 Zy staat gelyk een zeerots pal,
 En ziet de woeste golven woelen,
 Door dwaaze tochten voortgezweept,
 Dog met dien vloed niet weggesleept,
 Die op haar bodem aan komt spoelen.

En

En word zy van het schuim bespat,
 Men leert 'er uit hoe lasteringen,
 Den luister tragten haar t'ontwringen.
 Zy wordt wel voor een tyd beklad;
 Maar komt die buy eens te bedaaren,
 Zoo dat zy weder adem haalt,
 Straks ryft zy die eerst was gedaald,
 En komt te schooner op te klaaren.

Hoe de Deugd onquetsbaar is voor de verdrukkingen, daar van zullen wy in het volgende zinnebeeld spreken: en op ons tweede gezegd, namelyk, hoe zy den blixem van de Nyd, die gemeenlyk op haar toeleit, kan verduuren, om het zelve te bevestigen, alleen het voorbeeld van Plato bybrengen.

Deze, als hy van zyne medeleerlingen benyd, zynen leermeester Socrates vraagde, hoe hy zig van de Nyd best zou kunnen ontslaan, kreeg tot antwoord: *Zyt als Therfites*. Deze Therfites was een leelyk, ondeugend, en ongeschikt mensch. Dus gaf hy daar door te verstaan, dat het deugdelyk leeven, altyd van de nyd wordt vervolgt, en om dat de booze menschen daar vry af zyn, dit als het lot van de Deugd moet aangezien, en met geduld gedragen worden. Te recht zegt P. Rabus in de Voorreden van zynen Kruisheld Paulus:

Dit noodlot volgt altyd de vroomheid agter aan,
 Dat zy door Monsters en Harpyen, aangedaan
 Met gruwelen, zoo schelms beloond wordt voor haar daaden.

Maar zy zet zig pal, tegens de Nyd, en staat als
 een Bolwerk,

Dat storm en aanval kan verduuren;
 Noch zig door wreede solfervuuren
 Ontroeren, of verschrikken laat.

Alle zinspelingen der oude Wyzen komen op dit zeggen van Seneca uit: *De Deugd is, en blyft altyd roemwaardig, schoon de Nyd haar menigwerf met sbeve oogen begluurt; ja dan wordt zy met haar gezellinne de Wysheid, niet zelden eerst naar haare waardy geschat, wanneer men haar derst en verloren heeft.* Waarom zeker Dichter hier mede overeenstemmende zegt:

De Deugd alleen is nut, en waardig te betragten,
Daar is geen heil als uit bestendig goed te wagten.

Niet onvoeglyk komt hier te pas, het antwoord van den Filosoof Stilpo. Deze van den Koning Demetrius, wanneer hy de Stadt Megare verwonnen en geplonderd hadde, gevraagd, of hy ook niet in die plonderinge iet van zyn goed hadde verloren, gaf tot antwoord: *De kryg kan de Deugd niet bescha-digen, of wegrooven.*

Van wat waarde de Deugd by veelen der ouden geschat is geweest, blykt uit dit eene Voorbeeld van Crates, die liever zyn goud in de zee liet zinken, dan dat daar door zyne Deugden, door den vloed van 's waerelds voorspoed overrompeld, schipbreuk mogten lyden.

Ach! lag dat zoo by alle menschen,
Wie zou naar staat of Rykdom wenschen?

Dus spreekt de Heer Zeeus, in zeker Vaars dat hy aan my heeft opgedragen:

De deugd gefolterd, en vertreden,
Steets van de minsten aanbeden,
Om dat de menschen haar waardy
Niet kennen, aan de Vleyery
Der ydle waereld zig verslingeren,
Die hen verlaat, en door de vingeren
Heendruipt, als den verquister 't geld,

Maar

Maar Deugd, en 't loon der Deugd verzeld
 Den mensch in 't woeden van de baaren,
 In stormen, en in landgevaaren,
 Ja blyft zelf in den zwaartften nood,
 Van aardfche goederen ontbloot,
 Haar minnaar steeds met trooft omringen,
 Als zy hem leert, hoe 's waerelds dingen,
 Slechts als een wentelende bal
 Zyn van het wiffelziek Geval,
 Dan gins, dan elders heen gedreven,
 Dan neergeploft, dan opgeheven.
 Al 't geen in onbestendigheid
 Bestaat, heeft ons verdriet bereid.
 De deugd van eedler aart geboren
 Is door geen tegenfpoed te smoren,
 Maar groeit, door allerlei verdriet,
 En druk, gelyk een welig riet.
 Weg fchynfchoon goed der ydle waereld,
 Bedriegelyk met glans bepaereld,
 Hoe menig heeft op u betrouwt,
 Dien 't naderhand met fmart berouwt!
 De deugd met goddelyken luifter
 Gehuld verquikt de ziel in 't duifter.

Sokrates had voor een gemeen fpreekwoord, dat,
 even als een pronkbeeld rust op zynen voet, zoo ook
 een regt deugdzaam man, bestendig is in al zyn doen,
 nochte zich laat omwentelen door eenigen voor- of
 tegenfpoed, nochte ooit zwicht voor gebeden of dreigementen. Dit vertoont ons levendig de Roomsche
 lierdichter in zyn derde Gezang van het derde boek,
 waar van het begin, het geen tot ons oogmerk dient,
 van den Fenixdichter Joannes Antonides van der Goes
 in zyn jeugd dus is gezongen:

Een

Een held van inborst vroom, en niet licht om te zetten,
 Ontziet geen dulle drift van 't volk, noch 't moordend oog
 Van dwingelanden, dat hem schielyk dreigd te pletten,
 Noch zuidewind op 't Adriatisch Meer,
 Dat hem erkent voor heer.

Noch blixem van Jupyn, geslingerd van omhoog.

Al viel het Hemelhof uit spillen en gewrichten,
 't Zal d'onvertzaagden maar vermorzelen tot drek.
 Die moedt bragt Pallas in 't getal der Hemellichten,
 Met Herkules, waar by Augustus blinkt,
 En zoeten nektar drinkt.

Dus bragt u het gespan der tygers, hard van nek,

Geslagen in 't gareel, o vader Bacchus, boven
 In 't Oppergodenhof, om uw verdienst en eer.
 Hier quam Quiryn met Mars klinkvoeten aangestoven,
 Toen hy de Hel ontvlood, daar 't breede hof
 Der Goden zynen lof

Uitgalmde, en zynen naam verbreedde meer en meer.

Wy kunnen ook op de standvastigheid en gelatenheid eens deugdzaam en vroomen mans, met kleene verandering, gevoegelyk toepassen, het geen Jakob Zeeus, boven van ons gemeld, uitgedrukt heeft in zyn Zinnebeeld van het VERGENOEGEN. Want zeker, een wys en vroom man is altyd verge-noegd, het zy hy veel, het zy hy weinig heeft: het zy het hem in de waereld voor, het zy 't hem tegengaat.

Vergeeffsch zal hem de stormwind dreigen
 En dulle Orkaan, die met een slag
 Den sterken gevel neêr kan rukken,
 En ryten al 't gebouw van een.
 Zyn deugd hoed hem voor ongelukken.
 Daar waait het onweêr over heen.

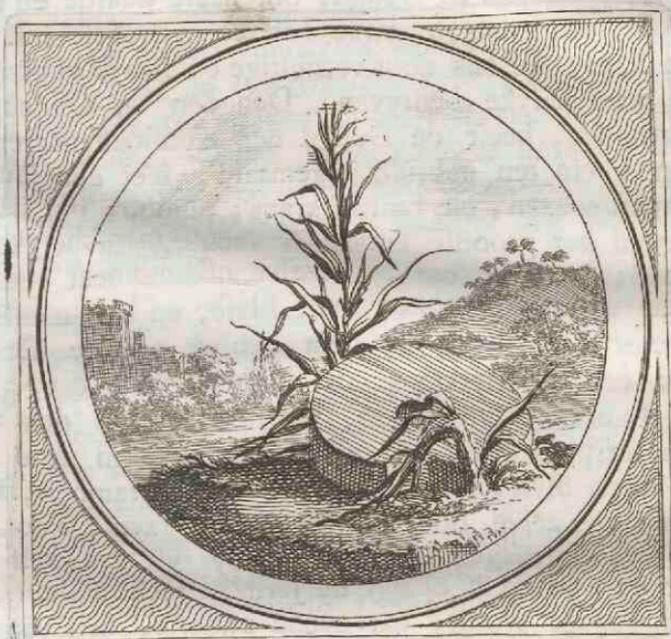
Het overige, op dat wy ons niet te verre uitbreiden, kan by den Dichter zelf gezien worden.

OOSTER.

XXII.

OOSTERPALM.

Door tegenspoed verheven.

Men poog' den Ooster Palm met drukken, kneuzen, plet-
 Zyn sierlyken bloei en wasdom te beletten, (ten,
 Hy groeit gestadig aan, in weerwil van de pyn.
 't Gaat op een zelve wys, met die godvruchtig zyn.
 Die door verdriet gesolt den hoogsten prys behaalen.
 Zoo kon de Christenkerk voor dezen zegepraalen,
 Schoon de opgeruide magt des afgronds met geweld
 Van vuur en zwaarden, wreed alom te werk gesteld,
 Haar ted're spruiten zocht te schenden, te verdelgen.
 Zy kreeg door 't martelbloed weer duizenden van telgen.
 Wy

XXII. Z I N N E B E E L D.

Wy hebben de Deugd, om haare waarde en nutte Zinspelingen, twee Tafereelen toegeschikt. Cesar Ripa, die ons door vernuftige en fraaye vindingen, de menschelyke bedryven, Deugden en Ondeugden vertoont, heeft de Deugd den Konstoeffenaaren inzonderheid ten gebruik afgemaald, met een jeugdig schoon wezen, en Lauwerkrans; schoon, om dat de Deugd het grootste sieraad is van 't menschelyke vermoed; jeugdig, om dat dezelve nimmermeer veroud, maar altyd wakker en sterk blyft, en des menschen levenstyd verduurt en hem byblyft tot de Dood; met een Laurierkrans, om te beduyden, dat, gelyk de Laurier altyd groen, en nimmer van den blikzem verplet wordt, de zelve ook altyd in zyne volle kragt blyft, en nimmer van eenige rampen, hoedanig de zelve ook zouden mogen zyn, zoo kan ter neder geslagen worden, of hy ryft van zelf weder op: in welk opzigt de Jeruzalemsche Palm (waar van gezegt wordt, dat geene zwaarte, zelf van eenen molensteen, schoon hy daar door gekneuft, en verplet wordt, magtig is, het opschieten van nieuwe scheuten te beletten, zoo dat hy tegen alle drukkinge het hoofd boven houd) haar ten Zinnebeeld gesteld wordt.

De Deugd, die ons de Palm verbeeldt, schiet lot,
En kan door druk geteifert, en geknot,
Noch triomteeren.

Dit bevestigt Cebes de Thebaan, in de ontleding van zyn Tafereel, zeggende: Dat, *die Deugd heeft, geen ding bem kan beschadigen.*

Met

Met dezelve toespelinge wordt de Deugd ook ver-geleken by de Roomfche Kamille, die, hoe dezelve meer getrapt wordt, hoe ze fterker groeit, en kragtiger reuk van zich geeft. Voorbeelden zouden wy uit voorleden tyden, tot bevestigingen kunnen aanhaalen, maar de tegenwoordige ontdekt aan alle kanten ftalen genoeg; maar om dezelve aan te trekken, zouden wy ons zelveu zomwylen fchade kunnen toebrengen, (want wy in een waereld leven, die het naau-lyks van pas te maaken is met fchryven) en onzen toeleg missen, welke is niemant te fteeken, maar deugden te pryzen, en ondeugden te veragten, en met een zwarte kool te merken; waarom wy dan in 't algemeen zeggen:

Men kent (δ fchande!) op deze waereld
d'Opregte en waare Vroomen niet.

Waarom? zy leven in verdriet

Doordien de fchyndeugd fchoon bepeerd,
Der waereldlingen oog verdooft.

Zoo weet de Lift zig op te luifteen,

Dat zy de Deugd zelf kan verduifteen,

En haar van haaren glans berooft,

Of 't onregt in haar lof komt deelen.

Geveinsde, doorgeslepen fyn!

Gy weet door eenen valfchen fchyn,

Den rol der Vroomen na te fpelen.

't Luft ons dan deeze bladzyde ten lof der Deugd te vullen. Het geestig antwoord van den eenen Filofoof tegen den anderen zal het beginzel aanvoeren. De eerfte vraagde dan, wat meest in de waereld uitblonk, en kreeg tot antwoord, *de Zon*. Waar op de eerfte vraager aldus antwoordde: *nogtans kunnen de blinden de Zon niet zien! dienvolgende zoo moet de Deugd veel meer uitblinken; want de blinden kon-*
nen

nen haar zien en gewaar worden. Dus verdient de Deugd, dat zy om haare eigen schoonheid bemind wordr.

Een snoode door zyne driften aangestookt, verlaat de boosheid, zomwylen uit vreeze voor de straffe (zegt Seneca), maar die door eenen goeden Geest worden geleid, *beminnen de Deugd*, om de Deugd. Daar wy de reden van den Redenaar Antisthenes, op te pas brengen, die zegt: *Dat men geen ding daarom moet doen, of laten, om dat het de wetten gebieden of verbieden; maar om dat de Rede zegt, dat is Eerlyk, of Schoon: dat is Leelyk, of Schadelyk.*

De groote Dichter J. Antonides maakt een zoete speling tusschen de schoonheid des Lichaams, en des Gemoeds, of tusschen de bestendige Deugd, en de wisselvallige schoonheid, met deeze woorden, te vinden in een zyner Mengeldichten:

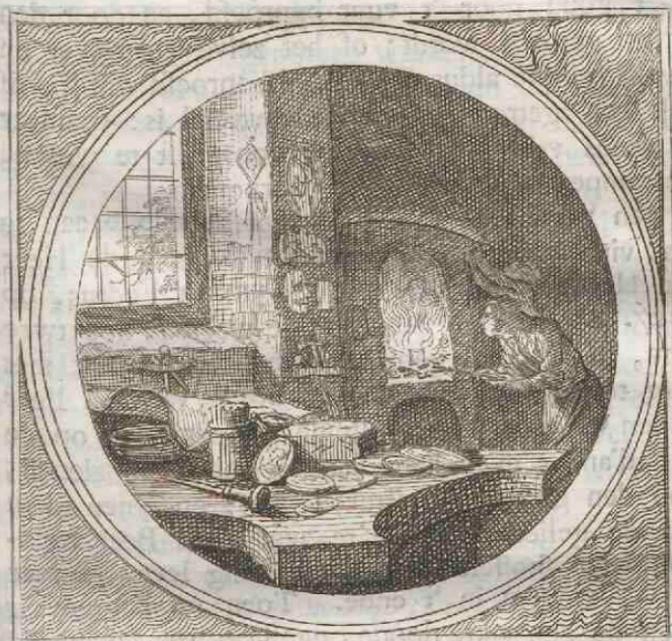
Die heerlykheid is zonder duur;
 Een nevel kan die gloeyentheên bederven,
 Gelyk de lucht de waterverven;
 Maar 't zielefchoon is godlyk van natuur;
 Die luister volgt in 't ondergaan
 De zomerzonne, om schooner op te staan:
 Die zich van geene schaduwe laat bevelken.
 Dus kan de Deugd
 Ter glorie strekken
 Aan de schoone Jeugd.

Dit geeft een goed slot aan ons Tafereel.

XXIII.

DE TOETSTEEN.

Zich voor bedrog te hoeden:

't Vernuft des menschen heeft een Steen,
 Om 't goud te toetsen, uitgevonden.
 Maar d'opkomst van veel zwaarigheên
 Leert ieder best den aart doorgronden
 Van die hy voor zyn vrienden kent;
 Die meest getrouw in voorspoed blyven,
 Dog, als 't geluk den rugge wend,
 Hun vriend onachtzaam laten dryven.
 De vriendschap, op de deugd gebouwd,
 Is waardiger dan al het goud.

XXIII. Z I N N E B E E L D.

Het agterstaande Printtafereel vertoont ons een Toetssteen, en eenige stukken gemunt Goud. Dit geeft ons aanleiding om te beduiden: dat, even gelyk 't goud door 't vuur beproefd, en door den Toetssteen getoetst wordt; of het zelve wel zuiver en onvervalft is, ook aldus een vriend beproefd wordt, of hy ook een getrouw en oprecht vriend is: wanneer hem, wiens vriend hy zegt en voorgeeft te wezen, eenige rampen of zwarigheden overkomen.

Om een Voorbeeld van deze proefneeminge aan te toonen, vind ik geen bequaamer dan 't geen de Heer D. van Hoogstraten, in zynen berymden Fedrus, op pag. 127. uit Avienus aanhaalt; te weten, hoe twee reizigers, in verbond getreden van zuur en zoet met elkander te zullen lyden, in een bosch van een Beer overvallen wierden. De een stelde zig aanstonts op de vlucht: d'ander geen kans van te ontkomen ziende, ging op den grond uitgestrekt liggen, en zynen adem inhoudende geliet zig dood te zyn. De Beer rondom hem heen snoffelende, of hy eenig leven gewaar wierd, verliet hem in 't ende. Toen nu het gevaar over, en de gemaakte doode opgestaan was, quam de ander weder aanloopen. En van verre gezien hebbende, dat de Beer hem aan 't hoofd, en de ooren besnoffelt hadt, vraagde hem, wat dit beest hem had in de ooren geluisterd. Dit, antwoordde hy, *Dat ik my nooit meer op ontrouwe vrienden verlaten moet.* Zulks de Professor Schuppius wel dubble reden heeft, om te zeggen: *Geloofst gy dat die man, welke u in tegenspoed verlaat, ooit uw oprechte vriend geweest is, zoo zyt gy in uw meening bedrogen: want aan een waare ongeveinde vriendschap is geen einde.* En Euphues, *Gelyk het al geen goed Geld, is daar des Keizers munt op staat; nog al Goud dat 'er blinkt: zoo is 't niet al waarheid dat den*
schyn

schyn van waarheid heeft. Noch 't zyn altemaal geen vrienden, die een vriendelyk aanzigt toonen; een liefelyke tonge is geen bewys van een oprechten vriend; maar zyn trouwbaarheid.

Maar zyn trouwbaarheid, zegt de Spreuk. Dit dwingt my noch een voorbeeld, daar toe dienende, van gemelden Heere Hoogstraten te rooven. Dit zal my zoo qualyk niet afgenomen worden, om dat ik niet, als hy, met den Schryver in d'eigen taal kan handelen. Polienus verhaalt van Alcibiades, dat hy begeerig te weeten, wie van zyne vrienden hem getrouw waren, veinsde een doodslag begaan te hebben, en de plaats en persoon, die van den handel wist, en zig geliet als dood te wezen, in den duister aanwees, hen biddende, zy wilden die zaak tog verborgen houden, en hem hulpe en bystand doen. Alle schrikten zy hier af, en verlieten hem, uitgezondert zyn vriend Kallias alleen, die hem bybleef, en op deze toets oprecht bevonden werd. Zedert welken tyd Kallias altyd van hem voor een getrouw vriend, en in groote waarde gehouden is.

Op dusdanige vrienden, die in nood zig van kant maaken, even gemeld, doelt de spreuk: *Een vriend wordt met voordeel gewonnen, en met schade verloren.* En waarom tog? Euphues zal het zeggen: *Eigen liefde is de waaragtige oorspronk van alle menscbelyke daaden.*

Nog een voorbeeld, en daar mee houden wy aan ons Zinnebeeld genoegzaam voldaan te zyn.

In 't Jaar 1642. werdt de Heer *De Thou*, met den Graaf, Stalmeeſter des Konings van Vrankryk, veroordeeld om met het zwaard onthalt te worden. Als hy dan zag, dat zyne vrienden zig des niet bekreunden, zeide hy tegen zyn Biegtvader, zeer verwondert te zyn, dat hy zig van alle zyne vrienden aan 't Hof verlaten vond. Maar die gaf hem tot antwoord, dat zulks de loop der waereld was, volgens de bekende Latynsche vaarzen:

*Donec eris felix , multos numerabis amicos ;
Tempora si fuerint nubila , solus eris .*

Zoo lang als u 't Geluk en Voorspoed willig dienden,
Had gy een groot getal van aangenaame vrienden ;
Maar nu zich eindelyk 't Geluk heeft om gewendt ;
Niet een van allen die u kent.

Zeker het zou thans al wat zeldzaam wezen, een vriend te vinden, die tot in den uitersten nood een vriend blyft. Zeker zeg ik nog eens; Die 'er zoo een heeft, die de proef heeft uitgestaan, mag hem wel in waarde houden. Maar waar vind men in onze dagen Oresten en Pyladessen, wier liefde zoo groot was, dat zy voor malkander wilden sterven? Dit voorbeeld is van Luc. Rotgans toffelyk berymd, in zyne *Zedelessen uit d'oude Verdichtzelen*, daar by in de toepassing dus zegt:

Waar zal ik Pylades in onze dagen vinden?
Of die Orest in trou en vriendschap evenaart?
In voorspoed telt men nu een lange ry van vrinden,
Maar geen, wanneer 't geluk zig tegen ons verklaart.
Zoo lang 't mildadig lot uit Amaltheaas hooren
Den middagd'isch stoffeert, en 't muskadellebloed
In gulde schaalen gloeit, heeft elk ons trouw gezworen.
De vriendschap wordt gesterkt, door weelde en overvloed:
Maar als 't Gebrek in huis, met krachtelooze beenen,
Door onze keuken kruipt, of in den kelder zucht,
Waarom de huisvoogd quynt, en vrouw en kinders weenen,
Verslaauwtze op dat gezicht, verdwynt en neemt de vlucht.
Maar mag men u den naam van waare vrienden geeven,
Gy die den voorspoed volgt, en liefkooft om 't genot?
Neen, tafelvrienden, neen: de vriendschap wordt verheven
Om haar standvastigheid in een rampzalig lot:
Dies moet ik Pylades en zyne deugden loven:
Geen vriend in veiligheid, maar midden in 't gevaar:
Geen vriend op 't feestbanket in Agamemnons hoven,
Maar in den kerker, en by Thoas moordaltaar.

Van weinigen gezocht.

Oud Grieken bragt wel eer een Nagtuil op de Altaaren
 Van Pallas, om 't geheim der wysheid te bewaaren,
 Als diende dit om 't volk te leeren, hoe met kragt
 Van harsfenarbeid by een lamplicht in den nacht
 Die schoone en edle gaaf wierdt van den mensch verkregen.
 Maar heeft een Christen lust met wysheid allerwegen
 Te wandelen, wel aan. Het Euangelieboek,
 Zyn vraagbaak, zal hem meest, door stadig onderzoek
 Verzeld met waaken, by aandachtig overdenken,
 Veel Christelyke deugd en wysheid tevens schenken.

XXIV. ZINNEBEELD.

Dit Zinnebeeld geeft ons aanleidinge om de loffelyke WYSHEID, in haaren aart en waarde te bespiegelen, ten einde wy door der zelve schoonheid bekoord, daar naar mogten graven als naar Goud. Waarom Salomon Cap. 2. dezelve vergelykt by een *verborgen schat*: en zyne Spreuken, waar in de zelve ligt opgeslooten, by een *aangenaam hoofdcierfel en goude balsketenen*; met belastinge van dezelve zoo dierbaar te agten, en te bewaaren, als den appel onzer ooggen, te binden aan onze vingeren, en te schryven op de Tafelen onzer barten.

De Kaldeeuwſche, Egiptiſche, en inzonderheid de Griekſche Wyzen hebben, door hun natuurlyk vernuft en naarſtige beſpiegelingen, al vroeg de waarde der zelve gekend, en blyken daar van nagelaten in hunne Goude ſpreuken, en, op het voorbeeld van den wyſten der Waereld, de WYSHEID als den dierbaarſten ſchat aangepreezen.

De Redenaar Antiftenes, zeide: *dat de Wysheid onze waaragtige Rykdom is, en dat de ſtaat der menſchen dan eerſt gelukkig zal wozen; wanneer een ieders vernuft, met het licht der wysheid omſchienen zynde, in al zyn doen en laaten naar de Reden te werk gaat.* En Diogenes, *Dat zy een ſchat is, die gevonden zynde, niet geroofd kan worden, nog verminderen; invoegen dat zy in Schipbreuk met ons aan land zwemt: ja dat een Wyze nooit arm, maar altyd ryk is; want hy heeft de dingen niet van nooden, maar de dingen bem.* Gevraagd, op wat wyze heeft hy de zelve niet van nooden? antwoordde hy, *om dat hem, die alles bezit, niets en gebreekt.* Dit is niet ongelijk aan 't geen de Zeede-meester Seneca daar aan ten luister

luister heeft toegepast, zeggende: *Schoonheid verstenft met'er tyd, fchatten konnen geroofd worden, maar wysheid blyft zyn bezitter by.*

De Brandende Lamp, in het Tafereel afgebeeld, is een Zinnebeeld van het licht des verftands, 't welk door byzondere goedheid van den bouwheer der waereld, in de zielen der menschen ontsteken is; waar omtrent de oeffening als de oly is, waar door dezelve in stadig ontvlammen wordt onderhouden.

De Olyftak beduidt den innerlyken en uitterlyken vrede, die van de zelve herkomt. En van zommigen is verftandig aangemerkt, dat het geen Virgilius meldt van Eneas, een Olyftak in zyn hand neemende, als hy met de Sibille naar de onderaardsche geesten in de Elizeefche Velden, om zyn Vaders schim te bezoeken, afrok, geen verzinzel is, maar dat de Latynsche Puikdichter het teeken voor de beteekende zaak heeft gesteld, en dus door den olyftak niet anders heeft willen te kennen geeven, als dat de wysheid den mensch door alle zwaarigheid geleid tot een gelukkig einde.

Het besloten boek, is de Wysheid die Jeruzalems eerste Tempelbouwer een verborgen fchat noemt, om de duistere bezwagtelingen, die zonder het licht des verftands bezwaarlyk 't ontwinden zyn. De Egyptenaars en oude Grieken hebben de verborgen wysheid in raadzelen gesteld, en het * verzinzel van Sphinx van Argos, daar op toegepast; als mede der

G 4

zel.

* Sphinx, een Amazone, was de huisvrouw van Cadmus, die, na dat hy Dracon gedood, en zich in des zelfs Ryk gezet hadde, ook deszelfs zuster ten Vrouwe nam. Dit gaf oorzaak dat Sphinx zig van hem afscheurde, het grootste deel van zyne onderdaanen op haar zyde lokte, en hem eenen grooten fchat ontroofde, enz. Hier mede voorzien zynde, vlugtte zy op het gebergte Sphingium, van het welke zy Cadmus met list beooreloogde, en veelen van de Thebaanen overviel en onbragt. Nu plagten de Thebaaners
de

zelve beeltenissen voor hunne tempelen gesteld. Dus getuigt Plutarchus, zeggende: *Zy stelden gemeenlyk voor hunne tempelen de Spinxen, waar mede zy te kennen gaven, dat de leering van hunne heilige dingen bestond in een verborgen wysheid.*

De Grieksche Kerk heeft in den Lenteryd van haare opkomst het Zinnebeeld van een besloten boek overgenomen (’t is hier de plaats niet, anders zouden wy verscheiden Kerkgebruiken kunnen aantoonen, die uit het Heidendom ontsprooten zyn) en op den Heiligen Bybel gepast. En ons gebreken geen bewyzen om aan te toonen, dat verscheiden der eerste Grieksche Kerkleeraaren, in hunne zinspelingen, een gesloten boek met zeven zegelen (nu nog in de Roomsche kerk, met een Lammetje, agtervolgens het gezigte in de Openbaringe van Johannes met dat oogmerk gebruikt) ten Zinnebeeld gestelt hebben van de verborgenheden Gods in den Heiligen Bybel opgesloten; hebbende Godt, naar hun gevoelen, voordachrelyk onder duistere bezwagtelingen deze dingen voorgedragen. Dus hooren wy Gregorius in zyn verklaringe over Ezechiël zeggen: *De duisterheid van Gods uitspraakken brengt grootte nuttigheid aan; want zy oeffent de zinnen, dat ze door vermoeyingen worden uitgebroid, en dat eene welgeoeffende verkrygt, het geen een die luy, en traag is, niet kan vatten. Noch heeft ze wat anders in, want zoo de kennisse der H. Schrift voor een ieder openflont, men zou ze niet agten: want in zekere duistere*
plaat-

de Krygslift en verborgen toelag der vyanden raadzels te noemen: en dus is uit het zeggen: Sphinx van Argos vermeld ons niet het uitgeven van raadzels, en niemant kan die oplossen; dit verdichtzel gesmeed, dat Edipus het raadzel raadende, Sphinx zig zelve van de rots te barsten heeft laten vallen, enz. Maar dit is ’er van, Edipus, een man dapper beroemd in ’t oorlogen, heeft, met een deel van Cadmus volk gesterkt, haar onvoorhoeds overvallen, haaren toelag ontdekt, en haar gedood. Zie *Palepbatus* van de *Opgehooslyke Historien*, pag. 33.

plaatsen vermaaken ons die dingen, die 'elkens uitgevonden zyn, en met hoe veel meerder zoetigheid, alzo ook met meerder arbeid, 't gemoed hebben afgemat. De zelve op een anders plaats: *Gelyk de H. Schryft den eenvoudigen met de uitterlyke letter vermaakt; alzo oeffent zy de wyzen met haare verborgenheid. Want zy heeft in 't openbaar, waar mede zy de kinderkens kan voeden, en behoud in 't verborgen, waar mede zy de hoogdravender verstanden, tot verwonderinge in zoetigheid ophoud.*

Wy hadden met deze uitweidingen den Uil, in ons Tafereel gestelt, naby geheel vergeeten. Deze is altyd van de oude Heidenen gehouden voor een Zinnebeeld van Wysheid, en goeden Raad. De *Beeldespraak* geeft 'er deze reden van; *Dit dier vliegt meest by donkeren nacht, om zyn kost te zoeken, en heeft dan een scherp gezigt; gelyk de Natuurschryvers zulks getuigen,* enz. Door welke beeltenisse vertoont wordt de naarstigheit en 't nachtwaken, waar in zulken, die naar wysheid zoeken, inzonderheit ook de Prinsen en Raadsheeren moeten bezig zyn, op dat zy des nachts bedenken, en overleggen 't geen zy op den dag hebben uit te voeren; doordien de inbeeldende kragt van 't gemoed, in de stille duisterheit veel sterker en kragtiger is. Waar van de Uil ten voorbeeld strekt, die den nagt voor den dag verkieft. Met opzigt op dit aangehaalde, hooren wy Homerus zeggen: *Het betaamt een Raadsbeer niet, dien de last en zorge des volks bevolen is, gantsche nagten te slaapen.* En tot bestempelingen van 't geene gezegt is, wyzen wy den Lezer tot de munt van Keizer Domitianus, in de meeste Munkabinetten der liefhebbers; maar 't gereedste in de *Roomsche Mogenheid* van J. Oudaan, op pag. 306. Tab. LV. te zien, welke door den Raad tot eere, en gedachtenisse van hem, die ten eersten aanvang zyner Regering een bezorgd gemoed scheen te hebben, met die beteekenisse, geslagen zyn. Weer te ruim geweid hebbende, zullen wy sluiten met de fraai-

je Redenvoeringen van den Prof. Balthazar Schuppius, in zyn Boekje over de INBEELDING, daar hy dus zegt: *Gewislyk is in alderhande geval beter, wysheid dan groot goed te hebben; om dat, als het Geluk ons begeeft, wy egter het verstand behouden. Want daar alles wat wy bezitten beel onvast, en niet anders is, als een Toneel van geduurige verwisselingen, is de wysheid alleen, die onbeweeglyk en vast, ons bestendig, en onbeweeglyk maakt. Dierhalven behoorden wy te LEVEN alleen om te WEEËTEN, en te WEEËTEN alleen om te LEVEN.*

't Lust ons echter eenige staalen tot lof der Wysheit te melden, de bedryven van een zot en Wys man in bespiegeling te brengen, en eenige grondlessen (dienstig om in alle voorvallen, die den menschen in hun leven ontmoeten kunnen, daar mee te raadplegen) voor te stellen.

De woorden of Redenkavelingen (zegt Democritus) zyn schaduwen van 't bedryf, De woorden zyn de vrouw, het doen is de man. Het zeggen is ligt, het doen is moejelyk. De voortreffelykheid der bedryven is duurzaam, en die der woorden voorbygaande.

Die Wys is (zegt Gratiaan) acht al de waereld; om dat hy weet, dat ieder wat goeds heeft. Die anderen te boven gaat, vind altyd nog iemand, die hem te boven gaat; maar een zot agt niemant, om dat hy niet weet, wat goed is, en zyn verkiezing altyd loopt op het ergste.

De zelve: De Dwaasheid komt altyd in, met een open mond. De zotten zyn stout; maar de Wysheid komt in met zeer veel voorboede. Haare voorlopers zyn d'Opmerking, en d'Onderscheiding, die de wacht voor haar houden, ten einde zy voortgaat, met getelde schreden, waar te twyffelen valt, of 'er diepten mochten zyn.

Het is een wyze Proteus, die zedig is by de zedigen, Verstandig by de verstandigen, Ernstig met de ernstigen, Vrolyk met die vrolyk zyn, en heeft het middel om alle barten te winnen.

De Gezondheid is het Geluk van 't lichaam, de Weeten-

Weetenschap dat van de ziel Paus Julius de tweede van dien naam had voor een Zinspreuk: *Geleerheid is 't Zilver van de Borgers, het Goud van de Edelen, en de Diamant der Vorsten.*

Zommigen vertrouwen zig zo zeer op hunne verdiensten, dat zy gans geen zorg draagen om zig te doen beminnen; maar de Wyzen weten, dat de verdiensten een grooten omweg moeten afleggen, wanneer ze niet door gunst geholpen worden. De schrandre Spanjaart Juan Rufo, gevraagd zynde: *Waar het van daan quam, dat de meesle bedieningen vielen op luiden van kleene verdiensten; gaf tot antwoord, Om dat de bequaamste luiden wachten, dat zy door hun verdiensten van zelf geroepen worden, en anderen in tegendeel daar krachtig aanzoek om doen.*

Daar is geen gevaarlyker woestyn, als zonder vrienden te leven. *Te leven zonder vriend* (zegt het Spaansch spreekwoord) *is te sterven zonder getuigen. Ik ben die* (zegt de Vriendschap by Gratiaan) *zonder welke geen heil in de waereld is, en met welke alle de onlusten licht vallen, en verdraaglyk zyn.*

In voorspoed heeft men veel vrienden, en die alle goedkoop: men moet die aan de hand houden, niet veragten; want daar kan een tyd komen, dat gy u gelukkig zoud agten een der zelve te hebben. De boersche lieden hebben nimmer vrienden, zelf niet in voorspoed, om dat niemant hen kent. *Zoo lang gy gelukkig zit* (zegt Ovidius) *zult gy veele vrienden tellen. Maar de Ongelukkigen* (zegt meergemelde Rufo) *hebben geen zwager, en een arm man is altyd in een vreemd land.* Hierom raad Gratiaan: *dat wy ons van der vrienden gunst zoo wel moeten weten te bedienen; dat, wanneer die ons komen te ontvallen, wy geen gebrek lyden.*

De Beleeftheid is het voornaamste deel van 't wellevē; zy is een soort van betoovering, waar door men zig by de waereld bemind maakt, in stee van dat men zig door stuursheid doet haaten, en veragten. Het kost weinig en
geldt

geldt veel. De beleefden hebben dit voordeel; dat al de eer daar van aan hun blyft. Hierom antwoordde een Filofoof, gevraagd, Hoe groet gy een man, die niet weder groet? Het is geen oneer voor my, dat ik beleefder ben dan een ander.

De geenen, die met 'er haast iets eiffchen, moeten met bedaarheid gehoord worden. De Mildadigheid is pryslyk: maar dikwils (zegt de Jonge Plinius) wordt een haastige Mildadigheid van berouw verzeld.

Daar is niet lichter te bedriegen (zegt Gratiaan) dan een eerlyk man. Hy die nooit liegt geloofd licht, en by die nimmer bedroog vertrouwt veel. Men moet leeren van zyn eigen en een anders schade. Wacht u dan zoo eerlyk te wezen, dat een ander daar door gelegenheid neemt, om oneerlyk te worden. Men moet half Duif, half Slang zyn, volgens den raad van 't Evangelie. Matth. 20: 16.

De zelve: Zommigen neemen de rust in 't begin, en laaten den arbeid voor 't einde. Maar Diogenes zeide: Men moet wagten met rusten, tot dat men aan 't einde van de loopbaan gekomen is.

Zomtyds bestaat het geneesmiddel van 't quaad in dat te vergeeten, en men vergeet dat middel te gebuiken. Hier om zeide Themistocles tegen een man, die hem de konst der Geheugenisse wilde leeren, dat by liever de konst van vergeeten leeren wilde.

Men moet willen als men kan; want de gelegenheid en de tyd wagten naar niemant. Schryf aan uw willen geen vaste wetten voor; want morgen zoud gy licht gedrongen zyn, het zelve water te drinken, dat gy beden versmaad.

Een voorkomende verschooning verwekt den agterdogt, die sloop. Men moet zig nooit gelaten eens anders agterdogt gewaar te worden; maar moet tragten het agterdenken te genezen, door een getrouw en eerlyk bedryf.

Men moet nooit deel zoeken te hebben aan de geheimen van de genen, die boven u zyn. Gy zoud gelooven

looven kerffen te deelen, en gy zoud de steenen krygen. *Het vertrouwen, dat een Vorst op zyn onderdaanen stelt (zegt Bocalin) is een snoer, dat hy om zynen bals heeft, om het toe te haalen, wanneer hy begint te vreezen, dat de geheimen, die door d'ooren in 't hart zyn gedrongen, uit het hart tot de tong mogten komen. 't Beurt dikwils dat een Vorst berouw krygt van zyn geheim vertrouwd te hebben, en hierom bevreesd, stelt zyn geheim in verzekertheid.*

Het oorkussen is een stomme Sybille. Op een zaak, die men te doen heeft te slaapen, is beter, dan wakker te zyn op een zaak, die gedaan is. Geheel ons leven moet zyn denken, om niet te dwaalen. *De Grieken noemden den nacht voorzienig, (zegt Servius) om dat een mensch meer doordringendheid van geest heeft by nacht, dan by dag.* Doch zommigen bedenken zig lang, en daar na laten zy zig nog in alles bedriegen, zonder van te vooren daar op gedacht te hebben.

Eindelyk Spreuken, en bedryven van anderen zyn, in een vruchtbaaren geest, zaaden van scherpzinnigheid, die vervolgens eenen overvloedigen oogst van nutte leeringen verschaffen voor de opmerkenden.

Hierom hebben ze eenen nutbaaren arbeid op zich genomen, die niet alleen de gedenkwaardige bedryven, maar ook spreuken van wyze mannen, uit de beste Schryveren by een gebragt hebben: dewyl zeker is, dat geen soort van schrift zoo voordeelig is aan de menschen, byzonder die jong van jaaren zyn, omdat de voorbeelden wat sterker ingang hebben, dan alle de lessen der wyzen. Het geen de oude Filosofen hebben te boek geslagen, over de zeden, en het bestieren des levens, is wel weetens waardig, maar het nasporen daar van ieder niet even gelegen, dewyl de zaaken met veel omwegen bezet zyn, die niemant door kan gaan, of hy moet lust en overvloet van ledigen tyd hebben. Aristoteles heeft zich daar omtrent op-
gehou-

gehouden, maar op zulk een manier, dat hy alleen voor Filofofen fchynt gefchreven te hebben. Hier in zien wy, dat veele geleerde mannen den leesgierigen hebben willen te gemoet komen, door hunne naarftigheid en naauwkeurigheid, welke eenigen Spreuken by een gezameld hebben, als Theognis en Hocrates, anderen de Krygsliften en gedenkwaardige Spreuken van doorluchtige mannen, als Valerius Maximus, en Sextus Julius Frontinus, die te kennen geeft, dat het zelve van eenige anderen gedaan is. Zeker daar hoort veel tyd tot het gaan zoeken van goud in de aderen der aarde, of edele fteenen op het ftrand, of in zee. Zoodat hy eenen aangenaamen dienft doet aan leergierige verftanden, die voor den dag komt, met zuiver opgemaakt goud, en ons een gefchenk doet van uit verkoren en gezuiverde diamanten in goud of aan drinkbekers gezet. Dit werk van veelen ter hant geflagen, is egter naar het oordeel van doorgeleerde mannen van niemant gelukkiger uitgevoerd, dan van Plutarchus, die na het uitgeeven van zyn nutbaar en flichtelyk werk, betreffende het leven der doorluchtige mannen, waar in hunne brave daaden en gedenkwaardige redenen verhaald worden, voor den pryffelykten Keizer Trajaan, opgezameld heeft de gedenkwaardige fpreuken veeler vermaarde mannen, omdat men daar in, als in eenen onbedriegelyken fpiegel verbeeld ziet den aart, en de neiging van ieder in het byzonder. Men ga waar men wil, Plutarchus heeft den top bereikt. Dit wift de groote Erasmus, die daarom uit het Griekfch van dien Schryver een geheel boek van gedenkwaardige fpreuken, in de Latynfche taale, heeft uitgegeeven.

Maar wy weiden weder te verre af. Het naafte Zinnebeeld roept ons.

EENSCHOONE BOOM.

Deugd en Schoonheid niet altyd gepaard.

Beschouw dit zinryk Tafereel,
 Een schoonen Boom, maar slechts vol bladen,
 Daar de oude stam, op zynen steel
 Gekromt, met vruchten is beladen.
 Hoe meenig mensch schynt voor het oog
 Vernuftig, en van heufche zeden,
 Die, buiten 't fierelyk vertoog,
 Is ydel van gemoed en reeden;
 Daar iemant van geringen schyn
 Een schrand're en groote geest kan zyn.

Het

XXV. ZINNEBEELD.

Het Tafereel vertoont voor 't oog een Boom, schoon en ryzig van gestalte, met een rond getroste bladerkruin, maar ontbloot van vrugten. Een regt Zinnebeeld van een man, rustig van gestalte, en schoon van wezen, verbeeldende, door zynen uiterlyken zwier, wat groots, dog die, in den ommegang beschouwd, niets behalven zyne uiterlyke schoone gestalte bezit, dat lofwaardig is. Dusdanig een *schoonheid bestaat in een gevoeglyke evenredigheid van het geheel tot de deelen: en van deelen onder malkander*. Verscheiden buitenlantsche volken hebben oudtyds op d'uiterlyke schoonheid der mannen verslingerd geweest. Verscheiden mannen (verhaalt Dan. Jonctys in zyn *Geschied*, *wat de meeste kracht heeft; om liefde te verwekken*) zyn om de bevallige gestalte hunnen lichaamen, voor anderen gesteld, en tot Koningen uitgekozen geweest. d'Indiaanen, Persiaanen, en Mooren hadden onlings in gebruik, den schoonsten van geheel hun land tot hunnen opperheer te kiezen: het welke by andere volken ook is nagevolgd. Want, gelyk Curtius zegt, zy oordeelen niemant bekwaamer den last des Ryks te draagen, dan dien de Natuur met een schoone en uitstekende gestalte des lichaams had beschonken. En dit ging zoo ver, dat Agis, Koning van Lacedemonie, gevaar liep van zyn Ryksstaf te verliezen; doordien hy eene korte vrouwe tot zyne Gemalin gekoren had. Want zy vreesden in zulker voegen, dat de Koninklyke Ry van haaren eersten luitster verbasterd mogte worden. In dien opzigte moet ons niet vreemd schynen, dat Isocrates schreef, *dat 'er meer door eene onberispelyke schoonheid, dan door alle*
ande-

andere uitstekende deugden, eenen onsterffelyken naam verkregen hebben. Maar de waare Wysheid heeft deze blinde keur ook al voor veele eeuwen bespor, in de Fabel van de Vos. Deeze geraakte in den winkel eens Beeldnyders, schepte groot vermaak in beelden van verscheiden gedaante, en soort te beschouwen. Ondere die behaagde haar een vrouwenbeeld konstig uitgewerkt en van schoonen stal. Hier voegt ze zig by, hier spreektze tegen, dit vleidze; en het zelve van allen zyden beschouwende, (wanneer het beeld onbeweeglyk bleef, zonder eenig wezen te hebben van alle deeze vriendelykheid) borst eindelyk toornig geworden uit: *O schoon aangezicht zonder hersenen!*

Wat ons belangt wy moeten bekennen, dat een man schoon van leeft, wanneer de inwendige hoedanigheden, te weeten een geleerd vernuft, en bespraakte tong, die uiterlyke schoonheid evenaart, voor regt schoon te agten is. Ja, indien een schoon man nevens zyn lichaamelyke schoonheid met zekere ongemeene deugden begaafd is, 't is te verwonderen hoe ver haare uitstekende luister de gemoederen der menschen in verwonderinge zal verrukken. Want

De deugd ghuisveft in een schoonen
Kan meerder kragt en luister toonen,

Zoo Deugd, Geleerdheid, en een wel
Bespraakte tong, met schoon gestel
Een 's mans verzeld gaat, steekt elk d'ooren
En aandagt op om hem te hooren,
En blyft vol van verbaastheid staan.
Men hoort als een Orakel aan,
Al wat hy zegt, met groot verwonderen,
Als of Apolloos stem quam donderen
Uit Delfis heilig Tempelhol,
Waar door Deïphobe, als dol,
Liep om altaar en drievoet waren,
Wanneer zy zou 't geheim verklaaren
Aan 't jammerlyk misleide volk.

Maar daar deze inwendige schoonheid wordt gemist, kan al de schoonheid my niet meer behagen dan een schoon wassé beeld. Wy spreken, zoo als het by ons leid. Zoo deed ook Paus Klemens de VIII, dog die spon den draad wat grover. Dees had op een tyd zeker Duitsch Prins, nevens den vermaarden Georgius Sabinus ter maalyd genoodigd. De Paus, een beminnaar van luiden van letteren, sprak over tafel zeer wydloopig van veele dingen met Sabinus, daar de Prins byzat en den stommen speelde. Het geen den Paus gelegenheid deed neemen van te vraagen, of zyne Hoogheid de Latynsche taale verstondt. Maar uit hem vernemende, dat hy van alle taalkunde ontbloot was, ontzag zig niet, met verwondering, uit te roepen, *O schoon Beest!*

Overzulks zou ons een scheeve Socrates, of bul-tige Ezopus, wanneer zy een taal als Cicero spraken, beter behaagen, dan een schoone uiterlyke gestalte, met een vernuftelooze ziel; 't geen het byvoegzel in het Tafereel (naamelyk een misvormde Boom, met vrugten overladen) niet duisterlyk te kennen geeft.

Gratiaan heeft, in zyn tyd, ook al gezegt: *Daar zyn lieden, die niet anders als een schoonen Voorgevel hebben, gelyk de huizen, die niet volbouwt zyn, uit gebrek van geld. Met de eerste groete is het onderhoud van hunne redenen geeindigt; want de woorden worden lichtelyk uitgeput, wanneer het verstand niet veel water van vernuft bezit. Het valt hun licht anderen te bedriegen, die, gelyk zy, meede niet dan 't uitwendige hebben: maar die wys zyn ontdekken wel haast, dat zy van binnen ydel zyn.*

DE HARP.

Zonder geluid nutteloos.

Wat baat een Harp, die tot vermaak van de ooren;
 Door 's meesters konst haar snaaren niet laat hooren?
 Wat baat een mensch zyn wysheid en verstand,
 En rykdom, hem zo mild van 's Hemels hand
 Geschonken, die, zyn gaaven zonder luister,
 Laat by zich zelfs verroesten in het duister?
 Maar die, geraakt van Godlyke yver, 't goed
 Dat hy bezit naar 't lichaam en 't gemoed,
 Voor 's naastens dienst, en welstand nimmer spaarde,
 Verstreckt de lust, de rechte vreugd van de Aarde.

XXVI. ZINNEBEELD.

De Harp, (gelyk ook andere speeltuigen) verstrekt eerst, een Zinnebeeld van de menschelyke Rede, welke, zal dezelve de zaaken natuurlyk uitdrukken, en den verstandigen hoorder d'ooren stree-len, als een welgesnaarde Harp, door een konstige hand bestierd, dan hooge, dan laage, of vermengde toonen slaan moet, naar eisch der maaten, die de zangstukken onderscheiden. En even gelyk een speeltuig hoe konstig gesnaard, en naar een bedreven gehoor gespannen, nutteloos is, zoo de hand niet aan het zelve geslagen wordt: zoo geeft het ook geen nut, dat een man verstand heeft, wanneer hy het niet op zyn tyd laat blyken. Hierom zeide Theophrastus, als hy over den maalyd een Jongeling, van welken hy goede verwagtinge had, zag stil zitten; *Indien gy stilzwygt, om dat gy onweetend zyt, zoo doet gy wyslyk: maar indien gy verstand hebt, zoo doet gy dwaaslyk, dat gy niet en spreekt.*

Ten tweeden, dient de Harp ook in dit opzigt ten Zinnebeeld, dat, even als het snaarspel de afgesloofde Geesten verquikt, en wakker maakt, en daarom inzonderheid nut en pryslyk is; zoo ook alle uitspanningen, die de geesten, door dagelyksche, en slaafsche bezigheden verftompt, weder ophelderen, verdienen geprezen te worden. Myn ge-eerde Leermeeſter S. van Hoogstraten plag te zeggen: *De geenen, die zig zomtyds ontspannen, krygen nieuwe kragten. Men moet aan den geest eenig vermaak toelaaten; want by wat gerust hebbende, ryst eerder, en wakkerder op.* Dit komt over een met de les van Seneca, *Dat men het verstand*
niet

niet altyd even zeer op eene zaak moet opgespannen houden; maar ook zomwyl wat rust, of uitspanningen daar aan vergunnen. Waarom ook al van ouds af by gegagte mannen de uitspanningen zyn goed gekeurd en in gebruik geweest.

De wyze Socrates ontzag zig niet, by wylen met de kinderen te speelen. Cato vermoeid van Staatzorgen spoelde den onlufft af, met een glas wyns. Scipio stelde zyn dapper en zegeryk lichaam zomwyl tot dansen; nochte ontzag zich, uit vermaak, in tegenwoordigheid van den wyzen Lelius, schulpen en zeehorentjes op strand te raapen. Anderen weder zetten zich tot de Boekoeffeninge, die ook myn speelpop is: de meesten tot gezang en spel, gelyk ook vader Vondel; die zyn doffe en vermoeide geesten vaarwel speelde, op een kindertrommel.

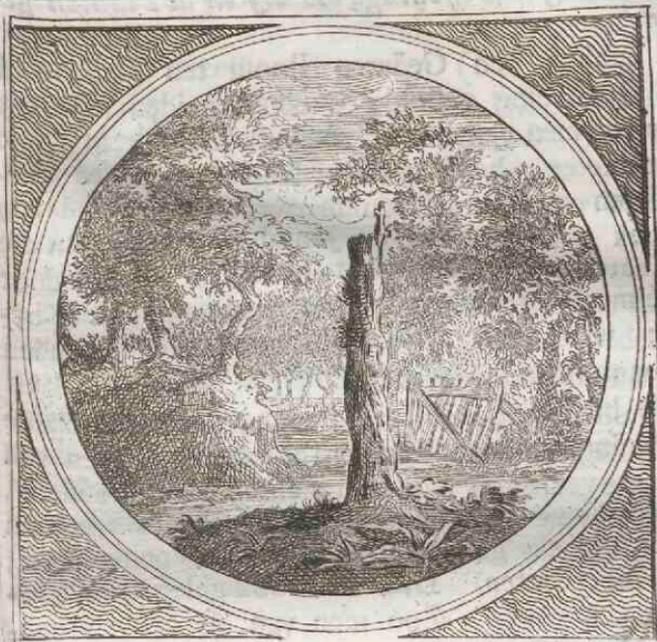
Octavius Augustus aan het gebied geraakt, had in het opgaan van zynen roem ook eenige bedillers zynner zeden: omdat hy, als Suetonius verhaalt, somtyds vischte met de angelroede, somtyds ook met de kinderen speelde. De Heer D. van de Hoogstraten verhaalt in zyne Aanmerkingen, op den vertaalden Fedrus, hoe Frederik de Tweede, Koning van Deenemarken, als hy vermoeid was van de bezigheden des Ryks, gewoon was zich meenigmaal met de hovelingen te verlustigen, zeggende tot hen: *Laat ons wat speelen, terwyl de Koning van de band is.* Als hem dagt, dat het tyd van uitscheiden was, zette hy zyn wezen weder in een stadige plooi, met dit zeggen: *wy moeten met speelen uitscheiden: de Koning is wedergekomen.* Maar laat ons den Fabel van Fedrus, waar op de gemelde heer dit aangetekend heeft, en die de geleerden oordeelen, dat van den Fabeldichter opgesteld is, om de eere van Augustus in dit stuk op te houden, hier liever byvoegen:

EZOPUS en de kinderen voorheen
 Geraakten aan het speelen in Atheen
 Met nooten. Een, die hier voorby quam treden,
 Beschimppte dit, als buiten alle reden.
 Ezopus merkt dit ras, veel eer gewoon
 Het onverstand der menschen zelf ten toon
 Te stellen, en hunne ydle zotternyen,
 Dan schimp hierom van anderen te lyen.
 Hy dan ontspant op 't midden van de straat
 Een boog, en zegt, Zie of gy dit verstaat,
 Die my berispt. Het volk komt aangedrongen.
 Hy pynigt zich dus onverwacht besprongen,
 En weet niet wat Ezopus wil verstaan,
 En geeft het op in 't end. Dees vangt dus aan:
 Houd gy den boog gespannen t'allen stonden,
 Gy breekt hem licht: maar hy wordt nut bevonden,
 Zoo gy hem by gelegenheid ontslaakt.
 't Gemoed wil dus by wylen zyn vermaakt,
 Opdat het weêr gesterkt, met nieuwe krachten,
 Bequaamer zich begeve tot gedachten.

Voorwaar veele braave mannen, vermoeid van zwaar
 werk, hebben in de ledigheid, als ze hun by wylen
 gebeuren mogt, getoond dat hunne uitspanningen
 van veel grooter nutbaarheid waren, dan de inge-
 spannen arbeid van veele anderen. Ook hebben zy
 zich niet ontzien aan de werken van hunnen geeft,
 in die ruste voortgebracht, den naam van LEDIG-
 HEIT of UITSPANNINGE te geven.

DE GEËNTE BOOM.

Door lyden vruchtbaar.

Zo iemant vruchten van een boom,
 Naar zyn genoegen, wenscht te plukken,
 Die moet, door 't snoeimes zonder schroom,
 Zyn weeldrig groeyen onderdrukken.
 Zo noodig heeft de ontlooke jeugd,
 Staag onder tucht en dwang te weezen,
 Om door 't betrachten van de deugd,
 Haar Schepper vroeg te leeren vreezen.
 Dus droegen in hun jeugd zich wel,
 Een Abel, Josef, Samuël.

XXVII. ZINNEBEELD.

De opvoeding der Kinderen (zegt Galenus) is als de Bouwing en Oeffening, die wy in de Planten gebruiken.

Wy hebben een Geënten Boom ten Zinnebeeld van de Opvoeding gesteld, om verscheiden redenen:

I. wanneer men een Boom, zonder oeffening, in 't wild laat opschieten, heeft men weinige, en zelden goede vruchten van den zelve te wachten. Even zoo is het ook geleezen met de Jeugd, wanneer men die haaren natuurlyken loop laat houden, zonder door het snoeimes van tucht, de al te weelige looten te besnoejen: waar van wy veele voorbeelden zouden kunnen aantoonen.

II. De bevinding heeft de luiden, welke zig op de Tuinoeffening verstaan, geleerd, dat, zoo men van een Boom veele en goede vruchten wil wachten, men een loot van een anderen boom, wiens vruchten door den smaak gekeurd, en goed bevonden zyn, daar op moet enten. Dus is het ook geleezen met vader Adams nazaten. Zoo men van de zelve vruchten van Verstand, Deugd, en Zeden verwachten wil, moeten die, welke de opvoeding over hen aanbevoelen is, hun, door gestadig onderwyzen, door braave voorbeelden van Godvruchtigheid en Deugd, met voorzigtigheid en oordeel, naar maate van hun begrip, op bequaamen tyd, wanneer de verstanden 't vatbaarste zyn, dezelve inenten. *Want (gelyk Fabius zegt) daar is niets, dat vaster in 't gemoed kleeft, als 't geene in de kindsche jaaren wordt ingedrukt.* Het geen het groote Maas Orakel ook toestemt, en aanraad: *Dat men van der Jeugd aan, den Kinderen zekere beilige voorschriften in 't gemoed behoort te prenten; overmits het geene, dat*

eenmaal in't hart gevestigd is, lang byblyft. Even gelyk een nieuwe aarden pot den reuk van 't geen daar eerst in gekookt is, lang behoud.

Hoe krachtige wortels de indruk van zaaken, dien men in de jeugd ontfangen heeft, kan schieten, en hoe zwaar die uit te royen zyn, daar van heb ik met verwondering proeven gezien, in menschen, die niet misdeeld waren van verstand, en egter aan het bygeloof der Geestverschynzelen (om dat het hun als met de pap, als men gemeenlyk zegt, was ingegeeven) zoodanig vast gehegt waren, dat, al bet o gde men hun, op valte gronden, tot beschaamd wordens toe, de onmoogelykheid uit den aart der zelve, men nochtans niet magtig was, hun de ydele vrees voor 't geen niet is, te ontnemen.

Men ga omtrent het leiden der jeugd te raade met den vermakelyken zedemeester, den Ridder Jacob Kats, die onder zyne Zinnebeelden telkens heilzaame lessen geeft, ter bestieringe des menschelyken levens, dat nooit meer gevaaren onderworpen is, dan in het bloeyen der Jeugd, die men leiden moet, zoo men in den Ouderdom daar vruchten van trekken zal. Dus spreekt hy, in het eerste Zinnebeeld van zynen Spiegel des Ouden en Nieuwen tydts:

Verlaat den ouden tronk, en buigt het jeugdig rys:
Maar duid dit niet alleen op alle boomgewassen;
Het kan ook boven al op uwe kinders passen.
Hooft Vaders van het huis! de jeugd, de teed're jeugd,
Dient van den eersten afgebogen tot de deugd.

Hy hecht hier aan de gouden spreuk van Jesus Syrach xxx, 12. *Buig uw kind den bals, terwyl het nog jong is, opdat het niet hardnekkig worde.* En hier toe breng hy de spreekwoorden te passé, die van ouds uitgevonden, altyd eene zekere waarheid in zich begrypen; hoedanige deze zyn: *Terwyl het rysje zwak is, moet men het buigen: 't Moet vroeg krommen, dat een goede*

reep worden zal. 't Is quaad oude bonden aan banden te leggen: Men mag zyn oude schoenen verwerpen, maar niet zyn oude zeden: Gewoonte maakt celt. De ben is, als haar wen is: Qua wennis, qua schennis.

*Wat heeft geleerd de jonge man,
Dat hangt hem al zyn leven an.*

En terwyl ik myne oogen verlustig in het gezicht dezer zinnebeelden, zie ik, dat ook het derde my te stade komt, in het opmaaken, en toepassen van myn Tafereel. Dit verbeeld een Slang, die in de engte van een rots met het hoofd inboort, en tot opschrift heeft deze vaarzen:

*Alwaar de Slang 't hoofd in kan dringen,
Daar zal ze 't gansche lyf in wringen.*

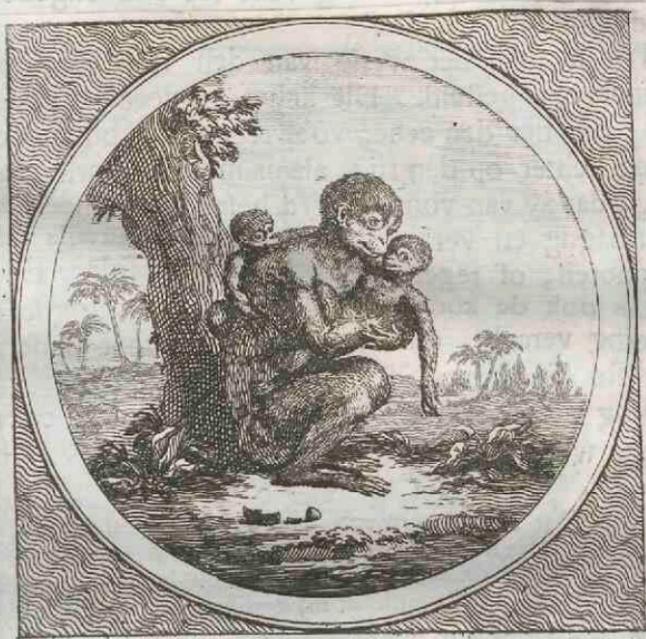
De dichter voert op dit gezicht eenen Vader in, die in dezen zin voor zynen zoon spreekt:

Kom hier, myn waarde kind, ik moet u heden leeren,
Hoe gy uw domme jeugd zult mogen overheeren.
Koom hier, sta nevens my, en let op dit geval,
Dat ik u tot bericht voor oogen stellen zal.
Zie, waar de gladde slang den kop weet in te dringen,
Daar weetze straks het lyf ten vollen in te wringen.
Let vry, let op het stuk: het hoofd bereid de baan,
En waar dat ingang krygt, daar is geen houwen aan.
In alle slim bejag, in alle quaade zaaken,
Moet eene teed're ziel den aanvang leeren staaken:
Weer, lieve, weer, en wied, en dood het booze kruid,
Eer dat het verder ga, en eer het wyder spruit.
De boom, die ons bedekt, en nu begint te bloeyen,
Was maar een enkel rys, toen hy begon te groeyen:
En nog al waft hy voort, en zoo hy langer staat,
Zult gy zyn vruchten zien, en in de vrucht het zaat.
Gy dan, die zyt geneigd om in de tucht te leven,
Wacht u van aan het quaad denersten voet te geven,
Hy valt helaas, hy valt tot in den vuilen lust,
Die van den eersten af de vonken niet en bluft.

XXVIII.

DE AAP.

Lief baart leet.

De snoode Sim, die zaam gedrongen
 Door zotte drift, die 't hert ontfloot,
 Haar speelpop, eenen tweelingsjongen,
 Te berste troetelt in haar schoor,
 Leert, hoe de dwaaze moederliefde,
 Die al te onmaatig streelt en vleit,
 Haar kind'ren; schoon 't haar Egá griede,
 Bederft, door weelde en dertelheid:
 Tot zy in 't end met schande en schade,
 Haar lasse zugt beklagt te spade.

XXVIII. Z I N N E B E E L D.

Gelyk de goede opvoeding en tucht (als Seneca zegt) de zeden en manieren maaken; zoo geeft in tegendeel de quaaide opvoeding voet tot alle ongebondenheid en eindelyk bederf.

Wy hebben het wyfje van den Aap daar toe ten Zinnebeeld gesteld. Dit krygt gemeenlyk twee jongen, die het den eenen voor tegen haar borst, den anderen achter op den rug, alzins met zich torst. 't Eene jong, dat zy van vooren altyd beschouwd, heeft zy zoo overmagtig en verzot lief, dat zy het dikwils tusschen de pooten, of tegens haar borst dood solt. Even alzo is ook de zotte moederliefde, die alle goede opvoeding veracht, dikwils oorzaak van het Bederf der geliefste kinderen.

Nog eens. Dat nut gezegt is, mag wel tweemaal gezegt worden.

Dat d'Aap een van haar tweelingjongen,
 Byzonderlyk van haar bemind,
 Uit dwaaze drift verzot en blind,
 Bevind in 't ende dood gedrongen:
 Leert hoe de malle moedermin,
 Haar krooft bederft in haar begin.
 Te laat zal zich dit openbaaren,
 Wanneer het jong is heengevaaren.

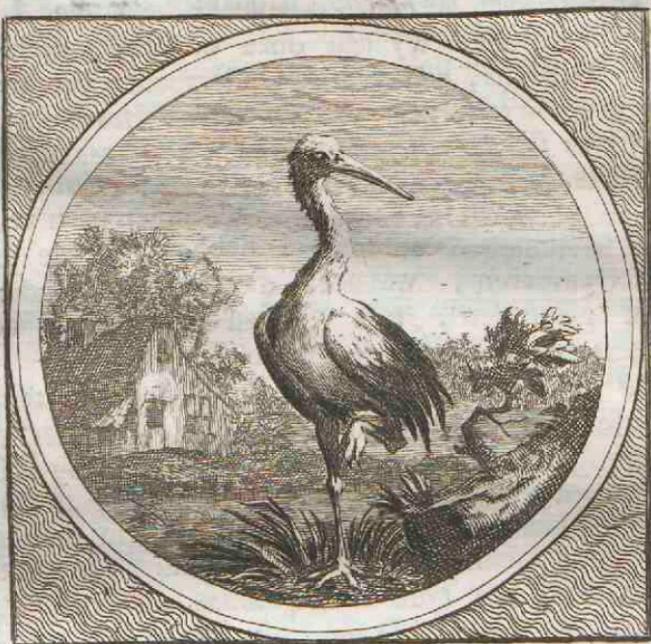
Een brok van een oud Referyntje, dat het opschrift *Mal Moertje, mal Kindje*, draagt, schiet my ook hier op te binnen; om mee tot blyk eener dwaaze liefde te strekken:

Hoor wat zy tegen den Schoolmeester ging gewagen;
 Leer myn kindje wel, maar geeft het geen slagen;
 Maar doe het zyn willetje, dit zeg ik u tot een les.
 Dat het in één jaar niet leert, leert het in zes.

XXIX.

DE OJEVAAR.

Een goed voorbeeld heeft kragt.

Draagt de Oyevaar, uit ted're zugt,
 En dankb're liefde, op zyne vlerken
 Zyn moedlooze Ouders door de lugt,
 En schaft hun spys, om 't hert te sterken;
 Hoe veel te meer behoort een mensch,
 Een Christen, zyn nooddruftige Ouderen
 De hand te bieden naar hun wensch,
 Hun last te stutten met zyn schouderen,
 Zoo veel 't in zyn vermoogen leid?
 Gewis, dat eischt de Dankbaarheid.

XXIX. Z I N N E B E E L D.

De Oyevaar is een Zinnebeeld van die Liefdepligt, dien wy aan onze ouderen verschuldigd zyn. Ælianus, een yverig Onderzoeker van de Natuur der Dieren, zegt van de zelve: *Hoewel zy door geen wet tot deze liefde verbonden zyn, zoo worden zy nochtans, door de goedaardigheid hunner Natuur, daar toe gedreven.* Dus verhaalen ook anderen en zeggen: door bevindingen ontdekt te hebben, dat de jongen der Oyevaaren, wanneer d'oude door Ouderdom stram geworden, met vliegen niet meer volgen kunnen, hen weerzyds onderschooren.

De uitstekende liefdedaad van Eneas, omtrent zynen stokouden Vader Anchises, dien hy in der yl uit de Troyaansche vlamme weg droeg, is by Virgilius berugt. Nog een staal van byzondere liefde, en Godvrugtigen kinderpligt, vinden wy in de Roomsche gedenkschriften, van een Dochter omtrent haren Vader, ten tyde als Quintius en Attilius Burgermeesters waren. Deze, als haar vader gevonnist was, om van Honger in de Gevangenisse te moeten sterven, onderhield hem steelswyze met de Melk haarer Borsten; zoo lang, tot dat dit uitquam; die daad by allen geroemd, en de oude man van den kerker ontslagen wierdt.

Deze historie vinde ik afgebeeld, en toegepast op Paus Klement den Tienden, op eenen Gedenkpenning, hem ter eere geslagen, staande op de eene zyde zyn beeldtenis in Pausselyk gewaad, op de andere deze zoogende vrouw met het byschrift, VIVIFICAT ET BEAT; zoo veel als, HY MAAKT LEVENDIG EN ZALIG.

Dog Valerius Maximus vertelt deze geschiednisse van een aanzienelyke vrouw, die ter dood veroordeeld, aan den Drieman werdt overgegeeven, om haar in den Kerker te doen worgen. De Stokbewaarder haar van den Drieman overgenomen hebbende, kreeg medelyden met haar, en stelde hierom de Dootstraf uit. Met eenen gaf hy toegang aan haar dogter tot de moeder, nadat hy haar telkens van te vooren wel ondertaft had, of ze geen spys by zich hadde, om haar Moeder te voeden. Dus zouze, meende hy, van honger wel sterven, zonder dat men haar een geweldige dood aandeed. Als dit vast eenige dagen aanliep, zonder dat ze den geest gaf, begon hy hier over te maalen, kunnende niet vatten hoeze zoo lang in 't leeven bleef. Hy verspiedde dan de dochter, en zag door eene reet, hoeze haare borst ontblootte, en de oude vrouw, als een klein kind, zoogde. Bewogen door zo vreemd een zaak, gaf hy 'er kennis van aan den Drieman, dees aan den Schout, de Schout weder aan het Gerecht, dat verzet op zoo wonderlyk een geval, de gevonnisse vrouw in vryheid stelde. *Wat doorboort, roept de Schryver uit, wat bedenkt de kinderliefde niet, die een nieuw middel wist uit te vinden, waar door een kind zyne moeder in 't leeven hielt? Want wat is zoo ongewoon, zoo ongehoord, als dat een moeder, door de borsten van haare dogter, gezoogt is? Iemant, vervolgt hy, mogt meenen, dat dit tegen de natuur gebeurd is, indien het beminnen der ouden de eerste wet der Natuure niet ware.*

Dezelve Schryver verheft de liefde van Cimon, zoon van Miliades, dien doorluchtigen Veldheer, ten Hemel: omdat hy het lyk zyns vaders, in den kerker gestorven, uit die banden loste, met zich zelve gewillig in zyn plaats gevangen te laten zeten. Want, zegt hy, schoon deze Cimon daarna verheven wierdt tot eenen man van staat, en voor het vader.

vaderland te velde trok, nogtans behaalde hy hier door veel, meer lof in den kerker, dan op het Raadhuis

Een opmerkelyk voorval van gelyken aart verhaalt D. P. Pers, in zynen *verwarden Adelaar*, aldus; „ Terwyl de Spanjaards in 't jaar 1574. op „ *Weslzaanen* aanzetten, was zeker Huisman, agter- „ latende alles wat hy bezat, nergens meer over „ bekommerd, dan over zyn stokoude en kreupele „ moeder; en alzoo hy van geen slede was voor- „ zien, zette hy haar op een burry, en vlugtte, „ om haar te redden, uit de klauwen dier onbarm- „ hartigen, met haar over 't ys: en van de Span- „ jaarden op het spoor gevolgd, bergde zig in 't riet. „ De Spanjaards meenende, dat hun een groote buit „ ontvoerd was, en ziende, den zelve agterhaald „ hebbende, niet anders als een oude vrouw op een „ burry zitten, gingen weder te rug zonder haar „ leet te doen. De zoon uit zynen schuilhoek dit „ ziende, trok weder aan dit godsdienstig juk, en „ sleepte zyn moeder voort, omtrent vier mylen „ weegs, tot *Hoorn* voor de *Wester Poort*: alwaar „ de Regeerders dier Stadt, ten spiegel der kin- „ derlyke Godvrugtigheid, dit, aldaar ter eeuwi- „ ger gedachtenisse, in eenen steen hebben doen „ uithouwen.

DE MIEREN.

't Werkzaam leeven is regt menschelyk.

Gaa Luygaard, gaa, leer van de Mieren;
 Sprak eertyds Koning Salomon.
 Die arbeidzaame, kleine dieren,
 Verzaam'len by de zomerson,
 Waar van ze 's Winters zich geneeren.
 Gy, door een hooger geest geleid,
 Gy moet uw leevens styl met eeren,
 Met wakk'ren vlyt, en Spaarzaamheid
 Handhaaven; zelfs om, by 't vergaaren,
 Voor de armen nooit uw brood te spaaren.

I

Wie

XXX. ZINNEBEELD.

Wie twyffelt 'er aan, dat de Schepper door der Dieren menigvuldige verscheidenheid, ook elks byzonderen aart, zyn wonderbaar groot vernuft en wysheid heeft willen te kennen geven? Die met vlyt en yver den onderscheiden aart der schepzelen naspeurden, ontdekten ook met een, dat al der zelve verschillende drift in het algemeen menschelyk geslacht zich verspreid heeft; waarom men ook gewoon is, zoo wanneer in den mensch eene byzondere drift doorstraalt, hem straks met dat geene te vergelyken, met welks aart hy de naaste overeenkomst heeft. Om geen langen omtrek te maaken, wanneer men menschen ontmoet, die yverig, naarstig, en zorgvuldig zyn, om wat voor den winter, of den ouden dag op te gaderen, men zal zeggen met den grooten Dichter Antonides, dat zy zyn

Als mieren die, in 't prillt' des zomers, even kloek
Krioelen, even drok verzorgen elk zyn hoek,
En branden om in vlyt en arbeid zich te quytten.

In tegendeel ontmoet men eenen Luyard, eenen traagen, en achtelozen mensch, de Rede zal hem zynen plicht aanwyzyn, in het voorbeeld van de Mieren; of zeggen, op het voorbeeld van Salems Tempelbouwer; *Gaa tot de Mieren en word wys.* Het Orakel der welsprekenheid, Cicero, had hier ook het oog op, als hy zeide: *De menschen en verstaan noch bedenken niet, hoe groot een inkomen de spaarzaamheid is.* En even als dit tot het tydelyk Welzyn van den mensch een beproefd hulpmiddel is, zoo kan dit Zinnebeeld gepast op Deugd, en Weetenschappen, ten voorbeeld strekken, agtervolgens de vermaaning aan de jeugd, ik het XI. Zinnebeeld dus sluit:

Al wie met ernst, in 't bloeyen van zyn jeugd,
En noesten vlyt, de weetenschap, en Deugd,
Komt na te jaagen;

Verrykt zig met een schat van zyn gewin,
En legt dien op, ten goeden voorraad, in
Zyn oude dagen.

Geen zoet zonder gal.

Wie keur van honiglekkerny,
 Wil uit de volle korven smaaken,
 Loopt groot gevaar, dat hem de By
 Zal met haar scherpen angel raaken.
 Een schoon en leerzaam Zinnebeeld,
 Hoe veele mannen, die als ligten
 Van wysheid wand'len, mild bedeeld
 Met gaaven, om 't gemeen te stichten,
 Een', die hun Eerkroon komt te na,
 Niet zelden steken tot zyn schâ.

XXXI. ZINNEBEELD.

De Byen, een algemeen Zinnebeeld van eenen werkzaam aart, zyn een recht Tegenbeeld van de Spin. Want gelyk die uit de edelste bloemen, en plantgewassen venyn zuigt, zoo zuigen en vergaderen de Byen, uit allerlei bloeizelen, bloemen en kruiden, het beste, eelfte en nutbaarste, zoo voor zich zelve, als tot der menschen gebruik; in welk opzicht zy ten Zinnebeeld strekken van die zedige en prysfelyke behandelingen, omtrent het doen en bedryf van anderen, waar uit men altyd het goede, en 't geen tot der zelve lof dient, behoort op te merken; en steekt 'er iets gebrekkigs in hun bedryf, 't zelve op een zedige en leerzaame wys te berispen, in plaats van de gebreken, door een vergrootend oog, aan te zien, om grond te hebben tot lasteringen en quaadspreken.

Als Socrates in tegenwoordigheid van anderen, aan tafel, een byzonder vriend te scherp overhaalde, heeft Plato, zig tot hem keerende, gezegt, *of het niet beter geweest hadde, hem aan een kant alleen te vermaanen;* waar op Socrates zeide: *En gy zoud beter gedaan hebben, indien gy my dit heimelyk gezegt had.* Die geaart zyn als de Spin, zouden stof vinden om deze twee groote mannen te lasteren over hunne mislagen; maar die den aart der Byen in hun gemoed bezitten, weeten 'er dit volgende tot leerzaamen honig uit te zuigen:

Bestraf uw vriend, dog laat het niemant zien noch hooren;

Maar prysfyt gy hem, zoo doe zulks vry voor ieders ooren.

De

De vlyt, en byzondere yver der Byen, wordt ook gepast op menschen, die zich bëyveren in 't zoeken van pryffelyke weetenschappen, en onvermoeid alle geleerde boeken doorsnuffelen, om het wezentlyke en waardigste daar uit op gegaard, en in een verzamelen honig op gesloten, ten nutte voor zig, en anderen te kunnen te pas brengen. Een myner goede vrienden maakte, op het vertoonen van een afteekening van eenen, die in zyn Boekvertrek zit te schryven, dit volgende vaarsje, dat op den zelven zin als boven uit komt:

Hier toont het schrandere brein, door 't zoeken,
 Gelyk een By, die honig gaart,
 Al't nut der Wysheid 't zaam gepaard
 Uit 's waerelds oude en nieuwe boeken.

Schuppilus zyn Boekkamer beschouwende, zeide: *Denk hoe veele zyn'er, die de waereld met boeken vervuld hebben, welker winst zoo groot niet was, dat zy'er zout van hebben konden.* Waar is het eeuwigduurende reigeld der konsten? waar is het onverbreekyk loon der deugd? Deze dingen zyn dweeperyen der Ouden geweest: tegenwoordig leeft men met andere zeden. Nu is 't beter schoenen te lappen, als met Letteroeffening de gunst der Grooten af te bedelen. Geloofst my, de Offen zyn thans in grooter waarde als de Geletterden.

Nullus Mecaenas, nullus in orbe Maro.

Daar geen Mecenas is, daar kan geen Maro zyn.

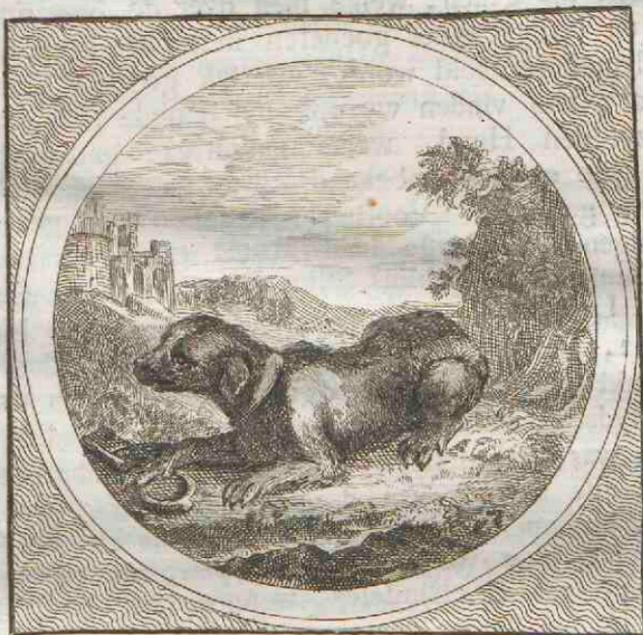
Edelmoedige zielen evenwel oordeelen, dat men, met d'outerste pogingen, moet vermyden het leven in ledigheid door te brengen, te meer dewyl'er op de waereld niets kostelyker is dan de tyd, die eens vervlogen nooit wederkeert. En hier op ziende, zeide Plato niet t'onrecht, dat het gemoed des menschen alleen de mensch was, en het lichaam niet anders, dan een

wooning of werktuig des zelveu. En zeker niemant kan ontkennen, dat de ziel het voornaamste deel is van den Mensch, en het lichaam ten dienste staat aan de ziel. Gelyk dan de ziel, of het gemoed, verre beter is dan het lichaam, zoo volgt daar uit, dat de goederen des gemoeds, die van het lichaam verre overtreffen. Men rekene nu eens uit, hoe veel kennis, hoe veel geleerdheid, hoe veel wysheid men had kunnen opdoen in de uren, die anders in vadzige ledigheid, of onnutte bezigheden jammerlyk verquist worden. Men lette eens, als men de dagen zou oprekenen, die onnuttelyk zyn doorgebracht, hoe groot het getal wel zyn zoude. Men houd iemand, die goud en edele gesteenten uit losheid verdoet voor quistig: en zal men den genen, die den tyd, het dierbaarste van alle dingen, onnuttelyk doorbrengt of verquist, niet voor quistig houden? Men overwege hier by, het geen dezelve Plato gezegt heeft, dat 'er niets schooner, niets beminlyker is dan de Wysheid, die, zoo gezien kon worden, met lichamelyke oogen, ieder een, op eene besonder wyze, op zich zou doen verlieven. En daar de liefde ongelooffelyk groot is, daar moet het uiterste vermaak zyn, zoo dikwils het gemoed zich vermengt met zoo lief een voorwerp. Was 'er iemand, die eens anders leven zou willen verkorten, men zou bang voor hem zyn: en men begrypt niet, dat men door ledigheid zyn eigen leven verkort. Want arbeiden alleen is leven, dewyl een leven zonder arbeid meer naar de dood, dan naar het leven gelykt. Gedenkwaardig is het zeggen van Plinius: *Dat het leven bestaat in waaken, en dat een mensch, hoe by meer uren aan het bevytigen der weetenschappen besteedt, hoe by langer leeft.*

*Men vindt weetenschap niet rusten op een bedt.
Zy wordt den mensch alleen door arbeid bygezet.*

DE HOND EN SLEUTEL.

Groote nuttigheid.

Men zegt, hoe de oude Letterhelden,
 In Rome en Griekenland verspreid.
 Den Wachthond by een Sleutel stelden,
 Als 't wapen van Getrouwigheid.
 Maar schynt in de Leuw, die wy beleeven,
 Naar 't geen men ondervind, de trouw
 Niet uit de waereld weg gedreeven,
 Gevlugt naar zaliger landsdouw?
 Voorwaar 't is geenzins buiten duchten,
 Dat hier de vroomen over zuchten.

XXXII. ZINNEBEELD.

Gelyk die genen, welke men over de bewaringe, en opzigt zyner goederen stelt (het geen door den sleutel verbeeld wordt) waarlyk getrouw worden geschat; zoo vinden wy ook by d'oude Schryvers, dat zy den Hond, welks natuurlyke getrouwheid voor zyne opvoeders bekend is, tot een zelve Zinstaal hebben gebruikt. Voorbeelden zullen ons gezegde bevestigen. 't Eerste heeft Rome gezien, als Appius Junius, en Publius Silius Burgermeesters waren. Titus Labienus, gevangen zynde, liet zyn Hond niet na, altyd aan zyn zyde te liggen. Naderhand gevonnist, en van eene hoogte geworpen; een straffe dies tyds te Rome, omtrent dusdanige misdadigers als hy was, gebruikelyk: zoo bleef de Hond, betoonende alle teekens van droefheid, gestadig by het doode lichaam van zyn Heer; dragende alle de spyze, welke hem werdt toe geworpen, aan des zelfs bestorven mond. Eindelyk, wanneer het doode lichaam in den Tyber geworpen wierdt, sprong gemelde Hond, uit trouhartigheid, en verwonderlyke liefde, naar het zelve toe, houdende dat nog een lange wyl boven water, tot groote verwonderinge van allen, die het van de boorden des Tybers aanzagen.

Het tweede voorbeeld is, de getrouwheid der twee Jagthonden van Graaf Floris den V. zoon van Koning Willem, den XVI Graaf van Holland. Deze op de Jacht wreedaardig vermoord, bleven de gemelde honden, die hem altyd in zyn leven gewoon waren te verzellen, by het doode lichaam, en het graf, onaflokkelyk, zonder te willen eeten of drinken, liggen, waar van als nog het ruggestuk van den

den Graaflyken gedenkpenning de gedachtenis draagt, in L. Smids Graaflyke Zinnebeelden pag. 38. te zien, die daar by zegt:

Of moet ik Floris in het sneuvelen betreuren,
 Met al zyn vrienden zoo blyhartig op de jagt?
 Dit moest in Scythie, niet in het Sticht gebeuren.
 Ontmenschte menschen, die uw trouw dus eerloos schond,
 Komt by dit graf en leertjgetrouwheid van een Hond.

Het derde verschafft ons de Ridder Hoofd in zyn eeuwig werk der Historien, daar hy meldende het gevaar, waar in de Prins van Oranje was, wanneer de Spanjaarden hem by Bergen quamen besteken, en byna gevangen namen, dus zyne zierlyke reden ver- volgt: *Daar op stort Juliaan zelf in, met geen minder beftigheid, en vellende alle de wachten, die by in den wege vond, trad door, tot op de wapenplaats, voor de tente des Prinsen: zoo gezwindelyk, dat de wachtdrom aldaar niet gewaarschuwdt werdt, dan met den slag, en als hun volk derwaarts geoloden quam met den vyand op de bielen. De Prins bedankte zich menigmaal bierna der getrouheid van eenen Hond, die door 't gerucht aan 't builen raakte, voorts op zyn aangezicht sprong, en hem met krabben wekte, eer iemand van zyn gezin uit den slaap schoot. En hielt by sedert, tot op zynen sterfdag toe, altyd eenen wagter van die askomst: gelyk 'er ook verscheiden by zyn Hofjonkers gevoedt worden. Zonder de voorzorge van dit dier, by waar gevangen geweest.*

Terwyl ik my verlustig in den edelen taalvloed van dezen Schryver vind ik nog een exempel by hem, dat niet minder der meldinge waardig is. Dit vind men in het vyftiende boek der zelve Nederland- sche Historien. Daar verhaalt hy, hoe Imbyze den Baljuw van Axele en eenen Muzaart, by wege van puure dadelykheid, dooden liet, bevelende 't werk

zynen Stedehouder Kornel, Jacob van Micghem, die tien of twaalf zyner Soldaaten afvaardigde, met bevel om hen te vangen, en dan heimelyk van kant te helpen. *Deze knechten, zegt hy, bebbende dit paar betrapt, verklaarden gelast te zyn hente te vervoeren, daar zy lichtelyk lange zitten zouden, en rieden hun derhalven, zich van geld, lywaat en andere behoeften te voorzien. 'T welk geschied zynde, bragten zy hen tot by Gent, voor de Muiderpoort, aldaar om 't leven, en door een Hond kwam het schelmstuk uit. Want alzo zy de lyken in een put by de galge gedolven hadden, bleef dit dier liggen huilen aan 't graf zyns meesters; tot dat het schalk oog maakte aan zekeren Molenaar, door wien de maa-gen, vlytig in 't naspeuren, achter de waarheid raakten.*

Hier voert Fedrus in de laatste Fabel des vyfden boeks eenen Hond in, die oud geworden, en hier door geene blyken meer van zyne trouw en wilvaardigheid kunnende geeven, t'onrecht van zynen Heer bestraft wordt, die door veelvuldige ondervinding lang genoeg bespeurd had, dat het trouwe dier

Voorheenen nooit bezweek in dapperheid of vlyt;
Maar eigentlyk begon te quynen door den tyd.

Vryheid is een dierbaar pand.

Nadien een Kat zich nimmer laat
 Beteug'len, voeren de oude Alanen,
 In 't fryden met den Roomschen Staat,
 Haar tot een teeken in hun vaanen.

Zelfs eertyds zag men met een Kat
 De maagd van Nederland gezeten,
 Wanneer ze in 't harnas afgemat,
 Het Spaansche juk had weg gesmeeten.
 Maar die zich van de heerschappy
 Der zonde ontslaan, zyn waarlyk vry.

XXXIII. Z I N N E B E E L D.

De Katten, die niet dulden konden, dat men haar opsluit, maar tieren, raazen, en allerhande list en geweld gebruiken, om zig van den kerker te ontslaan, en in onbedwongen vryheid te geraaken, zyn daarom, van oude tyden af, tot een Zinnebeeld van Vryheid afgeschilderd. Voorbeelden hebben wy aan de Oude Alanen Burgundiers en Zwaben. Deze overheerd, konden den teugel niet dulden, gordden het zwaard op zy, en staken hun Oorlogsvaanen op, waar in een Kat geschilderd stond, ten teeken, dat zy voor hunne vryheid streeden, 't geen zy ook zoo loffelyk uitvoerden, dat het wel bleek, dat zy, even als de Katten, de Vryheid boven alles beminden.

By d'oude Romeinen werdt dit, door het teeken van een vrygegeeven Slavenmuts, of hoed te kennen gegeven. Een voorbeeld hebben wy aan de Moorders van Julius Cezar. Deze hunnen toeleg volbragt hebbende, staken (om de oorzaak en reden van hun bedryf, aan de Roomsche Burgers, door een teeken, te doen verstaan) zulk een vrygegeeven Slavenmuts, of hoetje, op een standaard, of spits, en liepen daar mee door alle de straaten der Stadt.

Hoe de genen, welke van een edelmoedigen inborst zyn, naar vryheid haaken, heeft Claudius Civilis, (die d'eerste van de Hollanders geweest is, die 't Roomsche juk afwierp) getoont, door zyn redenvoering, die hy den Hollandschen Edelen, en zommige vryheid minnende borgeren voordroeg in 't Schaakerbosch, waar na hy hun den eed af nam, die daar in bestond: Dat zy malkander trouwe zwoeren, en hun lyf en leven voor
de

de vryheid opzetten. Met wat gevaaren zy dit voorneemen hebben uitgevoerd, is aan den uitslag van die Historie, door Tacitus geboekt, te zien.

De honden, ook de sterkste en grootste, worden van de menschen in slaverny gehouden, die hen voeden enkel naar hun welgevallen, en de slagen gereed houden, zoo deeze arme dieren toetasten, eer zy hun met wenken dat toestaan. Maar erger dan Honden zyn menschen, die zich verslaven aan snoode begeerlykheden, ongedachtig aan hunnen oorsprong, waar door ze van de onredelyke dieren zyn afgescheiden. In dezen zin, spreekt de Heer D. van Hoogstraten over de Fabel van Fedrus, genaamt de HOND en de WOLF, die van hem berymd dus luid:

Niets is zoo zoet dan vryheid in dit rond.
 Een maag're wolf ontmoete een' vetten hond
 By avontuur. Zy groeten op hun wyze.
 Toen sprak de wolf: door welk een soort van spyze
 Wordt gy zoo kloek van leen en glad en vet?
 Ik, dien elk een in kragten hooger zet,
 Verga helaas van honger, droef verlegen.
 Dus spreekt het beest. De Hond spreekt dus hier tegen:
 Dezelve staat is meê voor u bereid,
 Indienge een' Heer met uw gediensligheid
 Believen kunt, en trouw het huis bewaken,
 Dat schelm nog dief de woning durft genaken,
 Dat staat my, zegt de wolf toen, wonder aan.
 Nu perst de nood my door de sneeu te gaan,
 En regens in de bosschen te verdragen,
 En bloot te staan voor allerhande plagen.
 'T zal beter zyn, dat ik op myn gemak
 My onderhoud met spyzen onder dak.
 De Hond hier op, ga met my. Langs de wegen
 Heeft strak de wolf in zyn gezicht gekregen
 Het teken van een keten aan zyn nek.

Wat 's dit, zegt hy myn vriend, voor een gebrek?
 'T is niets, zegt hy, maar ik schyn boos te wezen.
 Des bind men my, als 't daglicht is gerezen,
 Op dat ik rust by dage, en als de nacht
 Gekomen is, ik waarneem myne wacht.
 By schemerlicht ga ik ontbonden heenen
 Alwaar 't my lust: myn meester geeft my beenen
 En rykelyk brood, en al wat overschiet
 Van tafel: en het geen dat iemand niet
 Wil eeten, wordt terstont aan my gegeven.
 Dus doet de buik my zonder werken leven.
 Maar zegme, als gy eens uit zoud willen gaan,
 Sprak toen de Wolf, is dat u toegestaan?
 Niet t' eenemaal, zegt hy, is my gegeven
 Die vryheid. Vaar dan wel met zulk een leven,
 Sprak toen de Wolf, 'k begeer geen Konings schat
 Noch Konings staat, als ik geen Vryheid had.

Nog krachtiger is de begeerte tot Vryheid, wan-
 neer de dwang het gemoed, en den Godsdienst
 raakt; om dat ieder daar omtrent uit de natuur vry
 is, zoo dat geen Waereldsvorst bevoegd is over het
 zelve te heerschen, of iemants begrippen in 't stuk
 van Godsdienst paal te zeten, veel min tegen het
 geweeten aan iemand een Godsdienst op te dringen;
 want de Magtigen zoo wel, als elk Mensch in 't by-
 zonder, daar van alleen rekenschap schuldig zyn te ge-
 ven aan God. Gelyk de geleerde Professor Ger:
 Nood dit, in zyn goude Redenvoering, *De Gods-
 dienst vry van Heerschappy naar het recht der Volken*,
 krachtig beweerd heeft.

DE JONGE EN OUDE BOOM.

Niet erger dan een quaaide gewoonte.

Zie hier den teekengeest ontdekken,
 Hoe zich een boompje jong geplant,
 Gemaklyk uit den grond laar trekken,
 Daar zonder noodhulp 's menschen hand,
 Geen oude boomen kan ontwortelen.
 Zo wordt de dwaaling, eer ze groeit;
 En zich versterkt door tegensportelen,
 Zomtyds gelukkig uitgeroeid.
 Daar 't Bygeloof, gewoon te dwaalen,
 Hardnekkig blyft in de oude paalen.

De

XXXIV. ZINNEBEELD.

De Print vertoont een jongen boom, licht met de hand te verzetten, en eenen, die door ouderdom vast geworteld, niet is te beweegen uit zyn plaats.

Dit Zinnebeeld, voor het verstand afgeschetst, doet ons zien hoe dwalingen, door gebrek van opmerkingen, of verkeerde leidingen ingedrukt, zoo gevaarlyk niet zyn, wanneer men die by tyds, en door bequaame leidingen uit den ouden grond verplant, als wanneer dezelve verouderd, en te vast geworteld, onverzettelyk geworden zyn. *Het is bezwaarlyk (zegt de Engelsche Thom. Broun) dat zig bejaarden tot leeren kunnen begeeven; dewyl de wortelen van gewoonten in onzen Ouderdom tot dwaalingen opschieten: want die eerst Ekelen zyn, wasschen met onze bejaarde hersenen op tot Eikenboomen, die voor de grootste krachten der Rede onbuigzaam, en onverzettelyk zyn.*

De meeste dwaalingen zuigen wy uit de gewoonte, gemeene en valsche begrippen, die nochtans met de jaaren niet zyn t'ontwortelen. Daarom zeide Seneca: *De verbeelding van't gemeene Volk, is een quaade Leidsvrouw.* Dat Pitagoras beduiden wilde, met zyn gewoone zeggen: *Gaat niet door gemeene wegen.*

De meeste menschen verbeteren hun verstand met de jaaren, behalven in 't stuk van den Godsdienst, waar in zy zoo blyven, door de Vooroordeelen, uit d'Opvoeding ingezogen. Dus is het ten hoogsten noodig dat het menschelyk begrip, van der jeugd aan, door vaste, en onbedrieglyke Grondregels geleid, in goeden grond geplant, en wassende, met waarheden gemest word. Want het is de byzondere leiding en opvoe-

opvoeding alleen, die de onderscheiden begrippen en denkbeelden van zaaken vormt, die als waarheden voor het menschelyk verstand verschynen. De proef hier af moet elk met verbaastheid beschouwen, als hy ziet, dat in zoo veelerhanden aart van menschen, die tot een byzonderen Godsdienst gedreven worden, elk zig echter verzekerd houd de beste waarheid te omhelzen; met zoo veele kragtige overtuigingen, en verzekeringen van zyn gewisse, als van den waaragtigen Godsdienst kunnen geeischt worden; waar van nochtans de eerste leiding alleen de grond is; zoo dat wy zien dat meest alle menschen den weg houden, die hun in hunne eerste jeugd aangewezen is, en dat d'ouderdom, door de eerste lessen gehard, en gevestigd, naar geene andere luisteren wil.

Men kan hier bybrengen, het geen wy in ons xxvii Zinnebeeld hebben gehandeld over de opvoedinge der Kinderen, en by de vermaaningen, uit de lessen van den Ridder Kats bygebragt, ook deze voegen:

Terwyl het rys is jong en zwak,
 En heeft niet eenen harden tak:
 Terwyl het spruitje buigen kan,
 Zoo moet een geestig boomgaartman
 Het boomken leiden met de hand
 En 't zelve houden in den band,
 Ten einde dat het zonder bogt
 Ter voller hoogte komen mogt.
 Leer dit, myn vriend, uw waarde kind,
 Zoo haast zyn eerste jeugd begint.
 Want kromt het dan, en regt gy 't niet,
 Zoo is 't een eeuwig huisverdriet.

Het bekende voorbeeld van Lycurgus heeft hier plaats. Deze doorluchtige Wetgever der Lacedemoniers, voor hebbende, zyne burgers van de finet hunner zeden

den over te brengen tot een geschikter en pryffelyker manier van leven : dewylze tot alle weelde en lekkernyen genegen waren , en dus vervreemd van alle deugd en eerlykheid , hield twee honden van eenen zelven vaar en moer voortgeteeld. Deze honden voedde hy naar zyne zinlykheid op , enkel om zyn oogmerk van leerzaamheid te bereiken. Van den eenen maakte hy een huishond , dien hy lustig en lekker opvoedde. Den anderen bragt hy op tot de jagt. Beide deze dieren , toen de opvoeding wortels geschoten had , bragt hy op de markt ten toon voor het volk. Hy liet hier op beenderen en vischgraaten , nevens eenig lekker voedzel daar by zetten , en kort daar aan eenen haas springen. De huishond hield zich by de spyzen , die hy gewoon was in huis te genieten : maar d'ander den haas verneemende ging 'er aanstonts op los. Toen sprak hy de Gemeente dus aan : *Ziet gy niet , dat deze honden van een geslacht en van eenen tuk egter ongelyk zyn geworden , en dat alleen door de verscheiden opvoedinge , die ze gehad hebben ? En dat dus de opvoedinge meer kragt baart dan de natuur zelve ?* zeker hy vatte de zaak te regt. Het vooroordeel (zoo de onredelyke dieren anders oordeel hebben) deed den jagthond de lekkernyen stellen beneden het ruwe voedsel , waar by men hem het lyf deed houden.

XXXV.

RYKE EN BEDELAAR.

't Inwendige meest te waardeeren.

Laat vry een man, met 's waerelds goed
 Voorzien, gedost in purp're kleeren,
 Den mag'ren, geldeloozen bloed,
 Voor 't oog in deeze prent braveeren;
 Hy draagt misschien een snoode ziel,
 Doorzult met veellerlei gebreken,
 Wier zin en lust op 't aarsche viel,
 Die hier zo breed komt uitgestreeken.
 Daar de arme in zyn veracht gewaad
 Ligt by zich zelf heel wel bestaat.

K a

De

XXXV. Z I N N E B E E L D.

De oude Wyzen, die veel werks gemaakt hebben van den Lof der Deugd, Geleerdheid, Standvastigheid, enz. overal in hunne schriften in te vlegten; en geroont, datze zig minst aan de goederen dezer waereld lieten gelegen zyn, hebben ook reden gevonden, om de Armoede, hoe algemeen veragt, te roemen.

De Armoede (zegt Seneca) heeft vrede, zelf op een onveiligen weg. De Roovers gaan de naakten voorby. En op een andere plaats: De Arme is overal veilig, ten allen tyde gerust. Hoort hy de trompet steken tot den aanval, hy weet dat het op hem niet gemunt is. Hoort hy het gedruis van eenig gevaar, hy zoekt alleen hoe weg te raaken, niet wat hy mededraagen zal.

Waarom ook Symmachus zeide: *Dat de Armoede vry is van schade.* Daar het oude spreekwoord, *Eenen, die niets heeft kanniets ontnomen worden, zyne herkomst van heeft.*

In flegte hutten zend men zelden moordtrauwanten.

Wie zig op weg begeeft, loopt 's nagts aan allen kanten

Gevaar van stroopers, en geboeft dat hem belaagt;

Zoo hy flegts eenig goud, of zilver by zig draagt;

Op 't minste ritsen van een blad staat hy verlegen:

Een ledig Reiziger zingt zorg'loos op de wegen.

En dit was 't niet alleen, waar op zy boogden; maar zy hielden voor zeker, dat de Armoede de voester der weetenschappen en konsten was. Gelyk 'er ook overvloedige voorbeelden zyn van mannen, die schoon arm, nogtans groote vorderingen in konsten en weetenschappen hebben gemaakt.

Zeno,

Zeno was zoo arm in zyne jeugd, dat hy geen geld hadde om zyn Leermeeſter te kunnen betaalen; en egter had hy zo kragtig een drift tot de weetenschappen, dat hy behendig zig wift in een hoek van het ſchool te verbergen: het geen den meeſter, hem verneemende, tot hem deede zeggen, *Ik zie wel dat gy myne leſſen komt ſteelen.* Cleanthes was zoo arm, dat hy ook by nacht hielp water putten, en brood kneeden, om iets te hebben, waar van hy konde leven. Het geen hy ook van zynen Leermeeſter Zeno hoorde, ſchreef hy, by wyze van verkoringe, met een griffie op potscherven, en ſchouderbeenen van beſten, die hy door een noeſten yver, tot dat gebruik op de meſthoopen opzocht, om dat hy geen geld hadde, om papier te koopen. Waarom ook, als 'er zeker Filoſoof gevraagd wierd, met verwondering, hoe hy zoo verre in weetenschappen gevorderd was, tot antwoord gaf: *Ik heb meer oly, dan wyn verbezigt.* Doch deze mode is al te oud en beſchimmeld om naagevolgd te worden van zulken, die zich op de Hooge ſchoolen tot de oefeningen begeven; waarom zy ook in tegendeel (de goeden laat ik onbelasterd) meer wyn dan oly gebruiken.

Ik weet wel, dat het zeggen van den Turkschen Spion, *Armoede verduiſtert de grootste deugden, en is het graf der deſtige voorneemens, belettende een man, dat geene te volvoeren, waar toe hem de natuur bequaam gemaakt heeft, en ſmorende de edelſte gedachten in de geboorte,* in veele opzigten waarheid is. Maar 't is ook mede een waarheid, dat Armoede de Slypsteen van het verſtand is.

Ook is het niet zelden gebeurt, dat Armoede den grond leide, waar op veele braave weetenschappen gebouwd zyn: ten minſte, dat zy als een ſpoor tot geleerdheid gedient heeft.

Diogenes zyn vaderland ontvlugt zynde, was arm:

thans ontvlamde in hem een onweerstaanbaare drift tot geleerdheid. Tusschen hoop en vrees, gins en weer geslingerd, herhaalt hy by zig zelve dit volgende vaars,

't Beurt zelden, dat de geest den hoek te boven raakt,
Die in zyn armoe naar de wetenschappen haakt.

Maar hy grypt moed, zeggende, de spreuk zegt niet, 't beurt nooit, maar zelden; en het is hem gelukt. Gy zult ligt zeggen, hy was, en bleef nogtans arm. Maar ik vraag wie is arm: Hy, die veel begeert, of die niets begeert? In dezen laatsten staat bevond hy zig; door de ware Reden geleeraart, dat des menschen Natuur van eenen gehoorzamenden aart is, en daar toe gewend zynde, met weinig kan afgewezen worden. Waarom het alleen de overdagigen zyn, die de soberheid aanzien voor een plaag: de luiarts, die den arbeid voor pyn agten: de wellustigen, dien de matigheid lastig valt; en de traagen, dien de Boekoeffening verdrietig is. Zulks dat dit alles afhangt van een verkeerd begrip, en beogingen, die de dingen niet naar hunnen aart, of waarde, maar naar de begeerte tot de zelve schatten.

't Woord Armoede begrypt in zig niet iets stelligs, maar ontkennigs, om dat zy niet heeft.

Zoud gy niet zeggen, dat de Wysgeer Stilpo, wiens Vaderland overwonnen, wyf en kinderen verloren, en hy alleen 't gevaar ontkomen was, arm was? neen: *Alle myne goederen*, zegt hy (*namentlyk deugd, matigheid, en vergenoegen*) *zyn by my*. Zoo dat hy Demetrius deede twyffelen, of hy wel verwonnen had.

XXXVI.

NARCISsus.

Eigenliefde erbarmenis waardig.

Dus komt Narcissus ons te vooren,
 Uit 's dichters brein weleer geteeld;
 Die wulps in water ging verlooren,
 Door 't grypen naar zyn eigen beeld.
 Nu kan ons dit verzietsel leeren,
 Hoe de Eigenliefde, die verblind,
 In 's waerelds onderling verkeerren,
 Meest niemand dan zich zelf bemint,
 Den mensch verleidt, vervoerd te schendig,
 Naar ziel en lighaam maakt elendig.

XXXVI. ZINNEBEELD.

Wy hebben, ten Zinnebeeld van d'Eigenliefde, Narcissus hier vertoont. Deze was zoodanig op zyn eigen schoonheid (gelyk Nazo daar van op de lyst van zyn Hervormelingen meld) verzot of verflingerd, dat hy zig in zyne ydele bespiegelingen verteede, en eindelyk in een Bloem (een Zinnebeeld, van onstandvastige schoonheid) veranderd is. Wy hebben in onze groote Zinnebeelden een beeldtenis daar van afgescherft met een Schakelketen, waar mede hy aan zig zelve gekluisterd is; en daar by gezegt, dat deze ondeugd niet alleen aan zig zoekt te houden 't geen zy heeft, maar ook nog naar zich te schraapen al wat in haar vermogen is. Waar van de zin, in breeder omflag, in vaarzen door den Heere J. Zeeus, begrepen is.

In wiens tafereel men eenen man vind staan, die aan zich zelve wel vast gekluisterd is, hebbende aan zyn eene zyde een haan, aan de andere eenen haas, waar by men Narcissus, in 't verschiet, zich zelve in de heldere beek ziet spiegelen.

Deze ydele Gemoedsdrift ontspruit uit gebrek van zig zelve te kennen. En daarom is de zelve niet buiten reden by d'Ouden geblind afgemaald. *De blinde liefde zyns zelfs*, zegt Horatius van zulken, die zig laten voorstaan, schoon en wys te zyn boven anderen, zig in die verbeeldinge niet alleen tot walgens toe vleyen, en hun ydel, en onverzadigd genoeg op alle wyzen bevorderen; maar ook met veragtinge van anderen spreken. Waarom de Eigenliefde by allen verstandigen niet alleen gehaat, maar ook bespot wordt; om dat de al te ver vervoerde ydele drift

drift van Eigenliefde geen weerga kent. De paauw is moedig, en scheidt in haar eigen schoonheid behaagen: zy spiegelt zig van op zy, terwyl zy pronkt met haaren veeloogigen staart; maar erkent, en bemint egter haars gelyken. *De Henne* (zegt Plato) *beeft behagen in de schoonheid van haar geslagt, de hond in die van 't zyne, de Os, in den Os, de Ezel in den Ezel, zelf het morsig Varken beeft behagen in zyn medevarkens. Maar de Eigenliefde, van allen natuurlyken aart vervreemd, kent haars gelyken niet.* Daarom zeiden ook de Woudnimffen tot Narcissus, als Suidas verhaalt, *Veele zullen u haaten, zoo gy u zelven te zeer bemint.*

Maar de geestige dichter Jakob Zeeus, van wien wy zo even gesproken hebben, zal ons de zaak en zin des Zinnebeelds nader verklaaren. Dus laat hy zich hooren over zyn xxviii. Zinnebeeld:

O Eigenliefde, die van hoogmoed ingenomen,
 Geen weetenschappen cert, of geen geleerdheid kent,
 Als die, die uit uw brein, hoe dwaas, is voortgekomen,
 Terwylge uw oogen naar waanwysheid keert en wendt,
 Hoe voeglyk past u aan uw arm en been een keten,
 Waar aan uw Eigenliefde en drift is af te meeten?

De vrees, uw bloedvriendin, hier door een Haas verbeeld,
 Voldoet ook 't oordeel van naukeurige gedachten.

De Slaafsche kommer, dien gy in uw boezem teelt,
 Is eigen aan den Haan, die zyn vergulde schachten.

Te zamen klapt, en kraait van hevig ongeduld,
 Bekommerd dat Auroor haar hoofd met roozen huld.

Staan, steun op zulk een zuil en roem op uwe krachten.

Omarm uw eigen schim, en volg Narcissus spoor.

Dorft Niobe te trots een Godheid stout verachten:

Latonaas bede gaf Apollo haast gehoor.

Is u dan eigenliefde in Marsyas vergeeten?
En hebtge 't straffen van Arachne nooit geweeten?

Ai leer dan, dwaas geslacht, die op uw wysheid steunt,
De driften van uw' geest heldhaftig te beteugelen.

Gy weet wat dat de Faam van uw geleerdheid dreunt:
Maar waar uit waant gy dat? beschouw u wasse vleugelen
Eens met een needrig oog, en doe gelyk de Paau,
Wiens trotsche moed verflaaut, als 't oog valt op den klaau.

Te recht roept Horatius (ik moet het nog eens
herhaalen) te recht, zeg ik, roept hy uit:

De blinde liefde tot zich zelf

Verbeft den yllen kruin tot aan het luchtgewelf.

Hier op slaat ook Terentius in zyn Spel, genaamd
de Gebroeders, waar in Mitio zynen broeder Demea
dus te keer gaat:

Geen ding is zoo onredelyk te noemen

*Als een onweetend mensch, die alle dingen zal verdoemen,
Behalven die hy zelf doet.*

Het is wel waar. Want verliefd op zich zelve kent
hy zyn eigen zwakheid niet, en heeft het altyd op
anderen geladen. Zoo dat niemant minder bequaam
is dan hy om onderlinge liefde en vriendschap te ver-
wekken. Dog dit gebrek is tegenwoordig schier
algemeen. Elk Kramer pryft zyn Messen boven die
van anderen. Elk meent zyn uil een valk te zyn.

XXXVII.

HET VALLEN.

Onvoorzichtigheid brengt ten val.

Zyt gy dan in 't beklimmen van Parnas,
 Den lauwrenberg, getuimeld naar beneeden?
 Ô Jongeling, gy hebt veel ligt te ras,
 Te reukeloos, dat glibbrig spoor betreedden.
 De heirbaan, naar den konstgewyden berg,
 Valt niet voor elk gelukkig op te stappen.
 Met stage vlyt en yver moet gy 't merg
 Ontdekken van doorluchte weersenschappen.
 Gy draagt geen kroon van 't hoog Parnas gehaald,
 Als die gy hebt met moeite en zweet betaald.

Dit

XXXVII. Z I N N E B E E L D.

Dit Tafereel verftrekt ten Zinnebeeld van den fteilen Berg der weetenschappen, en kontten: welkers kruin, waar op de blinkende Lauwrieren van Eer groejen, niet te beklimmen is, ten zy men zig met een ftandvattige drift wapene, naar het voorbeeld der geenen, welke den zelven beklouerd hebben:

Naardien de Wysheid t'allerwegen
Alleen door moeite wordt verkregen.

Dit Tafereel dan onderwyft en vertoon; hoe men met een onvermoeide vlyt, en ftandvattig voorneemen, van de laagte moet beginnen, en in het klimmen zig aan het duingras van taai geduld wel vast houden (het geen door den hoogklimmer in het flauw verfchiet aangewezen word) om niet ter halver baane te ftruikelen: gelyk wy ook op den voorgrond vertoon, hoe die geenen, welke zig geen voorbeelden te fpoor voorftellen, maar zig onder 't klimmen door verwaandheid of lafhartigheid los geeven, en met de ydele fchemeringen der blinkende Lauwrieren, van verre gezien te hebben, zig vergenoegen, en op zich als verkregen toepaffen, plotzeling in de laagte neerbuitelen.

Men ontdekt, onder deze halfweegfche bergbeklimmers, een tweederhande geaardheid. De eerfte zyn die zig geftooten hebben aan den fteen der verwaandheid, dat hun val veroorzaakt heeft. De tweede zyn ten val geraakt uit lafhartigheid en lichte vergenoeging. De eerfte zyn niet te dulden: maar de tweede te verdragen en te beklagen over hun beftemd lot.

De geenen, die met hun ydel vernuft den top van een

gewaanden Pindus beklommen hebben, en in die verbeeldingsdrift de lauwrieren zig niet alleen hebben toegepast, maar ook anderen, die de zelve dadelijk verdiend hebben, dien roem benyden, zyn van de slechtste soort. Deze zyn 't, die ieders pennewerk berispen, en hun eigen werken opvyzelen; schoon van ieder klaar gezien word, dat hun snorken ydel, en een valsche glans is, die tegens den gloed van 't waare goud geen stand houden kan. Deze zyn 't, die vol van ydelen wind het werk der braafste mannen bedillen, hunne knibbelaryen voor verstand uitventen, en hun zeggen voor onfeilbaare Orakelspraak willen gehouden hebben. Deze zyn 't daar men het vaars van den Dichter And. Pels, uit Horatius, met rede op mag toepassen, daar hy zegt:

Beloofst die blaaskaak ons geen wonderlyke dingen
 Met zulk opsnynen? ja de bergen gaan quanfuis
 Met angst in arbeid; maar wat baaren zy? een muís.

Ja, op zulken, die uit verwaandheid zig zelve hoog schatten, en zig een hooger prys, dan anderen waardig achten, ziet de 36 Fabel van Faernus, nieuwlings door den Heer D. van Hoogstraten dus berymd:

Merkuur beving voorheen een luim, dat hy begeerde
 Te weeten, op wat prys de mensch hem toch waardeerde.
 Des treedt hy eindelyk by een' Beeldhouwer in.
 Hy ziet daar Jupiter, en houd zig of hy zin
 In deze beeldtnis had. Wat prys zal ik u geeven
 Voor deze beeldtnis, die daar staat zoo groot als 't leven?
 Die kont gy hebben voor een' schelling, zegt de man.
 Hy vraagt verwondert, wel wat geld toch Juno dan?
 Een weinig minder. Van verwond'ring opgetogen
 Ziet hy zyn eigen beeld gesneden voor zyn oog.
 Ten minste zal ik hier van grooter waarde zyn,

Als

Als bode van de Goôn, en zoon van God Jupyn.
 Dit denkend vraagt hy, wat dit beeld toch zou beloopē.
 Dat hebt gy toe, zoo gy die and're twee wilt koopē,
 Sprak toen de Konstenaar. Die zig te hoog waardeerd,
 Mist dikwils d'eere, die hy vierig had begeerd.

De tweede soort van de halfweegsche bergbeklimmers, zyn die, welke by zig zelveu vergenoegd geen prikkeling van Eerzucht gevoelen, die hen hooger opdryft. Deze worden wel gesteld onder de laage geesten, maar zyn draaglyk; om dat zy wel te vrede met een sober lot van geleerdheid, niemant overlafst of beschimping aandoen: *Want by de vergenoegden huisvest de nyd niet.* By Gratiaan worden deze noch in twee soorten onderscheiden, daar hy zegt: *Dat sommigen liever middelmatig willen zyn in een verheven bezigheid, dan uitmuntend in een middelmatige; maar die zig vergenoegd (zegt hy) met middelmatig te zyn in geringe bezigheid, geeft een bewys van zyn lagen geest, die geen edelmoedigheid kent.*

Dit is een quaal, die niet te genezen is, om dat de lyder daar geen smart van gevoelt, ook naar geen hulpmiddelen wil om zien, noch zig daar toe laten raaden. Anders is 'er niet heilzaamer, dan, *dat ieder zig zoodanig een ten spiegel voorstelle, die uytgemunt heeft in weetenschap, niet zoo zeer om hem te volgen: maar om hem te overtreffen.*

XXXVIII.

DE SPANJAART.

Geen oogenblik zeker.

Zo uit de trekken van het weezen;
 Gebaar en kleeding, blyken kan,
 Hoe 't hart gezind is, staat te vreezen,
 Dat hier zich een grootmoedig man
 Vertoont, in zyn gewaad en treden:
 Een mensch, die vol van zotten waan,
 Gedient met waereldsche ydelheeden,
 Zich vry wat heerlyks voor laat staan.
 Maar dagt die Aardwurm op zyn leeven,
 Zyn brosse toestand deed hem beeven.

Elk

XXXVIII. Z I N N E B E E L D.

Elk die maar een weinig in opmerkinge ervaaren is, weet wat de spreekwoorden, *Men kent de Leeuw aan zyne klauwen; en de Paauw aan baare veeren*, beduiden willen; naamelyk, dat men hunnen aart aan de uiterlyke gedaante, kentrekken, en zwier ontdekt. De laatste zal ons tot aanleidinge strekken. Deze pronkt met een moedig opgesteken hals, op haaren veeloogigen staart, en doet heur trotsheid in den traagen ommezwaay bemerken. Maar wyl dit dier meerwrf van anderen, tot een Zinnebeeld van hovaardy en trotsheid gediend heeft, hebben wy liever een anderen Zinnespiegel tot ons voorwarp gesteld.

Men zal licht, met den eersten opslag, zien, dat dit Zinnebeeld gesteld is, om de trotsheid, verwaandheid en belachlyke grootmoedigheid sommiger menschen met een zwarte kool af te schetzen, en die ydelen hartstocht aan den uiterlyken zwier, vederbos, gedraayd hoofd, opstaande knevels, uitgespannen borst, en wyde schreden te leeren kennen: ook op dat zulken, die met dat euvel besmet zyn, wanneer zy hun beeldtenis zoo levendig, als in eenen spiegel zien, zig zouden schaamen, en van hunne bespottelyke en ydele grootheid walgen, en een afkeer krygen.

Hoe iemant door verwisseling van staat, de gedachtenisse van 't geene hy voorheenen geweest is, verliest, daar van geeft ons de Profess. Balthazar Schuppius, *in den Speelpop van de Waereld*, een aardig voorbeeld, zeggende: „ Men vertelt van zeker Wit-
 „ tenburger, die van den ploeg tot de waardigheid
 „ van Schout verheven werdt. Deze, als hem eens
 „ iemant zyner gebuuren tegen quam, en heel ver-
 „ wonderd zynde, hem met zulk een streng wezen,
 „ niet

niet anders als of hy een Kato was, zag aantreden, werdt van hem gevraagd: *Ey Hannes kents du my niet?* waarop dees nieuwe Officier, na dat hy zyn Bokkebaarije, een reis of twee, overgestreken had, antwoordde: *Wel malle Ary, hoe, zoude ik u kennen, die my zelven niet ken?*

Nog een voorbeeld. 't Is zeker, dat men een's mans aart best kent, als hy groot geworden is, zegt de Schryver van de *Polityke Weegschaal*; en bevestigt dit, met een vertelling van een Monnik, die beleefd, megaaude, reklyk, en nedrig zynde, van het Convent verkoren werdt tot Abt voor zyn leven. Maar hy tot die waardigheid gekomen, en in korten tyd stuurs, groots, wrevelig, en hovaardig geworden, zeide een zynen vrienden tegens hem: *Myn heer, te vooren waart gy beleefd, vriendelyk, nederig, en gaande met de vogen naar beneden geslagen; maar sedert gy Abt geworden zyt, is dit alles zoo veranderd, dat men het aan uw hoogmoedigen gang, en aan het uitsteken van uwe borst zien kan.* Waar op de Abt antwoordde: *Toen ik de sleutels der Abdye zocht, moest ik naar beneden zien; maar nu ik die heb gevonden, en altyd zal behouden, is zulks niet meer noodig.*

Prisylyker is het voorbeeld van Willigis. Deze als hy van Bisschop te Ments, Keurvorst geworden was, liet in zyn slaapkamer, met groote letteren, schryven: *Willigis! Willigis! gedenk wie uw vader was;* om daar door indachtig te blyven, dat hy een Rademakers zoon was. 't Welk ook Paus Sixtus, van een geringe afkomst zynde, zig niet outzag dikwerf te verhaalen; noch zich schaamde zyne Zuster, die om een dagloon uit wasschen ging, voor zyn Zuster t'erkennen. Waarom ook de wyze Socrates, als hem verweeten wierd, dat hy niet geboren was uit edel bloed; tot antwoord gaf: *Daarom ben ik meerder eere waardig, om dat de Edelheid myns geslachts van my begint;* te kennen gevende, dat niet de roem op groote, en verheven afkomst;

maar eigen Deugd de pryswaardigste Adel is; en van zulken deur, dat hy niet kan geroofd worden.

Dit is 'er van, dat ook al dikwils, den genen, die door een ydele grootmoedigheid bezeten, zich zelven groot en anderen gering agten, of smadelyk bejegenen, de kam afgeschoren, en hun door den baard gewreven wordt, 't geene zy niet graag hooren, en zy dus munt met munt betaald zien. *Die den Bal kaast*, zegt het gemeen spreekwoord, *moet den zelven wederom wagten*; en *Die, die al zegt wat hem voor den mond komt*, zeide Solon, *moet ook dikwils hooren 't geen hy niet graag hoort*. Een nieuw voorbeeld zal dit gezegde bevestigen. De zoogenaamde *Cavalier*, die den opstand in de Sevennes aangevoerd heeft, schaamde zig niet, eenige jaaren geleeden, te bekennen, dat hy een Bakkers zoon was; by gelegenheid dat een Hoogduitsch Kapitein zeer daar op aandrong. De zelve meerder uit nyd, als uit genegenheid, zegt genegenheid om hem te spreken, die hy kreeg, in een openbaar Koffyhuis. De Duitscher, na eenige algemeene redenuwffelingen, zeide eindelyk: *Myn Heer, mag ik de eer hebben van uw naame te wecten?* waar op hem geantwoord werdt: *ja, Dat hy die Cavalier, en Kollonel was*. Waar op de Duitscher weder tot antwoord gaf: *Ei, zoo zyt gy die Bakkers zoon?* ja, antwoordde Cavalier, *die ben ik, myn Vader is een Bakker geweest in de Sevennes*, en vervolgde, *Myn Heer mag ik ook de eer hebben van u te kennen?* waar op hy ook zyn naam zeide, en met eenen adem, dat hy een Kapitein was, dat zyn Vader een Collonel, en zyn grootvader een Generaal geweest was. Cavalier, na dat hy zig een weinig beraaden had, zeide daar op: *Hoë myn Heer, uw Grootvader een Generaal, uw Vader een Collonel, en gy een Kapitein! dat telt byster af: en wil het zoo voort, zoo wordt uw zoon nog wel een Bakkers Knecht*.

P I G M A L I O N .

Zo veel vermag de eige liefde.

Pigmalion (’t luid vreemd in ’t oor,
 ’t Geen de oude dichters ons ontvouwen)
 Bestond een beeld van blank yvoor,
 Door hem gevormd, uit drift te trouwen.
 Dus kon zyn hert op ’t konstkuk laas!
 Verslingerd, ’t ligt der reeden blussen.
 Nu vind men and’reu, ruim zo dwaas;
 Die steeds hun eigen handen kussen,
 Hun eige gaaven; snood voorwaar,
 Voor zich berooken op ’t Altaar.

XXXIX. ZINNEBEELD.

Wy hebben, in het Voorbeeld van Narcissus, het Zinnebeeld van Eigenliefde gezien: 't lust ons ook in het voorbeeld van Pigmalion, hoe zig iemant, tot walgens toe, in liefde tot zyn eigen werk kan verslingeren, te beschouwen. Van dezen vertelt de Roomsche Fabeldichter, dat

Hy maakte een vrouwenbeeld, van zuiver wit yvoor.
 't Bekoort zyn oog, en schynt hem toe te leven, door
 Zyn ydlen waan verblind: hy blyft 'er op verslingeren;
 Dus kust, en streelt, en strookt hy 't werkstuk zyn'er vingeren;
 Omarmt het, legt het zagt op 't purper ledekant:
 Aanschouwt zyn konst steeds met verwondering parmant;
 Ja schat het boven al beminlyk, smeekt de Godheid
 Door Offerhanden. Die voldoet aan zyne Zotheid,
 En geeft hem, tot zyn straf, zyn dwaaze drift ten Egt;
 Op dat hy door dien band, daar steeds blyve aan gehecht.

Om dat ieder mensch zig zelven bemint, (zegt Aristoteles) zoo laat hy zig ook dunken, dat al wat hy doet, of zegt, aangenaam en behaaglyk zy: agtervolgens het spreekwoord, ieder denkt zyn Uil een Valk te wezen. Ieder mensch schept in het zyne behagen, en waant dat zyn Vaderland, zyne kinderen, zyne manieren, en werken de beste zyn. Waarom ook Socrates dit voor een gemeene spreekwys hadde: „ Zoo men in den

„ Schouwburg belafte, dat alle handwerkslieden,
 „ zouden opstaan, niemand anders als deze zouden
 „ opryzen: maar zoo men gebood, dat zig alle die
 „ verstand hadden, zouden vertoonen, zy zouden al

„ te

te zamen opstaan. Want ieder laat zig voorstaan dat hy wys is.

Loflyker deed Apelles. Deze was gewoon zig agter zyne Tafereelen te verschuilen, en liet het werk spreken, en zig zelve pryzen. 't Heeft ons gelust een vertoonschers daar van op de overzyde op te stellen.

Men heeft niet veel moeite noodig om deze drift op te speuren: zy ontdekt zich zelve. En dit is 'er de proef van, dat de maker zyn konstkuk vertoonende, dat zelf voor hem laat spreken, en voor zyn waarde pleiten. Hierom hebben wy de Schilderkonst, in onze groote Zinnebeelden, afgebeeld met een doek voor den mond. Hoe bespottelyk ook fomwylen zulke verwaande pleiters voor hunne eigen konst te pal raaken, leert dit volgende staal. Zeker Schilder had een Boeren Jongen uitgeschilderd, dragende in een korf eenige boschen druiven. Dit Tafereel in de open lugt gesteld, vlogen de vogelen daarom, en op. De schilder dit ziende, werdt 'er moedig op, en raakte aan het snorken en stoffen op de waarde des Tafereels, zeggende, dat zyn druiven natuurlyk geschiderd waren. *Dat 's waar,* antwoordde een die daar by stond, *maar dan moet de jonge niet natuurlyk gemaakt zyn, want de vogels hebben voor hem geen vrees of sbrik.*

Maar dewyl Pigmalion hier ons den titel geeft van het Zinnebeeld, dat wy voor oogen hebben, lust ons van toon te veranderen, en de uitlegginge van het zelve, zoo als die gesteld is door den vernuftigen Heere Pieter du Ryer, lidt van de Fransche Academie, ten deele hier aan te hechten.

Deze Schryver vind de Herschepping van dit beeld in een mensch te zyn eene der vreemdste, die in het gantsche werk van Ovidius gevonden worden. Hy vind niet vreemd, zegt hy, dat men fomwylen zegt,

dat een mensch een klip of beest geworden is, omdat een weinig overweeging ons daar van den zin terftont doet vinden. Een mensch, zegt men, dat een hart van steen heeft, als hy zich ongevoelig toont voor de rampen zynrer vrienden, en, daar hy hen kon helpen, hen echter aan hun Ongeluk overgeeft. Ja ons komt niet vreemd voor, als men zegt, dat Menschen in Beesten herschappen zyn, omdat 'er, onder hen zyn, die van aart beesten zyn, zoo dat men niet van hun zeggen kan, dat zy menschen zyn, maar alleen datze de Gedaante van menschen hebben.

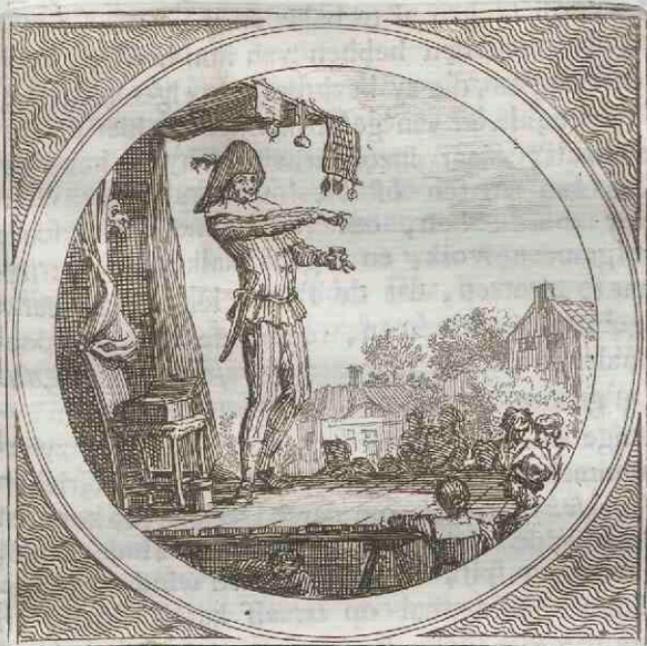
Dit alles gaat wel aan: maar dat een beeld van yvoor in eene levendige vrouw verkeerd, is, zegt hy, iet zoo vreemd, dat ik niet weet, wat ik 'er van zeggen zal. Na veel overwegens, slaat hy over tot deze gedachten.

Pigmalion had, langen tyd, een maagd bemind, die zyn liefde in den wind sloeg. Deze dogter was genoemd EBUR dat is YVOOR. Eindelyk liet ze zich, door zyn gebeden en traanen, overwinnen, en tradt, na lang van hem opgepast te zyn, met hem in 't huwelyk. Hier uit zou dit verdigtzel zynen oorspronk hebben. Pigmalion werdt op zyn werksluk verliefd: dat is, de liefde tot zyn Meestresse was zyn werksluk, het geen hy eindelyk voltrok. Voorts het gebedt aan Venus gedaan, kan den genen, die zich in den echten Staat willen begeeven, leeraaren, dat zy Godts zegen, tot zoo gewichtig een werk hebben af te bidden, en niets dan met Godt te beginnen. Wat wyders het blank yvoor belangt, men weet, dat de witheid een Zinnebeeld is der Kuisheid.

XL.

QUAKZALVER.

't Bederf is algemeen.

Als gy een Snorker hier zyn kruiden,
 En konst, licht weinig van waardy,
 Met ydlen woordenklap, den luiden,
 Voor puik van heilzaame Artzeny,
 Hoort venten, ziet met zegels pronken
 Aan groote brieven, hem door gunst
 Van Vorsten, zo hy zwetst, geschonken,
 Tot zegeteekens van zyn kunst;
 Zo denk vry: 's waerelds Mode, is liegen,
 Bedrogen worden, of bedriegen.

L 4

De

XL. ZINNEBEELD.

De Lezer, al is hy geen Edipus, zal met den eersten opslag van het oog, op de printverbeelding licht kunnen raamen, dat dezelve dient, om de ydele snorkery dier menschen af te bakenen.

De meeste menschen hebben van hun beroep, konst of wetenschappen, die zy bezitten, een eigen kitteling, dat niet zelden, als 'er van gesproken word, hier of daar aan doorstraalt: maar inzonderheid schynt het, dat zulk soort van Artsen of Heelmeesters zeker voorrecht daar toe hebben, om van hunne wetenschap voor het gemeene volk, en tegens malkander met styve kaaken te zwetzen, dat de Tooneelen, en de markt van het gebrom weergalmen, roemende elk zyn poeder of kruiderymengzel, te wezen *praeservator magnus vitae*: De groote bewaarder van 's menschen leven.

Dusdanige en allerhande slag van snorkers, zwetters, rammelaars, en snappers, noemden de Grieken een *Dodoneeschen Ketel*; om datte Dodona een koperen Beeld, hebbende de gedaante van een kind, stont, op een verheven spil, 't welk van den wind omgedreven, in den ommezwaai op twaalf ketels sloeg, en naar maate van zyn snelle beweging een yslyk geklaater maakte.

't Luft ons voorbeelden, die de proef van ydelen waan, snorkery en wysmakery, volgens de printverbeelding zullen opmaken, uit bekende Schryveren aan te haalen, en voor te stellen.

Angelius, Bisschop van Aretinen, in een ziekte gevallen, wierdt door een zyner vrienden, een Heelmeester voorgedragen, die zig beroemde, een byzonder hulpmiddel tot diergelyke quaalen boven anderen te hebben uitgevonden. De Bisschop, die deze aanbiedinge niet wel konde van de hand wyzen, ontbood den Heelmeester, en gebood hem, hy zoude
een

een Hulpmiddel tot zyn herstellinge klaar maaken; maar gebod zyn volk met een het zelve uit te gieten in een bekken, en het onder zyn bedstede te zetten. 't Gebeurde dat de Bisschop 's morgens veel beter te pas was; het geene ook de Doctor even zoo bevindende, na hy alvorens zyne knevels had opgesfreken, daar op zeide: *Nu ziet gy wat kragt myn geneesmiddel heeft! Dat is waar* (zeide Angelius) *de wyl het zelve my geholpen heeft, daar het maar onder myn bedstede slaat; wat zoude het my dan geholpen hebben, zoo ik het hadde ingenomen? waarlyk het had my wel onsterfelyk gemaakt.* En dit gezegt hebbende, toonde hy het bekken.

Zeker domdriftig Geneesheer snorkte, dat zyn poeders van groote kragt waren, waar op hem Nicocles aardig doorstreek, zeggende: *Dat 's waar, want gy helpt 'er veele onder de Aarde;* en vervolgde al spottende: *Ik prys uw konst, want gy maakt, dat de zieken niet lang in elenden liggen, maar gy verlostze spoedig, dat zy geen pyn meer gevoelen.* Voorts: *Dat by ook in dat opzigt gelukkig ware, om dat al zyne mislagen, door de Aarde bedekt wierden, en geen getuigen nableven, om hem te beschuldigen; en dat de goede uitwerkzelen der Arisen in de zon gestelt wierden, om hen te roemen.*

Nog een aartig loopje moet ik hier by aanhaalen, uit Ridderus *Historisch Sterfbuis*. Zekere oude vrouw was geplaat met quaade oogen; en begeerte hebbende, om daar van genezen te wezen, vraagde dan dezen, dan genen naar een beroemd meester. Nutrofz'er een aan, (en hoe kon zy zekerder gaan?) die zig zelve zoo zeer prees, en op zyn geneesmiddel zoodanig stofte, dat hy haar wilde aanneemen van die quaal te genezen, of geen geld. Dit stuk ging op dien voet aan. Maar de snorker zoo zig zelve, als de belofte van de oude vrouw mistrouwende, quam haar dagelyks verbinden, maar dusdanig met een doek voor de oogen, dat zy niet met al konde zien, wat 'er omging. Dit nam de Geneesmeester in agt, en sleepte dan

dan het eene stuk huisraads, dan het ander van den wand, in voorbaat, onder zynen mantel mee naar zyn huis. Als de vrouw wat beter begon te zien, maande hy haar straks om het voldoen van het verding, maar kreeg tot antwoord: *Gy hebt my in 't minste niet genezen, ik zie nu veel minder dan te vooren: want toen ik u eerst haalde, zag ik veel huisraad aan den wand, maar nu zie ik byna niets daar van.*

Balth. Schuppius beweert, in zyn Boekje, *de verstandige Heekelaar*: Dat de Redenkunst voor een Arts niet nut is; om dat die door kruiden, niet door woorden genezen moet; maar zyn antwoorder zegt. „ Alle Saterdag komt een zoon van Hippocrates, die den eersten tyd van zyn leven, in de school van Pythagoras versleten schynt te hebben, met zyn kraam voor myn deur staan; wandelende, terwyl hy den Hemel aanziet, onder een diepe stilzwygentheid rondom zyne tafel. Gy zou zeggen, dat het een Starrekyker was. Nu en dan komt er eens een Boer by hem, die pillen of poeders van hem koopt. Zo die Doctor wakker kon zwetzen, de boeren zouden hem het geld met karren toevoeren. Een Arts, die niet weet te snappen, is als een ontsnaarde lier. Ik ken een Harder, vervolgt hy, volgens den aart der boeren snapagtig genoeg, die zig over zyn disfortuin byna verhangen zou hebben. Hy zocht troost by een oude vrouw, die zich waande kennis van kruideryen te hebben, 't welk zy hem aantoonde. Deze ried hem, dat hy een quakzalver zou gaan worden. De Herder nam dezen raad aan, en 't lukte. Doch 't beurt wel meest, als Jan Vos in zyne Puntdichten van den verwaanden *Flip* zegt:

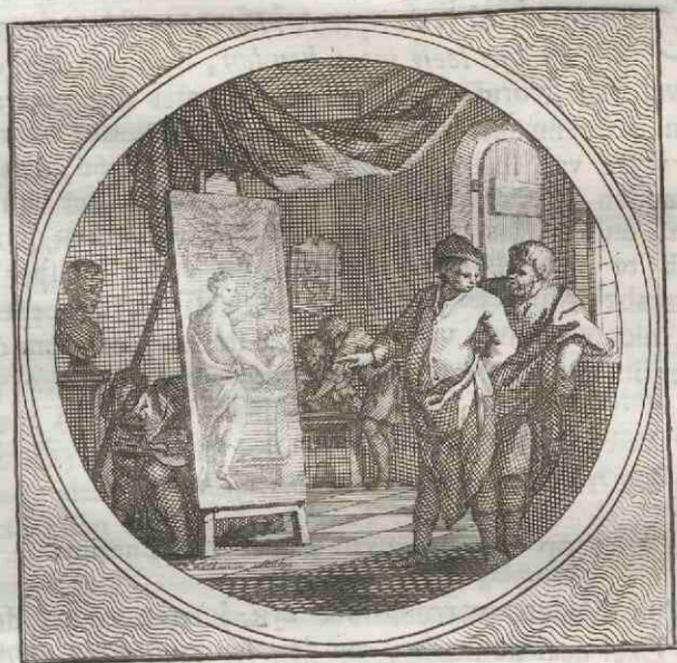
*Flip heeft een gaaf (zegt hy) verkregen van bier hoven;
Maar 't volk heeft wêér een gaaf van Flip niet te gelooven.*

Immers zou ik in opzicht van zulke Artzen den raad van Eufuës in zyne *Ontleding des Vernufts*: *Laat de kok uw Geneesmeester zyn, en de vleeshal uwe Apotbeckers winkel, voor best keuren.*

XLI.

A P E L L E S.

Allengs komt men tot volmaaktheid.

Een leerzaam hert; dat steeds te vord'ren tragt
In kennis, zal geen onderwys verveelen.

Apelles zelf, de Prins der Schilders, bragt
Wel eertyds zyn doorwrochte tafereelen,
(Waar achter hy zich stil verschoolen hiel)
Voor 't volk ten toon, om vaardig by de werken,
Te hooren, 't geen van elk daar over viel,
Met goed verstand en cordeel, aan te merken.
Op deeze wys leert een, die 't vleyen haat,
Best aan zyn werk verbeet'ren, wat misstaat.

Uit

XLL. ZINNEBEELD.

Uit dit voorval is de Spreuk: *Dat een schoenmaaker zig by zyn leeft moet houden*, by ons in diergelyk geval van gebruik herkomstig. Gy ziet den verwaanden Schoenmaker met een uitgesteken borst, en trotze wyze van staan, veragteelyk, met de hand, den gewaanden misstal in het Tafereel, zynen makker aanwyzende, en Apelles als gereed om van agter zyn Konststuk te voorschyn te komen, om den berisper de dwaasheid van zyn ongevergd oordeel over 't geene hy zig niet verlost, voor oogen te stellen, en hem daar over in den baart te vaaren.

Wie is 'er die my wyzen kan den man,
Die 't ieder een van passe maaken kan?

Hier op ziet de xcviij. Fabel van Faernus.

Een Vader, verzeld met zyn jongen zoon, dreef een Ezel naar de markt, om den langoor voor geld te verkoopen, en zig het beest kwyt te maaken. Zy beide werden belacht van een boer, die in 't veld stond te arbeiden; om dat zy met moeite door ongebaande wegen te voet gingen, en lieten dat lastbeest leedig mee stappen. De oude man dit hoorende, zet zyn jongen daar op. Dit ziet een ander, die bestraft den ouden man; zeggende: *Goeye man, laat gy den jongen, die sterk en kloek is ryden, en gaat gy zelf met ongemak den weg te voet?* Hy dient zig van dien raad tot zyn gemak, laat den jongen afklimmen van den Ezel, die hem een wyl torst tot by het naaste Dorp. Daar was weer 't gezeg: *Een man, nog zoo sterk en kragtig naar zyn jaaren*

jaaren, laat zig tot zyn gemak ryden, en het arme kind te voet naloopen. De man geftoord om al dit lastig bedillen, beveelt zyn zoon agter hem op te zitten, of hy 't mogelyk eens van pas kon maaken. Een reiziger ontmoet hun, die 't oog op hen houdt, en medelydig over het lastdier, zegt: *Ik vind uw doen i' onbarmhartig, gy zult het arme beest den rug inryden.*

De goede man vind zig geheel benart,
 En dit gespreeu van elk raakt hem aan 't hart.
 Dus vint hy zig ten uitersten verlegen,
 En schikt zig weer om alles te overweegen,
 Dewyl hy aan geen mensch voldoening geeft,
 Het zy hy 't beest dus overladen heeft,
 Het zy hy 't leeg deed zynen weg vervolgen.

Hy word grimmig over al dien aanstoot dien hy lyd,
 vangt op nieuw een ander middel aan, en bind den
 Ezel zyne voeten vast. Toen steekt hy een stok daar
 door, daar elk een end van op zyn schouder legt; en
 dus torfsen zy het beest over den weg.

Dit schoufpiel ongehoord,
 En ongezien, doet ieder zaamenkomen.
 En lachen van verwond'ring ingenomen.
 Zy schelden bei de dragers als beroofd
 Van zinnen: hoe, quam hun dit in het hoofd?
 De Vader wordt voor al van hun bekeven.

Die in 't end van gramschap gedreven, en wrevelmoe-
 dig 't beest opneemt en in 't water werpt. Hier op
 is deze toepassing:

*Die ieder een wil trachten te bebaagen;
 Voldoet geen mensch, en helpt zich zelf aan plaagen.*

Jupi-

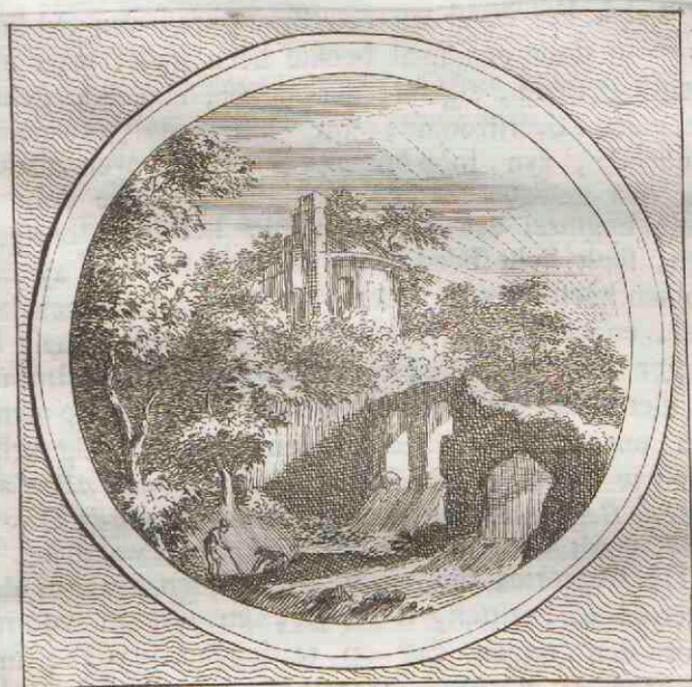
Jupiter zelf (zegt de Griekſche Theognis) heeft het alle menſchen niet van pas kunnen maaken, het zy by door verquikkenden regen, of verwarmenden zonneſchyn de velden koefterde.

Hier benevens heeft ons de veelvoudige bevinding geleerd, dat menſchen, die zich nog op kunſten en weetenschappen verſtaan, en hier om van dezelve niet meer, als de blinden van de koleuren, kunnen oordeelen, echter gereedft daar toe zyn. Een Boer voorby een Schilders winkel gaande, viel hem 't oog op een Tafereel, verbeeldende Jupiter by * Danaë, in de gedaante van een gouden Regen. De Boer op zyn gewaand oordeel parmant, zeide tegens zyn medekykers, of zy wel konden zien, wat dit ſchilderwerk verbeeldde, en vervolgde ongevergt, dat het de Lievevrouw was, met den Engel Gabriel, ziende de naakte Danaë, voor Maria, een vliegend kindje de gordyn van 't ledikant opſchuivende, tot ſieraad in 't Stuk gebragt, voor den Engel, die haar de boodſchap van de bezwangeringe brengt, en den gouden regen, voor de ſtraalen van den H. Geest, aan; en gaf dus een ſtaal van zyn botheid aan alle, die daar by ſtonden.

* Deze Fabel is van den Dichter Nazo verzonnen, om de kracht en 't vermogen van het Goud aan te duiden. Waarom ook Filips van Macedonie, de Vader van Alexander den Grooten, voor een ſpreekwyze had: *Dat 'er geen Stadt omwinbaar was, zoo die ſlegts een toegang had, zoo breed, dat een muilzel met goude ſchyven geladen daar door konde gaan.*

DE WATERBEEK.

Verwonnen eer men 't weet.

Gelyk een Beek, door stadig groeijen,
 Eerlang met ongedwongen loop
 Komt over dam en dyken vloeijen,
 En werpt een landstreek overhoop,
 Zo breekt de geldzugt alle banden
 Van reën en godsvrugt in 't gemoed
 Des menschen, daar ze heerst, te schanden,
 Te blusschen door geen overvloed;
 Schoon 't geld haar ruim komt roegevlooten,
 't Is Oly in de vlam gegooten.

Gelyk

XLII. ZINNEBEELD.

Gelyk het water uit een Springbron van de hoogte door een smal beekje heen snelt: maar in de laagte gedaald, zig breeder uitzet, eindelyk geheele beemden overtroomt, tot het zyne uitwateringe vindende, zyn loop in zee eindigt; even alzo is het ook gelegen met de Gierigheid. Deze door een klein beginzel der begeerten, in het harte ontsprongen, snelt licht heen, zoo de mensch, dien zy ingenomen heeft, een verheven ziel bezit; maar een laagte ziel, en aardsgezind hart wordt door de Gierigheid hoe langer hoe meer, en eindelyk geheel overtroemd; en niet gestut dan door den Dood, in welken de mensch zyn onverzadigde begeerte, en te gelyk zig zelve komt te verliezen. De spreuk, *Het beginzel aller zonde is de Begeerte, en de wortel van alle quaad, Gierigheid,* wordt door de bevindinge klaar bewaarheid.

De Begeerte, om mede als anderen wat in deze waereld te bezitten, is eerlyk; en wat in voorraad voor den ouden dag op te leggen pryfelyk; maar wanneer de Begeerte doorvloeit en onverzadelyk geworden is, zyn wy met een slaven van eenen onbevoegden Heer. Deze zyn het, tot welke Cicero in zyne Wonderspreuken zegt: Gy pynigt u dag en nacht, dat gy niet genoeg hebt, en gy vrees dat het geene gy nog hebt, niet altyd zal duuren. Zoo wordt gy dan niet alleen geplaagt van de begeerte, om altyd meer te hebben, maar ook van de vreeze, om het al te verliezen. Daarom zeide Epicurus, *De verkryging der Rykdommen heeft aan veele menschen, niet een einde der Elende, maar alleenlyk een verwisselinge gegeven.* De zelve in een Brief aan Idomeneus: *Indien*

gy Pitbokles ryk wilt maaken, moet gy niet zyn schat-
ten vermeerderen; maar zyn begeerten verminderen.

Een gierig Mensch is d'allerarmste; want hem
ontbreekt zoo wel dat hy heeft, als dat hy niet
heeft.

Hier op past de XLVIII. Fabel van Faernus, dus door
den Heer David van Hoogstraten berymd:

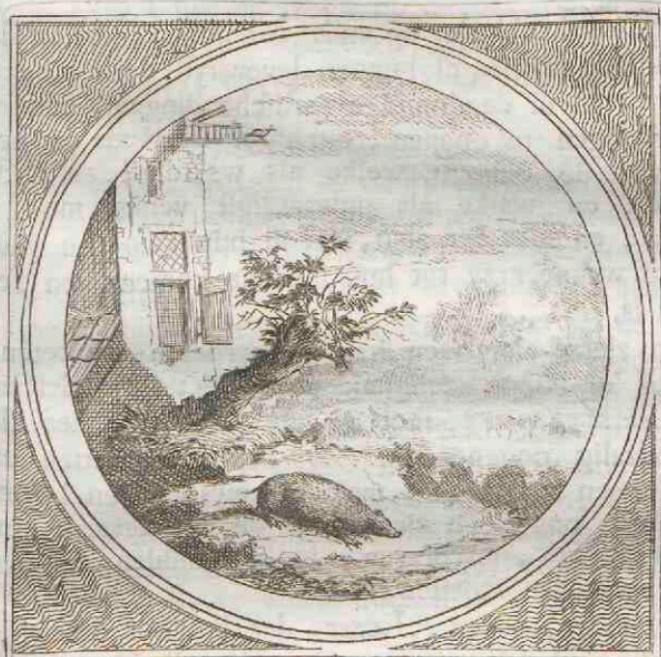
Een Gierigaart begroef in d'aarde
Wel eer een schat van groote waarde,
En zag 'er alle dagen na.
Een Buurman sloeg zyn gangen ga,
En ging 'er mede heenen sryken.
Hy weêrgekomen om te kyken
Ziet dat hy is van 't geld beroofd.
Hy trekt de hairen uit zyn hoofd,
En kermt om zyn rampzaligheden.
Daar komt een Reizer aangetreden,
En hoort waarom hy kermt en klaagt,
En zegt, waarom u dus geplaagd?
Leg in de plaats van Goud wat Steenen
Tot uwen troost. Zoo moogt gy meenen,
Dat gy behouden hebt uw goud.
Want als de zaak recht wordt beschouwd,
En gy de waarheid recht wilt weeten,
Gy hebt uw schatten nooit bezeten.
Zelf op den tydt, toen gy hen hadt.
Een' gierigaart ontbreekt zyn schat
Zoo wel (het heeft altyd gebleken)
Als 't geen waar van hy is verstekent.

Een geestig voorbeeld verhaalt Horatius van eenen
vrek, Opimius genaamt. Als deze van eene slaapziekte
overvallen, en door geene middelen wakker te maaken
was, bedacht de geneesheer een vond, om het geen

hy door geneesmiddelen niet konde verkrygen, door list uit te werken. Hy liet dan zyne Erfgenaamen ontbieden, een tafel voor het bedde brengen, met eenige zakken met geld, en beval hen het zelve daar op te tellen. De Zieke van dit gerammel ontwaakt, schiet uit den slaap op, en ziende, wat 'er omging, voer héftig uit tegen zyne Erfgenaamen, zeggende: *Wilt gy my daar ik nog leve myn geld rooven?* Straks nam de Geneesheer dit waar, zeggende: *Optimius, hou een oog in 't zeil. Maar dit dient voor al bezorgd, op dat gy uit deze slaapziekte uw leven moogt behouden, dat gy eenig hulpmiddel gebruikt, om uw maag te versterken. Maar hoe veel zou dat wel kosten,* vraagde de zieke Vrek. De Geneesheer antwoordde: *heel weinig, maar twee stuivers, zynde maar een drankje van ryst gekookt.* Waar op de Gierigaart zeide: *Ei zoo veel!* en vervolgde: *Maar ik bid u, wat onderscheid is 'er tog, of my door de ziekte, of door dezen kostelyken drank, het leven wordt benomen?*

Ik kan u veele dingen toonen (zeide Seneca tegens Lucilius) *die verkregen, ons van onze vryheid beroofden. 't Geval begiftigt u, kont gy niet zonder 't zelve leven? Indien gy 't lang bezeten hebt, gy verliest het, na dat gy daar aangewend zyt; en indien gy 't niet lang gehad hebt, zoo verliest gy 't wel eens, eer het u eenig nut gedaan heeft.* De Gierigheid neemt door den Overvloed niet af, maar toe; om dat een Gierigaard hoe hy meer verkrygt, hoe hy meer begeert, dewyl de begeerte zig hoe langer hoe meer uitstrekt; gelyk een Beek, die klein is in 't beginzel, maar naderhand aanwast.

Schuw voor den dag.

Wat moogt gy, ydel Waereldkind,
 Om 't zienlyk goed van kleine waarde,
 Zo min bestendig als de wind,
 Staag vroeten als een Mol in de Aarde?
 Word eenmaal wys, en zoek een schat
 Van Christelyke deugd te winnen,
 Die u, door 's leevens duister pad,
 Brengt in 't gewenschte Salem binnen,
 Daar gy, voorzien van 't Hoogste Goed,
 Treed licht en wolken met uw voet.

XLIII. Z I N N E B E E L D.

Dit Zinnebeeld ziet op zulke Menschen, die als de blinde Mollen al hunnen levenstyd doorbrengen met wroeten in de dompige aardfche dingen, zonder eens d'oogen te openen, om door de Rede te beschouwen de dingen, welke als waardigt en nutt bejaagd, en welke als onwaardigt veragt moeten worden, en niet eer zien, dat al hun zwoegen ydel is, dan wanneer zy tot hun sterfuur komen, en het te laat is.

Men zietze als slaven draaven, wroeten, zweeten, even of 'er hunne zaligheid aan hing; en ondertusfchen verkrygen zy, met al hun wroeten, niet als een onzalig ongenoegen. Zy hebben Schatten en Rykdommen verkregen; maar de wysheid en bevinding heeft ons doen zien, dat de Gierigaarts arm en elendig zyn, en blyven, in het midden van alle hunne verkrogen schatten.

Verwonder u niet, Lezer, dat ik voor de derde maal, hoewel t'elkens met een andere bespiegeling, en vernieuwd, of veranderd Tooneel voor den dag kom. 't Gevaar dier ziekte vereifcht, dat men midde-len bedenke. Wil het een niet, het ander mogt zyn werkinge doen, tot genezinge van deze gevaarlyke ziekte des Gemoeds.

De alwyze en goede God heeft den Mensch met een edel vernuft gefchapen, op dat hy de dingen van deze waereld wyffelyk behandelen, gebruik van de zelve neemen; maar zich daar niet aan verflaven zoude. De waereldfche dingen te gebruiken, als of wy die niet gebruikten, of de zelve niet misbrui-ken,

ken, om dat de gedaante dezer waereld voorby gaar, is een leerles uit de goude penne der Euangelische waarheid gevloeid. Welke ons onderwyft, hoe wy omtrent de waereldsche dingen ons onverschillig gedraagen moeten, niet overmatig ons in het verkrygen der zelve verheugen, nog in het verliezen bedroeven, om dat dezelve tog niet bestendig zyn; en nog veel min onze hoop en troost op dezelve vesten; 't welk niet kan toegaan buiten een geweldige verkragtinge van de Rede, en van Gods voorzorge over alle zyne schepzelen.

De ziel is tot het beminnen van bestendigen eeuwig goed geschapen (zegt de Schryver van de stigtelyke Overdenkingen) *en, gy doet haar ongelyk, zoo gy het einde van haar verlangen stelt in de tydelyke dingen.* Alle gevleugelde dieren, hoe zy den Hemel 't naaste zyn, hoe zy minder begeeren en vergaderen van de aardiche en benedenste dingen. De kruipende dieren in tegendeel verzamelen het geen ze begeeren in hollen, en zyn van slegter en onedeler aart dan de vogelen.

God heeft u de ziele gegeven, en vertrouwt gy hem de zorge des lichaams niet? schaam u, dat het Ge loof en de Reden niet konnen op uw gemoed bewerken, 't geen de natuur te weege brengt in de vogelen des Hemels, welke noch zaayen noch maayen; en nochtans gerustelyk op 's Hemels voorzorg zig des avonds te slapen leggen. Hier op ziet de braave Dichter H. Dullaart, in zyne uitbreiding op den CIV. Psalm, waar in hy aldus spreekt:

o God, wat is uw goedigheid
Een voedstermoer voor vee, en menschen;
Als gy voor d'armoed spys bereid,
En voed den wellust van haar wenichen!

Ik meen nu genoegzaam den aart der Gierigaarts, en der Rykdommen ontleed te hebben, als ook hoe

men geen angstige bekommeringe, zoo in het verkrygen, als verliezen derzelve behoort te hebben: maar zal u echter nog met eenige regelen, tot dit voorwerp dienende, ophouden, en dan eindigen.

De Deugd (zegt Horatius) is den geen en een spot, die zig de begeerte overgegeeven hebbende, de snoodste bartstogten volgen, welke op datze mogen genoeg doen, zoo streven zy met alle macht naar vuil gewin. Maar als nu de zonde haar plooye heeft gezet; zoo overvaltze het gemoed en verwart het. En dan zoude men de Deugd wel met traanen wederom roepen; maar als ze is uitgejaagd, zoo keerize niet weder.

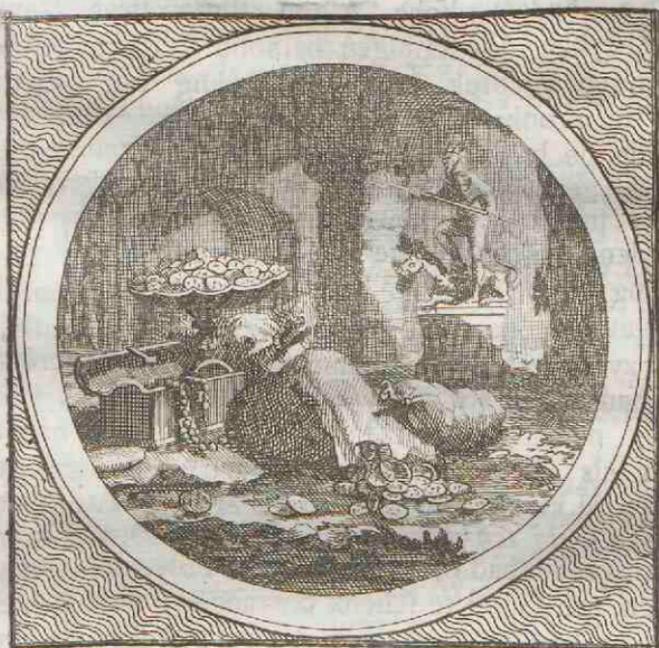
Rykdommen zyn Doornen, zegt de Hemelsche waarheid. O doornen wat verftikt gy veele zielen! De doornen beletten het voortkomen van het goede zaad: alzoo verhindert de zorgvuldigheid der Rykdommen de geestelyke vrugten des woords. De doornen steken de lighaamen; alzoo quetzen de Rykdommen de zielen met zorg. De Rykdommen dryven het zweet uit in 't verkrygen; zy veroorzaaken vreeze in het bezitten; en doen den menschen pyn aan in 't verliezen.

Niemant moet denken, dat wy het Geld, of het wezen van de Rykdommen veragten, en de zorgeloosheid aanpreeken; geheel niet! Hy is dwaas (zegt een zeeker Schryver) die zich nergens mede bemoeit, en alles op den tyd laat afloopen. Een deugdelyke zorgvuldigheid wordt vereischt in alle zaaken. En dit is noodzaakelyk; om dat wy gedurig als naar den val hellen; waar in wy niet beter kunnen voorzien, dan met waaken, en alles blymoedig op Gods voorzienigheid te laten aangaan.

XLIV.

DE GELDZAKKEN.

Wie maakt 'er een goed gebruik van?

't Bezit van Rykdom, hoe gepreezen
 By de aardsgezinden, keurt de Mond
 Der Waarheid vol gevaar te weezen,
 Als doornen, die in 's menschen grond
 Het goede zaat te schande maaken.
 'k Zwyg, hoe ze een kemel min belaan
 Door 't naaldenoog ziet lichter raaken,
 Als Rykaarts in den Hemel gaan.
 Durft dan een Christen, wel by zinnen,
 Nog wroeten om veel geld te winnen?

XLIV. ZINNEBEELD.

De onderaardsche Afgod Pluto staat hier met zynen driekoppigen helhond Cerberus, op een verheven voetstuk voor den ingang van zyn duister hol te pronken, by de Geldschatten. Verkeerdelyk wordt die benaaming van Schat aan het gemunte Bergmetaal gegeven, vermits de nyverige bejagers van het zelve integendeel Onrust, en Zorg daar in ontwaar worden. Het spreukje van den Schoenlapper zal aanleiding tot bevestiginge van ons gezegde geeven. Deze gewoon des morgens vroeg in zyn Pothuis, onder zyn werk, cen deuntje te neurien, werdt, na dat hem eene erffenis was te beurt gevallen, van een zyner nabuuren gevraagd, waarom men hem niet meer als voorheen hoorde zingen? die daar op tot antwoord kreeg: *Dat by nu te veel te denken had, hoe by zyn Geld ten meesten voordeele zoude uitzetten.*

Anacreon had op eenen tyd van Polycrates twee Talenten aan Goud te schenk ontvangen: maar konnende in twee agtereen volgende nagten niet slaapen, uit bekommernis, dat het mogt gestolen worden, gaf het aan Polycrates wederom, zeggende: *Het is zoo veel zorg en bekommering niet waardig.*

Keizer Sigismundus, als hy op een tyd, 40000 Ducaten uit Hongarie ontvangen hadde, konde den volgende nacht, door bezorgdheid, en overleg, wat hy met het zelve doen zoude, niet rusten op zyn slaafstede: waarom hy des morgens vroeg zyne Hovelingen, en Hopmannen, by zich ontboot, zeggende: *Verdeelt onder U allen deze onrust, en neemt deze Beurs, en dieven van mynen slaaplust weg.*

Dit niet tegenstaande is, en blyft (als wy gezegt heb-

hebben) de blinkende Muntgod by de meeste menschen bemind, en van groote en kleene aangebeden. Thomas de Aquiner, quam op een tyd Paus Innocentius den III. bezoeken, dien hy bezig vond met een grooten hoop goud- en zilver-Geld te tellen. De Paus in een goeden luim, en gemeenzaam met hem zynde, zeide al lachende tot hem *Ziet gy wel, Thomas, dat ik niet zeggen kan, gelyk Petrus tot den Kreupelen, Goud of zilver hebbe ik niet. Dat's waar Heilige Vader,* antwoordde Thomas, *maar gy kont ook niet zeggen, staa op en wandel, gelyk Petrus zeide.*

Niet onaardig komt my voor de Vierderhande verdeling der Menschelyke Driften, door den Geleerden P. Fagius voorgesteld. Hy spreekt aldus: *Men vind vierderley soort van menschen in de Waereld. Daar zyn 'er die 't bunne agten ook eens anders, en dat een's anders is ook 't bunne te wezen, en dit zyn Weetnieten. Maar die zegt, het geen myn is, dat is 't myne, en het geen 't uwe is, dat is 't uwe, die is van de middelbaare soort. Die zegt; wat het myne is, is ook 't uwe, en wat het uwe is, laat dat het uwe blyven, deze is godvrugtig. Maar die zegt, wat het uwe is, dat is 't myne, en dat het myne is, zal 't myne blyven, deze is goddeloos. Op deze laatste soort ziet Seneca, als hy zegt: Wat geest het of zulk een veel in zyn schuuren, of koffers beest, zoo hy noch altyd naar een anders goed hunkert; want by is niet vergenoegd met het geene alreede verkregen is: maar zoekt ook nog naar 't geen mogelyk is om te verkrygen. En hy vervolgt: Hy is niet arm, die weinig beest, maar die te veel begeert. Zie hem in zynen zestienden Brief. En daarom mag men wel zeggen: Een Gierigaart is oorzaak van zyne eigen elenden. Wat kan men (zegt Kallimachus, in een zyner Grieksche Pansdichten) een Gierigaart erger toewenschen, dan dat hy lang leven mag? en Cicero zegt: Dat de Geldgierigaarts niet alleen geplaagt worden van den dorst hunner begeerten, om*

altijd meer te willen hebben: maar ook van de vreeze, om het al te verliezen.

Hier komt nog by, dat de Geldschatten met woeker, schraapen en raapen verkregen, den bezitter zelden gelukkiger maaken, dan hy was, eer hy zoo veel had zamen geschraapt. *De gulden toom en balsbanden* (zegt Seneca) *maaken geen paard beter, nog de overvloedige goederen van 't Geval den mensch gelukkiger.*

De goederen van 't Geval, (waar onder ook de Geldschatten geteld worden) zyn, zoo die wel gebruikt worden, goed: maar misbruikt, quaad. 't Geen ontspruit uit een verkeerd begrip, 't geen de dingen die wezentlyk goed en bestendig zyn, als de Deugd en wysheid, minder waard schat dan de wisselvallige goederen van het geval. 't Geschied echter thans zoo: En wilt gy een staal hier van zien: zeker Dichter heeft zig dus hier op uitgelaten:

'T en beurt niet zelden, dat een man met geld, en goed, Meer wordt geacht, en hoog geëerd (als and'ren om

Dat zy verstandig zyn, en cerbaar van gemoed)
Hoewelze in al hun doen zyn ezelagtig dom.

Of dus:

't Beurt dik wils dat een man, die heel veel geld heeft, meerder Dan and'ren wordt geëerd: al zyn zy schoon geleerder.

Waarom ook Dan. Jonctys, in zyn Boekje, waar in hy de *Liefdebaarende krachten* beschryft, op pag. 4. zegt: *Het goet gebruik is zoo veer met onze eeuw in onbruik verlopen, dat*

Quam nu die * man, om wiens geboorte alleen
In twist, wel eer, geraakten zeven steen;
Quam nu die man met zyne luit gegaan,
Bragt hy geld, hy moest wis buiten staan.

* Homerus,

Aan-

Aanmerking over de Rykdommen.

Nadien de Heiland, in zyn zielberoerend preeken,
 Des waerelds rykdom heeft by doornen vergeleeken,
 Die 't Euangeliezaat versmooren in 't gemoed
 Des menschen, en 't bezit van grooten overloed,
 Zo zorglyk keurde, dat veel lichter eene Kemel
 Door 't naalden oog zou gaan dan Rykaarts in den Hemel,
 Terwyl hy de armen in gebrek en tegenspoed,
 De naasten zegt te zyn aan 't allerhoogste Goed,
 Zo schynt uit dit bericht niet duister af te meeten,
 Hoe zy, die op den troon van aards geluk gezeeten,
 En die zich zien van elk eerbiedig aangebeên,
 En by het vol genot van weelde en vrolykheên,
 Geruft en kommerloos verslyten hunne dagen,
 Den welstand van de ziel veel reukeloozer waagen,
 Met vaster banden zyn aan 't zichtbaar goed gehecht,
 Van grooter heirkraft, op verderven afgerecht,
 Van een gevoede hoop van duizend snoode tochten
 Bestreden worden, en veel zwaarder aangevochten,
 Als 't nederig geslacht, dat steeds in armoe leeft,
 En sober onderhoud van 's lighaams nooddruft heeft.
 't Gaat vast. Te zeldzaam bloeit de deugd in blyde dagen.
 't Zyn sterke beenen, die de weelde kunnen draagen,
 Is al van ouds gezegt, en als men gade slaat,
 Wat in het heilig boek hier van geschreven staat,
 Men vint, hoe Salomon, en David, ed'le zielen,

Te zorgeloos door weelde en zachte rust vervielen
 In 't allerfnoodfte quaad, dat ooit de zonne zag.
 'k Zwyg, wat de ervaarenis ons leeraart dag aan dag,
 Hoe menig menfch voorzien van 't geen de voorfpoed
 deelde,
 Zyn Eeuwig Heil verzuimd, door zorgelooze weelde,
 Terwyl zyn hert en zin van de aardfche vreugd verzaat,
 Al wat de Godsdienst eifcht onachtzaam dryven laat.
 Dus blykt, hoe 's waerelds goed, fchoon van de meefte
 menfchen
 Gezogt, als 't eenig wit van hun begeerte en wenfchen,
 In 't eindeloos verderf ontelb're zielen ftort,
 Meer als van 't Chriftendom te regt begreepen wordt.

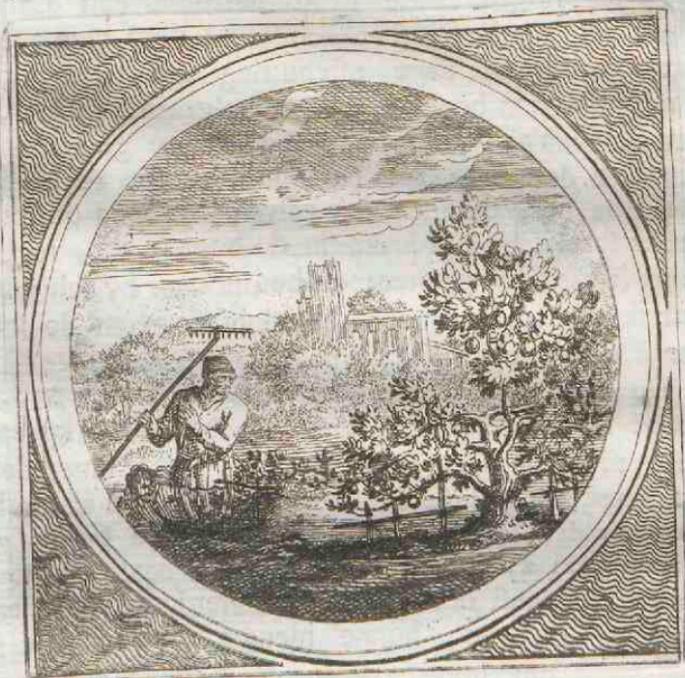
G. BRIT.

De geleerde en welfpreekende Stella in zyn boek,
 genaamt de Verfmading der waereldfche Ydelheden,
 geeft ons deze leffe: *Wanneer gy bevangen wordt doof
 zucht tot rykdom, verkoopt gy uwe ziele voor rykdom: en
 daar zy kostelyker is dan alle goederen der Waereld,
 verruilt gy haar voor flechten drek, even als een kind,
 dat nu gefpeend is, een kostelyk gefteente verwerpt, als
 men het eenen appel aanbiet.* Welk zeggen F. van Hoog-
 straten in zynen Voorhof der Ziele, tot ftof nam van
 een zyner Zinnebeelden, en zyne reden hier over
 dus aanving:

Het hart der Ryken wordt bezeten van het goed,
 En al zyn hope fleunt op eenen overvloed
 Van fchatten, die zyn brein van 't Hemelfch licht berooven.

DE GEBOGEN BOOM.

Die zyn plicht betragt krygt zegen.

Ja Hovenier, indien gy wys
 Zyt in het snoeien, planten, pooten,
 Buig, buig het teer en jeugdig rys,
 Eer 't wild en weeldrig voortgeschooten,
 In 't eind uw hand te magtig werdt.
 Wy trachten uit uw werk te leeren,
 De snoode lusten van ons hert
 In hun beginzel te overheeren,
 Die groot geworden naderhand,
 Den breidel werpen in het zand.

Deze

XLV. ZINNEBEELD.

Deze bovenstaande Print vertoont een Landhuis dat zig boven het geboomte doet zien, en op den voorgrond eene affchutting van IJzerwerk, met Vruchtboomen beplant, welker buigzaame takken, door een taaye IJzer gekneld, in de laagte gebogen zyn, om het doorzicht tot het IJzerhuis niet te hinderen. Gebeurt het, dat een der zelve, den band ontspringt, straks spreidt hy zyn kruin in de hoogte uit, tegens 't oogwit van den planter; en hoe hooger hy schiet, hoe onbuigzaamer hy wordt, en zich zet tegen de leiding van den aanqueeker.

De meeste menschen met een vierige begeerte, om groot in deze waereld te zyn, aangedaan, laten zig door armoede, en overwigt van hunne meerderen, tot laage en geringe diensten buigen, even als de boomen in den snoeityd, wanneer dezelve buiten groei gebuigzaam zyn: dog schieten, zoo haast hunne sappen door gunst der zonne gekoesterd, vermeerderen, en kragt krygen, hunne nieuwe spruiten met stugheid naar om hoog, tegen de leidinge van hunnen Bouwheer. Zoo zyn de geenen, waar op het Zinnebeeld ziet. Zoo haast zy door gunst hunner Heeren in vollen groei en aanwas gebragt, en van de geringste soort, tot den Burgerstaat aangegroeid zyn, ziet men straks spruiten van opgeblazen trotsheid, ondankbaarheid en duldelooze grootshartigheid, ontspruiten, tegen den toeleg van hunnen Planter, aan wien zy hun welwezen verschuldigt zyn; nog ontzien zich hun naby staande gebogen telgen, met hunnen trotsen opgeschoten kruin te beschadigen, met hen te beletten genot te hebben van het zonnevuur nevens hen,
op

op dat zy onder den lommer van hunne trotsheid en ondankbaarheid smoren, of verstikken mogen. 't Gaat met zulke Menschen, als met de Slang in de Fabel. Zy byt niet, dan wanneer zy door het koestren van haaren weldoener kragtig geworden is. Om het konstig rym van den Heere D. v. Hoogstraten, zal ik de Fabel in haaren gantschen omslag uit zynen vertaalden Fedrus hier inlassen, uit het IV. Boek, pag. 148.

Een Slang verstyft van kou
 Lag op den grond, en kon zig niet beweegen.
 Dit zag een man, die aanquam, en genegen
 Tot hulp, neemt hy het dier op van den grond,
 En koestert het, zoo veel hy kan, terstondt,
 En warmt het in zyn boezem vol medogen.
 Maar hy vond zig te jammerlyk bedrogen.
 Want zy herstelt, door warmte en nieuwe kracht,
 Heeft aanslonts haar' weldoener omgebracht.

Oude voorbeelden bevestigen dit gezegde. Nero liet zynen Leermeester Seneca den dood aanzeggen, en 't was genade, keur te hebben wat wyze van dood hy wilde verkiezen; alleenlyk op quaad vermoeden. Dat was de dank voor al die kostelyke Zedelessen, en het aanpryzen van de Deugd, en het vroom leven, zoo meenigmaal herhaald.

Sforica, tot de Prinselyke waardigheid verheven, liet zynen Leermeester Cola streng geesselen, en aan een touw sleepen; om dat hy hem in zyn jeugd menigmaal over zyn quaad doen gekastyd hadde. Maar deze voorbeelden zyn te verwoed in hunnen uitslag, om ze tot ons oogmerk te passen, dat maar doelt op d'Ondankbaarheid, zonder opzigt op dusdanige verfoeilyke uitwerkzelen.

De

De Filosoof Diogenes gevraagd, *Wat verouderdt het
alderschielykst in de waereld?* gaf tot antwoord: *Wel-
daad; want daar is niets, dat eerder vergeeten wordt.*

Toepasselyk is het geen de zinryke Antonides in
zynen Yltroom zegt:

Men est het ongelyk in koper, en op bladen
Van eeuwig parkement, en voedt het als een wond
In 't hart: maar weldaad valt in een onvrugt' ren grond,
Die wordt, als op een blad van water aangeschreven,
En teffens met den stroom in doode zee gedreven.

De Lezer zal my geen meerder getuigen afvorderen,
om aan dit onderstaande geloof te slaan.

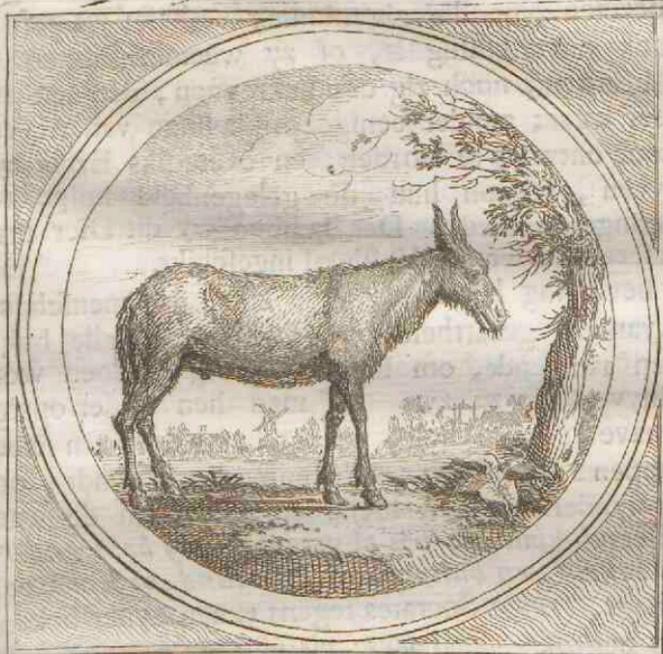
Die eertyds door het los Geval,
Gelyk een stroowis aan dees wal,
Ter luk maar quamen aangedreven,
Ontzien zig nu niet te weerstreven,
Hem, die hen 't eerst heeft opgeraapt,
Nu zy wat hebben zaam geschraapt.
Hoe deerlyk is de tyd verbaftert!
De weldaad wordt tot loon gelaftert.

Men kan hier byvoegen het Zinnebeeld van de Vo-
gelen, als de Boomgaard geen vrugten meer heeft,
agter het Zinnebeeld van de Kameleon gesteld.

XLVI.

DE EZEL:

Veracht om 't geen hy verbeeldt.

Is dan uw hert door quaade wennis
 Zoo vroeg bedurven, dat de lust
 Tot waare wysheid, deugd en kennis,
 In u, o mensch, schynt uitgeblust?
 Terwyl gy loom en traag van zinnen,
 Gevoed door driefte onweetenheên,
 Waar op geen reeden iet kan winnen,
 Een Ezel schynt van top tot teen?
 Kom herwaarts, laat dit beeld u raaken,
 Op dat de schaamte u doe ontwaaken.

N

De

XLVI. ZINNEBEELD.

De Ezel is 't Zinnebeeld van menschen, die uit hunnen aart dom, en onbequaam zyn om iet te leeren, en zonder agterdenken hunnen ouden tred volgen; gelyk ook van zulken, die van laagen geest bezeten zyn, die zig nimmer verheft; waarom 't hun ook onverschillig is, of zy weetenschappen of geene bezitten, noch zig des bekreunen, dat een ander meer weet; zonder eenige prikkeling van nayver daar door ontwaar te worden, en overzulks Ezels zyn en blyven, schoon hun de gelegenheid hulpe tot verbeteringe aanbiedt. Des hebben wy dit Dier mee een Tafereel onder het Vyftigtal ingeschikt.

De bevinding heeft ons doen zien, dat menschen, welke van die geaartheit zyn, schoon men alle hulpmiddelen aanwendt, om hen verstandig te doen worden, blyven die ze zyn. Of men hen onder opzigt van braave mannen stelt, en tot het leeren van weetenschappen voortstuwt, of buitenslands zendt, om door veranderinge van lucht en menschen de waereld te leeren kennen, 't is al vergeefs. *Gy hebt andere landen bereist, en buiten uw vaderland, vreemde volken bezogt,* (zeide Socrates tegens eenen zyner bekenden) *en zyt niets gevordert:* en wilt gy weeten waarom? *Gy zyt wel uit uw Vaderland, maar niet uit u zelven gégaan.* In welk opzigt de spreuk,

Al zent ge een Ezel naar Parys,

Hy is en blyft al even wys;

bewaarheid wordt.

Zeker Thebaans Filosoof gevraagd, hoe het byquam, dat in voorigen tyd de mannen zoo wys, en in den tegenwoordigen zoo onverstandig waren? gaf tot antwoord: *Om dat de voorige mannen zich niet bekommerden dan om veel te weeten, en de tegenwoordige alleen zorgen om veel te hebben.* Waarom ook Diogenes, (en het is met
'er

(er tyd niet beter geworden) al klaagde: *Elk draagt zorge om te leeven; niemand om wel, of verftandig te leeven.*

Zulke vadzige en ontaarde menschen zyn den Eze-
len in allen deelen gelyk. Het aartsch gewigt hunner
lichaamen trekt hunne zielen neder; en hindert haare
vlucht ten Hemel, waar toe zy niet minder gescha-
pen zyn, dan een vogel, om in de lucht te vliëgen. Al-
le hunne leden zyn, als verkleumd en verstyft van kou-
de, hebbende geen andere beweging of leven, dan die
de natuurlyke nood hun ingeeft. Zy toonen den aart
van hunne aardfche lichaamen. Zy zyn van aarde, en
daar uit ontftaat die aardfche loomigheit en vadzig-
heid. Hunne zielen strekken nergens anders toe, dan
om hen voor haastige verrottinge te hoeden: even als
den zwynen de beweglyke geesten voor zout strek-
ken, omdatze voor hun dood niet rotten zouden. Al-
le stroomen en loopende rivieren brengen vaste en ge-
zonde visschen voort. Maar zulke menschen, wat zyn
ze anders, dan vuile en stillstaande poelen, die niet an-
ders uitbroeden, dan vorsche en padden, en diergelyke
ondieren? Uit den stank van moerassen en vuile wa-
teren wordt de lucht vergiftigd en verpest. Maar de
quaade lucht van traagheit verspreid zich door ziel en
lichaam dezer onverschillige menschen, en versmoort-
ze door haare zwaare en vette dampen. Eindelyk, als
men hen wel beziet en doorziet, men zal bevinden
eene uiterlyken gedaante van menschen, maar de we-
zendlyke vorm, die eigentlyk een mensch maakt, ont-
breekt 'er aan.

My lust hier te spreken niet den Heer Joan de Bru-
ne in zyne Zinnebeelden, die zich over dit onderwerp
van vadzigheid en traagheit dus uitlaat.

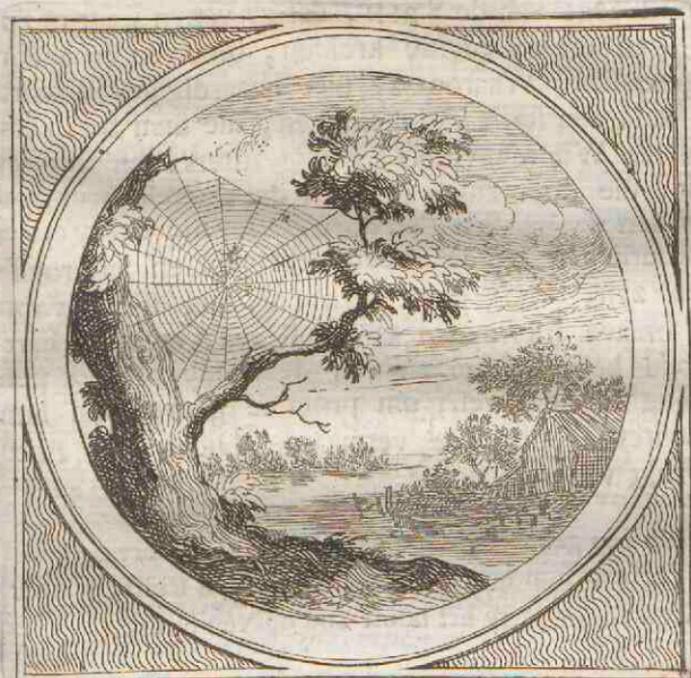
„ Laat ons, zegt hy, tot ons gebruik, het leven
„ en onbedryf dezer wanschepzelen wat nader aan-
„ merken, op dat wy door hunne ontleding ver-
„ schrikt, onzen geest te beter mogen ontroeffen, en
„ de lemmet onzer zielen klaar houden, tegen alle aan-
„ spron.

„ sprongen, die door de ledigheid veroorzaakt worden.
 „ *De Luitaart*, zegt de wyze Koning, *steekt zyn hand*
 „ *in den schotel, en brengt ze zelf niet weer aan zynen*
 „ *mond.* Zie daar alreede een schoone toonplooi van
 „ dit stuk werks. Het mag misschien in, of voor
 „ dien tyd gebeurd zyn, dat iemand van die luye bui-
 „ ken zich zoo oversmeerd en verbrast had, door lang
 „ zitten, dat zyn oogen door een laffen slaap bekro-
 „ pen zynde, zyn hand in den schotel gebleven is: of
 „ wel, dewyl hy, met ydele zinnen, de kruimen op de
 „ tafel telde, misschien vergat, dat zyn hand in den
 „ schotel was, of hem niet der pyne waard was, die
 „ daar uit te trekken. Zulke beesten vind men ge-
 „ noeg, die anders geen zorg hebben, dan om geen
 „ zorg te hebben, en dien alles genoeg is, om vad-
 „ zigheid en onlust te verwekken. Men vind 'er, die
 „ tot den middag in de pluimen uitgestrekt liggen-
 „ de geen andere bezigheid gehad hebben, dan om te
 „ verzinnen, hoe zy hunne uren best verquisten zul-
 „ len. Hebben ze nog iet anders gedaan, het bestaat
 „ hier in, dat ze de witte plekskens hunner nagelen
 „ over en weder over geteld hebben; of in de streepen
 „ en quasten hunner bedstede eenige mannekens, of
 „ vreemde beeldekens gezien; of in de ruiten hun-
 „ ner vensteren, ik weet niet wat orde, of perket-
 „ ten bespeurd hebben, die ze in hunnen hof, dien
 „ zy niet hebben, noch ooit hebben zullen, te passe
 „ willen brengen.

Ik ontzie my den vernuftigen Schryver verder te volgen, op dat ik niet te verre buiten myn perk springe. De lezer sceppe zyn genoeg en uit de bron zelve, het geen hy vinden zal in het XIII. Zinnebeeld, vertoonende een Lolster, die uit haar bedde niet komen kan, en voerende tot opschrift:

Ledig en laf,
 Een levend graf.

Men vind ze overal.

Beschouw hier, hoe de walgelyke Spin,
 Van wier bedrog de diertjes zelfs getuigen,
 Door haar verstrikt, die haatelyk van zin,
 Uit heilzaam kruid een vuil venyn kan zuigen,
 Verbeeld een valsch en liefdeloos gemoet,
 Steeds afgericht, al waar 't zich komt te wenden,
 Om 't goede, dat zyn naaste spreekt, of doet,
 Door een verkeerden en quaaden naam te schenden.
 Een snood gebrek, met ernst van elk alom
 Te weeren uit den grond van 't Christendom.

XLVII. ZINNEBEELD.

MEn zegt van de SPIN, dat zy venyn weet te zuigen uit de edelste kruiden, bloemen en andere veldgewassen. Waarom zy niet onaardig gepast wordt I. op zulk een soort van menschen, die men Berispers, Bedillers, Woordenvitters, Muggezisters, en Wryters noemt; die door zulks te doen de waereld wel zouden willen wysmaaken, en doen gelooven, dat zy ervaaren stuurlieden in die weetenschappen en letteroeffeningen zyn, doch gemeenlyk (als het spreekwoord zegt) braave stierluymden aan land zyn, en geen hart, of moed hebben, om zich in de ruime zee der penoeffening te begeeven, om proef te geeven van hunne bedrevenheid. De vermaarde Dichter J. Antonides zegt van zulk volk:

Zulk een gebroed, dat als de Rekels, die vervaard
Wegsluipen in hun hol met ingetrokken staart,
Geen edeler party het hoofd zou durven bieden.

Dit lot zal deze speelpop van mynen buitentyd al mee te beurt vallen. Want niemant moet my verdenken, dat ik zoude gelooven, dat myne schriften, gelyk die van anderen, al mee niet over den hekel gehaald en bedild zullen worden, en woordenvittery onderhevig wezen, of dat myn doen niet zal tegengesproken worden, al eer men eens heeft agt gegeeven op het Nut dat ik, in opzigt van het verbeteren der bedorven zeden, voor heb. Want dit is het gewoone Loon, dat elk in deze bedilzugtige eeuw voor zynen goeden yver, nachtwaaken, en met de neus in de boeken te zitten (terwyl anderen om een trantje gaan,
of

of met ydelheid, zoo het daar noch by bleef, hunnen kostelyken tyd verquisten) te wachten heeft. Hierom zeide Dan. Jonctys, en had 'er licht reden voor, *Dat het immers zoo gerust niet was schoenpennen te maaken.*

II. Wordt het bedryf der Spin op quaadaardige menschen gepast, die, het zy zo 't wil, uit vuilaardigheid, 't zy reden of geen reden daar toe hebbende, van een ieder en zyn doen altyd ten quaade, of met verachtinge spreken. Ja dat nog erger is, hoe zuiver het oogwit van een Schryver zy, hoe voorzichtig en oprecht hy de zaaken behandeld heeft; nochtans zullen quaadaardige menschen de Spinnen gelyk, door verdraajinge van den zin, of verkeerde opvatting, daar venyn uit weeten te zuigen, om den reinen yver van den Schryver, met dien venynigen zwadder te bekladden. Zulke menschen zyn rustverstoorders, tyrannen, en beulen van den geest, en stellen zig in zeker opzigt, gelyk met den veragtelijken Nero, die reden zonder reden vond, om zynen boozen aart te oeffenen! gelyk dan volgens het verhaal van Suetonius, *alle misdaad zelf van geringe dingen, en eenvoudige woorden, by hem voor Hoofdzonden werden opgenomen.* Ja een Tooneeldichter, onder voorwendinge, *dat by Agamemnon met lasterlyke woorden getergt hadde,* werdt van hem gestraft.

't Gebloemt waar uit de nyv're Honigby
Den honig gaart, tot zoete lekkerny,
Strekt voor de Spin stof om venyn te zuigen.

Waar omtrent niet anders te doen is, dan met een Christelyke bezadigdheid zulke menschen te verdraagen, en te denken het geen Xenophon zeide tegens een, die hem lasterde: *Gy hebt geleerd quaad te spreken; en ik heb geleerd het zelve te verdraagen.*

III. De *Spin* in gedaante, als boven verbeeld, in 't midden van haar *Warnet*, van waar zy naar alle kanten loert op eenig aas, stil, en uitgestrekt geplaatst, wordt genomen voor een *Zinnebeeld* van *List*; en vergeleken by het doen van de *Kat*, in de *Fabel*, welke ziende, dat de muizen alle haare *list* ondekt hebbende, in haare hollen bleven, zich liet met beide pooten om een balk geslagen, stil, en uitgestrekt, even als of zy dood was, hangen, om op dusdanige wyze de muizen te verschalken. Maar eene der voorzigtigste deze *list* bemerkende, riep haar van verre toe; *Al veranderde gy u zelve in een meelzak, nochtans zouden wy 't ons niet betrouwen by u te komen.* 't Gaat ook dus met de *SPIN* in opzigt van de vliegen. De voorzigtigste vermyden het *Net*, de groote en stoute booren 'er door heen, maar de kleene en onnozele blyven in het zelve verward hangen. Daarom vergeleek *Solon* het *Recht en de Wetten* by een *Spinnewebbe*, daar de kleene vliegen in gevangen worden, maar de groote doorbreeken. Daar die oude, doch quaade spreekwyzen; *Dat Kooplieden hun woord moeten houden, maar de Prinszen niet: Dat de Wetten zyn voor het volk, niet voor den Vorst gemaakt*, hunne herkomst van hebben.

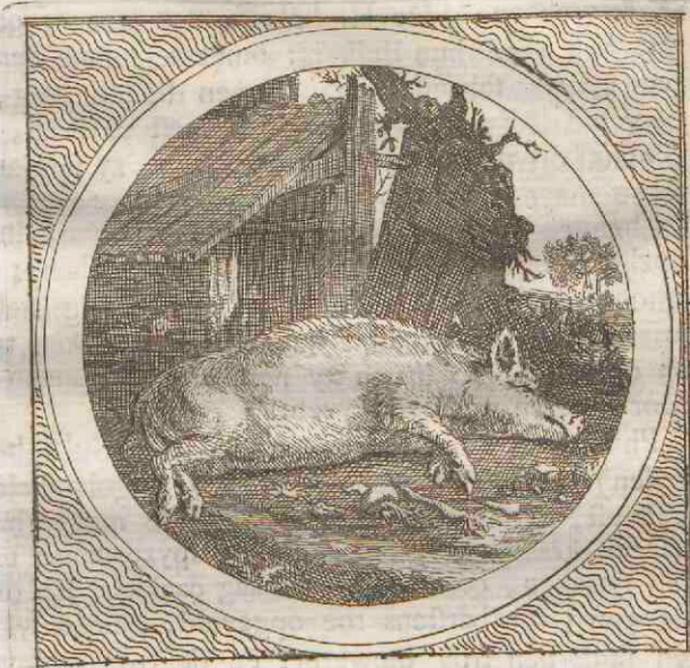
Keizer *Karel de V.* moet tot zynen roem hier by gedacht worden. Deze had tot een spreekwoord: *Alwaar het* (zeide hy) *dat de Trouw uit geheel de waereld verbuisde, zoo moestze nochtans in de Hoven der Koningen blyven woonen.*

De Getrouheid (zegt *Plato*) *is de grondslut, of 't Fondament van het burgerlyke leven.*

XL.VIII.

H E T Z W Y N.

't Is schandelyk te melden.

Was 't niet genoeg, der Heidenen drinkgelagen,
 En dronkenschap in 's waerelds duisteren tyd
 Te volgen? wordt dit quaad in deze dagen,
 Van 't volk gepleegt, dat Christus naam belyd?
 Helaas! wie kan 't verbloemen, of verschoonen,
 Hoe veelen zich in 't nutten van den Wyn,
 Tot hun bederf, niet minder gulzig toonen,
 Dan dit opgepropte en overlaaden Zwyn.
 Maar spiegelt u, o dronkaarts, nog in 't ende,
 Bedwingt uw lust, eer 's Hemels wraak u schende.

XLVIII. ZINNEBEELD.

Het Zwyn is een Zinnebeeld van Gulzigaarts, en vrekken. De H. Schrift zegt van de eersten, dat hun God hun Buik is: omdatze hunne eere stellen in die schande, van hunnen hollen balg, wanneer die ledig is, weder op de leeft te slaan, en uit Sloklust op te vullen: in welk opzigt, zy nog arger te schatten zyn, dan de Zwynen; want die geeven nog nut na hunnen dood, met hun gemeste hammen, in welk opzigt de Vrekken met hun gelyk staan; want schoon dezelve niets voor anderen overig hebben, maar alleen uit Vreklust hunne ledige zakken tragten op te vullen, zo laten zy nochtans na hunnen dood voor anderen wat overblyven.

Philoxenus (om een voorbeeld van Gulzigheid te stellen) nam zulk genoeg in zyn gulzigheid, en vraatlust, dat hy wenschte een hals te mogen hebben als een kraanvogel, om alzo de spyze langer te mogen smaaken, eer die in de maag daalde. En om dat het zwyn tot barstens toe opgevuld, gemeenlyk met zyn snuit den trog omwerpt, en de overige spys uitstort, die naderhand van dienst zoude kunnen zyn, zoo strekt het ook ten Zinnebeeld van verquistinge. Geen Roomsgezinde, denk ik, zal zig daar aan stooren, dat ik Cæsar Borgia, een weergaloos voorbeeld van verquistinge, hier by gedenk. Deze verquistte en verspeelde, op eenen nacht met de dobbelsteenen, tien duizent Ducaaten uit de Aflaaten opgezameld, bedenkelyk om tot een goet gebruik aangelegt te worden. Doch de H. Vader, Alexander de VI. nam deze verquistinge van zyn bastaardzoon voor suiker op, zeggende al lachende, *'t zyn maar de Zonden van de dronke Duitzers.*

Laat

Laat het u welgevallen, *Lezer*, dat ik na het openen van ons Tafereel, u een gulde les ten afschrik der Welluftigheid en Overdaad voorstel, ontleend van den Roomschen Redenaar Cicero, daar hy aldus zegt: *Hoe lange zullen veele Schepen oververſcheiden Zeën den overvloed van onze Tafel aanvoeren? wordt niet een Os op een wyde van weinig roeden gevoed? en is niet een Bos voor veele Elefanten genoeg? Of heeft de Natuur, ſchoon zy ons met zulk een middelmatig en aart voorzien heeft, ons zoo onverzadelyken buik gegeven, dat wy de gretigheid der vuilſte beesten, met onze begeerten overtreffen? geenzints. Onze natuur is van een geboorzamen aart, en tot matigheid gewend zynde, wordt zy met weinig afgewezen.*

Ons luſt hier aan te hechten eenige Vaarzen tot deze ſtoffe dienende, zoo als die my door eenen myner vrienden overgegeven zyn. Dus luidenze;

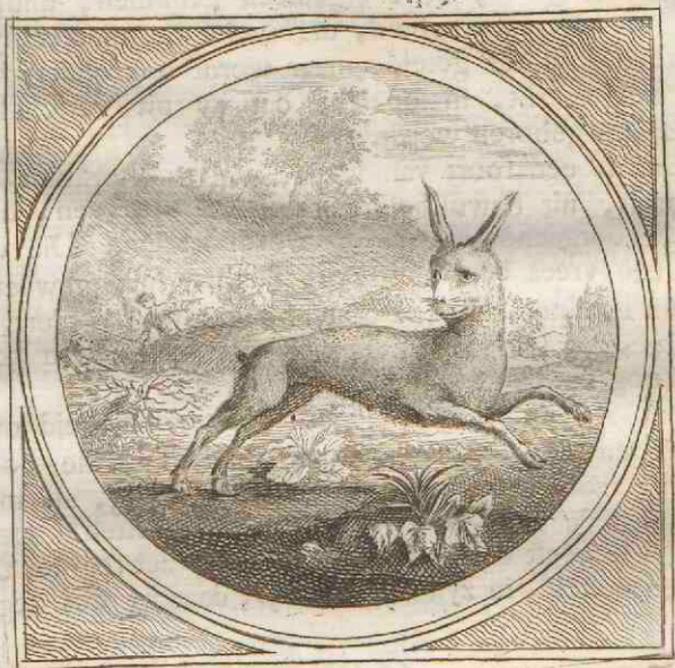
Waarom ſchepte iemand ooit genoeg en behaagen
 In wilde zwynen, en in haazen te gaan jaagen,
 Of vogels in de lucht? waarom geboodt de luſt
 Te haalen oesters op een afgelegene kuſt?
 Wat ons boſſchadien, wat ons de baaren geeven,
 Strekt geen vervulling voor het nooit verzadigd leven.
 Wat ons de ryke zee, wat lucht en aarde geeft,
 Is niet dan ſtof, die voor de boosheid voedsel heeft.
 O Bacchus, die bekrant met groene wyngaardblâaren
 Zoo dartel pronkt, gy hebt den naam van vreugd te baaren.
 U kunnen roozen en druiftroffen 't jeugdige hart
 Vermaaken by den wyn, en veiligen voor ſmart.
 In Thebe vieren u, met pracht en praal de vrouwen,
 Die u aanbidden, en voor eene godheid houden.
 Zy brengen altemaal u Offergiften aan,
 En wyngaartranken met haar druiven zwaar gelaan.
 Dan hoort men een geluid van bommen en cimbalen
 En trommels op 't gebergte en in de laage dalen.
 Dan drinkt men overal: men zuipt zich zelve vol:
 Men legt de ſchaamte neêr, en ſtelt zig aan als dol.
 O ydelheid! wat kan die weelde en welluſt baaten?
 De dronken dorſt zal nooit de gulzigaarts verlaaten.

De weelige overdaad krygt dus den lossen toom.
 Een spilt een groot beslag van rykdom zonder schroom.
 Niets is 'er dier genoeg om op den disch te zetten,
 De Hooge prys alleen verfiert de dischbanketten;
 Men put de schatkist uit, om by den dierb'ren wyn
 In volle blydschap, en in dartelheid te zyn:
 Daar Kleopatre uit lust om Rome te beschempen
 Een koningschat durft in een teug azyn verstempen.
 Wat Babel opbrengt wordt geschonken in een glas,
 Als of dat voor den dorst het eenig middel was.
 Hoe lang zal nog de mensch uit alle vreemde hoeken
 Voor zyne tafel gaan de lekkernyen zoeken?
 Hoe zal hy zich helaas verzadigen in 't end?
 Waar heenen zal zyn lust en graagheid zyn gewend?
 O Tantalus, gy staat in 't midden van de stroomen,
 En kunt den heeten dorst door geen drank betoomen;
 De boom begeeft u strak, wanneer gy eten wilt,
 En gy ziet al uw moeite om r'eten strak gespild.
 Uw dorst blyft even zwaar uw honger ongemeeten.
 Het droeve lot belet u 't drinken en het eten.
 De Grieksche wysheid liegt niet altyd even grof.
 Wy geven zelfs helaas tot dit verdigtsel stof.
 Wat ons de zee geeft, of 't geboomte zwaar gelaaden,
 Wy kunnen 't oog wel, maar den honger niet verzaaden.
 O mensch, rys uit het stof, verlaat die dwaaze wyg
 Van leven: boet uw lust om hoog aan Hemelspys.

XLIX.

DE HAAS.

't Komt van hooger hand.

De vrees ontsteld en jaagt den Haas,
Al zoekt hem niemant ook te deeren.

Zo ging 't voorheen Kaligulaas,
En wreede Neroos en Tibeeren.

Die zich bewust van gruweldaan,
Schoon hun geen vyand viel te duchten,

Vol schrik op 't ruissen van de blaas,
Niet wisten waar ze zouden vluchten.

Terwyl de opregte, 't zy hoe 't gaar,
Gelyk een leeuw kloekmoedig staat,

Vrees

XLIX. ZINNEBEELD.

Vreesagtigheid, in 't algemeen genomen, ontstaat uit kleenmoedigheid, die onder de menschelyke zwakheden wordt geteld: maar wordt ook onderscheiden aangemerkt, in opzicht dat zy uit verschillende oorzaken geboren wordt.

Daar is een soort van vrees, welke voorkomt, of ontspruit, uit bewustheid van quaade bedryven, daar in het voorgaande vaarsje op wordt gezien. Die van zulk een vrees bevangen zyn, hebben hun geweeten tot een Rechter, die alle oogenblikken straf vordert, en de vrees tot hun Beul, dien zy niet ontvlugten konnen, nog ontschuilten.

Daar is een vrees, die uit kleenmoedigheid ontspruit, en zig duizend rampen bedenkt, die nooit komen; zoo dat zoodanige bevreesden zig, als men zegt, op 't ritzelen van een blad ontzetten. Deze menschen heeft de geleerde Huigens op het register der blinden gesteld, in zyn *Oogentroost*, daar hy dus zegt:

Zy zien geen blad beweegen,
Of meenen 't is een lood; zy zien geen blooten degen;
Of voelen hem in 't hart; zy zien geen kruit aangaan,
Of denken 't yzer komt recht op hun leven aan;
Zy bukken voor een vlieg, zy schrikken voor een vogel.
En, of het duiken waar een' borstweer voor een' kogel,
Zy struiklen ongequetst in 't vlakke veld.

Daar is een soort van vreeze, die meest plaats heeft in menschen, die veele schatten bezitten, en ontspruit uit bekommerdheid, wantrouw op de goddelijke voorzorg, en onkunde van den aart der goedertien

ren die zy bezitten, niet denkende aan de spreuken der wyzen:

't Geen u 't Geval heeft aangebragt,
Moet niet voor 't uwe zyn geagt.

Het goed dat aan ons is tot een geschenk gegeven,
Wordt ons wel weer ontroofd, en van ons weg gedreven.

Maar steeds in bekommeringen zynde, als of het hun eigen, en bestendige goederen waren, vreezen zy dezelve te verliezen. Tegen alle deze ydele vreeze, geeft Seneca een weergaloozen raad, in een zyner Brieven, daar hy dus zegt: *Wees niet voor den tyd elendig, vermids gy 't geen dat misschien nooit komen zal, vreeft. Dreigt u eenig nakend Ongeval, wat verzekeringe hebt gy, dat het komen zal? Hoe veele dingen, die wy wachiten zyn niet, en andere, die wy niet verwachtten, ons overgekomen? Daar kunnen dingen tusschenkomen, waar door het aanslaande gevaar gesluid wordt, bezwymt, of een ander treft. Waar toe dient het datmen zyn droefheid te gemoet loopt?*

Te recht zingt Horatius:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat.

[Wat baaten alle onze ydle zorgen?
Dat komen zal houdt Godt verborgen,
En lacht, wanneer de menschen zonder reden
Van zorgen worden of bekommering bestreden.]

Aanmerkelyk zyn de voorbeelden, die men by de oude Schryvers vind. Men verhaalt van eenen Pisander, die zoo angstvallig en bang was, dat hy gestadig vreesde, dat hy zyn eigen ziel ergens zou ontmoeten,

als

als of die reeds zyn lighaam verlaaten hadde. Hier uit haalt Erasmus het gebruikelyke spreekwoord aan: *vreesagtiger dan Pisander.*

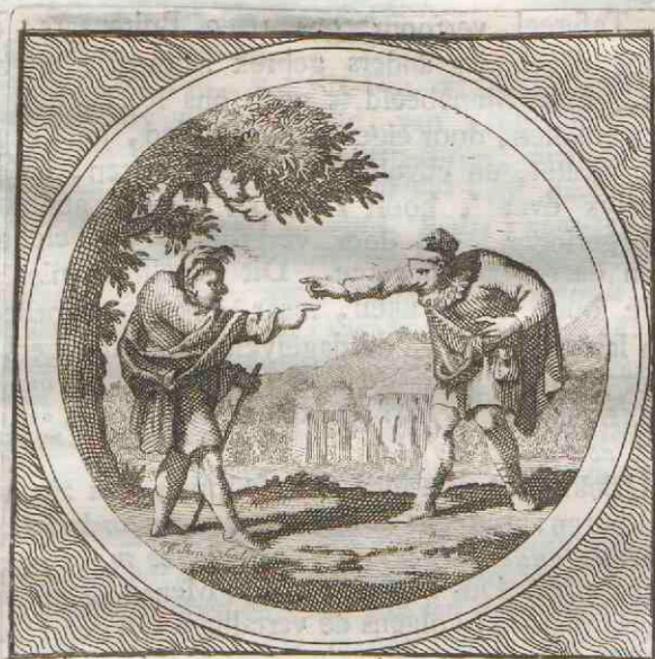
Zeker Schryver heeft, om Dionys den Gewelddenaar van Sicilie te behaagen, die van Reggio een smet aangewreven van bloodigheid en angstvalligheid. Het geen alom zulk eenen ingang gekregen heeft, dat zy ook tot een spreekwoord zyn geworden. Want als men eertyds enen vreesagtigen mensch regt wilde afschilderen, zeide men: *Hy is blooder dan die van Reggio.*

Nerva, omtrent zes en zestig jaaren oud, quam te Rome aan het gebied. Tot die waardigheid verheven, liet hy alle de Triomfboogen en Praalbeelden, door Domitiaan opgeregt, afbreeken, of om verre werpen, latende die van zilver of goud waren smelten, en tot geld maaken. Terwyl hy zich in zulk enen overvloed van rykdom verlustigde, beving hem schielyk zulk een vrees, dat hy 't heel en al bestorf, latende zich voorstaan, dat Domitiaan leefde en gereed was om tegen hem op te komen en te straffen. Zoo dat men werk had, om hem weder door redenen tot zinnen te brengen,

L.

DE BULTENAARS.

Niet min eerloos van binnen.

De Bultenaar verguift zyn makker,
 Mismaakt van lyf, met spotgebaar.
 't Wanschapen mensch, in 't schimpen wakker,
 Beguichelt weer den Bultenaar.
 Zo kan een veinzaart, in zyn werken,
 Die boos beleid den dag ontvliên,
 In 's broeders oog een splinter merken,
 En blind geen balk in 't zyne zien.
 Dus tergt de huichelaar Gods rooren,
 Die endeloos hem is beschooren.

O

Dit

L. ZINNEBEELD.

Dit Tafereel vertoont ons twee Bultenaars, en hoe d'een des anders gebrek aanwyst, en beschimpt. Een Zinnebeeld 't geen ons leert, hoe de meeste menschen, door eigenliefde verblind, hunne gebreken, mistal, en euveldaaden, licht achten, en gemakkelyk over 't hoeft zien, en die van anderen, schoon geringer, als door vergrootglazen beschouwen, en daar naar afmeten. Dit bevestigen niet alleen de oude zinspreuken, maar ook de voorbeelden van laater tyden, en de dagelyksche bevindingen.

Zeker Filosoof gevraagd, *welk het lichtste om te doen was in de waereld?* gaf tot antwoord: *De gebreken van een ander te zien.*

De Grieksche Kerkvader Chrysofostomus laat zig hier op dus hooren: *Omtrent de misdaden van anderen zyn wy scherpe onderzoekers, en over d'onze maaken wy geene woorden.* Dus hooren wy ook Menander in zyne Grieksche vaarzen, volgens de vertalinge van den Heere D. van Hoogstraaten:

Wy kunnen steeds een ander wel vermaanen,
Maar zelfs ons niet van snoode zonden spanen,
Om dat wy die niet kennen in ons zelf.

De zelve op een andere plaats:

O Pamfilus! daar 's niemant, die het quaad
In zich bevindt, hoewel het open staat.
Maar al het quaad 't geen anderen bedryven.
Zien wy terstont, en weeten 't te beschryven.

Hier in stemt ook Horatius, daar hy zulk slag
van

Van menschen berispt, en hun wanbedryf hun in den
baard wryft:

Nadienge uw eigen quaad niet al te wel doorziet,
Waarom beschouwd gy dan met al te sterk vermogen
Van uw gezicht, als hadt gy draaks of arends oogten,
't Gebrek van uwten vriend?

Hendrik de IV., Koning van Vrankryk, was een
beminnaar, by uitstektheid, van Vrouwen. 't Ge-
beurde, dat hy den Hartog van Biron, over de liefde
tot zekere Juffer, bestrafte, welke hem daar op al-
dus antwoorde: *Groote Koning, hoe is 't mogelyk, dat
gy geen medelyden met verliefden hebt; dewyl gy zoo dik-
wils zelf gezegt hebt, dat, wanneer gy beminde, gy u
zelf, uw Koningryk, en Onderdaanen vergat?*

Daar zyn geen zaaken, of doeningen in de waereld,
of een bedillustige weet 'er iet op te vitten. Dit
zal de xc. Fabel van Faernus bevestigen, ons door den
zelve heere Dr. David van Hoogstraten opgegeven.

Jupyn, Neptunus, en Vrouw Pallas zyn voorheen

In eenen strydt en ongehoord gefchil getreên,

Wie van hun, drien op 't best zou aan de waereld geven

Een gift, die wat 'er was zou heel te boven streeven.

Jupyn de Vader geeft een Mensch, het eelste dier,

Minerve een huis, en God Neptunus eenen Stier.

Toen werdt de zaake gesteld aan Momus van de Goden,

Die 't werk opneemen zou, en hem met een geboden

Met keurig onderzoek op alles agt te slaan.

Hy nam den last op zig, en had het straks gelaan

Op 't maakfel van den Stier, dewyl de dubbele hooren

Niet wel geplaatst was op het hoofd des Stiers van vooren;

De schoften moesten met die wapens zyn verzien

Om zoo veel sterker aan den vyand weer te biên.

De mensch ook misvormd, om dat men zyne zinnen

Niet onderzoeken kon, tot in zyn hart van binnen,

Die moesten buiten zyn, of door een venstergat
 Moest blyken, wat hy in zyn hart verborgen had.
 't Gebouw van 't huis, sprak hy, was ook al te vermaaden
 Om dat Minerve dat niet had gezet op raden,
 Om dat het met zyn heer veranderen kon van grond,
 Zoo by geval, als 't gaat, zyn buur hem tegenstond.
 Een mensch, die zich altyd wil vitten onderwinden;
 Kan in de beste zaak ook wel gebreken vinden.

Momus, (zegt de wyze Gratiaan) redenkavelde
 wel domkoppig, als hy wilde, dat 'er een klein
 venstertje voor 't hart der menschen behoorde te we-
 zen. *Een goed oordeel, zegt hy, is de voornaamste sleu-
 tel van een anders hart. Het driest Onverstand mag de
 wyk neemen tot het heiligdom van stilzwygen, en de arg-
 listige geveinstheid tot een wit graf: een man van oor-
 deel ontdekt alles, raad, en doorgrond alles. Hy onder-
 scheidt terstont den schyn van 't wezen; byontsyffert alle
 de voornemens, en alle de einden.*

LI.

DE KAMELEON.

Nooit by zich zelveu.

Wat konstvertooning ziet men hier,
Om de aart der vleiers op te speuren?
't Kameleon, een schubbig dier,
Dat zich in veelerhande kleuren
Herschept, is 't wapen, dat hen voegt,
Die wispeltuurg boven maaten,
In lasse vleiery doorploegt,
Elk weeten naar den mond te praaten,
Niet zelden tot hun eigen schâ,
En ramp aan 't eeuwig heil hier na.

LI. ZINNEBEELD.

Het Zinnebeeld vertoont een gedierte, Kameleon genaamt, bleekgraauwverwig, maar dat zig de koleur aanneemt van 't geene dat naaby is, of daar het zig op neerzet; levende alleen by inademin-ge van de lucht. Even zoo veranderen de pluim-frykers en oorvleijers hunne gebaarden, gelaat en woorden, naar de geneigheden der menschen, met de welke zy omgang maaken; vleijen de zelve met wind van ydele Eere, Staatzugt, of zoodanig iet, als zy denken, dat het voorwerp van hun gevley behagen zal; terwyl zy alleen leven door de lucht van hoop, of vergeldinge.

Demosthenes plag te zeggen, *Dat de Vleyery eest voester van ondeugden, een medegezellinne van het geluk, en een geduurig quaad voor Koningen en Prinsseth was.* De Rede is, om dat vleijers zelden waarheid spreken, de gebreken Deugden noemen, de toorn Dapperheid, en het geweld Recht. Waarom de Wyze Bias zeide; *Dat onder de wilde dieren een Tyrant, maar onder de tamme een Vleijer het schadelykste was.* Dat de fraaye Dichter J. de Dekker niet onaartig in dit volgende vaarsje verklaart, zeggende:

De Vos sprak tot de Raaf, hoe sneeuw wit zyn uw veeren!
 • En och! wat voed onze eeuw, de zulke vossen veel!

Zulke menschen slaan geen acht op den ernstigen raad van Socrates, daar hy zegt: *Houd geen schoonspreekers, oorblazers, of aanbrenghers aan: want het gene zy u vertellen komt niet uit geneigdheid voort; maar gelyk zy de geheimen van anderen ontdekken, zoo ontdekken zy de uwe aan anderen.*

• Was

't Was een gemeene wyze van spreken by de Grieken, dat onder alle schepselen de Mensch alleen komt aan een onverdiende gunst, of ongunst. Een schoon paard wordt beter bezorgd als een slegt. Maar 't helpt een man niet dat hy vroom, deugdzaam, kloek, en edelmoedig is; want men geeft gemeenlyk de eerste eer aan de pluimstrykers, de tweede aan de valsche aanbrengrers, de derde aan de verraders. *De argsten van leven bekomen de beste ambten.*

Men leest by Tacitus, dat, als Tiberius des gebieds was meester geworden, de Edelen zoo wel als de Gemeenen hem vleiden; waarom hy dikwils van 't Raadhuis komende, zeide: *O menschen gereedtz ter slavernye!*

Hoe algemeen de Vleijery inzonderheid aan de Hoven is, geeft de Ridder Fil. Sidnei in zyn *Verdediging der Poëzy* niet onaartig te kennen, alwaar hy van het Keizerlyke Hof meldende, zegt, hoe Gio Pietro Pugliano, met wien hy omgang had, 't paard noemde *den eenigsten Hoveling, die gediensfig was zonder vleijery*. En gelyk men menigvuldige staalen zoude kunnen aanwyzen van Vorsten, die door vleijery zich schandelyk hebben laaten by d'ooren leiden, zoo zyn 'er ook in tegendeel voorbeelden van anderen, die zulks hebben gewraakt.

Koning Lodewyk had voor gewoonte, zig dikmaal te verkleeden in een onbekend gewaad, en onder het gemeene volk te verkeerren. Als hem gevraagd wierd van zyne Hovelingen, tot wat einde hy zulks deede, gaf hy tot antwoord: *Om dat ik de waarheid verneemen wil: want myne huisgenooten zyn maar pluimstrykers, die my zoeken te behaagen, en aanbrengrers, die geene hun voordeel, en aan hun vyanden schadelyk is.* Daarom ook, als Koning Alphonfus gevraagd wierd, welke hy voor zyne getrouwste Raden hield, gaf hy

tot antwoord, *de Boeken*: welke zonder vreeze, of pluimstryken, my vrymoediglyk en getrouwelyk zeggen, 't geene ik begeere te weeten.

Vleijery heeft uit vrees, of hoop, twee regtsnydende gemoedsdriften, haare herkomst gekregen. En het streelen der Vorsten geschied gemeenlyk, met de zelve opregte meeninge, en het goede hart, als waar mede een gevangen de struikroovers of moordenaars in nood zynde, bejegent, welke hy vleit, en zoo lang naar uiterlyken schyn eert, als zy macht over hem hebben, dewyl hy daar van ontkomen, dezelve verfoeit, en dus genoegzaam betoont, dat het maar geveinsd is geweest; en hy het alleen gedaan heeft uit vrees voor zyn leven, of op hoope, dat hy van het zyne wat mogt behouden. Zulks men op de Pluimstrykers, en Vleijers het Spaansch spreekwoord; *Veele menschen kussen handen, die zy liever zouden byten*, met recht mag toepassen. En verscheiden voorbeelden leeraaren ons, dat veele Staat- en Volkbestierders, die niet van kennisse en oordeel ontbloot waren, t'elkens hebbengeklaagt; *geen Vrienden te hebben, die bunne personen beminden, maar bunne macht; zulks zy de heerschappy verliezende, alle bunne vrienden te gelyk verloren*.

Eindelyk een Oorstreeler der Vorsten behoort verstandig te wezen (zegt het spreekwoord) om zyns meesters aart en neiginge te kunnen raaden; om zyn gevele daar naar te schikken, even als de Kameleon zyn kleuren, naar den grond, daar hy op zit, maakt. Anders kan hy zich licht vergiffen, en zynen toeleg verydeld zien. Een voorbeeld van Keizer Sigismund zal dit bevestigen. Deze van een Pluimstryker tot walgens toe gevleid, en met ydele lofuiting gestreeld, gaf hem tot zyn belooning slagen; en als die gast naar de reden vraagde waarom de Vorst hem sloeg; antwoordde de Keizer; *om dat gy my byt*.

Met goede reden vergelykt men ook de geveinsde
tong en oorvleijers by de schaduwe,

Die 't beeld navolgt, en aan blyft kleven.

Zy ook, zo lang 't hun voordeel bied;

Maar komt hun vriend eens in verdriet,

Doordien zyn staat wordt omgedreven

Door 't wisselvallig waerelds lot,

Zy zullen hem den rug toe keeren,

Zyn ongeval met smaad vermeerren,

Of dryven met zyn val den spot.

De waereldlingen mogen 't verstand, en Hoflyk-
heid noemen, de tyd, en gelegenheid in agt te nee-
men, en door gevley dengeenen aan te kleven, van wien
zy gunste verhoopen; ik derf wel rond uit zeggen,
zoo het met geen opregtheid, en alleen om eigen
voordeel geschiedt,

Heet dit zyn drift naar reden stieren?

Vergeefs heeft dan de Schepper mild

Die weldaad aan den mensch gespild,

Wanneer hy volgt op 't spoor der dieren.

Het pluimgedierte quinkeleert,

En komt met zang den boomgaard streelen,

Zoo lang zy van de vrugten deelen;

Maar niet wanneer 't saizoen verkeert,

De boomen ledig zyn van vrugten.

Dan houd het quinkeleeren op;

De kaale boomgaard krygt den schop;

En elk ontgaat zyn dank met vlugten.

Met nog een voorbeeld van vuile vleijery zal ik dit Zinnebeeld sluiten.

Alexander de Groote, Koning van Macedonie, gekomen zynde in den tempel van Jupiter Ammon, werdt aan den ingang ontvangen van eenen der oudste priesteren, en met den naam van Zoon begroet, zeggende hem de Priester, dat Jupiter hem deeze benaminge gaf. De heerschzuchtige Vorst hier op, *ik neem*, zeide hy, *den naam aan, en zal hem my laten welgevallen, zoo gy my de heerschappy over den gantschen aardbodem vergunt.* Hier op begaf de Priester zich naar binnen, en bragt, als of hy met den Godt hier over gesproken had, bescheid, dat de Godt hem dat beloofde. Toen verklaarde Alexander, dat hy gaarne weeten wilde, of 'er nog iemant in 't leven waare der geenen, die zynen vader hadden omgebragt. De looze paap, om hem de maat vol te meeten, voltooide de vleijery met dit zeggen: *Alle de moorders, o Koning, van Filips zyn gestraft: maar wat uwen vader aangaat, dien kan niemant lagen leggen.* Hier mede betekende hy, dat Alexander niet de zoon van Filips, maar van Jupiter was.

LII.

BEDROG, EN VALSHEID.

Wees op uw hoede.

Een Menich, die met twee aangezichten
 Van achtren grynft, van vooren lacht,
 Als zocht zyn dienft elk te verplichten,
 Vertoont de valsheid in haar kragt,
 Gereed om gruwelen te bedryven.
 Dus zag men Joab, valsch van grond,
 Weleer zyn grooten vriend ontlyven,
 Wyl hy hem drukte mond aan mond.
 Iskariot, als 't hoofd der quaaden,
 Heeft met een kus zyn fleer verraaden.

Vers

LII. Z I N N E B E E L D.

Verwonder u niet, Lezer, dat ik dit monster op de wyze van een Praalbeeld heb afgemaald. Ondeugden te vertoonen heeft zoo wel zyne nuttigheid als het ten toon stellen van Deugden; dog elk in een byzondere betrekkinge: het laatste om aan te spooren, het eerste om af te schrikken; beide om de zelve te leeren kennen. De *Iconologia* of Beeldenspraak heeft dit monster van ouds afgebeeld, als het afschuwelykste dat nevens d'Ondankbaarheid den Aardbodem betreed, met twee aangezigten: het eene, als dat van een jong, schoon, en het andere als van een oud gerimpeld wyf, met een lang kleed, als wel eer door den Waarmond de schynheiligen werden afgebeeld: waar onder zig twee pooten van een Grypvogel, of Adelaar vertoonen, nevens den staart van een Scorpioen. In de eene hand ziet men twee Menschenharten, en in d'ander een Masker, en in de naastvolgende Figuur, nevens haar, een Panterdier, dat al mee wat zeggen wil.

Wat fyn bedachte vonden de List niet al weet te smeeden, onder schyn van billykheid, als of zy het goede van haaren evenaasten voor had, en haar bedrieglyk gelaat, ~~wesen~~, woorden, enz. daar naar te schikken, weeten zulken belt, die van haar vergiftigen angel gesteken zyn. Waar op de twee aangezigten hunne zinspelingen hebben. Gelyk ook de dubbelhartigheid door het teken in, d'eene hand, aanwyft het waarteken van haar goeden, en quaaden wil, in een zelve zaak. De Gryns, door den Toneelspel-Dichter Eschylus verzonnen, heeft stof gegeven aan A. Pels, in zyn Toeneelwetten, daar hy zegt:

Eschylus bouwde een vaste steen
Op lichte Balkjes, en was vinder van Toneelen
Van Gryns, en Kleeding.

De andere hand, gelyk ook het weerschynkleed, verbeeld hoe de List, door menigvuldige bedriegelyke veranderingen, haaren rol weet te speelen, gelyk ook de zaaken anders voor te stellen, dan zy in waarheid zyn, om alzo tot haar voorneemen te komen, vertoonende een aanminnig gelaat van voren, terwyl zy van agteren den staart gereed stelt, om hen, die zy met een gemaakten lach begluurt, te quetzen.

Onder de oudste Schryvers vind men 'er, die de zelve hebben vergeleken by Gerion. Dit was een gevaarlyk monster, waar van verhaald wordt, dat het zig ontield omtrent het Eiland Balearica, en die voorby voeren, met een vriendelyk gezigt, en woorden aan strand lokte, onder schyn van veele vriendschap en beleefdheid te willen betoonen, dog hen, wanaer zy sliepen, verraderlyk om hals bracht. Zoo getuigt Bocatius, en Ariosto heeft de Beeldtenis der List met de pen gemaald, dat hier op uitkomt.

De Valsheid die een schoon gelaat,
 Aanloklyk oog, en vriendlyk wezen
 (Hoedanigheden waard geprezen)
 Aan elk vertoont; is in der daad
 Een monster uit de Hel gekropen:
 't Geen aaft, en snakt naar elks verdriet,
 Indien haar vraatzucht anders niet
 Haar boozen toeleg kan beloopn.
 Haar tong slaat Hemel-engletaal
 Maar 't hart vervuld met looze treken,
 Van 't loflyk Deugdenspoo geweken,
 Bedenkt vast hoe het roestig staal
 Dat, onder 't kleed van Voffevachten
 Zich dekt, de vroomsten steeds belaagt,
 En hun de stille rust ontjaagt,
 In stee dat zy haar gonst verwachten.

O Valsheid, van de Rede ontaart,
 Gy weet het aanzigt te blanketten
 Met list, en minlyk voor te zetten,
 Maar draagt een angel in den staart.

Tacitus verhaalt van Mucianus, dat hy uit bevindingen wel zag, dat Antonius in 't openbaar niet onderdrukt kon worden, bewees hem veel dienst, en vriendschap, zoo met tot zyn roem te spreken, als met heimelyke beloften, hem toonende, hoe door 't vertrek van Claudius Rufus, Hispanie ontbloot van bestierder was. Teffens schenkt hy eer-en krygsampten aan zyn vrienden. Daar op, na dat hy 't ydel gemoed van Antonius met hoop, en begeerlykheid vervuld had, verzend hy de Keurbende, en wel inzonderheid die hem gezind waren, naar andere buitenste wingewesten, en dus heeft hy de hoop door list misleid en schendig bedrogen. De Heer D. van Hoogstraten heeft die in zyn aanmerkingen op de Fabel van de Rave, en den Vos gepast. Deze bejoegen beide een aas. De Rave sneller in 't vliegen, dan de Vos in 't loopen, streek met den buit heen, en ging daar mede zitten op een boom. De Vos, die daar op vlamde en geen kans zag om 'er by te komen, bedacht een list, en ving daar op aan de Rave te pryzen; dat zy net en wel gemaakt van Ligbaam was, zagt van pluimen, verziende oogen, krachtig van bek en vasthoudende klauwen; maar dat het te bejammeren was, daar zy zoo schoon een vogel was, dat haar de stem ontbrak. De Rave door dit gevley opgezet, wilde toonen, dat zy zoo wel, als de andere vogels tong en stem had, opent haar bek en laat den brok vallen; daar de Vos mee stryken ging, verkrygende door bedrog, het geen hy met loopen niet had kunnen magtig worden.

Het Panterdier, van ons gemeld, komt mede voor
 een

een Zinnebeeld van List op de Rol. Van deze dieren wordt gezegt, dat zy hun hoofd tusschen de voorste pooten verbergen, op dat andere dieren, op de schoonheid van hun geplekt bont verlokt, te gereeder van hun gegrepen worden. Ja hoe de list zig ook by beurtten bedient van het kleed van schynheiligheid (daar wy ook van hebben aangeroert) bevestigt de Fabel van de Muizen, en de Wezel. Deze ziende, dat al haar toeleg bekend, en dus vergeefs was, om de muizen te betrappen, bedacht een anderen vont. Zy zwoer zig te bekeeren van haare misdaden, deed boete, trok een Geestelyk kleed aan, zette de troony als een Heilig kluzenaar, deed beloften van nooit vleesch meer te zullen proeven; en verschalkte dus de muizen door dit schynheilig bedrog. Op zulk een List, met schynheiligen glans bestreken, heeft de geestige J. Zeeuws het oog, in zynen *Wolf in 't Schaapsvel*, pag. 2. daar hy zegt:

Wie noemt me een Ondaad, op 't bekende waereldronk
 Bekent, hoe gruwlyk, die de Valsheid niet bestond,
 In schyn van Ouderdiens? want onder 't kleed der Vroomen,
 Het Schynkleed meen ik, is dat Monster opgekomen;
 Een Monster, dat zyn rol in hof, en tempel spæelt,
 En, waar het gaat, een zwerm van wangedrochten teelt,
 Het derft zyn zetel, op gewyde gronden, planten;
 Neemt List, en Hoogmoed aan voor trouwe Troontrouwanten;
 Bedrog en Staatzucht voor zyn zuilen. D'Ondeugd pleit
 Voor 't burgerlyk geschild, terwyl Schynheiligheid
 D'ontevenaarde schaal, om 't Heilig Recht te wegen,
 Als waar zy Themis, torst; en met geknaken degen,
 Dien zy behendig uit der vorsten handen rukt,
 't Eenvoudig volk misleid, dat voor haar voeten bukt:
 Een Kanker, al van ouds ter waereld ingesloopen,
 Er steeds met meerder drift in 't heimelyk doorgekropen;
 Van 't Priesterdom gevoedt, gequeekt en aangezet:
 Een Kanker, die 't Altaar met Helich Vergif besmet;
 Den zuivren wierookdamp ontreinigt, onder 't branden;
 De kerk met smook vervult van stinkende Offerhanden;
 De zwoegende offervlam met heilloos vocht besprengdt;
 En dus een viezen geur in 't witte Koorkleed brengt.

Wel,

Wel, kan men voor dat quaad de Tempeldeur niet sluiten?
 En was die Pest in haar geboorte niet te sluiten?
 Kon 't Heidendom, dat ook met oordeel was begaafd,
 Wiens leerzaam voorbeeld nog veel wetten styft en staaft,
 Gegronnd op burgerheid in 't loffelyk regeeren,
 Dat zoo veel monden stopt, die Kerkharpy niet weeren?
 Kon Grieken, doelende op een eerlyk gerucht,
 Wanneer het Asie en Europa hielt in tucht,
 En de Achaier naar zyn wetten dwong te luisteren,
 Dat heiloos Ondier zyn Oorlogsboei niet kluiseren!
 En heeft het ryken, ryk van volkeren, overheerd;
 De krygs Orkaanen steeds kloekhartig afgeweerd,
 Terwyl al 't Vorstendom moest voor zyn schepter schroomen;
 En was het magteloos die Hydra te betoomen?
 't Schynt ja: want waar men zyn geschichtboek openstaat,
 Bevint men, dat elk bladt vol Priesternaamen staat.
 Der vorsten oordeel raakt door 't Kerkgeraas aan 't hollen:
 Zy leenen d'ooren aan verdichte Orakelgrollen.
 Hun toeleg is gericht naar Kerkelyk Belang,
 't Zy Recht, of Onrecht, 't zy goetwillig, of door dwang:
 Een gryze wichelaar moet hun besluit eerst wikken,
 Op dat hy 't mooge naar zyn eigen oordeel schikken,
 Eer 't in Ciment legt, en hy keurt zyn opzet goed,
 Zoo 't overeenstemt met zyn loos en valsch gemoed,
 Dat met geen dieplood is te peilen of te gronden,
 Gespitst op loosheid en bedriegelyke vonden.

In zyne Opdragt schildert hy ook dit Gedroeh met deze verwen af:

Een Ondier, scherp van klaau en tanden,
 In wildernissen opgevoed,
 Van niemant veilig aan te randen,
 Gebeten op onnozel bloed,
 Op bloed van weereeloze schaapen;
 Een Ondier, dat al 't veld afftroopt,
 En d'ongeruste landliën noopt
 Met doodelyken angst te slaapen;
 Een Ondier, stug en stuurs van aart;
 Dat geen' aanquekeling, hoe teder,
 Aan 's moeders vollen uier spaart.

LIII.

D E N Y D.

Wie zou 'er niet voor schrikken?

O Nyd, die als een pestvuur woed,
 Hoe krielt uw hoofd van helsche slangen?
 Gy knaagt uw eigen hert, om 't goed,
 Dat gy uw naasten ziet ontvangen.
 Met u dorst Kain best de kans
 Van Abels wreeden doodslag waagen,
 Terwyl zyn nydig oog den glans
 Van 's broeders deugd niet kon verdragen.
 Gy snoode hebt door 't Joods geslacht
 Den Heiland zelf aan 't kruis gebracht.

P

Wy

LIII. ZINNEBEELD.

WY hebben de NYD en den LASTER in dit Tafereel door een zelve Figuur vertoont. Waarom? wy merken de NYD, als de natuur van dat Monster, en den LASTER als uitwerkzel van het zelve aan.

„ De drift van NYD en VERAGTING (zeiden wy
 „ in het vervolg van Philal. Brieven) heeft een en de
 „ zelve aanrizzeling; alleen met dat onderscheid,
 „ dat d'enkele Veragting ontsteekt, en zig ontroert
 „ over voorwerpen in haaren zin of aart veragtelyk;
 „ dog de NYD in tegendeel over pryswaardige zaa-
 „ ken, waar over zy zig naar billikheid behoorde te
 „ verblyden. Als, by voorbeeld, het welwezen en
 „ voorspoed van haaren Evennaasten, dienze in tegen-
 „ deel afgunstig en met scheeve oogen aanziet: waar
 „ op Horatius zinspeelt, als hy zegt:

Myn welstand wordt steeds van ter zyden
 Met een benydend oog begluurd,

En een ander Dichter:

De ondankbaare Afgunst volgt den Voorspoet op de hielen,
 Gelyk de schaduw 't beeld, waar heen 't zig keert en wend.

Waarom Bontekoe, in zyn *Geneesmiddel der Hartstogten*, p. 119. niet onaartig zegt van de Nyd, datze waarlyk zotheid is, om dat zy zig zelf pynigt, enterwyl zy bedroeft is over een anders welstand, door die nydig gemoed alleen te weeg brengt, dat het haar zelf qualyk ga; zoo dat een zig zelf het quaad, dat by anderen toewenscht, op den hals haalt. Voor al dewyl by
 een

een ander zyne goederen door enkele nyd niet konnende ontvreemden en zig toevoegen, alleen zig zelf quelt en pynigt.

Dit bevestigt Plutarchus, daar hy zegt van de Nyd, dat zy de geenens quelt die niet wys zyn. Enhy toont in het 12. Hoofdstuk van de Gerustheid des gemoeds, dat deze drift ontspruit uit d'overmaatige begeerten en ongenoegen der menschen, begeerende alles voor zig zeiven, zonder ooit vergenoegd te zyn; willende niet alleen t'effens Ryk en Geleerd, maar ook wel Stedebestierders zyn.

Dionys de oude was niet vergenoegd, met dat hy de grootste Dwingeland van zyn tyd was; maar hy was gemelyk, en nydig, om dat hy niet zoo goede Dichter was als Filoxenus, en zoo schrandere Redenaar als Plato: waarom hy den eenen, in de gevangnisse deed werpen, en den anderen op 't Eiland Egina verzond, om voor Slaaf verkogt te worden.

De voorgemelde Zedeschryver toont ook vervolgens, de rede waarom wy niet zoo zeer ons, om ons eigen geluk, verblyden, als wy ons wel om dat van anderen bedroeven. Namentlyk, omdat onze natuur zoo zeer bedorven is. En hy vraagt in yver uitberstende, *Waarom is 't ó! mensch, dat gy zoo gestadig op uw eigen ongeluk ziet, dat gy altyd vernieuwt, en nimmer het oog vest op 't goede, dat by u is, en 't Geluk dat gy bezit? Zeker zulke menschen zyn daar in gelyk den Koopman van Chios, die goeden wyn in zynen kelder had, en overal zuuren wyn ging opzoeken, om over zyn taafel te gebruiken. 't Antwoord des Dienaars komt ook ter snee; die gevraagd zynde, wat zyn meester deed, toen hy van hem scheidde, antwoorde: Veel Goed hebbende zoekt by quaad.*

De verblindheid, en 't verkeerd oordeel waar mede de Nydigen bezet zyn, brengt hen in dien waan

dat zy meenen, dat een anders staat gelukkiger is dan de hunne. Zy benyden hem in dien waan, dog plagen zig zelve meer dan dien zy benyden, volgens de spreuk:

Zulks wie eens anders Iuk benyd,
Verteert zich, en hy barft van spyt.

Wy hebben in het voorbeeld van Dionys gezien, hoe de Dicht-en Redenkonst benyd is. Maar moeten wy ons ook niet verwonderen; dat ook de Deugd, de waardste schat om te beminnen, oudstydts altyd benyd is, en nu noch van de Nyd met een scheef gezigt begluurd wordt. 't Eerste bevestigt de spreuk van C. Manlius, daar hy zegt, *De nyd is blind*; en daarom spreekt zy quaad van de Deugd. Het tweede geeft P. Rabus niet duisterlyk te kennen in deze Rymregelen:

Dat Noodlot volgt altyd de vroomheid agter aan,
Dat zy van Monsters, en Harpyen, aangedaan
Met gruwelen, zoo schelms beloond wordt voor haar daaden;

Ja dat het Deugdelyk leven altyd van de Nyd wordt vervolgd, wist Socrates in zyn tyd al te zeggen; waar uit wy besluiten, dat de waereld nu, als toen, en toen als nu is geweest.

Zoo haast iemants staat aangroeit, of aanzien krygt, straks wordt hy van anderen benyd, en zyn wandel, en bedryf, hoe opregt, gelasterd. 't Is den eenen hond (zegt het spreekwoord) leet dat de andere een brok krygt. Dit ziet men niet alleen bewaardheid in menschen van eenerlei neeringe, en ambacht; maar ook in zulken, die niet het minsten nadeel van eens anders welwezen, 't geen zy nochtans benyden, te vreezen hebben. En niet alleen in luiden van ge-
ringe

ringe foort, maar ook van menschen, die voor verstandig, godsdienstig, en boven het burgerlyke willen geacht wezen.

De oude Wyzen, en Filosoofen zelfs, welker spreuken en leerlessen ik doorgaans, volgens verdiensten, hoog roem, waren zoo haast, d'een voor den ander niet in de gunst der Grooten ingewikkeld, of in voordeel of agting in de waereld aangegroeid, of zy behydden niet alleen malkander; maar ontzagen zig ook niet elkander met lasteringen te bekladden.

Appianus spreekende van Ariston en andere Filosoofen die Atheenen beheerst hebben, zegt, dat zy de grootste Tyrannen van hunnen tyd geweest zyn, en twyfelt daarom, *of Filosoofen die de Eer, Magt, en Geld, in hun leven verachtten, 't zelve niet maar deden, om daar door bunne luiheid te bedekken.* En Aristophanes zegt: *Dat de Pitagoristen door noodzaakelykheid maatigen spaarzaam waren; maar dat zy die Deugd wel wilden agter weege laten, als zy op een anders kosten mochten smullen en vrolyk zyn.* Ja de Schryver van de *Politieke Discoursen*, B. P. ontziet zig niet te zeggen: *In d'Oudheid vind men geenbeter onderwyzingen tot matigheid, als die, welke de zeven Wyzen van Griekenland hebben nagelaten; en in dien tyd waren geen onrechtvaardiger Tyrannen, dan die uit deze zeven tot het bestier des volks gekomen waren.*

Alle d'oude Wyzen en Filosoofen zyn geen Heiligen geweest, maar Menschen, die, d'een meer d'ander min, hunne gebreken hadden, 't welk zy zelfs bekenden: en in welk opzigt ook Amphilogus zeide: *Niemand is t'aller uuren even wys.* Maar dat ook de vroomsten wel van de argsten gelasterd zyn geweest, dat staat by my vast. De bevinding heeft my ook geleert, *Dat de schurffste schaapen meest blaaten.*

Men heeft eene beschryving van de Nyd, ingevoert als een Perfoon, by Ovidius, die haar een woonplaats toefchryft in laage en diepe dalen, waaruit de nitleggers van het verdigtfel hunne nitleggingen opmaaken, en toonen dat niet als de laage en geringe verftanden aan dezen ondeugenden hartstogt onderworpen zyn; omdat zy in zich zelven de gaven niet befpeuren, die anderen medegedeeld zyn. Want die van zyn eigen deugd en goede gaven verzekerd is, zal dergelyke aan anderen niet benyden. De Fabelfchryvers getuigen hier by, dat het Paleis dezer afzichtige Godinne koud is: het geen getrokken fchynt te zyn uit de ftelling der Natuurkundigen, die ons willen doen gelooven, dat menfchen, die koud van bloed zyn, het verftand laag en klein hebben, en daar uit der Afgunft meer onderworpen zyn dan andere, die heeter van gefteltenis zyn.

De vernuftige dichter, zoo even genoemd, meld, dat Pallas, de Godin der wysheid, hebbende de Nyd te fpreeken, alleen aan de deur klopte, zonder verder in haare wooninge te treden. Dat is te zeggen, zy wekte haar op; een beeldtenis, waar door te verftaan is, dat de Nyd door het roemryke gerucht van wyze luiden wordt opgewekt en gaande gemaakt; het geen door de dagelykfche ervarenheid bevestigd wordt.

OLY IN 'T VUUR

't Hangt aan een goed beleid.

Met Oly 't Vuur te willen blusschen
 Zal nimmer reedlyk mensch bestaan.
 Zo laat zich nooit de gramschap sussen,
 Met harde woorden voor te slaan.
 Vorst David strekt hier tot een spiegel,
 Die toornig dreigde Nabals bloed
 Te plengen, toen de schrand're Abiegel,
 Zyn bitt'ren trots en wrevelmoed,
 Door haar geschenk en heusche reden,
 Verwon en stelde in 't end te vreden.

LIV. ZINNEBEELD.

Hoe het sneulende vuur van een quaadaardigen inborst, wanneer men zig met een gelyke quaadaardigheid en wreveligheid tegen het zelve ter wraake aanzet, te meer ontvonkt, en in stee van daar door gestuit te worden, in lasteringen ontvlamt, en eindelyk in een vuur van toorn ontsteekt, heeft ons de bevinding geleerd: waarom de spreuk, *men moet geen oly in 't vuur gieten*, hier op toegepalt, doet zien, dat zulke hulpmiddelen verkeerd zyn, en datmen tegen de inkankerige dier gebreken verzagtede plaaffers ter genezinge moet gebruiken.

Paradin maakt van de krakkeel- en kyfzugrigen, in zyne *Prinselyke Devyfen*, een Zinnebeeld, vertoonende een Krygsman, die in woede met zyn zwaard het vuur 't onderst boven roert, zoo dat de vonken opwaarts springende, hem het oog quetzen; en bedient zig in zyne onderrichtinge van de Spreuk van Pythagoras, welke zegt: *Men moet het vuur niet geen zwaard slaan*. Welke leerles wy den Lezer voor goed zullen aanpryzen, en vervolgens tragten smakelyk te maaken met het voorbeeld van Koning Philips. Deze, als hem zyn Hovelingen zeiden, dat Arcadion qualyk van hem sprak, en den Koning aanstookten, om door straffe zig daar over te wreken, zeide: *Bejegent Arcadion vriendelyk, en geeft hem een geschenk*. Eenigen tyd daar na belastte hy zyne Hovelingen, zy wilden eens onderstaan wat Arcadion nu al van hem zeide. En als zy zeiden, dat hy veel deugd van den Koning sprak, en hem boven gemeen prees, antwoordde Philips: *Ziet gy nu wel, dat ik een beter geneesmeester van de quaadspreekenden ben dan gy? en dat*
bez

het by ons zelfs toe komt, datmen goed of quaad van ons spreekt?

Dus hooren wy den Rabbyn Gamaliël by J. de Dekker in zyn Treurspel den Dooper:

Zoo iemand wat te hardt durft drukken op ons zeer,
 Wy wreeken 't meesterlyk met schelden op zyn eer;
 Wy weeten 't felle vuur der razerny te voeden,
 En helpen 't grimmig hart met lasteren aan 't woeden.

Wel had hy te voren gezegt:

De gramfchap, vyandin
 Van redelyk vermaan, verduiflert ziel en zin,
 Dryft nutten raad van 't oor, doet brein en geesten hellen.

Ook spreekt de waarheid, door zynen mond, in de vorige vaarzen:

Iet zonder rypen raad loshoofd'ig te bestaan
 En voegt onze orde niet: zacht graan in alle dingen
 Betaamt den vaderen: in woefte jongelingen
 Wordt woef en los bedryf noch eenigzins geduldt:
 Maar geen ontschuldiging dekt hier der ouden fchuld.
 Laat, bid ik, uwen toorn een weinigsken verkouwen,
 Wil toch uw hevigheid, wat in den breidel houwen.

Daar na tracht hy Malchus dus ter neder te zetten:

Schoon dat hy al het quaad, waar meê wy hem belasten,
 Bestaan hebbe of misschien nog erger hebb' bestaan,
 Het voegt u evenwel den man eerst toe te gaan
 Met zachte middelen, en onberoerd van zinnen
 Dien doolenden te zien door heusheid te gewinnen,
 En minnelyk vermaan: opdat men niet en meen'
 Dat gy den liggenden veel liever gantsch vertreên

Dan met een enkle hand tot ryzen zoudt beweegen;

Voorwaar daar is uw eer niet luttel aan gelegen,

Dat ook d'afgunstigen verstaan uit uw beleid,

Met welk een liefde, en zucht gy naar de zaligheid
Van allen dorst en snakt, en niemant wenscht verloren,
Dan die moedwilliglyk geen raad en willen hooren.

Ik bidde u, overleg, eer gramfchap uw gemoed

Nog verder buiten 't spoor der reden rennen doet,
Wat vruchten gy van uw hardnekkigheid zult plukken.

En als Malchus hier op antwoordt:

Dees namelyk, dat ik myn vyand zal verdrukken,

De vroomen wel getroofd zal maaken in den geest,

De twyffelenden sterk, d'onschamelen bevreesd,

Ten leste door dit bloed de vaderlyke wetten

Zal vestigen, en op gewisse voeten zetten;

besluit Gamaliel wyffelyk aldus:

Neen vriend, dit zullen eerst de vraagen zyn hier van,

Dat elk gelooven zal, dat gy een eerlyk man,

Diengy niet magtig waart, door reden te vermannen,

Getracht hebt door geweld van wreedheid uit te wannen.

Ik eindige dit Zinnebeeld met de woorden van Ho-
ratijs, gepast op de Gramfchap en Wraakzucht:

De Gramfchap is een korte razerny,

Voer over uw gemoed de volle heerschappy.

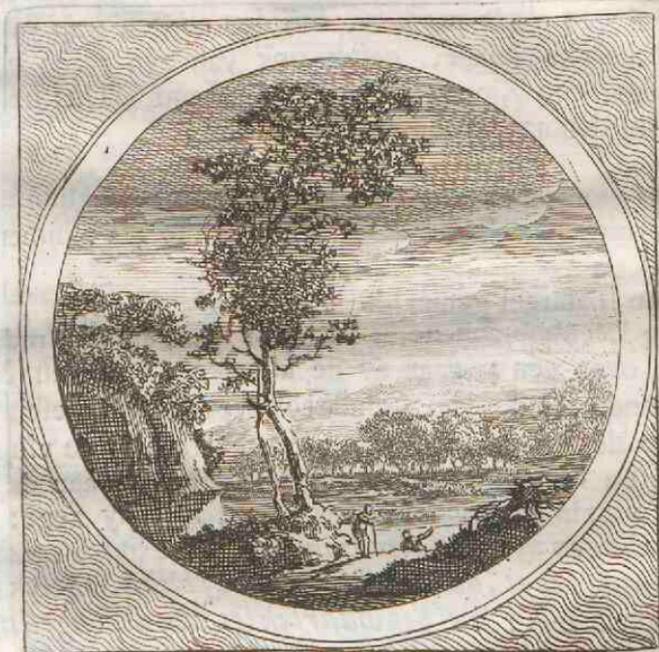
Gehoorzaamt het u niet, het zal u overheeren.

Betoom 't met ketenen, indien gy 't wilt regeeren.

I.V.

DE MORGENSTOND.

't Leeven uit den dood.

Ziet gy de schoone morgenzon
 Hier door de vochte kinnen breeken,
 Om uit haar vruchtbr'le levens bron,
 Het quynende aardryk op te queeken,
 Zo breng u zelf den zoeten tyd
 Der eerste jonkheid weer te binnen,
 Met regt aan leerzucht toegewyd,
 Om nutte weetenschap te winnen,
 Terwyl de vroege morgenstond,
 Naar 't spreekwoord, goud heeft in den mond.
 't Lust

LV. ZINNEBEELD.

't **L**ust ons, eer wy van ons buitentyds tydverdryf een einde maaken, van den eersten trap van het menschelyke leven, gelyk ook van zyn ryzen en afneemen, een Zinnebeeld af te schetzen. Dus hebben wy dan den aangenaamen Ugtenstond,

Wiens morgenkleederen, van helder weerschyn glimmen,
Die zynen glans verspreid van d'Ooster morgen kimmen,

tot een Tafereel gemaald.

De Beeldespraak stemt in haare Zinspelingen met dat vaars over een; daar zy de kleederen van den Morgenstond, zynde van Goudgeel weerschyn, beschryft, en op de jeugd toepast, om uit te drukken de vlugtigheid, en lichtveranderlykheid, die eigen is aan de jaaren, waarin zy Aristoteles naavolgt, daar hy zegt: *De Jongelingen zyn wispeltuurig, en 't geene waar naar zy hebben verlangt, daar van walgen zy haast.* Gelyk ook Theophyl. zegt: *'t Is bezwaarlyk iet van de jongelingen te raamen. Hun ouderdom is wankelbaar, zonder vast oogmerk, en vol veranderingen.*

Sommigen der Ouden hebben het menschelyk leven in vier, sommigen in drie deelen afgedeeld. 't Laatste behaagt ons: om dat die, welke vier verdeelingen in het zelve stellen, de kindsheid, die weinig begrip van zaaken, of leidinge heeft, op den eersten trap plaatsfen. Maar de jeugd, staat in de Hoop van een goede verwagting door kleine beginzelen uitstraalt, en d'Ouders doet verblyden, heeft een veel toepasselyker overeenkomst met den morgenstond, die met zynen wassenden gloed de kruiden en boomen ver-

verquikt, de vogels tot zingen wekt, en het wolgig vee den nachtfal uitgetreden, van verheugen doet huppelen.

Op deze eerste verdeeling des menschen leven passen wy deze Zinnebeelden: Goede opvoedinge, door een *Geënten Boom*: Hoe de Tong te bedwingen, door een *Slot*: Hoe zyn Tochten te bedwingen, door een *overboogt Prieel*: Liefde tot zyne Ouders door een *Oyevaar*: Yver, door de *Mieren*: Naarftigheid, door de *Byen*: Wakkerheid, door den *Haan*: Getrouwheid door den *Hond*: en zig zelve leeren kennen, door een *Spiegel*, vertoont.

Wat den Morgenfond aangaat, my lust tot stichtinge der geenen, die in hunnen eersten morgenfond des levens zyn, hier plaats te geeven aan den schoonen MORGENZANG van Christus, gedicht door den beroemden Georg Buchanaan, den Prins der Latynsche dichteren in Groot Brittanje, en door den zinryken Jeremias de Dekker in Nederduitsche vaarzen overgegoten:

O Zoon, in wiens rein aangezicht
Des Vaders eeuwig wezen speelt,
Glans, waare glans van 't waare licht,
En waare God uit God geteeld;
Zie hoe de nacht weer henen vlucht,
Zo ras Aurore 't voorlicht spreedt,
Wiens bloozend aanzicht land en lucht
Alom in 't roosroodt purper kleedt,
En brengt te voorschyn met haar lamp
Al wat van schaduw lag bedekt.
Maar och, een mist, een donk're damp
Van dikke onweetenheid betreft
Ons harten steeds, en het gemoedt,
Niet aangesteeken als 't behoort,
Ligt schier als midden in een vloedt

Van duist're dwalingen versmoord.

Rys, zuiv're zon, en toon uw kracht,

Schenk aan de waereld dag en licht,

Verklaar en helder onzen nacht,

En dryf de schaduw van 't gezicht.

Verstrooi de dikke en koude locht,

En zuiver eens door uwen gloet

Van vuilen damp en drabbig vocht

Den akker van ons dor gemoed:

Op dat hy, in dien dageraat

Van reinen nektar overdouwt,

't Voorheen ontvangen Hemelzaat

Mag wedergeeven hondertvout.

Niet qualyk voegt hier by de Morgenzang des
braven dichters Joannes Vollenhove, die dus begint:

Daar schuift het morgenlicht

Van 's Hemels aangezicht

De duisternis en dampen.

De dagtoorts die nooit rust,

Verschynt weêr bly, en bluft

Al 't nachlicht met zyn lampen.

Al wat nu adem haalt,

In wout of weide dwaalt,

De lucht doorsnydt met pennen,

Begroet, elk op zyn wys

Den dageraat, ten prys

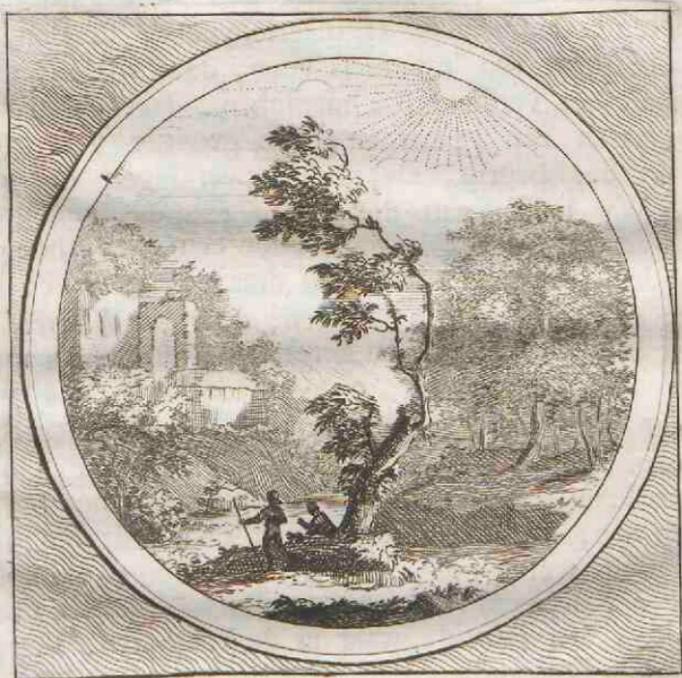
Van d' Almagt, dus te kennen.

Maar wy zouden ons hier vergeeten. Wy verzen-
den den Lezer naar de bron zelve, waar uit wy dit
weinig nat geschept hebben.

LVI.

DE MIDDAG.

Het toppunt nader.

De Middagzon, die met haar stralen,
 De gantsche waereld door verspreid,
 Aan bosschen, beemden, duin en daalen;
 Verschaft gewenschte vruchtbaarheid,
 Schynt niet onleerzaam hier te passen
 Op 's menschen mannelijken stand.
 Die ryk in kennis opgewassen,
 De destigheid aan elken kant
 Vertoont, die kloek in 's leevens plichten,
 Met weldoen ieder voor kooft lichten.

LVI. Z I N N E B E E L D.

Gelyk de zon, wanneer zy den middagkring berent, door haare regneersfchynende ftraalen, de grootfte kragt van 't hemels vuur, doet voelen: even zo heeft het verftand des menschen, met de mannelijke jaaren ryp geworden, zyn grootfte vermogen, zoo in het begrip, als in d'uitwerkingen der dingen. Wy paffen aan die jaaren toe de kundigheid der waereldlyke wiffelingen, door een *Rad*: hoe zig tegen het *Geval* ftandvastig te draagen, door een *Pyelaar*; en hoe geduld te ceffenen, door een *Kameel*.

Dit is de middelste, en geroemdste trap van 's menschen leven, zoo naar onze verdeeling, als naar die der ouden, welke alle de bedryven der menschen afhankelyk stellen van de zeven Planeeten. Gelyk de kindfche jaaren gesteld worden onder het bestier der *Maan*; d'aankomende jaaren, onder dat van *Mercurius*, in welke ouderdom het geheugen en de oeffeninge der letteren begint; de Jongelingschap onder 't gebied van *Venus*, waar in de Welluffen, Vermaken, ook Gulzigheid, Geilheid, en Verquistingen aanvang neemen: zoo worden de mannelijke jaaren, zynde de middelsteun, gesteld onder het bestier der *Zonne*; en men wil dat door de zelve, de mensch tot alle loflyke oeffeningen, en deugdelyke werken wordt aangedreven.

Ptolemeus, en Albertegnio, maaken op dezen tyd des levens een zoete overeenbrenginge van de zon op den mensch, zeggende: *Gelyk de zon in 't midden der andere planeeten staat, om der zelver verscheidenlyk geaarde werkingen te temperen: zoo heeft het ook de Alwy-*

zen Schepper in het midden van den mensch, het Hartevuur, en in het zelve de rede geplaatst, om de verschillende werkingen der omzwervende driften te matigen.

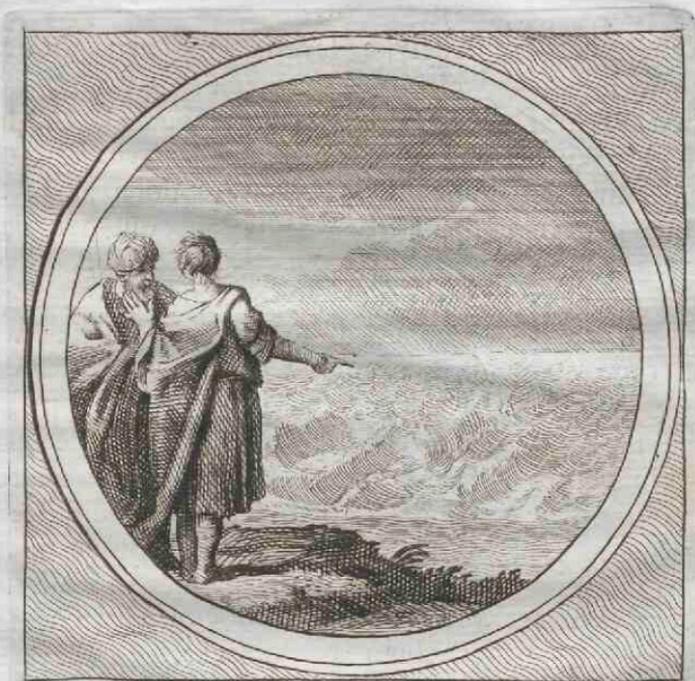
't Gaat evenwel niet altyd vast, dat de mannelyke jaaren de behoorlyke bezadigdheid en zedigheit aanbren-gen. Want het gebeurt niet zelden, dat de jeugdige driften ook met ryper ouderdom grooter kragt kry-gen, zoo ze door reden en wys overleg niet beteugeld worden. De Grieksche Historieschryvers vertoonen ons eenen Alcibiades, die uitstak, zoo wel in Ondeugden als Deugden, naar de gelegenheid hem voorkwam om die te beoeffenen, en in 't werk te stellen. Want naar eisch des tyds was hy arbeidsaam, geduldig, mild en matig. Vereischte de tyd een ander ge-drag, en dagt hem niet goed, zig veel te pynigen met ernstige dingen, hy ontspande den boog, en gaf zich heel en al aan de overdaad, weelde en alle wellusten over: zoo dat men niet begrypen kon, dat in een en denzelfden man zoo groot een ongelykheid en verschillendheid van natuur was. *C. Nepos* getuigt byzonderlyk van hem, dat hy tot zyn mannelyke jaaren gekomen, uitspatte in minneryen, en veele dartele dingen, die meer eigen aan de jeugd zyn, uittrechte. Zoo lang hy by de Atheners was, overtrof hy hen alle in kostelykheid en pracht van leven. Van hun uitgedre-ven, kwam hy te Thebe, en schikte zich zoo zeer naar den aart van de inwooners, dat niemant in arbeidsaam-heid, en krachten des lighaams, by hem haalen kon. Te Lacedemon gekomen, daar de lydzaamheid voor de grootste deugd geacht werdt, ging hy alle de Lacede-moniers te boven in zuinigheid en matigheit van leven en gewaad. Hy onthield zich ook eenigen tyd by de Traciers, een volk wonder minvallig en op den drank gezet. Hier schikte hy zich ook wonderlyk naar hen, sloeg aan 't drinken, klinken en rinkinken, dat 'er al 't Land van waagde, gelyk hy ook niet na-

liet lustig te vrouweeren. Met de Perfen ging hy naar hun gewoonte dagelyks ter jagt, en hielt een pragtige tafel: zoo dat zy alle zich zeer over hem verwonderden. Dit was Mannenwerk, het geen hem van zyn jeugd aankleefde. Maar het is het rechte Mannenwerk niet. Op den middag des levens moet men denken op den laaten avond, den avond, die het Hek des levens toefluit, en alle Vermaaklykheden af-fnydt. Zeer wel begrypt het de stichtelyke dichter in zyn Voorhof der Ziele, spreekende aldus:

Het leven is onzeker.
 Wy wachten vast, dat ons de Dood uit haaren beker
 Een' drank zal brengen, die men niet ontzeggen mag:
 De vinnige aart der Dood laat ons geen eenen dag;
 Geen uur, geen oogeblik in veiligheid. Wy sterven
 En zinken in het graf als water. Het bederven
 Van ziel en ligchaam, daar de dood ons eene wet
 En maat van leven stelt, dient yverig belet.

Dit Tafereel geeft ons een gevoeglyk uitzicht op het volgende.

't Einde kroont het werk.

Een held're glans verzelfchapt de Avondzon;
 Wanneer ze daalt en legerd in de kimmen.
 Zo houdt een mensch, die hier zich zelfverwon;
 Om in de Deugd en Wysheid op te klimmen,
 Zyn waarde, schoon verdweenen uit ons oog.
 Dus luidt, ten stut en troost van 's Hemels Erven;
 't Onseilbaar woord, verkondigt van om hoog;
 O zalig zy, die in Gods gunste sterven!
 Hen volgt in 't licht, dat geene schaduw kent,
 De lofspraak van hun werken zonder end.

LVII. ZINNEBEELD.

Gelyk het menschelyke leven, tot zyne hoogte geklommen, eigen Zinnebeelden vindt, zoo hebben ook d'afgaande jaaren mede de hunne, tot het einde des levens; die als klaare spiegels zyn, zoo om hun de smerten hunner Misdryven te doen zien, als om hun den regten pligt aan te wyzen, en hen daar toe aan te spooren. Dezen tyd plagten d'ouden (agtervolgens de wyze op het voorgaande Tafereel gemeld) in drie verdeelingen af te meeten; en dus was hy in orde de vyfde, en gesteld onder het bestier van *Mars*; en de Hovaardy, de Hoogmoed, en het tragten naar ydele Eere en Aanzien werdt aan die oude toegeschreven. De zesde verdeeling eigenden zy toe aan *Jupiter*, waar in de Mensch naar Rust, en Vrede begeerig is. De zevende of laatste verdeeling des menschelyken levens stelden zy onder het bestier van *Saturnus*; een Planeet die koud en droog, zwaarmoedige en droefgeestige gedachten veroorzaakt. In dit laatste deel des levens heeft de mensch meestentyd met des lighaams quaalen, (want d'ouderdom is van ouds een ziekte genoemd) en met quellingen des geestes te worstelen, inzonderheid ook zoo hy spaarzaam geweest is met den tyd; en eindelyk met de vreeze des Doods, *het uiterste van alle schrikkellykbeden*, naar het zeggen van Aristoteles. Tegen deze willen wy hulpmiddelen ter geneezinge voorschryven, en dan met dit werk eindigen.

Volgt de booze Nyd u van agter na met ontaarden laster, uw jaaren by d'ondergaande zon geleken moeten u tot een les strekken. De zon aan 't daalen geraakt

raakt maakt de schaduw grooter; zy volgt u naar, maar wat hinder doet zy u? Even zoo weinig kan de nyd u hinder doen, zoo gy u haarer niet bekreunt; want zoo zal zy niet u, maar zich zelve van spyt vermageren, gelyk wy in de voorgaande Zinnebeelden, op meer dan eene plaats getoont hebben.

Ryzen met de Avondschemeringe van uw levens-tyd donkere wolken van Tegenheden, en Stormen van Verdrukkingen, gy hebt tyds genoeg gehad om standvastigheid geleerd te hebben, en hoe men zich, even als een Eik in de aarde, in de Deugd moet wortelen, die door geenerhande tegenheden te verzetten, te quetzen, veel min geheel te verpletten is; want zy is in haaren aart den Palestynsen Palm gelyk, en groeit tegen allerlei verdrukkingen op.

Eindelyk is uw gemoed bezet met vreeze des Doods, denk dat dit de stempel is, die u op het Voorhoofd gedrukt is, toen gy ter waareld kwaamt; en dat

Al wat geboren is moet eens het leven derven.

De Troon verschoont geen Vorst van 't onvermydbaar sterven.

Gy hebt uit de zelfskennis geleerd de Broosheid van der menschen lighaamen. Duizenden van menschen zyn op die wyze voor u heenen gegaan uit deze waareld, waar aan gy u hebt kunnen spiegelen; en spiegelende dit voorbeeld aan u bevestigen, dat de dood een noodwendig gevolg van 's menschen leven is; en by gevolge is

het ydel dat de veege mensch

Zyn sterfuur inroept door Wanhoopige Gebeden.

Socrates werdt van zyne vrienden geraaden 't ge-vaar, dat hem dreigde, t'ontvluchten, maar hy wees dien raad van de hand, vraagende al lachende, of zy

ook buiten 't gebied van Athenen een plaats wisten, daar de Dood niet konde komen. Gy vreesst de Dood, die u onvermydelyk overkomen zal: maar denkt op 't geene Seneca in een ander geval zeide: 't geene vreesst erkent een wet, en stelt zich onderdaanig. Maar komt de vreeze voor de Dood in u niet veelligt daar van daan, dat gy te vast gehegt zyt aan de goederen dezer waereld? zoo ja, verdryft de zelve als vreemdelingen, en bedriegers, by tyds uit uw gemoed; draagt een doodelyken haat tegen de zelve, want zy zyn van dien aart, als die de Egiptenaars PHILETAE, dat is, KUSERS, noemden, die omhelsden om te verworgen; en houdt de Deugd alleen als een Huisgenoor binnen. Deze door oeffeningen der geleerdheid verkregen, zal u teffens d'onvergankelyke waardy der zelve doen kennen, welker belooning nimmer sterft. Waarom ook de Wyze Chilo gevraagd: *Waar in de vroomen van de onvroomen verschilden*, antwoordde, **IN EEN GOEDE HOOP**. Maar het gaat met de boozen zoo niet, die alleen met hunne gedachten blyven hangen aan de goederen, die ze verlaaten moeten.

Zoo hangt hun hart aan de aarde vast,
 Aan de aarde, die hen heeft betoverd,
 En al hun zinnen heeft veroverd,
 Hoewel zy hen nu laat in last.

TOEPASSING

Op het laatste

ZINNEBEELD.

't Verreezen lighaam, daar de geest,
 Op 't endelooze vreugdefeest
 Mè zal gepaard, gelukkig weezen,
 Door Christus, heerlyk opgevoerd,
 Daar geen gerucht het heil beroerd,
 Van die de Godheid waarlyk vreezen,
 Is van zyn brosse sterfelykheid,
 En wat de grove zinnen vleit,
 Zelfs vleesch en bloed, geheel ontslagen,
 Terwyl geen nietig aarden vat,
 Den allerkostelyksten schat
 Van 't Hemels Koningryk kan draagen.
 Dit voegt een lyf naar 's Heilands beeld
 En godlyk weezen zelfs geteeld,
 Bekleed met goud en zonnestraalen,
 Om in het driemaal heilig licht,
 Daar al wat sterffelyk is voor zwicht,
 Eeuw in Eeuw uit te zegepraalen.

G. B R I T.

REINDEZ BERDIAZ AND
AARTSVADER ABRAHAM
EENIGE
NAGELATEN
GEDICHTEN
VAN JUFFROU
GEZINE BRIT.

GENIE BRAY
VAN LINDEN
MEDICHTEN
NAGELATEN
HENICE

REINOUDS HERDERZANG,

Op het Leeven van den

AARTSVADER ABRAHAM.

In lieflyk zomerweêr, by 't ruischen van een bron
En zilvren stroomen, daar voor 't steeken van de Zon
Het boomgaardryke dal verstrekte een koele lommer,
Plagt REINOUD in het veld, bevryd van allen kommer,
Als die zyn lusten in zyn laage stulp besluit,
Te zingen voor het vee, op zyn gesneden fluit,
Van wyzen Boschman, door al de omgelegene velden
Van geene Herders dan met hoogen lof te melden.
Gy Eikeboomen, hier rondom zoo mild geplant,
Kunt zelfs getuigen hoe het vlek, aan deezen kant,
Van wyzen Boschman weet, zyn gaaven en vermogen.
't Kaldeeuwsche landschap, daar hem 't licht eerst scheen in de
oogen,
Kan nog vertellen, hoe hy al van jongs beluft
Op hooge weetenschap, als 't Landvolk lag ter rust,
By lichte maanschyn de sterren plagt te meeten;
Hoe dicht de Beeren zyn by 's Hemels as gezeten;
Hoe snel Boëtes volgt den Wagen achter aan,
Waar de onversaagde Leeuw in 't oosten op zou gaan,
Terwyl de Paauw haar staart verspreidt in 't warme Zuiden;
Hoe hy den Waterman, die storm- en regenbuiën
Niet zelden op het land tot Woudheers schade giet,
Zyn loop kan nagaan, en de Zeeslang in 't verschiet,
Den Ram en norschen Stier wist kenbaar te onderscheiden;
Hoe hy met zynen geest de kringen door ging weiden,
Die aan het Hemelsrond tot Bouwmans voordeel staan,
Om ieder jaarfaizoen naaukeurig gâ te slaan;
Hoe elk uit zyn gelaat, en welbezadigd wezen,
Een oogst van kennis en ervarenis kon leezen.

't Was

't Was wyze Boschman, die gereed en vaardig stond,
 Om, op het hoog bevel, zyn eigen akkergrond,
 En naaste maagfchap, stulp, en stallingen te derven;
 Om, als een balling, door een vreemde buurt te zwerven,
 By fchalke dryvers, in het allersnoodfte land,
 Dat, door zyn boosheid en verfocilyk onverftand,
 Zyn eigen spruiten heeft verdorven en verflonden.
 Waarom 't Orakel, op geen logen ooit bevonden,
 Zelfs wyzen Boschman had in 't oor geluiffterd, daar
 Hy stond om te offeren voor zyn gewyde Altaar,
 In Sichems landkapel, by Hebrons luftbofchaadje,
 Hoe al de vruchtbaarheid van Kanaäns plantaadje,
 De gantsche landftreek van de froomende Jordaan,
 Tot aan de middelzee, voor hem zou openftaan,
 En zyn nakomelingschap door alle volgende eeuwen;
 Dat hy de wortel van den ftamboom der Hebreuwen
 Zou weezen, uit wiens zaad, en eeuwig vruchtbrén bouw:
 Al wat op 't Aardryk leeft zyn wasdom krygen zou;
 Wanneer het veld gefchuimd van ongedierte en plaagen,
 Geen hongeriige wolf de fchaapfkooi zou belaagen,
 Maar 't ongetoomde wild, de luipaart, en de beer,
 Zich vreedzaam leggen by de tamme koeiën nêr;
 Terwyl de kudde, vry van kwaalen en gebreken,
 Zou weelig weiden in gebloemde klaverftreken,
 De dorre wildernis verandren in een beemd,
 En vrolyk Paradys, van ongeneugt vervreemd.
 Dees blyde boodfchap kon den wyzen Boschman troosten,
 Terwyl hy van 't gebergte in Bethel naar het Oosten
 Of Westen dwaalde, langs het ruime Afyryfch veld,
 Dat van zyn kloek beleid en vroomen wandel meldt.
 Hoe dikwyls plagt hy hier, bedekt van groene haagen,
 In ftilheid met zyn geest, van 'taardsch gewoel ontflagen,
 Te ftreeven boven 't zwerk den blanken melk-weg door,
 In d'onbeweegb'ren kreits van 't hoogfte Hemelkoor,
 Daar hy als roereloos, en buiten het vermogen

Der aardſche zinnen, diep in aandacht opgetoogen,
 Den hoogſten Zegenaar, zyn ſchild en ryklyk loon,
 Beſpiegelde; een gezicht, zoo aangenaam, zoo ſchoon
 Voor zyn gedachten, als de daauw en zomerregen
 Voor kruid en bloemen, op de heide en ſchraale wegen.
 Hier blonk zyn ommegang by 't roekeloos geſlacht,
 Gelyk een gouden ſter in 't duifter van den nacht,
 Of als een lenteroos in 't doornenboſch ontloken,
 Waar uit de biezwerm, als de Zon is door gebroken,
 Een zoeten honingbuit te haalen is gewend.
 Gelyk een palmboom, door geen onweër ooit geſchend,
 Was wyze Boſchmans deugd, en iever nooit te kreuken.
 Zyn mond vloeide over, als een beek van gulden ſpreuken
 En meldde zedig, onvermoeid van hard geſchreeuw,
 Geheimeniffen, van geen Wichlaar of Kaldeeuw,
 In 't Syriſche geweft, noch aan de Euphraat vernomen.
 Zyn ſchelle Ruispyp kon de binnenlandſche ſtroomen,
 In hunne oplopendheid beteuglen, zacht en ſtil.
 Waar rees 'er aan den haard, of in het veld geſchil,
 Dat wyze Boſchman niet beſtechte en deed verdwynen,
 Gelyk de damp verſtuift wanneer de Zon komt ſchynen.
 Maar onlangs hoorde ik van Held Waarmond, in dit dal,
 Op deezen driefprong, hoe het wiſſelbaar geval,
 Waar van zich Vroomaart meeft verdrukt vindt in zyn leeven,
 Had wyzen Boſchman naar het zuider woud gedreeven.
 Wanneer de ſchraale lucht, en weide daar ter ſteê,
 Van gras ontbloot, geen ſpys verſchafte voor het vee,
 En Zaaimans zuchten met zyn arbeid ging verlooren,
 De velden zonder vrucht, de ſchuuren zonder koren,
 Zich bielden voor 't geſchrei der arme knaapen doof.
 Terwyl de boomgaard van zyn telgen, zonder loof,
 Geen goudgeele Appels, noch verkwikkende granaaten,
 Of malsche Vygen gaf te leezen in de vaten,
 Maar 't gantsche Land rondom tot Volkerts plaag en ſtraf,
 Een droevig ſchouwſpel van elende en honger gaf,

Moest

Moest wyze Boschman zelf, om nooddrufts eisch verlegen,
 Met al zyn haardgezin en vee, door vreemde wegen
 En woestenyën, van geen waterval besproeid,
 Vol scherpe steenen, daar noch kruid noch lover groeit,
 Zyn leeftocht zoeken, daar de Nyl, op 't land gevaaren,
 Het vruchtbre Memfis voedt met rype korenaaren
 En puikgewassen, in wier schaduw al de buurt
 Haar hoogtyd viert, zoo lang de blyde zomer daurt.
 Maar wien dit Landschap door zyn schoonheid mogt verlok-
 ken,

De wyze Boschman wist, hoe in vergulde brokken
 Verborgten schuilt een pest van doodelyk fenyn;
 Hoe zich in 't vrolyk Ooft naar uiterlyken schyn,
 Een wormenneft onthoudt, vol stank en vuiligheden;
 Hoe slimme Veldslang, in den hof van 't oosters Eden,
 't Geen wyzen Boschman ligt verbeeld was in zyn droom,
 Kon 't allereerste paar, door 't aanzien van een Boom,
 En 't smaaken van zyn vrucht, die 't bladgoud ging te boven,
 Van zyn geluk te vroeg, te jammerlyk berooven,
 En na een zuuren oogst van onrust en verwyf,
 In eenen yzren slaap doen vallen voor den tyd:
 Terwyl in Memfis buurt, en weelige waranden,
 De schalke Krokodil, aan de omgelegen stranden,
 In 't riet gedoken, elk, die niet voorzichig let
 Waar hy zyn voeten langs de slibbrige oevers zet,
 De onnozle knaapen en bedaarde veldelingen
 Komt overvallen, en door zyne keel te wringen,
 Gelyk een winterbeer, al woedende en ontzind,
 Het weerloos nest belaagt, en wreedelyk verslindt.
 Ook vond men Zonnestad, door 't Rot der Wichelaaren,
 In allerlei bedrog en listen kloek ervaren,
 Te zeer ontsleeken door een heillooze offerrook
 Van gruweldiensten, daar men blind ajuin, en look,
 Een zwarten Stier, en 't Kalf, een schandvlek aller schanden,
 Verkoos ten voorwerp van gebeën en offerhanden;
 En wat de uitzinnigheid, en grove logensaam,

Om haare valsche goôn, ten spyt van 's Hoogstens naam,
 Te planten op 't Altaar, heeft uit den duim gezogen,
 Was hier het lokaas, dat de herten hield bedroogen.
 Maar wyze Boschman, die voor zulken Toverzang,
 En helsche razerny, gelyk een schrandre slang,
 Zyn ooren slopte, kon het snood gespuis beschaamen,
 Met al 't vervloekt misbaar uit 's afgronds winkelkraamen;
 Terwyl hy Burgerhert, den Zonnestedeling,
 Die in de wildernis verwyfeld doolen ging,
 Van 's Hemels Bouwheer, den Almogenden behoeder,
 Die al het aardfch geslacht verzorgt van noodig voeder,
 Naaukeurig onderwees, om voor den Hoogsten vroom
 En wys te wandelen, de boter vet van room,
 Het eerste bloeisel by de vrucht der zomerdagen,
 En 't beste van den stal hem willig op te draagen,
 De wierookgeuren van het kruidig morgenland,
 Hem toe te zwaaiën met een onbekrompen hand;
 Van hem, van hem alleen de Welvaart in de weiden,
 En aanwas van het vee, te bidden, te verbeiden.
 En schoon de vygenboom, de olyf en wynberg treurt,
 De lamm'ren uit de kooi verstrooid zyn en verscheurd,
 Geen voorraad valt in 't veld, of uit de schuur te raapen,
 Op zyn voorzienigheid gerust en zagt te slaapen.
 Ook meldde my 't gerucht hoe 't Landvolk aan den Nyl,
 Van Wyzen Boschman eerst des Hemels gulden styl
 Geleerd heeft, welk een drift, en vreeslyk vloedgevaarte,
 Ontelbre Sterren op hun eigene as en zwaarte,
 Ten reië voert rondom den duistren Aardkloot heen;
 Wanneer de Maan, als zy haar hoornen heeft by een
 Geboogen, op haar beurt bezwymen zou en taanen;
 Hoe 't komt dat zelfs de Zon somtyds, by nieuwe Maanen,
 Den klaren dag verkeerd in droeve duisternis;
 Waarom Saturnus in zyn omloop traager is
 Dan de andren, die met hem van 't Zonnelycht verdwaalen;
 Wat de Avondster beweegt om 's nachts in zee te daalen,
 En weër ter juister tyd te ryzen uit het nat.

Al wat de weetzucht in de wyk van Zonneſtad,
 Door nutte kunſten wiſt te ontdekken, te bedryven,
 Is wyzen Boſchmans vlyt en leering toe te ſchryven.
 Ô Wydbefaaſnde ſtreek, nooit was uw roem verdoofd,
 Had gy de leſſen van dien vroomen Held geloofd,
 En tot uw eeuwig heil ernſthartig gâ geſlaagen!
 Zaagt ge ooit den dageraad, op zyn vergulden wagen,
 Het Aardryk zoomen met een lyſt van blinkend goud,
 Zaagt ge ooit een appelboom, in 't naaſt gelegen woud,
 Zich boven al het kruid tot aan de lucht verheffen,
 Uw glans beſchoot een top van geenen Reus te treffen!
 Maar gy te roekeloos, te onachtzaam van gemoed,
 Hebt wyſheids eel kleinood vertreeden met den voet,
 En dwaas de duïſternis voor 't lieflyk licht gekoozen,
 Een poel vol onkruid, voor een beemd van ſchoone roozen.
 't Zyn uwe velden, waar in wyze Boſchman meeft,
 Zyn hertzeer zag, toen hy angſtvallig en bevreesd
 Voor uw onheusſchen aart, in ſtilheid zocht te duiken,
 En 't vee te weiden in de lommer van de ſtruiken,
 Te veſten zyn gezicht, door 's Weerlds dampen heen,
 Op beter Erfdeel dan de Zon omlaag beſcheen.
 Dus liet de Herders knaap op zynen halm zig hooren.
 De kudde luſterde en, 't geboomte alom kreeg ooren.

O P

MOZES ONGELOOF.

NUMERI XX.

K L I N K D I C H T.

Hoe was het mooglyk dat zich Mozes kon vergifsen?

Toen hy in 't klinken op de Rots te Meriba,
Verbaast in twyfel trok, of de Opperfte genâ
Haar Isrel drenken zou in drooge Wildernifsen.

Was dan zyn misflag door geen traanen uit te wifchen?
Moest zelfs de Leidsman van Gods volk, die vroeg en fpa,
De zes paar Stammen zoo doortlichtig kwam te fta,
Het lang beloofde land van Kanan eeuwig misfen?

Zoo ftreng was de Almagt ooit als hoogverlichte Zielen,
Op 't voetpad van de deugd flauwhertig nedervielen.

Schoon Amrams Zoon ontfliet daar Isrels erf begon,

Hy vierde naderhand op Tabor met Eliâs,
De Heilryke uitvaart van den Hemelfchen Mesfiâs,
Die toen in Majesteit meer uitblonk dan de Zon.

R

O P

OP DE
 NOODZAAKLYKHEID
 VAN
 CHRISTUS KOMSTE
 IN DE WEEERELD.

I. Z A N G.

Schoon de eerste mensch in 't Paradys
 Van 't Oosters Eden, vond te smaaken
 Al wat zyn welstand kon volmaaken,
 Wat baat het? als een enkle spys,
 Genuttigd tegen Gods geboden,
 Hem tevens aanbrenge duizend nooden:
 Daar hy, ten Lusthof uitgeleid,
 Zich zelf bevindt te vroeg elendig,
 Beroofd inwendig en uitwendig,
 Van waare rust en lieflykheid.
 Helaas! Wien zou zyn Val niet hind'ren?
 Hy teelt gebrekkelyke Kind'ren,
 Die 's Vaders heilloos pad betreên,
 Door eigen moedwil diep in zonden
 Versmoord, en deerelyk geschonden,
 Gedompeld in rampzaligheên:
 Terwyl geen licht van aardfche kennis,
 Noch aardfch vermogen, ooit de schennis
 Verwinnen kan, die 't menschedom drukt;
 Dat door geen hulp van hemelfche Eng'len,
 Schoonze al hun krachten samen streng'len,
 't Geweld des Afgronds wordt ontruk.
 Wie zal de ondankbre en snoode Zielen,
 Die uit haar Scheppers gunst vervielen,

Her-

Herstellen in haar eersten staat?
 Waar vinden Adams dwaalende Erven,
 Eene Artzeny voor 't eeuw'ig sterven,
 Een Vryburg voor het hoogste kwaad?
 Laas! zal de mensch, zoo schoon-gebooren,
 Door Zonde en Ramspoed gaan verlooren?

I. T E G E N Z A N G.

'tZy ver. De Godheid goed en wys,
 Zoo wel barmhertig als rechtvaardig,
 Bewees ontferming, aan 't onwaardig
 En broos geslacht, haar naam ten prys.
 Zy gaf een troostbelofte in Eden,
 Aan 't eerste paar, na 't overtreden
 Van 's Hemels wet; haar zegening
 Aan zoo veel Vaderen gebleeken,
 Had Noachs huis voor 't kwaad verfteken,
 Toen al de weerd onderging.
 Zy liet een bron van liefdestraalen,
 Op Abraham en Izak daalen,
 Gelyk een vruchtbrun morgendaauw.
 Zy voerd' haar Isrel uit Egipte,
 En 't land dat hy door zee ontslipte,
 Toen Pharoos Ryk hem was te naauw.
 De woeste Wouden, dorre Velden,
 En Kanans Steden kunnen melden,
 Wat groote wond'ren van genâ,
 En goedheid, nooit gehoord voor deezen,
 De Hoogste heeft zyn volk beweezen,
 Des morgens vroeg, en 's avonds spa.
 Hoe minzaam quam zich God vertoonen,
 Voor 't aangezicht van Jakobs zoonen,
 Als hy door Mozes, 's Hemels mond
 By Israël, zyn wyze wetten,
 Zyn zuivre rechten voor liet zetten,

En trad met menschen in verbond:
 Om hun, na 't doen van zyn bevelen,
 Een overheerlyk goed te deelen.

II. Z A N G:

Laat vry in uiterlyk beslag
 Van Tempeldiensten, die verdwynen,
 De Joodsche Broederschap zich pynen,
 En angstig slaaven dag aan dag.
 Wat vordren Arons plechtigheden,
 Zyn Heiligdommen, Offerkleeden,
 En 't geen d'Aartspriesters plicht voldoet,
 Met onderscheid van spyze en dagen,
 Hoe trouw, hoe yvrig ga geslaagen,
 Tot rechte slichting voor 't gemoed?
 Men poogt vergeefs in ruime plassen
 Van beestenbloed, de Ziel te wasschen
 Van 't zondig vuil waar in ze leeft,
 Terwyl de lust tot snoode trekken,
 Door het verbod te meer ontsieken,
 Al 't aardsch geslacht veroverd heeft.
 Nog bliksemt Mozes, uit zyn boeken
 En Kerkorakels, zwaare vloeken,
 Op al wie ooit in eenig stuk,
 Van Sinaas bergspits afgekondigd,
 Te roekeloos moedwillig zondigt,
 Tot onherstelbre schade en druk.
 Men ziet by Amrams zoon den luister
 Van 't zalig leeven droef en duister,
 Met dikke nevelen bedekt.
 Of is hier zegen uit te wachten
 Hy blyft aan Jakobs nageslagten,
 Alleen verpand en uitgestrekt:
 Alle andre Volken zyn verstootten,
 En buiten Gods Verbond geslootten.

II. TEGENZANG.

Schep moed, belaaden Ziel, schep moed!
 Ik zie door duïsternis en wolken,
 Verschynen 't heil van alle Volken,
 Dat 's Weerelds schade en schulden boet;
 Het Vrouwenzaad, van Isrels Oud'ren,
 Met uitgerekten hals en schoud'ren,
 Zoo menige eeuwen lang verwacht;
 Mesfias die alle Arons Feesten,
 En 't bloedig offren veeler beesten,
 Heeft in zyn offerhand volbragt;
 Dien waardsten Zoon des grootsten Vaders,
 Zoo hoog geroemd in de oude bladers,
 Het beeld van 's Hemels Majesteit,
 't Afschynfel van Gods eigen wezen,
 Waar in lichaamlyk is te leezen,
 De volheid aller zaligheid.
 Die Menschenhoeder, groot van krachten,
 Een hertenkenner, heeft de magten
 Des hellschen afgronds uitgeschud;
 En zegepraalende over 't kwaade,
 Blyft voor 't verbond van Gods genade,
 Een wisse Borg en vaste stut.
 Hy komt de Dood den doodsteek geeven,
 En brengt het Eeuwig Zalig leeven
 Met Zonnestraalen aan het licht.
 't Verdorven Aardryk, vol elenden
 En jammer, ziet zyn droefheid enden,
 En toont een vrolyk aangezicht.
 Hy heeft den Scheidsmuur afgebroken.
 Zyn liefde staat voor elk ontlooken.

T O E Z A N G.

Kleef nu dien grooten Heiland aan,
Al wie vermoeid, belast, belaan,
Zucht onder 't juk der snoode zonden
En smerten, die uw ziel doorwonden,
Zoo dat ge in vreeze uw leeven slyt.
Gy kunt, van alles kwaads bevryd,
Door waare boete, en sterk gelooven
Aan Jezus naam, in 's Heme's hoven
Beërven 't allerhoogste goed.
Laat dan 't Godvruchtige gemoed,
Om zyns Verlossers gunst te kweeken,
Een wierookgeur van Lof ontsteeken;
Die zig by elk alom verspreidt,
Van nu tot in alle Eeuwigheid.

OVER HET VERVLOEKEN VAN DEN
VYGENBOOM, MARK. XI.

Wat's Heilands oogmerk was met eenen boom te vloeken,
Die op zyn magtig woord terstond aan 't dorren floeg,
Om dat, schoon buitens tyds, hy geene vruchten droeg
Om hem te spyzen, staat wat nader te onderzoeken.
Terwyl de Evangelist naaukeurig onderscheid,
Om Christus yver te beschutten voor het sinaaden,
Dat hy op deezen boom niet anders vond dan bladen,
Gantsch geene blyken van gewenschte vruchbaarheid:
Want had hy vruchten, schoon onryp, daar aan vernomen,
Hy was misfchien gespaard met and're vygenboomen.

Ook schynt, naar 't oordeel der geleerden, niet genoeg
Uit dit gezeg, *het was toen nog geen tyd van vygen,*
Te volgen, dat die vrucht toen nergens was te krygen,
Om dat in 't Joodsche land verscheiden boomen, vroeg
Voor den gewoonen tyd, daar meê beladen stonden.
Dus was 't niet buiten reên, dat Gods gezalfde toen
Zyn graagte en honger zocht met vygen te voldoen,
Schoon hy ze op deezen stam voor zich niet heeft gevonden.
Maar vraagt men of de Heer van 't ondermaansch gebouw,
Niet wist dat hy vergeefs naar vruchten zoeken zou?

Dit valt zoo ligt niet van des Heilands doen te ontkennen,
Om zyn Voorweetendheid en Goddelyk gezach,
Die alles wist wat in des menschen herte lag,
En die natuure deed naar zyne hand gewinnen:
Die in 't volvoeren van zyn aanbevolen werk,
Dat hem vry meêr dan spys te nutten kon vermaaken,
Zich nooit bedroogen vond in 't wezen van de zaaken,
De snoode listen van den afgrond viel te sterk.
Dus schynt my deeze daad, dit zoeken, slechts een teken,
Om het geloof aan God den schaaren voor te preeken.

Zoo leerden zy van dien zoo haast verdorden boom,
 Indien zy op het wit van Jezus wilden letten,
 Hoe iemand door 't geloof de bergen mogt verzetten,
 En plaats en ze in de zee, in 't midden van den stroom,
 Terwyl geen kommeling van dit angstvallig leeven
 Den vroomen mensch vermag te hind'ren in de deugd,
 Die zich, versmaadende des weerelds roem en vreugd,
 Getroost met God door vuur en spiesen heen te streeven:
 Gelyk Vorst David op zyn harpsnaar eertyds zong,
 Hoe hy met zynen God de muuren oversprong.

Zoo blyft de luister van des Heilands mededogen,
 En wys beleid, het merk van zyne wonderheên,
 Die zoo veel heil en nut verschaften aan 't gemeen,
 Zelfs in dit vloekgeval onwelkbaar, onbewoogen.
 Ook was 't geen veinzery wanneer hy vygen zocht,
 Maar om het traag verstand van zyne leereelingen
 Dus te onderscheppen, zweeg hy het geheim der dingen,
 En droeg zich anders dan zyn meening medebrogt.
 Dat blykt uit de Emmaus reis (a), en 't spyzen van deschaaren (b),
 Ons leerzaam voorgesteld in de Evangeli blaaren.

(a) LUK. XXIV. 28. (b) JOAN. VI. 5, 6.

ONDERZOEK NAAR DE MEENING
VAN PRED. VII. 1.

*De dag des doods is beter dan de dag dat iemand
geboren wordt.*

't **L**ust my te toonen hoe 't mag weezen,
Dat Judaas Prediker en Heer,
Des menschen dood en sterfdag meer
Dan zyn geboorte heeft gepreczen;
Wyl 's leevens duur in Isrels staad,
Een zegen was van 's Hemels hand.

't Is waar, men vind hier geene zaaken,
Hoe overheerlyk schoon en goed,
Hoe hoog geschat in ons gemoed,
Die by het lieve leeven raaken:
Dit leeven is 't daar elk voor geeft,
Al wat hy in de weerdeld heeft.

Maar die, van wyzer geest gedreeven,
Al 't onderwind van deezen tyd
Recht gade slaat, ontdekt een stryd,
Een drom van rampen in dit leeven,
Die, onverzoenlyk streng en straf,
Den mensch vervolgen tot aan 't graf.

Terwyl het beste van zyn jaaren,
Zyn wandel zonder steurenis,
Een druppel goed genoeg is,
In een rivier van kwaalyk vaaren;
Daar hy van 't wankelbaar geval,
Alom gekaatst wordt als een bal.

Befchouw den fterfdag nu eens nader :

Schoon voor zyn nad'ring fchrikt en beeft

Al wat om laag met kennis leeft,

Te fchaars uit een godvruchtige ader

Gedrenkt; hy eindigt alle finert

Van 't afgepynde vroomme hert.

Hy is een vryburg aller plaagen,

Een Koning die des lichaams luft

Met de aardfche banden breekt en bluft,

Om de ed'le ziel van 't ftof ontflaagen,

Op 's Hemels eeuwig blyde baan,

Te voeren, boven zon en maan.

En 't fchynt my een gegrond vertrouwen,

Dat zelfs de wyze Salomon,

Die alles wat beneên de zon

Gefchiedt, gantsch idel leert befchouwen,

Wen 's weerelds licht wordt uitgedoofd,

Een beter leeven heeft geloofd.

Dit zyn de reên, naar myn gedachten,

Waarom hy 's menschen laaften flag,

Ver boven zyn geboortedag

Waardeert, om door 't geflaâg betrachten

Van deugd, te fmaaken na de dood,

Volmaakte rust in Abrams fchoot.

INVALLENDE GEDACHTEN OVER
HET VASTEN VAN DE ROOM-
SCHE KERK.

Ter aller tyd behoorelyk te letten,
In 't wand'len op des weereids kronkelpaan,
Op 't voorschrijf van des Hemels wyze wetten,
Begreepen in de Godgewyde blaên,
Vereischt een ziel, die met verstand en reden
Van 's Hemels geest begaafd is en verlicht,
Om nooit het pad der waarheid mis te treden,
Om lief noch leed te wyken van haar plicht.
Hoe ver nochtans de Roomschegezinde schaaren,
Verwyderd zyn van deeze regelmaat,
Bespeurt men aan hun kerken en altaaren,
En beeldendienst, en al het misgewaad.
Maar 't geen hier ook verbloemd dient noch verzwegen,
Is 't vasten, dat voor Paaschen, jaar op jaar,
Van hun geleerd, gevierd wordt aller wegen,
Met ongemeen en statig kerkgebaar.
Dees vastentyd, doch te onrecht zoo geheeten,
Wyl elk, die slechts het vleesch der dieren spaart,
Vergund wordt vry naar zyn genoegen te eeten,
Wordt nergens ons in 't heilig boek verklaard:
Maar strekt veel meer een zinstaal van die tyden,
Waar in de kerk, van haaren glans beroofd,

Verjaagd, vervolgd, verdrukt aan alle zyden,
 Den dwang betreurd' van een onwettig hoofd.
 Dus wordt althans hun vasten valsch bevonden,
 En, eer men 't gist, een zielverderfelyk kwaad,
 Als die het hert verplicht houdt en verbonden,
 Aan 't geen Gods woord zoo kenbaar tegen staat.
 Of kan het ook tot goed gebruik verstrekken?
 't Mag weezen, als zich iemand buiten nood,
 Iets van zyn lust en voedzel wil onttrekken,
 Om Christus kruis en smertelyke dood,
 De predikstof van deeze vastendagen,
 Met grooter ernst en ingespannen vlyt
 Te hooren, en het voordeel weg te draagen,
 Aan zulk een les en leering toegewyd.
 Maar om met vrucht naar 's Hemels wil te vasten,
 Moet zich de mensch, verflaagen in 't gemoed,
 Van 's weerelds lust en iedeleid ontlasten,
 En d'armen trouw verzorgen van zyn goed.
 Dus zal hem nooit, zoo Gods gezanten spreken,
 De hulp en troost van 's Heeren aangezicht,
 Waar hy zich wend', zyn leeven lang ontbreken,
 En 't blyft hier na zyn Zon en eeuwig licht.

BLADT WYZER.

A angezicht zonder herffenen.	Pag. 113
Aap.	123
Aarde gevloekt.	14
Aardsche Menschen by Mollen vergeleken.	180
Aardsgezindheid der boozen.	264
Adam en Eva. 9. Onder 't Juk.	13
Afbeelding van den Morgenftond.	235
_____ des Doods.	17
_____ der Dubbelhartigheid.	220
_____ van 't Geval.	45
_____ der Hemelkringen.	1
_____ des Huwelyks.	13. 15
_____ der Lift.	220
_____ ftandvastigheid.	60. 240
_____ des Tyds.	94
_____ der Wakkerheid.	41. 105
Afbeeldingen der Deugd.	94
_____ van Bedrog.	219
Agis in gevaar van zyn Kroon te verliezen.	112
Alcibiades zeldzaam in deugden en ondeugden.	241
Alexander de Grootte vroeg gestorven.	20
_____ door vleierey Jupiters zoon _____ genoemd.	218
Angerona, Godin der ftilzwygendheid.	34
Antonius in zyn hoop bedrogen.	222
Arcadion vriendelyk van Filips bejegend.	232
Artemifia.	70
Avond.	243
B edelaar.	148
Bedryven der Menschen afhankelyk van de _____ Planeeten.	240
Bedrog. 219. Een affchuwelyk Gebrek.	220
Begeerte, een Eigenschap der Menschen,	11. 12
_____ onverzadelyk.	85
Begin der dingen verfhuldigt aan zyn oorzaak.	2
Beleefdheid, het voornaamfte deel van 't Wellevan.	107
Befpiegelingen van Vondel.	4
S	Be-

B L A D T W Y Z E R.

Bestendigheid der Deugd.	91
Bevelhebbers gekoren om hun schoonheid.	112
Bybel, de Leidstar des Geloofs.	7
Byen.	131
Blindheid der Nyd.	228
Boeken, getrouwe Raadsluiden.	216
Boom des Levens aan Adam verboden.	12
Boomen wel te bezorgen.	120
Boozen vry van Nyd.	89
Broosheid van des menschen Leven.	18
Bultenaars.	209
C esar Borgia, een voorbeeld van Verquisting.	202
Christus Komste in de Waereld.	262
D anssen voor uitspanning gebruikt.	117
Darius in zyn rouw door Democritus getrooft.	81
Deugd onquestbaar van verdrukkingen.	89
— beschermster der Vroomen.	88
— onbeschadigt in den Kryg.	90
— een standvastige Gezellin.	91
— vergeleken by het kruid Kamille.	95
— van de Nyd vervolgd.	228
De meening van Predik VII.	269
Dooden met laurieren gekroond.	77
Dood afgebeeld. 17. beschreven.	18
— noch kwaad, noch goed.	77
— onvermydelyk.	245
— een schat van groote waarde.	246
Doodstraf, Geldboete genoemd.	73
Driften getyft door den Ouderdom.	241
Dubbelhartigheid afgebeeld.	
E er aan de Fortuin bewezen.	51
Eerste Paar.	9
Eden, Adam en Eva ontzeid.	14
F abel van de Vos.	113
— van de Rave en de Vos.	222
— uit Fedrus.	23. 27. 110. 141. 119
— uit Camerarius.	28
	Fa-

B L A D T W Y Z E R.

Fabel uit Faërnus.	147. 172. 177. 211
Filosoofen met gebreken bezet.	229
Fortuin als een Godin ge-eerd.	51
— Haar afbeeldingen.	52. 54
G edachtenis des Doods.	76. 80
— Gedicht op de Rykdommen.	187
— tegen de Overdaad.	203
— op de Vriendschap.	100
Geduld afgebeeld door een Kameel.	240
Geraamte op Gastmaalen ten toon gesteld.	76
Gerion.	221
Geval afgebeeld. 45. Zyn veranderlykheid.	49
Gezondheid, het geluk des Lichaams.	106
Gilmerus Koning der Wandaalen.	84
God, een vernuftig Werker.	3
Goederen maar geleend.	46
Gramschap, een korte Razerny.	234
Grootheden der waereld, enkele verdichtfels.	72
H arp. 115. een zinnebeeld der menschelyke Reden.	116
— Harpokrates, God der Stilzwygenheid.	34
Hemelkringen afgebeeld.	1
Henrik de IV. Koning van Vrankryk minvallig.	211
Herkules beroemd door Welsprekendheid.	31
Hoop van Antonius te leur gesteld.	222
Hugo de Groot, een byzonder Vernuft.	43
Het vasten van de Roomsche Kerk.	271
Huwelyk afgebeeld.	13. 15
I nenting.	120
— Jongelingen uitmuntende door hun Vernuft.	44
Jonglingschap onder 't bestier van Venus.	240
K allias, een gerouwe Vriend van Alcibiades.	99
— Kameel, een Lastdier.	84
Kameleon.	213
Kamille, een Zinnebeeld van Deugd.	95
Kat.	139
Kinderliefde.	124
Kinders wel op te voeden.	120

BLADTWYZER.

Kinderspel van Augustus.	117
Kindsheid onder de bestiering der Maan.	240
Kleemoedigheid, Moeder der bevreesdheid.	206
Krygsliften beschreven.	110
Krooning der Pauzen.	76
L amp, Zinnebeeld van een verlicht Verstand.	103
Laster.	226
Laurier altyd groen.	94
Leëna vermaard door haar zwygen.	63. 64
— beeld voor haar opgerecht	65
Les tegen de overdaad.	203
Leven onzeker.	242
— by een Verkeerspel vergeleken.	56
— in deelen onderscheiden.	236
List, 220. afgebeeld, 221. door Zeeus.	223
Lof der Wysheid.	106
M ethuzaleg.	19
Middag.	239
Mieren.	129
Milddadigheid.	158
Minneryen van Alcibiades.	241
— van Henrik den IV.	211
Mozes Ongeloof.	261
Misvormde boom met Vruchten beladen.	114
Momus oordeel.	211
Morgenstond, 235. afgebeeld.	236
Morgenzang van Buchanaan.	235
— van Vollenhove.	336
Muizen door de Kat verschalkt.	223
N achtuil.	101
Narcissus.	151
Nero in zyn jeugd geprezen.	26
Nerva bevreesd door inbeelding.	203
Nyd.	225
— van Dionys den Ouden.	227
— vervolgstet der Deugd.	228
— van Ovidius beschreven.	230
	Nyd,

B L A D T W Y Z E R.

Nyd, gaande gemaakt door den Lof.	230
O ievaar.	135
Oorzaak der dingen.	2
Olyftak, zinnebeeld van Vrede.	103
Ondankbaarheid, een fnoed gebrek.	220
Onzekerheid des Levens.	242
Oordeel van een Boer over een Tafereel.	174
Oorkuffen, een stomme Sibille.	109
Oosterpalm,	93
Opimius, een Giorigaart.	177
Opvoeding der Kinderen.	120
Orestes en Pylades.	100
Ouderdom van Methuzaleg.	19
———— een Ziekte.	244
P alm, zinnebeeld der Deugd.	94
Panther, zinnebeeld van List,	223
Paradys aan Adam en Eva ontzeid.	14
Philoxenus, een Vraat.	202
Pilaar, zinnebeeld van standvastigheid.	60
Pifander, bevreesd door Inbeelding.	207
Planeeten Regeersters der Menschelyke bedryven.	240
Pluimftrykers geftraft.	216
Pluimftrykers by een Kameleon vergeleken.	214
Pylades en Orestes.	100
Q uaad door vergeeten genezen.	108
R aad, tegen ydele vreeze.	207
Raadtzel gepast op de Stilzwygendheid.	66
———— van Sphinx.	104
Rad, zinnebeeld van Verwiffelingen.	240
Rampen algemeen.	85
Reinouds Herderszang.	255
Rykdom in Zee geworpen.	90
Romeinen door Pertinax getroost.	81
Rouw van Solon over zyn Zoon.	80
———— van Darius over zyne Gemaalin.	80

B L A D T W Y Z E R.

Saladyn, Koning van Egipten.	77
Schepping der Dingen.	3. 6
Schildpad.	87
Schoonheid voordeelig voor veelen.	112
————— der eerste Menschen.	10
————— des Lighaams en des Gemoeds.	96
————— met Wysheid gepaard.	113
————— zonder Wysheid bespottelyk.	44
Schouburg van Scaurus door den tyd verwoest,	51
Schulpen van Scipio op strand geraapt.	117
Sim.	123
Socrates speelende met de Kinderen.	117
Solon betreurende zyn Zoon.	80
Sphinx.	103
Sphinxen voor de Kerken der Ouden geplaatst.	104
Spraakzaamheid geroemd.	30. 35
Spreuken der Wyzen zeer nutbaar.	109
————— van Theognis.	110
————— van Isocrates, <i>ibid.</i>	
Spreuken van Valerius Maximus.	110
————— van Plutarchus opgezameld, <i>ibid.</i>	
————— van Erasmus, <i>ibid.</i>	
Standvastigheid verbeeld door een Pylaar.	60. 240
Stiefmoeder, schendnaam der Natuur.	19
Stilzwygendheid geprezen.	35
————— gestraft.	99
Straf van den Heer de Thou, <i>ibid.</i>	
T afelvrienden,	100
Tafereel van Eigenliefde.	151
Tafereelen der Deugd.	94
Tegenspoed.	90
Testamenes.	73
Tyd afgebeeld, 69. Het dierbaarste van alles.	164
Tydverzuim, een groot quaad.	38
Toepassing op 't laatste Zinnebeeld.	251
Toetsteen.	97
Traagheid misprezen,	83
	Trom-

B L A D T W Y Z E R.

Trommelspel by Vondel gebruikt.	117
Troostreden der Dichteren.	82
Trotsheid door Eeramp ten veroorzaakt.	161. 190
Tuingezicht.	25
U il, 101. een zinnebeeld van Wysheid.	105
Uitspanningen noodig, 116. Voordeelig.	118
V al veroorzaakt door Verwaandheid.	156
Valsheid.	219
Van den Vygenboom.	267
Veiligheid der Deugd.	94
Venyn door de Spin uit de edelste Kruiden gezogen.	198
Verdiensten weinig geacht.	107
Vergenoeging, 50. Vry van Nyd.	153
Verschooning niet te vroeg te gebruiken.	108
Visschen voor uitspanninge gebruikt.	117
Vleyende Priester.	218
Vleyer gestraft.	216
Vleery veroorzaakt door Vrees of Hoop, <i>ibid.</i>	
Volkomenheid by trappen te verkrygen.	2. 171
Voorbeeld van vriendschap.	98
Vooroordeelen.	121
Voorspoed.	107
Vraatzucht van Philoxenus.	202
Vrees uit bewustheid van quaade Bedryven.	206
— uit Kleenmoedigheid, <i>ibid.</i>	
— in schatryke Menschen.	206
— van Pisander.	207
— van Nerva.	208
Vrienden beproefd.	92
— in Nood, een zeldzaam Ding.	100
— noodig in de Waereld.	107
Vryheid omtrent den Godsdienst.	142
Vroomen onderscheiden van Onvroomen.	246
Vroomheid onverwinnelyk door de Nyd.	89. 90
W akkerheid afgebeeld.	41. 105
Welsprekenheid van Herkules.	32
Waereldbouw.	7
	Wae-

B L A D T W Y Z E R.

Waereldkloot afgescherft.	5
Waereldstof.	2
Weetenfchap, het geluk der Ziele.	106
Wysheid, zinnebeeldelyk vertoond.	102
— met fchoonheid gepaard.	113
Wiffelingen door een Rad afgebeeld.	240
X anthippe, Vrouw van Socrates.	84
Z eerots, zinnebeeld van standvastigheid.	88
— Zeefchuim by lafteringen vergeleken.	89
Zezoftris Koning van Egipten.	47
Zinnebeelden te houden voor Spiegels.	22
— der afgaande jaaren.	144
Zinnebeeld der opgroeiende Deugd.	88
— van Standvastigheid.	88
Zinnebeeld van Vergenoeging.	92
— der Wysheid.	102. 105
— van een befloten Boek.	104
— der Opvoeding.	120
— van Eigenliefde.	210
— van Pluimftrykers.	214
— van Lift.	223
— van den eerften Trap des Levens.	236
— der Menschelyke Reden.	116
— van Deugd.	93. 95
— van een verlicht Verftand.	103
— van Vrede.	103
Zon kragtigt op den Middag.	240
Zorgen door Wyn afgespoeld.	117
Zwygen, zeldfaam in Vrouwen.	65
— van Pompejus.	66
— onmogelyk voor Zotten.	68

E I N D E.